



Redaktor gəşəsi

MƏHƏMMƏD ƏLİ POEZİYASI - DEYİLMƏMİŞ SÖZ BOXÇASI

Əslində hər bir şairin öz üslubu, dəsti-xətti olduğu kimi həm də özünəməxsus söz boxçası var. Hətta yüz dəfələrlə işlənmiş bir sözü yeni bir şeirdə, yeni bir deyim tərzində görəndə heyrətlənirsən, o deyim tərzə görünürlər.

Məhəmməd Əli belə xoşbəxt şairlərdəndir. Bir də görürsən ki, üç ayla, beş ayla bir misra da olsun yazmayıb. Bir də görürsən bir gecədə üç şeir yazıb - özü də başdan-başa yeni deyimlər, yeni poetik ifadələr.

*"Mən sirli bir kitabam;
açın, oxuyun məni.
Hələ sıranızdayam,
yaxından duyun məni!"*

Kitabın sırrı nədədir? Kitab oxumayanlar üçün həmişə sirli deyilməlidir?

"Təpələr dağa qışılıb mürgü vurur..." Bunu hamı görüb, uca dağların yamacları müxtəlif hündürlüklü təpələrlə doludur, sanki, şair dediyi kimi dağa qışılıb mürgü vururlar. Amma bu ifadəni kim işlədib? Kim poetikləşdirib?

"Dağlar utandığından çəkib başına duman - yaylığı..." Yaz-payız aylarında kim bilmir ki, dağların başını duman alır? Heyf ki, şair burada dağların niyə və nədən utandığını açıqlamır.

"Dağ çayı haray çəkib səsləyir elləri..."

Belədir. Dağ çayı səslo-küylə, sahilindəki daşları qaya parçalarını döyəcləyə-döyəcləyə axıb gedir, sanki camaati haraylayır.

"Boynubükük bənövşə kol dibində durub yoldan keçənə naz edir..." Boynubükük bənövşədən kimlər yazmayıb, kimlər söz açmayıb?

Məhəmməd Əli yaradıcılığı qiymətli tapıntıdır. Poeziyası başdan-başa yeni deyimlərlə, yeni poetik ifadələrlə zəngindir.

Yaşlı nəslin nümayəndəsi olsa da uzun müddət yazdıqlarını gizli saxlayıb. İyirmi ilə yaxındır ki, ara-sıra çap olunur. Bir neçə kitabı işıq üzü görüb, amma... özü dediyi kimi... hələ də sirli bir kitabdır.

Kitabı isə oxumaq lazımdır.

*Böyük hörmətlə
Əli BƏY AZƏRİ
Baş redaktor*



XƏZAN

Ədəbi-bədii jurnal

Mart-aprel 2018

Baş REDAKTOR:
Əli BƏY AZƏRİ

Rəşid BƏRGÜŞADLI
NƏSR şöbəsinin müdürü

Ramiz İSMAYIL
POEZİYA şöbəsinin müdürü

Təsisçi:
Ə.RZAQULİYEV

Redaksiya heyəti: Ayaz İmranoğlu, Aygün Sadiq, Damət Salmanoğlu, Mahir Cavadlı, Məhəmməd Əli, Şahməmməd Dağlaroğlu, Şiringül Musayeva, Camal Zeynalıoğlu, Ələsgər Talıboğlu, Rafiq Akif, Nemət Bəxtiyar.

Redaksiyanın ünvani:
Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "Azərbaycan" nəşriyyatı

Əlaqə telefonları: (070) 575 03 99
Email ünvanı: xezan23@mail.ru,
5750399a@mail.ru

Dönməz Abbasov
dizayn

Çapa imzalanıb: 5 aprel 2018-ci il

Ədliyyə Nazirliyində 15 yanvar 2016-cı ildə qeydə alınmışdır: 5331

Materiallar elektron variantında, ya-xud diskdə və on dörd şriftlə printerdən çıxmış çap variantında (bir nömrə üçün) poeziya və publisistika beş, nəşr on səhifədən çox olmamaq şərtilə qəbul olunur.

Jurnalda dərc olunmuş yazılar tam olaraq bədii təxəyyülün məhsuludur və müəlliflər məsuldur.

JURNALI Azərbaycan Yaziçılar Birliyinin "Bayatı" və KİTABEVİM.AZ kitab mağazalarından əldə edə bilərsiniz.

Azərbaycan Yازıcılar Birliyinin sədri xalq yازıcısı Anara

Hörmətli Anar müəllim!



Sizi - Azərbaycanın görkəmli yازıcısını və tanınmış ictimai xadimini anadan olmağınızın 80 illiyi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, yeni yaradıcılıq uğurları və gələcək fəaliyyətinizdə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Sizin istedadlı nasır, publisist və dramaturq olaraq çoxəşrlik ənənələrə malik ədəbiyyatınızın daha da zənginləşməsində müstəsna xidmətləriniz vardır. Ən müxtəlif janrlarda qələmə aldığıınız əsərlərdə Siz söz sənətkarlarına məxsus yüksək məharətlə müasirlərimizin mənəvi aləminin dolğun təsvirinə nail olmuş, ardıcıl

ədəbi-fəlsəfi axtarışlarınızla bədii fikrimizin yeni inkişaf mərhələsinin yaradıcılarından biri kimi səmərəli fəaliyyət göstərmisiniz.

Mövzu aktuallığı, üslub fərdiliyi, dil səlisliyi və dərin həyatiliyi ilə səciyyələnərk yüksək əxlaqi keyfiyyətlər aşilanın nəşr əsərlərinizin geniş oxucu auditoriyasının zövqünün formallaşmasında təsiri təqdirəlayıqdır. Daim rəğbətlə qarşılanan səhnə əsərləriniz və dahi şəxsiyyətlərimizin ömür yolunu özünəməxsus parlaq boyalarla canlandırın kinossenariləriniz şöhrətinizi daha da artırmışdır. Hər biri uzunmüddətli araşdırmanın məhsulu olub ədəbi-mədəni fikir tariximizin bütün məqamlarını ehtiva edən məqalə və esseləriniz intellektual potensialınızın aydın təzahürüdür.

Dilimizin saflığının qorunması uğrunda mübarizə yaradıcılığınızın mühüm istiqamətlərindən birini təşkil etmişdir. Xalqımızın böyük sənətkarlarının övladı olmaqla yeni tarixi şəraitdə azərbaycançılıq məfkurəsinin inkişafında xidmətləriniz danılmazdır.

Azərbaycan Yازıcılar Birliyinin sədri vəzifəsində Siz otuz ildən bəri uğurla çalışmaqdınız. Ümidvaram ki, ölkəmizin mədəni-ictimai həyatında bundan sonra da fəal iştirakınızla gənc ədəbi nəslin milli ideyalara bağlılıq ruhunda yetişməsi üçün bilik və bacarığınızı əsirgəməyəcəksiniz.

Ən xoş arzularla,

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 mart 2018-ci il.

Qeyd: "Xəzan" ədəbi-bədii jurnalın redaksiya heyəti Azərbaycan Yازıcılar Birliyinin sədri xalq yازıcısı Anarı (Anar Rəsul oğlu Rzayev) 80 yaşından tamam olması münasibətilə təbrik edir.

CAMAL ZEYNALOĞLU - 60

Hörmətli Camal Zeynaloğlu!

Sizi - Camalxan Zeynal oğlu Zeynalovu 60 yaşınızın tamam olması münasibətilə təbrik edirik.

Siz 1 aprel 1958-ci ildə Cəlilabad rayonunun Albalan kəndində anadan olmusunuz.

1975-ci ildə Cəlilabad rayon Alar kənd orta məktəbini, 1980-ci ildə isə Azərbaycan Pedaqoji Xarici Diller İnstитutunun ingilis-alman fakültəsini bitirmisiniz.

Tərcümə əsərləri ilə ədəbiyyata gəlmisiniz. 1979 - 1985-ci illərdə İngilis - Amerikan ədəbiyyatının tanınmış yazıçıları olan Aqata Kristinin "Baş nazirin oğurlanması", "Bir milyon dollar istiqrazın oğurlanması", "Mavi kuzənin sırrı", A.K.Doylun "Brilyant tac", "Göy yaqt", Oskar Uayldın "Nümunəvi dilənci", Çek Londonun "Meksikalı", A.C.Kroninin "İki veronalı", Ernest Heminqueyin "Qatillər", S.Moemin "Muzdlu tərəfdalar", Cessi Stuartin "Məhəbbət", Uilyam Sarovanın "Filippinli və sərxoş" əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmisiniz. Həmin əsərlər ayrı-ayrı illərdə Azərbaycan mətbuatında, "Dünya" və "Mütərcim" jurnallarında dərc olunub.

1993-2001-ci illərdə Azərbaycan mətbuatında - "Mühakimə" ictimai-siyasi hüquq qəzetiində müxbir, şöbə müdürü, "Son söz" qəzetində baş redaktor, "Mister - X" qəzetində baş redaktor, "Axşam" qəzetində redaktor vəzifəsində çalışıbsınız.

"Uğursuz nigah", "Məni qınamayın", "Qanlı fevral gecəsi", "Ölümlə üz-üzə", "Tanrı cəzası", "Həqiqət işığında", "Nakam məhəbbət", "Cəsur kəşfiyyatçı, igid partizan", "Snayper qız", ümumilikdə iyirmidən çox kitabı, 200-ə yaxın publisist möqalənin, 40-dan çox cinayət ocerkinin müəllifisiniz. Onlarla media mükafatlarına layiq görülmüşünüz.

2001-ci ildən yaradıcılığınızı davam etdirməklə AzPetrol Şirkətində İctimai Əlaqələr şöbəsinin Mətbuat katibi vəzifəsində işləyirsiniz.

1995-ci ildən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin, 2008-ci ildən isə Azərbaycan Yazarlar Birliyinin üzvüsünüz.

Hörmətli Camal Zeynaloğlu!

Sizi bir daha 60 yaşınızın tamam olması münasibətilə təbrik edir, uzun ömür, can sağlığı, yaradıcılığınızda bol-bol uğurlar arzulayırıq.

"Xəzan" ədəbi-bədii jurnalı





VAQIF ABBASOV

*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Həqiqi üzvü,
AMEA-nın akademik Y.Məmmədəliyev adına
Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun direktoru*

KİMYAÇI ALİM - LİRİK ŞAIR

HAFİZ ƏLİMƏRDANLI - 70

Kimya elmləri doktoru, professor, AMEA-nın müxbir üzvü Hafız Mütəllim oğlu Əlimərdanov neft-kimya sintezi sahəsində tanınmış alımlardən biridir. Coxsaylı elmi məqalələrin, elmi ixtiraların, kitabların müəllifi olan alim, həm də poeziya vurğunudur. Onun yazdığı şeir nümunələri toplanaraq iki kitabda işıq üzü görmüşdür.

Vətənimizin qədim guşələrindən biri olan İsmayıllı rayonunun Lahic qəsəbəsində dünyaya göz açan alim ilk təhsilini Bakıda almış, orta məktəbi 1966-ci ildə qızıl medalla başa vuraraq Bakı Dövlət Universitetinin (o zaman Azərbaycan Dövlət Universiteti) kimya fakultəsinə daxil olmuşdur. Bu ali təhsil müəssisəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirən gənc mütəxəssis Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunda aspirantura ya daxil olmuş və görkəmli alim, akademik Soltan Mehdiyevin rəhbərliyi ilə elmi fəaliyyətə başlamışdır.

Artıq 1975-ci ildə o, "Tsiklopantanon və onun homoloqlarının C5-C8 alfa-olefinlərə birləşmə reaksiyasının tədqiqi və heptilsiklopantanonun alınma prosesinin işlənib hazırlanması mövzusunda namidəzlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

Elmi tədqiqatlarını böyük səylə davam etdirən gənc alim 1992-cil ildə "Beş və altıbüzlü alitsiklik karbohidrogenlərin oksid və seolit katalizatorlarının iştirakı ilə tsikloolefinlərə oksidləşdirici dehidrogenləşdirilməsi" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiəyə təqdim etmişdir.

Hafız Əlimardanlinin əldə etdiyi elmi və praktiki əhəmiyyətli nəticələrdən danışarkən qeyd etmək lazımdır ki. onun elmi fəaliyyətinin əsas istiqamətini neft və üzvi kimyanın mühüm sahələrindən olan alitsiklik birləşmələrin müxtəlif çevrilmələrinin tədqiqi təşkil edir. Onlardan bir neçəsini sadalamaq yerinə düşər:

-beş- və altıbüzlü alitsiklik karbohidrogenlərin müvafiq tsikloolefinlərə qismən dehidrogenləşməsi reaksiyasının tədqiqi, bu prosesləri həyata keçirmək üçün yüksək selektivliyə malik katalitik sistemlərin hazırlanmasına tələb olunan ümumi prinsiplərin təklifi, onların kinetik, riyazi modelləşdirilməsi və optimallaşdırılması, prosesin tətbiqi üçün tövsiyələrin verilməsi;

-tsikloheksanın yaxın homoloqu metilsikloheksanın əvvəllər məlum olmayan çevrilmələri- quruluş və tərkibcə fərqli di- və tri metilarenlərə dehidrodisproporsiallaşması və C1-

C₂ biratomlu spirtlərlə bir mərhələdə dehidroalkilləşməsi reaksiyalarının əsas qanuna uyğunluqları öyrənilmiş, naften karbohidrogenlərinin polialkilbenzollara (ksilol, etiltoluol, dietilbenzol) və s.) bir mərhələdə həm dehidrogenləşməsinə, həm də alkilləşməsinə və ya metil qruplarının paylanmasına imkan verən yeni istiqamət inkişaf etdirilmişdir. Bu istiqamət elmi ədəbiyyatda dehidroalkilləşmə reaksiyaları adı ilə qəbul edilmişdir;

-neft məhsullarının pirolizindən alınan butadien-1,3-ün 4-viniltsikloheksenə kondensləşməsi və sonuncunun dehidrogenləşməsi reaksiyası tədqiq edilmiş, etilbenzol və stirolun yeni alternativ alınma üsulları təklif edilmişdir;

-mono və politiklik doymamış karbohidrogenlərin maye fazada homogen və heterogen katalizatorların iştirakı ilə induktiv oksidləşdirilmə reaksiyaları tədqiq edilmiş, onların müvafiq oksiranlara, ketonlara, ikiatomlu spirtlərə, efirlərə çevriləsi reaksiyalarının əsas qanuna uyğunluqları öyrənilmiş, bu istiqamətdə bir sıra qiymətli üzvi maddələrin yeni alınma üsulları işlənib hazırlanmışdır;

-beş- və altıüzvlü alitsiklik ketonların alkil-, tsikloalkil-, bitsikloalkil-, alkoksialkiltörəmələrinin sərbəst radikal mexanizmi ilə müxtəlif inisiatorlar iştirakında stasionar və axınlı sistemlərdə alınma qanuna uyğunluqları müəyyən edilmiş, təbii və ətirli maddələrin bir sıra yeni sintetik analoqlarının alınma üsulları və prosesləri işlənib hazırlanmış, sənaye

miqyasında tətbiq edilmişdir.

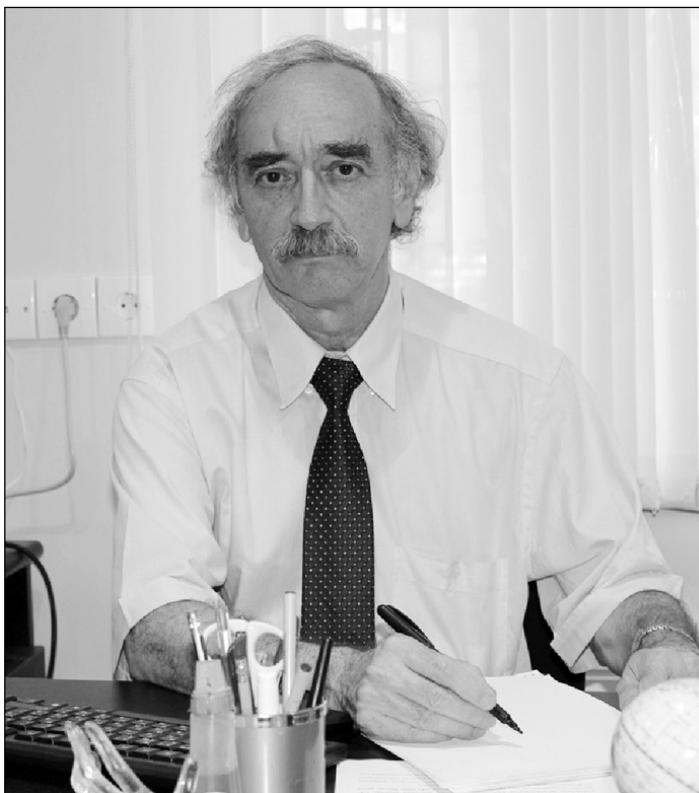
-alkiləvəzli alitsiklik ketonların laktonlara katalitik oksidləşdirilməsi qanuna uyğunluqları öyrənilmiş, laktonların Bayer-Villiger reaksiyasına uyğun yeni və sadə alınma üsulları işlənib hazırlanmış və sənayeye tətbiq edilmişdir;

-norbornen və norbornen fragmentli doymamış karbohidrogenlərin bir mərhələdə norkamfora, norbornandiollara və onların alkiltörəmələrinin katalitik oksidləşdirilməsi, tsiklopentadien və tsikloheksadien əsasında sintez edilmiş bi- və tritsiklik epoksid və diolların aminspirtlərə çevriləməsi reaksiyaları ilk dəfə olaraq geniş tədqiq edilmiş və onların orijinal alınma üsulları işlənib hazırlanmışdır;

-tsiklopantanon və tsikloheksanonun müxtəlif alkiltörəmələrinin alifatik ikiatomlu spirtlərlə katalitik kondensləşməsi üçün heteropolibirləşmələr əsasında effektiv katalitik sistemlər hazırlanmış, onların iştirakı ilə bir sıra yeni spiroasetallar sintez

olunmuş, təravətləndirici maddələr kimi tətbiqi tövsiyə edilmişdir.

H.M.Əlimərđanov elmi fəaliyyətinin müüm istiqamətlərindən biri alitsiklik doymamış karbohidrogenlərin və onların müxtəlif oksigenli, polifunksional törəmələrinin sintezi, alınma üsullarının və proseslərinin elmi əsaslarının işlənib hazırlanması, müxəlif alitikslik ketonlar, qlikollar, efirlər əsasında yeni ətirli və təravətləndirici maddələrin alınması və geniş tətbiqindən ibarətdir. Bu haqda alimin professor E.T.Süleymanova ilə birlikdə yazdığı "Təbii və sintetik ətirli üzvi birləşmələr" mo-



noqrafiyasında (Bakı, Elm, 2017) geniş məlumat verilmişdir.

Sintez edilmiş ketonlar əsasında müxtəlif ətir və təravətləndirici kompozisiyalar hazırlanmış və onlardan 1980-2000-ci illər ərzində Sovetlər İttifaqının və MDB dövlətlərinin ətəriyyat istehsalı müəssisələrində istifadə edilmişdir.

1986-1991-ci illər ərzində təcrübi-sənaye miqyasında istehsalı təşkil olunmuş laktalar Sankt-Peterburq Yağ-piy kombinatında kərə yağıının təravətləndiricisi kimi tətbiq edilmişdir.

Tsiklopentanon və tsikloheksanonun törəmələri əsasında sintez olunmuş müxtəlif spiroasetallar yuyucu vasitələrin tərkibində təravətləndirici maddələr kimi sınaqdan keçirilmiş və tətbiqi tövsiyə edilmişdir.

Ditsiklopentadien və onun metiltörəməsinin oksidləşdirici oligomerləşmə məhsulu effektiv örtük materialı kimi sınaqdan keçirilmiş və tətbiqi tövsiyə edilmişdir.

Son illərdə professor H.M.Əlimərdanovun rəhbərliyi ilə mono- və politsiklik doymamış, habelə aromatik karbohidrogenlərin elektrofil reagentlərin induksiyalasdırıcı sistemlərin iştirakı ilə halogen, oksigen və azotsaxlayan birləşmələrlə birmərhələli selektiv funksionallaşdırılması istiqamətində silsilə tədqiqatlar aparılmış, bu istiqamət elmi ədəbiyyatda ilk dəfə olaraq induktiv funksionallaşdırma adı ilə qəbul edilmişdir.

Hal-hazırda alimin rəhbərlik etdiyi laboratoriyyada tədqiqat işləri mikrostrukturlu materiallar əsasında yeni tip polifunksional katalizatorların hazırlanması və onların iştirakı ilə doymamış tsiklik karbohidrogenlərin ikiatomlu spirtlərə birmərhələli dihidroksilləşməsi və ikiəsaslı karbon turşularına oksidləşdirilməsi istiqamətində geniş tədqiqatlar aparılır.

Beləliklə, geniş dünyabaxışlı və yüksək ixtisaslı mütəxəssis olan H.M. Əlimərdanov neft-kimya sintezi, xüsusən, alitsiklik birləşmələr kimyası sahəsində özünəməxsus istiqamət yarada bilmüşdir. Hazırda da bu istiqamət-

də o, fəal yaradıcılıq işi ilə məşğuldur. Bu fəaliyyətinin nəticələri 335 elmi əsərdə, o cümlədən, 31 müəlliflik şəhadətnaməsi və patentdə, 4 dərs vəsaiti və monoqrafiyada öz əksini tapmışdır. Sənayedə tətbiq olunmuş ixtiralarına görə "SSRİ ixtiraçısı" döş nişanı ilə təltif olunmuşdur. Əsərlərinin bir qismi Rusiya, Almaniya, Çexiya, Fransa, Böyük Britaniya, Bolqarıstan, Ukrayna, Gürcüstan, MDB-nin müxtəlif ölkələrində elmi jurnal və məcmuələrində çap olunmuşdur.

Həssas qəlbə malik alim, həm də ədəbiyyat vurğunu, şeir həvəskarıdır. O, ilk şeirlərini hələ gənc yaşılarından yazımağa başlamış, lakin onları yalnız son illərdə H.Əlimərdanlı soyadı ilə nəşr etdirmişdir. Elmi fəaliyyəti kimi onun bədii yaradıcılığı da rəngarəngdir. Hafız müəllimin çap etdirdiyi bəzi şeir nümunələri ilə tanış olduqdan, onun poeziyasında sözlərin deyim tərzi, lirik duyumu, axıcılığı sanki yeni forma alır, yeniləşir, oxucunu yormur. Məsələn, onun vətənpərvərlik ruhunda yazdığı "Azərbaycamım mənim" şeirində qəlbindəki hərarəti hiss olunur:

*Hər cümləmin başındasan, Azərbaycan,
Tarixlərin yaşındasan, Azərbaycan.
Zaman gəldi, azad nəfəs alırsan sən,
Heç çalışıb əlləşməsin qarı düşmən.
Sən tarixa yeni nəfəs salacaqsan,
Mərd oğullar diyarısan, Azərbaycan.*

Məlumdur ki, Azərbaycan haqqında bir çox tanınmış şairlərimiz şeirlər yazmış, bəstəkarlar mahnilər bəstələmişdir. Dahi Səməd Vurğun-dan sonra adama elə gəlirdi ki, Azərbaycan haqqında şeir yazımağa daha heç kəs cürət etməz. Amma Məmməd Araz öz yaradıcılığında bu mövzuya toxundu və çox da bəyənildi. İndi də Hafız Əlimərdanlı bu mövzuya müraciət edir. Deməli, poeziya kəhkəşanı sonsuz, yeni-yeni rənglər alan bir çələngdir. Bəxtiyar Vahabzadə demişkən:

"Axı dünya fırlanır."

Hafız müəllimin şeirlərində onun həssas qəlbi, vətənpərvərliyi, vətən sevgisi, doğma yurda bağlılığı, Qarabağ dərdi, torpaq həsrəti, məhəbbət təranələri könül oxşayır.

*Qarabağım bu gün darda,
Pənah xanın qəbri qorda,
Üzeyrin ruhu orda,
"Cəngi" çalıb, üsyan deyər,
Bu torpağa zəfər gələr,
Düşmənlərdən qalmaz əsər.*

"Səsləyir döyüşə bizi şəhidlər" şeirində şair sanki bir ordunu, xalqı ayağa qaldırır, vətən uğrunda, torpaq uğrunda vuruşub ölməyi hər şeydən üstün tutur, şəhidliyin ən uca zirvə olduğunu yazır.

*Şəhidin tək adı qoymaz düşməni,
Müqəddəs torpaqda salsın məskəni.
Şərəfdür şəhidlik, qalxsan zirvəni,
Irəli, irəli, haydi igidlər!
Səsləyir döyüşə bizi şəhidlər.*

Müasir dövrümüzdə informasiya bolluğu-nun, internetin tüg-yan etdiyi bir zamanda yeni söz demək, novatorluq hər şairin karı deyil. Bu mənada Hafız müəllim adına neçə-neçə şeir yazılmış, mahnı bəstələnmiş Bakımız haqqında necə də gözəl yazmışdır. Bakının azadlığın bir rəmzi olduğunu bir daha qələmə almış, bizi öz sevincinə qovuşdurmuşdur.

*Azad Bakı, sən dünyyanın gözündəsən,
Uzaq-uzaq millətlərin sözündəsən,
Vərəqlənən tarixlərin özündəsən,
Heç demirəm, qədimmisən, cavanmışan,
Gələn gedib, əzəmətlə sən qalmışan.*

*Əzəmətin gündən-günə indi artı,
"Qara şəhər" xəyallara çöküb qalır,
Millət daha Ağ şəhərə yollar salır,
Qonaq-qara gəlib görsün cəlalını,
Dalgalanan ay-paralı bayrağını.*

Hafız Əlimərdanlının doğma yerlər haqqında sevə-sevə yazdığı şeirlər öz səmimiliyi ilə diqqəti cəlb edir:

*Lahicin yolları bir əfsanədir,
Sanki nağıllardan son nişanədir.
Keçdiyi dağ-dərə şanə-şanədir,
İnsan bu dünyada gör nə yaradır.*

*Yolların bir yanı sildirim dağlar,
Bu dağla o dağı körpülər bağlar.
Girdiman dərədə hirs ilə çağlar,
Göz görsə həyəcan bizi aldatır.*

*Bənzərsiz dağların sərt bir mənzərə,
Niyaldağ, Qarabel durub üz-üzə.
Gümüşqala zinyət gecə-gündüzə,
Bu dəhşət görünüş məntiqə yatır.*

Hər bir şairin yaradıcılığında olduğu kimi Hafız müəllimin məhəbbət, gözəllik, səadətə dair yazdığı şeirləri xüsusi qeyd etmək yerinə düşər. "Vəfali qaldıq" şeirində şair məhəbbətlə yazır:

*Sənə yar dediyim o gündən bəri,
Keçib neçə bahar, neçə də payız,
Görüş yerindəki körpə ağaclar,
Qol-budaq atsa da qalıblar yalqız.*

Yaxud başqa şeirində eşqinə, əhdinə vəfali qalmağı hər şeydən üstün tutur:

*İllər keçədar ixma gəl,
Sevgimizə dəyməz xələl.
Demişəm mən sözü əvvəl,
Girsə qəlbə qəmlə kədər,
Ömrün yolu bitən qədər,
Ürəyimdə yalnız sənsən.
İnciməsən, bir də ki, mən.*

Bütün bunlarla yanaşı Hafız Əlimərdanlı öz oxucularına şeirin başqa formalarında qələm işlətməkdə borclu qalmamışdır. Onun "Azərbaycanım mənim" adlandırdığı kitabında qəzəl,

məsnəvi, müxəmməs, təmsil janırında yazdığı əsərləri xüsusi qeyd etmək yerinə düşər.

Şairin yeni forma, yeni üslubda novatorcası-na qələmə aldığı qəzəlləri barədə bir neçə söz demək istərdik.

Azərbaycan ədəbiyyatının klassikləri dahi Nizami Gəncəvi, Xaqani Şirvani, İmadəddin Nəsimi, Şah İsmayıllı Xətai, Məhəmməd Fizuli, Seyid Əzim Şirvani zirvəsi ilə fəxr ediləsi körifeylərimiz hamısı qəzəl janrında yüksək məna kəsb edən, tarixlərdən soraq verən, bu gün də xalqımızın dilinin əzbəri olan əsərlər yaradmışlar. Şübhəsiz ki, Fizuli yaradıcılığından bəhrələnən Molla Pənah Vaqifin poeziyası dilimizin saflığı, təmizliyi yolunda bir dönüş nöqtəsi oldu. Vaqifdən sonra yazış yaradan şairlərimiz heca vəznində elə gözəl əsərlər, şeir nümunələri yaratdılar ki, bu şairlərə Vaqif məktəbinin davamçıları deməmək mümkün olmadı. Ancaq qəzəl janrında Seyid Əzim Şirvani, Mirzə Ələkbər Sabir, XX əsr sovet ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələri, başda Əliağa Vahid olmaqla azərbaycan dilində əruz vəzninin bütün bəhrlərində qəzəllər yazdılar və onların gözəl nümunələrini yaratdılar. Bu istiqamətdə xalq şairləri Səməd Vurğun, Süleyman Rüstəm, Bəxtiyar Vahabzadənin yazdığı gözəl nümunələri göstərmək olar. Əliağa Vahidin qəzəlləri bu gün də el xanəndələrinin və qəzəlse-vənlərin sevə-sevə oxuduğu, yaddaşlarda qalan əvəzsiz əsərlərdirdir.

Yaşadığımız XXI əsrə yazış-yaradan şairlərin yaradıcılığında əruz vəznində yazılın qəzəllərə praktiki olaraq təsadüf edilmir. Hafız müəllim öz yaradıcılığında əruza yenidən müraciət edərək, fars və ərəb sözlərindən azad, təmiz Azərbaycan dilində, tamamilə yeni üslubda, yeni nəfəsdə qəzəllər yazmışdır. Onun:

*Hafız sevər düz ilqarı
Yalani mən neyləyərəm?
Soxulma gəl ürəyimə
Talani mən neyləyərəm?
Yalnız qəlbin mənlə qalsın,
Cahani mən neyləyərəm?* - beytləri Nəsimi-

dən xəbər vermirmi?

Yaxud onun "Bəlli axı" qəzəlindən oxuyuruq:

Adətinmi zülm eləmək bu aləmdə,

Tutar cəni ahım, naləm, bəlli axı.

Əgər dildən çıxan sözlər zəhər olsa,

Badə dolu şərab billəm, bəlli axı. - misraları sanki bizə yeni eşitdiyimiz bir qəzəldə Dədə Qorqud nəfəsini, nəsihətini xatırlatmırı?

Hafız Əlimərdanlı yaradıcılığında eşq, məhəbbət mövzusunda yazılmış qəzəllərlə yanaşı, vətən, torpaq, ana dili haqqında deyilmiş, vətənə məhəbbət kimi ülvi hissələri tərənnüm edən qəzəllərə də təsadüf edilir:

*Gələn bir kəlmədir qəlbən, sevda ilə dolu candan,
Haqq yolunda çarpişan, vətənimdir Azərbaycan.*

*Əzəl gündən duz-çörəyi o vermişdir əcdadıma,
Məlhəm olmuşdur könlümə, ürəyimə odur dərman.*

*Odur məskən gələcəkdə övladımın övladına,
Həm həyatda mənə arxa, yaşıdığım geniş məkan.*

*Sevsəm əgər bu dünyada pak eşqimlə pəricahan,
Odur mənə ən sevimli, ürəyimə yatan canan.*

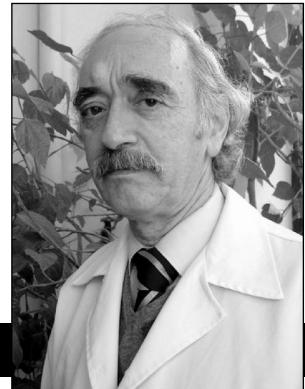
*Lazımdırsa, çağırındı, oğullarım haydi gəlin,
Dayanaram ön cərgədə, bir dəfəlik versən fərman.*

*Başqa cürə heç olarmı, qəbul etməz bunu insan,
O insanda namus varsa, bir də əgər azca vicdan.*

*Hafız, darixma ki, tanrı, əzəl gündən rəva bilib,
Arxayın ol, vətən durar, dəyişsə də əgər cahan.*

*Davam etsə tarix özü, bu dünyada qalar düzü
Yadigar tək babalardan, Azərbaycan, Azərbaycan.*

Bu günlər Hafız Əlimərdanlının 70 yaşı tamam olmuşdur. Bu yaşda da həm elm, həm də poeziya aləmində gənclik çılğınlığı ilə çalışmaqla davam edir. Bu istiqamətlərdə ona yeni uğurlar diləyirik.



HAFİZ ƏLİMƏRDANLI

DİLİM MƏNİM

Azərbaycan elim mənim,
Azərbaycan dilim mənim.
Ürəyimdə dilim-dilim
Hər nə qədər sözüm vardır,
Nəzmə çəkib yaza bilim.

Bir mənada on sözüm var,
On sözümdə bir yozum var.
Sözlər çələng, qatar-qatar,
Nə söyləsən qəlbə çatar,
Ürəyinə bal tək yatar.

Dilimdə var şəkər mənim,
Hər sətrimə çökər mənim,
Bu bulaqdan içər sərin
Nənə, uşaq, ana, gəlin,
Bu diyara seyrə gəlin.

Dağlarında qarı çoxdur,
Bağlarında barı çoxdur.
Çaylarında sellər, sular,
Hər kəndində bir nağıl var,
Şeir, qəzəl, bayatılar.

Get Qazaxa, dinlə sazı,
Güllər açır Qarayazı.
Şeir, dastan ocağıdır,
Səməd Vurğun torpağıdır,
Söz, kəlamlar bulağıdır.

Şirvan eli ta qədimdən,
Xaqqanidən, Nəsimidən,

Seyid Əzim Şirvanidən...
Saysam məgər saya gələr?
Dilimizə qüvvət verər,
Sabir yazar, Səhhət deyər.

Bakı özü şeirə yardımır,
Vahid qəzəl ustasıdır,
Bəhrələnib Bəhmənyardan,
Fizulidən, Xətaidən,
Şeir, sənət aşiqidir,
Hər qəzəli musiqidir.

Muğamatla Qarabağda,
Deyilər söz solda, sağda.
Hər muğam bir xəzinədir,
Dinləyənlər bunu bilir,
Dilimizə heyran edir.

Bu dildə tutmuşdur qərar,
Təbrizdən müdrik Şəhriyar,
Cavab verən tək Bəxtiyar,
Dilimizə təkan verib,
Zirvələrdə yer göstərib.

Müşviq dili bir nəgmədir,
Cavid dili sərt kəlmədir,
Cavad dili himndən gəlir.
Hər bir nəzm dilə sərvət,
Hər bir nəsr dilə şöhrət.

Hüseyn Arif yada salır,
Məmməd Araz xatırladır,
Vətən oğullar çağırır,
Doğma dilə dayaq olsun,
Gələcəyə körpü salsın.

Gör kimlərdən bir yadigar,
Bu dil indi bizə çatar.
Torpaqları düşmənlərdən,
Dilimizi naməndlərdən
Təmizləyək deyir Vətən,
Nəsillərə paydır indən.

Dünyada çox dillər vardır,
Hər millətə biri yardım.
Neçə-neçə dillər bildim,
Amma yenə qəlbən deyim,
Ən şirindir dilim mənim.

SƏSLƏYİR DÖYÜŞƏ BİZİ ŞƏHİDLƏR

Vətən övladına bir arxa, dirək,
Bu torpaq vermişdir duz ilə çörək.
Övladın borcudur eyləsin kömək,
Irəli, irəli, haydıcı igidlər,
Səsləyir döyüşə bizi şəhidlər.

Şəhidə hər zaman anadır torpaq,
Tarix də onlara eyləyər soraq.
İgidə bir timsal, Vətənə dayaq,
Irəli, irəli, haydıcı igidlər,
Səsləyir döyüşə bizi şəhidlər.

Şəhidin qanıdır azadlıq rəmzi,
Bu rəmzdir sabaha aparan bizi.
Qalmaz bu torpaqda düşmənin izi,
Irəli, irəli, haydıcı igidlər,
Səsləyir döyüşə bizi şəhidlər.

Çağırır şəhidlər Lələtəpədən,
Alqışa müntəzir həmişə Vətən.
Laləli çöllərdə ruhudur gəzən,
Irəli, irəli, haydıcı igidlər,
Səsləyir döyüşə bizi şəhidlər.

Şəhidlər yaşayır, ölməzdir onlar,
Düşmənə sərt sıpər, dönməzdir onlar,
Parlayan ulduzlar, sönməzdir onlar,
Irəli, irəli, haydıcı igidlər,
Səsləyir döyüşə bizi şəhidlər.

Şəhidin tək adı qoymaz düşməni,
Müqəddəs torpaqda salsın məskəni.
Şərəfdür şəhidlik, qalxan zirvəni,
Irəli, irəli, haydıcı igidlər,
Səsləyir döyüşə bizi şəhidlər.

OGUL DEYƏR, YA DEMƏZ...

*Vətən mənə oğul desə, nə dərdim,
Mamır olub qayasında bitərdim.*

Məmməd Araz

Vətənimdə çox bulaqdan əyilib mən su içdim,
Oylaqlarda, çəmənlərdə qucaq dolu gül biçdim.
Söz deməyə neçə nağıl, neçə dastanı ölçdüm,
Heç bilmirəm, Vətən bizə oğul deyər, ya deməz.

Qarı, buzu götürməkçün zirvələrə qovuşdum,
Çınar, palid həsrətilə duman, çəndən sovuşdum.
Hər qalanın tarixini bilənlərdən soruşdum,
Heç bilmirəm, Vətən bizə oğul deyər, ya deməz.

Vətənimdir mənə cənnət, lap tikanlar da bitsə,
Qəm kədərdən, yəqin ölləm, Vətən əger ki, getsə.
Getməz əsla, əldə silah oğul köməyə gəlsə,
Heç bilmirəm Vətən bizə oğul deyər, ya deməz.

Şəhidlərin qanı bizə azadlığa yol açdı,
Tarixində Vətənimin azad yazıldı adı.
Düşmənlərin niyyətləri ürəklərində qaldı,
Heç bilmirəm Vətən bizə oğul deyər, ya deməz.

LAHICIN YOLLARI

Cığırlar tanış,
Küçələr geniş,
Təbii naxış,
Hər qarış-qarış,
Döşənib daşla
Lahicda yollar.

Bir yana yoxuş,
Bir yana eniş,

Bir yana gediş,
Bir yana gəliş,
Ömür-gün keçir.
Heç bilinməyir.

Uşaqlıq gedir,
Cavanlıq gəlir,
Kamı görməmiş,
Saçlar ağarır.
İllər az qalır.

Gedəsi olsaq,
Ay oğul,uşaqq,
Gəl unutmayaq,
Cığırlar tanış,
Küçələr geniş,
Təbii naxış,
Hər qarış-qarış,
Döşənib daşla,
Gör neçə nəsil,
Salmısız yola,
Lahic yolları,
Lahic yolları.

OLA BİLMƏZ

Hər gördüyü dilbərdən canan ola bilməz,
Hər gözəldən əhli-dərdi qanan ola bilməz.

Eylədin zülmünü, düşünmədin ki, yəni,
Çəkdiyim cəfadan dərman ola bilməz.

Cox çalışıb eyləmə gəl nazi-qəmzəni,
Hər görüş Leyli-Məcnundan dastan ola bilməz.

Əgər zülfünə səhərlər çəksən şanəni,
Mənsiz şanə də, tellər də səhman ola bilməz.

Şux gülməyini bizlərə eyləmə həmdəm,
Saf mirvari düzümü dəndən ola bilməz.

Vətənim gözəllər məskəni, gəl qürrələnmə,
Kipriklərin ox, qaşların kaman ola bilməz.

Gözəlim, sınasan Hafizi şöləsi sönməz,
Kəlməsində, aləm bilir yalan ola bilməz.

MƏNƏ DƏRMAN DEDİLƏR

Hər xəstənin var çarəsi, verilərsə dərmanı,
Mənə dərman dedilər sən tək gözəl cananı.

Hərlənib gör necə dəyişdi birdən dövran,
Bizə ilahi özü göndərdi fərmani.

Fərman çatsa belə, nə çox dərdi-sər verdin,
Heç saya almadın, pozdun əhdi-peymani.

Eşit məni, zülm eləmək dəbdə deyildir,
Hər cəfada vardır səfa, bilirsənmi qaydanı.

Qismət olmur hər aşiqin rastına əhli-qanan,
Bəs nə edək, necə dərək gülü-xəndanı.

Səbr eylə ey canan, tükənməzdir səbri Hafizin,
Gəl tərk etməyək, qismətimdir, bu meydani.

Coxdan bəlli hər gözəlin vardır öz dövranı,
Lazımdırımi qurursan imtahanı, filanı.

ANA

Beşiyimdə layla deyib, gör necə fəğan eylədin,
Hər nazımla sən oynayıb, ömrünü qurban eylədin.

Şam sübhədək heç yatmayıb keşiyimdə dayanmışan,
Şam ki, yandı, ətrafında şövqilə pərvan eylədin.

İlk kəlməmdə "ana" deyib sanki sənə dünya verdim,
Arzuların pərvazlanıb zirvəyə məstan eylədin.

Cox çalışdın elmə mail, bu yollara nəsib olum,
Qəlbində nur, savad verdin, bacardin insan eylədin.

Hər kişiyə tək anadır, həyat ilə dövran verir,
Şux qəlbini övladına, sevgili canan eylədin.

Yüz min dəfə gəl söyləsəm, alqış sənə yenə azdır,
Tək qəlbimi sənə qurban, əvəzdir, bəyan eylədim.

Hafız, Ana vətəndən də qabaqdadır, bilirsənmi?
Gör necə bir yük altına girməyə vicdan eylədin.

VƏFALI QALDIQ

Sənə yar dediyim o gündən bəri,
Keçib neçə bahar, neçə də payız.
Görüş yerindəki körpə ağaclar,
Qol-budaq atsa da qalıblar yalqız.
Dinlərdik quşların nəğmələrini,
Piçıldaşan gülün kəlmələrini,
Hərdənbir Xəzərin ləpələrini,
Dərmədən nefəsi qulaq asardıq,
İlk dəfə onları sanki açardıq.
Yadına düşürmü, o vaxtlar sənin,
Deməyə söz tapmaq olurdu çətin.
Hər sözü götür-qoy edirdik dərin,
Görüşə getməzdən nəsə yazardıq,
Görüşcün günləri bir-bir sayardıq.
Nə tez uzaqlaşdı getdi o günlər,
Qəlbimdə qayğılar saldı düyünlər.
İndi günlər nədir, illər sürünen,
Həmin günləri biz bir yola saldıq.

Yeganə təsəlli...

Sən mənə, mən sənə vəfali qaldıq

HƏR PİLLƏ HƏYATIN BİR MƏNASIDIR

Həyat yollarında nə axtarırsan?
Mənasız bir yerdə məna tapırsan,
İstər sərvət toplayasan, istər şan-şöhrət,
Nail olduğuna məna qatırsan.

Sərvət də dağılır, şan-şöhrət batır,
Qondarma mənada məna da itir,
Mənasız həyatda insan yaşamır,
Vaxtını keçirib başını qatır.

Həyatın mənası yaratmaqdadır,
Yaradan insanlar illərlə qalır,
Sirlər məkanına pillələr salır,
Hər pillə həyatın bir mənasıdır.

RÜBAİLƏR VƏ DÜBEYTİLƏR

Qızılı dəyərdə tay ola bilməz,
Dəmirdən aşiqə pay ola bilməz,
Dəmirdən alətlər olmasa ancaq,
Qızıl illər ilə topaqdan çıxmaz.

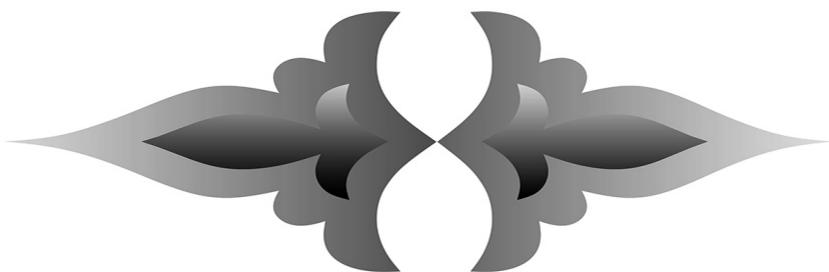
İncilərə saflığıdır dəyər verən,
Almaz, kömür yaranmışdır eyni şeydən,
Cilalanıb almaz gəzər barmaqlarda,
Yanar kömür, çırtılııyla ocaqlarda.

Müşkü-ənbər şöhrətlidir dastanlarda,
Təravəti hər dilbərdə, xanımlarda,
Ehtiyac yox, ətirləri kifayətdir,
Nöqsan varsa, ətir, zinyət düşər yada.

Cox fəxrlə söyləyib qürrələnmə sən,
Əqrəblə dostluq edib ömür sürürsən.
Əqrəbin adəti sancmaq olubdur,
Məqam tapan kimi sancar qəflətən.

Eşqi varsa insan həyatın qurar,
Eşq olmasa həyat mənasız olar.
Eşqini sərvətə sərf edən insan,
Qoy bilsin, hər nə var dünyada qalar.





RƏŞİD BƏRGÜŞADLI

AĞ ÇARŞABLI GƏLİN

(hekaya)

Onda hələ doqquz yaşım təzəcə tamam olmuşdu, atam mənə qara çarşab alanda. Cox şeyi xatırlamırıam, amma bulanıq xatırlərimdə qalıb, həmin gün evdə möhkəm dava düşdüyü və gecəykən anamın bizim əlimizdən bərk-bərk yapışib babamgilə aparmağı. Atam qabağında dizüstə çöküb, - "Söz ver ki, böyüyəndə başını bağlayacaqsan, anana oxşamayacaqsan!" - israrla məndən cavab gözləmişdi. Mənsə, gözüm çarşabda dayanmadan ağlayırdım. Qardaşım Faiqi heç buraxmaq istəmirdi, - "Sən getsən, Allah məni öldürəcək..." - uşağın gözünü qorxudurdu ki, özü tənha qalmasın. Faiq üç gün heç kimlə kəlmə kəsmədi, elə gözlərini yerə dikib nəsə fikirləşirdi - o, atamızı hamidan çox istəyirdi.

Ta ki, babamın qapısını polislər döyüb atamı soruşana qədər üçümüz də onun istədiyi qara geymiş adamlar kimiydik. Sən demə, atam Suriyaya adlayıb İŞİD-ə qoşulubmuş və döyuşlərin birində istədiyi "şəhadət"ə qovuşub. Polislər anlayanda ki, atamızın, bizi dünyaya gətirməkdən başqa bizlə heç bir əlaqəsi yoxdur, - "Internet atanızın şəkilləriylə doludur", - deyib qapıdan çıxandan sonra anam bulud kimi

doldu-boşaldı. Onda bildik ki, valideynlərimiz nə vaxtsa bir-birlərini möhkəm sevib evləniblər və anamın qəlbində qara çarşaba bükülü nakam sevgi hələ də yaşayırmış. Anam heç yerdə işləməsə də, ali təhsilli mühəsib, gözüəciq qadın idi. "İnsan taleyi-dir, bəzən xislətini dəyişə bilmirsən, belə insan üçün inam hər şeydən üstündür", - atam haqda son sözü bu oldu və bir daha onun ölümünə heyfsiləndiyini görmədik. Babam heç vaxt anamın başına qaxmadı atamlı bir-birini sevib ailə qurmalarını, - "Həyatdır da, bir gün varıq, bir gün yoxuq..." - deyib quruca təsəlli verirdi ondan səhbət düşəndə. Anam isə cavabında, - "Qəddimi əyilən görməyəcəksən, ata. Bir də ki, mənə Həzinin canlısı lazım idi. Öləndən sonra onunla bağlı hər şeyi qara torpağa apardı. Ölünün dalınca..." - "Heç yadımdan çıxmır, onu həmişə xatırlayıram" kimi sözlər mənim qulağıma batırıb, heç əvvəldən də buna inanmamışam", - dedi. Bu sözlərinə görə bacı-qardaş anamızı bir az zalim hesab edirdik. Bunu onun üzünə deyəndə isə bizə başa saldı ki, - "Bizim fikirləşmələrimiz diri adamların istəkləridir. Mən yoxamsa, mənlə bağlı hec nə

də yoxdur. Aradabir xatırlamalar danışarkən sözü qurtaran adamların söhbətdə qalması üçündür", - bizi də özü kimi iradəli yetişdirmək istədiyini gün kimi bilirdik. - Diri ikən mənim əlimdən tut, öləndən sonra neynirəm məni yada salmağını. İnsan kimi yaşamaq lazımdır, öləndən sonra xatırlanmaq üçün yox. Mən gündə yüz dəfə ölüb-dirilirəm, hec sizin vecinizə də deyil. Öləndə aparıb necə dəfn edəcəksiniz, ru huma dua oxuyacaqsınız, ya yox, - bunlar mənim üçün əhəmiyyətsiz şeylərdir..." - onun qanunu belə idi və ələbaxım böyüdü-yümüzə acığı tuturdu.

Anamın saçlarına dən düşən vaxtı xərçəng onu qəfil yaxaladı. - Bu zəhrimarın cəngindən qurtaran olmayıb hələ. Aqibətim bəllidir, sənin toyunu görüm ki, gözü mü az da olsa rahat yumum - deyəndə üzündəki ağrıları necə məharətlə gizlədiyini aydın gördüm. Ağrıkəsici iynələr olmadan çimir almındı. İyirmi bir yaşım olanda nişanlandım. Anam tələsdirirdi ki, toyumuz tez olsun. Amma qismət deyilmiş - toyuma üç gün qalmış ağrılarından əhədi üzülmüş şəkildə ölümə təslim oldu. Onsuz da gəlinlik, toy-düyün eynimə də deyildi - mənə maraqlı olan anamın ölümlə amansız mübarizəsi idi. Gedən bizim ömrümüzdən də nələrsə aparır - burası elədir, amma nələri apardıqlarının tam fərqində belə deyilik. Anam məni öz yerinə təyin edib getdi - mən də eyni əzabları yaşamağa məhkum idim...

Ölüm onun biləyini qatlayanacan, ağrıların əlindən macal tapdıqca mənim başıma o ki var ağıl qoydu: - Bu dünya dəhşət oldu mənə... Mən bu dünyaya əzab çəkməyə gəlmişdim, əzabı maraqsız oldu. O dünyada isə mən başqası olacağam. Görəsən, orda maraqlı bir şey varmı? O biri dünya əbədi dünyadırsa, niyə bir adam oraya könüllü getmir? - ölümün üzünə dirənməyə dayaq axtarırıdı.

-Ölməkdən qorxursan, ana? - onun ölmənə hazırlayırdım özümü. Təbəssümündə ağrı vardi, - Olan bu gün olacaq, sabah olmayacaq, sabah olacaq şey isə hec zaman bu gün olmayacaq. Qorxsan, ölüm sənə hər gün əzab verəcək, sənlə məzələnəcək. Ölmək yuxudan durmaq kimi bir şeydir - xoruz banlayır və sən durub gündəlik işini görürsən. Amma bu dəfə heç indiyədək bilmədiyin bir işlə... İynədən qalıbmı..? Narkoman olduq bu iynələrdən - ağrı imkan vermirdi ona, mənim yanımıda isə zarımağı, qırılmağı qüruruna sindirə bilmirdi. İynəsini vururdum, sakitləşəndə qaldığımız yerdən davam edirdi: - Diri ikən qədri bilinməyən adamın, öləndən sonra başdaşına söykənib zariyanları qəbristanlıqdan qovmaq lazımdır.

-Sərt həqiqətlərdir, zahirən dediklərinlə hec kəs razılaşmaz, amma dönüb arxada qalan həyatımıza baxanda...

-Həqiqətləri biləndə yaşamaq elə də çətin olmur... Təskinlik verirsən özünə ki, - "Əşsi, həyatdır da..." Meyid ki evdən çıxıb qəbristanlığa sarı yol aldısa, cənazənin dəlinca axıdılan yalançı göz yaşları və bütün həqiqətlər qara torpağı rəhmə gətirməz.

Zaman keçdikcə itirdiyinin yeri görünürlər, içən göynəyir, vaxtilə etdiyin yalnızlığı görə peşimanlıq çəkirsən. Sən daxilən razi olsan da, zahirən buna etiraz edirsən ki, insan öləndən sonra ona istəyin azalır, sonra vaxt ötdükcə itir, amma özünü məbur edirsən ki, bunu kənardakılar hiss etməsin. Onu çox istəyirsən, itirmək istəmirsen, amma bunun, hec zaman davamlı olmadığını da anlaysırsan... Kimsə nəyişə boynundan atmağa başlayacaqsə, nəsə izah etmək istəyəcəksə, deməli, yenə də özünün içindəkiləri bir az da dərində gizlətmək istəyir... Əvvəl insanı istəyirsən, öləndən sonra isə onun kölgəsini yaradırsan...

Canını tapşıranda anamın öz ruhu da ra-

hatlandı, mən də. O, əzablardan yaxasını qurtardı, mən də dərindən nəfəs aldım, - yuxusuz gecələrim bitmişdi... Onun üzündə dünyyanın hikkəsinə tüpürməyə oxşayan qajımış istehzalı təbəssümü əlimlə siləndə dünyyanın uduzduğunu anladım, anamın deyil, acı taleyin ona marıtlamış gözlərini qapadım.

Dövrələmə oturub anamı ağlayanlara baxırdım, anamın sözləri yadına düşürdü, - "Hamısı mənasız komediyadır..." Amma mənim hönkürtüm sidq-ürəkdən idi - anamı itirdiyimə görə deyil, onun son nəfəsdə bütün gücünü toplayaraq biləyimdən ikiəlli yapışmağını unuda bilmirdim. O, nə qədər mərdanə və qorxmaz olsa da, son nəfəsində sanki, - "Məni ölməyə qoyma, xilas elə məni ölümün cəngindən!" - deyib bağırırdı, mənə yalvarırdı...

Anam kimi düşünməklə yaşamağın da-ha asan olduğuna hər dəfə əmin olurdum. "Adamlara lazımlı olana qədər sən də lazımsan", - bunu biləndə yaşamaq elə də cətin olmur. Birinə içdən bağlanmaq heç yaxşı şey deyil - sonradan öz yükün özünə ağırlıq edir, hələ bir də mənliyin imkan vermir ki, onu birbaşa atasan içindən - yoxsa, adın nankorluğa yazılar... "Gedəni qaytarmaq istəyən bizlər ölü adamı bir gün evdə saxlamaq istəmirik", - cansız anam artıq mənə lazımlı deyildi. "Onun yeri qara torpağın altıdır" və onun mümkün qədər tez öz əbədi mənzilinə aparılmasını istəyirdim. Ölənlə "ölmək" cəfəngiyyatdır, boşboğazlıqdır.

Günlərin bir günü fərqli bir düşüncə və ya hərəkət görəndə deyirik ki, - Mən bunu o insanda niyə görməmişəm? - fikirləşmərik ki, - "Axı hec mən bunları görməyə cəhd də etmədim" - yenə də özümüzə haqq qazandırıraq ki, - "Olsun ki, özünü yaxşı gizlətməyi bacarib".

Anam saxtakarlığı bacarmadı, həyatın üzünə dimdik baxaraq yaşadı...

Nəyisə verməlisən ki, nəyisə alasan. Saflığını verib uca mərtəbəyə gəlib catmış adam özüylə nə aparır ki sonunda? İtirdiyi saflığı geri almaq üçün indi əldə etdiklərindən vaz kecə bilərmi? Həyat xidmətçi deyil, bizik öz xidmətimizi ona təklif edən. Anam mənə həyat verdi - ana olmaq üçün, mən də anamı verdim - ana olmaq üçün. Gerisi, insanın icində nələrsə xatırlamaq üçündür, əsla dəyişmək üçün yox...

Qara çarşaba girməyən, qızını da bundan qoruyan anama ağ kəfən necə də yarasılmış...

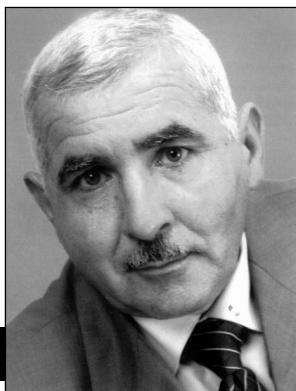
"Mən ailə qurmali, övlad sahibi olmalıyam, ana. Mən olmasam, bunlar necə olar? Daha ağlaya bilmirəm, sənin ömrümdən getməyini istəyirəm. Sənin kimi "daşürəkli", dərdini içində gəzdirən ikinci qadın görmədim bu dünyada. Həyatı, səninlə müqayisədə öyrənərək yaşayacağam - həyatın sərtliyinə sənin sərtliyinlə qarşılıq verəcəyəm. Faiqdən, babamdan da iradəli, güclü olacağam buna görə. Mən sabahdan millətin qabağında anasız və ayaq üstə durmalıyam! Sən bütün ömrünü bu evə və bizə qurban versən də, artıq sənə burda yer yoxdur!" - qorxuram ki, yalandan ağlayaram və bundan ürəyim ağızma gələr, camaat saxta göz yaşlarını görər.

Cənazəni qaldıranda anamın sözü yadına düşdü, - "Kaş ki, o biri dünya həqiqət olaydı, heç olmazsa, bunda aldatmayadılar bizi, ümidişimiz boşça çıxmaya yed". Mən hələ kişilər dəfnini bitirəndən sonra anamın torpağını qucaqlayıb ağlamalıydım.

Yaxşı ki, qadınları dəfn mərasiminə bura-xmırlar.

Mən anamı tək-tənha ağlamağı üstün tuturam. Hər dəfə məzarını ziyarətə gedəndə özümü inandırıram ki, o, indi cənnətdədir və göz yaşlarının yalandan olmadığını görə bilir...

22 iyul 2016



MƏHƏMMƏD ƏLİ

Məhəmməd Əli Namət oğlu Hacıyev Qəbələ rayonunun Qəmərvan kəndində anadan olub. İxtisasca mühəndisdir, Azərbaycan İnşaat Mühəndisləri İnstitutunu bitirib. Ali təhsilini başa vurduqdan sonra Bakı şəhərində yaşamağa qərar verib. Hazırda paytaxtda yaşayır və məsul bir sahədə işləyir. Çox gənc yaşlarından yaradıcılıqla məşğul olan Məhəmməd Əli "Dağlardan ayrı", "Sevincim acidir, kədərim şirin", "Özümü axtarıram", "Söz sənindir", "Çörəyimin duzu yoxdur", "Gedirəm üzü gün doğana", "Duyğularımı səpdim dənizə", "Etiraf" və digər şeir kitablarının müəllifidir.

Azərbaycan Dövlət Televiziyasında və radio-sunda, eləcə də dövrü mətbuatda müntəzəm olaraq şeirləri və aktual mövzuları əhatə edən publisistik yazıları ilə çıxışlar edir.

Azərbaycan Yaziçılar Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin və "Dirili Qurbari" ədəbi məclisinin üzvü olan şair "Qızıl Qələm", "Məmməd Araz", "Həsənbəy Zərdabi", "Araz", "Yurd və vətən fədaisi" və şair ədəbi mükafat və diplomlara layiq görürlüb. Şair Məhəmməd Əlinin bir çox şeirləri vardır ki, indiyə kimi heç bir şair həmin mövzulara toxunmamışdır. Xüsusi duyumu olan şairin öz epiqrafi vardır. O, deyir:

*-Şeiri yazmadım ad-san üçün,
Yazdım duyan insan üçün.*

*Martın biri şairin anadan olduğu gündür.
Onu doğum günü münasibətlə təbrik edir,
mənali ömür yolu və bol-bol yaradıcılıq uğurları arzulayıraq.*



MƏN SİRLİ BİR KİTABAM

Mən sirli bir kitabam,
açın, oxuyun məni.
Hələ sıranızman,
yaxından duyn məni.

Məni duymaq sizlərə
sonra çətin olacaq.
Varlığım, ya yoxluğum
sirr olaraq qalacaq.

Yerlə Götə arasında
köçüb dolaşacağam.
Nakam qara baxımla
orda barışacağam.

Uca zirvələr aşan
külək, yel olacağam.
Dərib qoxladığınız
çiçək, gül olacağam.

Qoynunda gəzdiyiniz
bağça, bağ olacağam.
Suyundan içdiyiniz
bir bulaq olacağam.

Yağış səpən, qar səpən
lay bulud olacağam.
Ocağınızda yanın
alov, od olacağam.

Yurd, məskən saldığınız
oba, el olacağam.
Yeriyib keçdiyiniz
körpü, yol olacağam.

Havatək qəlbinizə
süzülüb dolacağam.
Sanmayın, köcüb getdim...
sizinlə qalacağam...

Mən sirli bir kitabam;
açın, oxuyun məni.
Hələ sırınızdayam,
yaxından duyun məni.

14.03.2018

... YAĞIŞDAN SONRA

Yollar, yamaclar yuyunub,
sığal çəkib daranıb,
xoşhallanıbdır.
Təpələr dağa qıslılıb
mürgü vurur,
xumarlanıbdır.

Havadan ətir qoxusu gəlir,
təbiət ətirlənibdir.
Yağışdan qorunan serçələr
yarpaqlarla çətirlənibdir.

Qırıb həsrətin belini
Yer Göylə üfüqdə görüşüb.
Vüsəlin təşnəsindən
göyün yanağı pörtüb,
rəngdən-rəngə düşüb.

Zirvələr elçi düşüb dağlara
gəlib oğlan evinin qonağı.
Dağlar utandığından
çəkib başına duman - yaylığı.

Qayalar necə var görünür
atıb çiyindən bulud - çuxasını.
Dağ çayı haray çəkib
səsləyir elləri
görmək üçün bu mənzərəni,
cıraraq yaxasını...

31.03.2018

BAHAR GƏLDİ

(mənsur şeir)

Bahar gəldi.
Tumurcuqlar cırıb köynəyini
yaşıl don biçir ağaclarla.
Qönçələr açıb yaxasını
ətir yayır bağ, baxçalara.

Bahar gəldi.
Töküb üzünə qulac-qulac saçlarını
söyüdlər yallı gedir.
Boynubükən bənövşə kol dibində durub
yoldan keçənlərə naz edir.

Bahar gəldi.
Sərir hər yana naxışlı çuxasını
çöllər, çəmənlər açıb
tökür onun üstünə boxçasını.

Bahar gəldi.
Bulaqlar zambaqtək ağ çiçək açıb
oxuyur sevgi nəgməsini.
Qızları, gəlinləri haraylayır
ətrafa yayaraq səsini.

Bahar gəldi.
Dağlar dağ kəlitək
toqquşa-toqquşa çayaşağı gedir.
Sular sellənərək rəqs edir.

Bahar gəldi.
Otlara, kollara, yarpaqlara
mirvari düzür sis-duman.
Ləngər vurub dalgalanır
meh əsdikcə meşə, orman.

Bahar gəldi.
Buludlar nərə çəkib guruldadı,
"güllələdi" təbiəti,
açaraq atəş.
İlhäq nəfəsi ilə
məlhəm qoyur təbiətin yaralarına,
bulud arxasından boyلانان günəş.

Bahar gəldi...
Bahar gəldi...

21.03.2018

... dünya nə gözəl ...

(Şair Musa Yaquba açıq məktub)

*"Musa Yaqub - şeirimizin Səttar Bəhlulzadəsi,
Sərrast Bəhlulzadəsi, Əttar Bəhlulzadəsi".
(Qabil)*

Çox hörmətli Musa müəllim. Həm həyatda, həm də poeziyamızda palidlaşan, nağıllaşan vaxtında mən, yaradıcılığınızın pərəstişkarı, kiçik bir soydaşınız ürəyimdəki sözləri nağılvəri şəkildə sizə çatdırmaq istəyirəm.

Ucqar bir kənddə dünyaya göz açmışam. Bu kənd ucalıq, təmizlik, saflıq rəmzi olan bir yaylada yerləşir. Buradan uzaq ənginliklərə baxanda daim başı qarlı, zirvələri göylərə meydan oxuyan, əlyetməz, ünyetməz, quşqonmaz uca Qafqaz dağları, aşağı boylananda qarşıda halal süfrə kimi açılan bərəkətli Şirvan düzünün intəhasızlığı canlanır. Bir sözlə, doğma Vətənin cənnət bir guşəsi. Siz demiş:

*Harda bu saidığım, gözəllik olsa,
Orda Azərbaycan torpağı vardır.*

Hələ müasir maşınların yaxşıca ayaq açmadığı bu kənddə insanların qəlbində ümid çırağı yandıran, zehnində bilik nuru çılçayan, ürəklərə şirin duygular toxumu səpən bir məbədgah - məktəb binası vardi. Bu məktəbdə elm yoluna çıraq tutan ziyanlılar vardi, həm də hər kəsin böyük ümidi lə üz tutduğu kitabxana vardi.

Bir də lap həyət qapısının önündəcə düzəldilmiş skamyada oturub abunə olub-olmamağın fərqi nə varmadan kimə gəldi qəzet, jurnal paylayan (bir azca gec gəlsəydin, qəzet almaqdan məhrum olardın) poçtalyon Zaman dayı vardi bu kənddə. Mən də hər gün qəzet almaq üçün Zaman dayının qapısının ağızını kəsdirərdim. Mənim üçün sanki dünyaya pəncərə Zaman dayının vaxtilə qara olub, sonradan rəngi solub-bozarmış çantasından açıladı. Aldığım qəzet və jurnalları bir nəfəsə oxuyar, təzə-tər məlumatlar əldə edər, yeni yaradıcılıq nümunələri ilə tanış olardım. Etiraf edim ki, bu nümunələrin heç də hamısı insan qəlbinə dərin nüfuz etmirdi.

Və günlərin bir günü rayon qəzetinin səhifələrində balaca, bapbalaca cəmi dörd misradan ibarət bir şeir oxudum:



*Bəlkə də borcundan çıxmadım, Vətən,
Ömür bahar deyil, bir də qayıtsın.
Ölsəm də, qoynunda qoy ölüm ki mən.
Çürüyüm, bir ovuc torpağın artsın!*

Nəhəng bir fikrin sadə fəlsəfi yozumu məni ovşunladı. Bu mövzuda çox oxumuş, şeir əzbərləmiş, nəğmə züzmə etmişdim. Nizaminin "Bərdənin tərifi", Füzulinin "Vətənimdir", M.Arazın "Vətən mənə oğul desə..." " və nələri, nələri xatırladım.

Hətta sizin "Altmışincilar" nəslindən olan Cəmal Yusifzadənin 30 il əvvəl yazdığı orijinal fikri də indi yadına saldım:

*Qurx bahar adlamışam
Ömrə-günə min bərəkət.
İcimdə daş, Gözümdə yaş:
Gedirəm torpaq olmağa.*

Bəli, Vətən haqqında nəğmələrin hərəsi qəlbimi bir cür duyğulandırmış, doğma elə, obaya, təbiətə məhəbbətlə süsləndirmiş, uca dağa döndərmişdi. Lakin onların içərisindən bu bir bəndlik şeir qədər ürəyimə nüfuz edən, əbədilik məskən salan olmamışdı. Bir andaca insana məxsus ən ali duygu-

lar, həyat, yaşayış-yaratmaq arzusu qaynadı qəlbimdə. İnsan olmayımla, belə böyük ideallar, nəcib duyğular daşlığıma görə fəxr etdim. Elə bu anda-ca başqa bir şairin başqa məqsədlə yazdığı şeir yadına düşdü: (şairin dediyi fikirləri deyil, qəlbim-dəki sevinc və fərəhi bəyan etmək üçün)

Qalxıb Şah dağına söz istayıram

Çatsın hay-harayım dinləyənlərə...

Görəsən, bu nə ilə bağlı idi? Biz eyni bölgənin müxtəlif guşələrində dünyaya göz açmışıq. Ayrı-ayrı vaxtlarda: siz analığın ən müqəddəs duyğularının təmsilçisi olan anamın həyata gəldiyi illərdə, mən isə çox sonralar.

Siz həyatın, dünyanın qarışıq illərində-insanın insana yağı kəsildiyi, düşünən beyinlərin torpaq olduğu 37-ci illər repressiyasının (bəlkə də, həmin müqəddəslərdən birinin sənən ruhu sizə keçib), bəşər cəmiyyətinin görünməmiş fəlakətlərə düşər edən alman faşizmi ilə müharibə illərinin, müharibədən sonrakı dövrün - yaraların acısının təzə-təzə qaysaq bağladığı günlərin ağrı-acısını yaşamışınız.

Mən isə nisbətən sakit illərin, qocaların təbirincə desək: "mühəribə görməyən bəxtəvərlər" nəslinin nümayəndəsiyəm. (Hərçənd sonralar bu sözlərin bədəlini beşqat ödəməli olduğum).

Siz müqəddəs Babadağın bir addımlığında, Canalının ətəyində, meşələr və dağlar qoynunda, tarixlər şahidi Goyçay çayının sahilində, dünyanın 1001 gözəlliyyinin simvolu olan bir torpaqda, bu gün hər bir poeziyasevərin təvəccöh nöqtəsi olan Buynuzda, müdrik atanızın son vəsiyyətini etdiyi və bu gün fəxrlə, qururla vəsf etdiyiniz bir məkannda dünyaya gəlmisiniz:

Atam son sözündə demişdi mənə,

Dünyanı bu yerdən baxanda sevim.

Yer var

Himalaydan görünməz mənə,

Ən dərin dərədən görünər evim.

Mən isə bunlardan uzaqda - Azərbaycan torpağının başqa gözəlliyi ilə seçilən aran bölgəsinə bitişik olan bir kənddə həyata göz açmışam.

Siz bu gözəlliyyə - qoynu məxmər meşəli Canalıya, palid vüqarına, böyük kən koluna, ayna bulaqlara, zümrüd çəmənlərə daha yaxın idiniz, onların nəfəsini daha yaxından duyurdunuz. (Hərçənd bu duyğular hər adama nəsib olmur. Yadıma Səməd Vurğunla bağlı bir rəvayət düşdü: Şöhrət zirvəsində qanad çaldığı illərdə şairin oxularla görüşü keçirilirmiş. Birinci sırada həyat yoldaşı ilə oturan və gənclik illərindəki bir çox şeirlərinin qəhrəmanı olan

Dürərə ayağa qalxıb deyir ki, çox qürrələnmə, səni şair edən mən olmuşam. S. Vurğun da gülə-gülə:

- Bu doğrudursa, yanındakı ... da şair edəydin də, - deyərək tutarlı bir cavab verir).

Bu ülvilikdən, bu gözəllikdən, bu saflıqdan al-liğiniz təəssüratlar şeirə, şərqiyyə dönür, doğma Vətən torpağına yapıılır, Babadağın məlhəm mehi-nə, Goyçayın zülməsinə, bülbüllerin xoş avazına qoşular və ucqar bir kəndə ərməğan gətirdi.

Biz uşaqlar hələlik saflığın bol olduğu mühitdə bu insanlıq, gözəllik şərqiylərinin işığında böyüyür, insanı duyğuları qəlbimizə həkk edirdik.

Ürəyimizdəki nisgilli hissələrin tərcüməni idi sizin poeziyanız. Bu mənada böyük alman şairi İ.Hötənin fikirlərini xatırlamaq yerinə düşər: "Poeziya dərdin anasıdır, hər bir əzab çəkən və ağlayan insan şairdir, hər damla göz yaşı şeirdir, hər bir ürək poemadır".

Bəli, lap uşaqlıqdan sizin yaradıcılığınızı izləyir, ürəyimdən keçənləri zaman-zaman sizə çatdırmaq istəyirdim. Hətta orta məktəbdə oxuyarkən düşüncələrimi rayon qəzetiñə yolladım. Çap elə-mədilər. Yəqin düşünüb'lər ki, bu fikirlər uşaq-muşaq işi deyil.

Nəhayət, belə bir gözəl fürsət ələ düşdü. Yara-dıcılığınızdan diplom işi yazmalı oldum. Arxivini-zı nəzərdən keçirəndə söhbət əsnasında yüzlərlə oxucu məktubunu köçhaköçdə itirdiyizi dediniz. Büyüklüyüünüzün, ucalığınızın sübutu: siz kimlər-sə şöhrətpərəstlik xatırınə şair kimi görünmək namənə yazmırısanız. Bütün bunlar minlərin, milyon-ların ürəyini təlatümə gətirən ülvi, bəşəri hissələrin ifadəsidir.

Onları kimdənsə qorumaq heç ağlınzıda gəlmir: axı özünü özündən necə və niyə qoruyasan?!

Qərara gəldim ki, sizə demək istədiklərimi mətbuat vasitəsilə göndərim. Axı necə inanasa ki, müdrik ruhunuz hansı küləyinsə xoş rayihəsinə qarışib uzaqlara pərvazlananda, hansı dağınsa ucalıq sehri ilə sərhədləri aşanda, ənginliklərə uçanda onu da itirməyəsiniz.

Hörmətli Musa müəllim. Mən bir oxucu kimi fikirlərimi ifadə etmək istəyirəm. Bu, dəryada damlaya bənzəyir. (Lakin dərya da damlalardan ibarətdir.) Dediklərim kimin üçünsə bəsit görünə bilər. Axı bu bir oxucu sözüdür. Buna görə həm sizdən, həm də oxuculardan üzr istəyirəm.

Bəli, bir həqiqət məlumdur ki, Azərbaycan xalqını şair xalq adlandırlar. Çünkü əli qələm tutan hər kəs özünün cızma-qarasını - şeirini yazar. Lakin

bu "cızma-qara" sahiblərinin heç də hamısı şair ola bilmir. Siz də qəlbinizdə vulkan kimi püşkürəcək böyük duyğuların ilk lavasını - ilk şeirinizi təbii hadisə kimi xatırlayırsınız.

Sabir adlı sinif yoldaşınızın uşaqları başına yığıb şeir oxumasını, bunun təsiri ilə "Koroğlunun qocalığı"nın, "Qıratın tərifi"ni özünüz bildiyiniz şəkildə nəzmə çəkməsini danışırsınız.

Yadına Məmməd Arazin şeir yazma əhvalatı düşdü: "Doqquzuncu sinifdə dostlarımdan kiminsə qoltuğunda iri bir kitab gördüm. Maraqlandım - Səməd Vurğunun "İstiqlal təranəsi" idi. Alıb baxdım. Ortadan açdım. Gözünə ilk dəyən "Dilcan dərəsi" şeiri oldu. Bu misra məni elə tutdu, elə tutdu ki: Yenə səni gördüm, Dilcan dərəsi! "...Elə bil bundan sonra milyon illərlə beləcə duran lal-dinməz dağları, dərələri gözüm gördü...!"

Şeir yazmağa başlamaqda bir oxşarlıq var hər ikinizdə. Lakin heç də hər kəsin qəlbində "qığıl-cımdan alov törəmir". Ürəyində ali duyğular, nəcib hissələr yaşıdanların şakəridir bu.

Göyçay Pedaqoji Məktəbində oxuyarkən "Qalibiyət bayrağı", doğma kəndə qayıtdıqdan sonra rayon qəzeti səhifələri qəlbiniz və oxucu arasında mənəvəi körpü oldu.

Artıq 1959-cu ildə böyük sənətkarların nəzərdiqqətini cəlb edən ilk poemanız - "İki qəlb, iki dünya" "Azərbaycan gəncləri" qəzətində dərc olundu. Məmməd Rahim kimi bir sənətkar sizə uğurlu yol arzuladı.

Sonralar sizin imzanızı həm yerli, həm də respublika mətbuatında - "Azərbaycan gəncləri", "Ədəbiyyat və incəsənət", "Sovet kəndi", "Komunist" qəzətlərində, "Azərbaycan" jurnalında tanrıyır və gözləyirdilər.

Nəhayət, qəzet və jurnal səhifələrində sətir-sətir oxunan şeirləriniz daha böyük oxucu kütləsi ilə görüşə gəldi: 1966-cı ildə ilk kitabınız - "Yarpaqlar oxuyur" çap olundu.

Artıq sizi fərqli bir şair kimi tanıdlar: İlk əvvəl "təbiət şairi" adlandırdılar. Nəyi pisdir ki?! "Dərdimi dağlara, daşlara yazdım," deyiblər müdrik baba-larımız.

Lakin mən yaradıcılığımıza məhdudiyyət qoyulması ilə razılaşmiram. Bəli, coxları kimi siz də təbiəti düzgün qiymətləndirirsınız. Biz təbiətə də ana deyirik. Ona görə ki, anadan sonra ikinci həyatı təbiət bəxş edib bizə. İnsan ondan həm maddi, həm mənəvəi qida alıb, ucalıq tapıb. Təbiət insan övladının varı, dövləti, gücüdür.

Siz də gözəl məkanda - təbiət qoynunda həyata göz açmışınız. Səhərlər Babadağın məlhəm mehi saçınızı darayıb, sinəsi məxmər meşəli Canalı dağının ucalığı qəlbinizi qürurlandırıb. Bülbüllerin xoş avazını dinləyib, ayaqlarınızı səhər şəhər ilə yuyub günəşin al şəfəqləri ilə qurutmuş, tarixlər şahidi Göyçayın şirin zülmətindən ilə yuxuya getmişsiniz.

Təbiətin min bir çaları çoxlarının qəlbini gözəl hissələr doldurub. Lakin heç də bütün bəşər əvladı əvəzsiz xəzinədən lazımlıca bəhrələnməyib. Bu sahədə həssas ürək sahibləri olan siz şairlərə qibət edilə bilər. "Təbiət şairi" təyini verilən Hüseyn Arif, Məmməd Aslan da bu sirli-sehirlə səsi dinləyib, özlərinə məxsus şəkildə onu ifadə etməyə çalışıblar. Amma etiraf edək ki, təbiətə Musa Yaqub münasibəti, Musa Yaqub baxışı tamam fərqlidir. Belə müdrikcəsinə, filosofcasına, insan mənafeyi prizmasından özünəməxsus şəkildə qiymətləndirmək - bu, "Musa Yaqub təbiətşünaslığı" deməkdir.

Bu fikrin təsdiqini məcazi deyil, həqiqi mənada sizin yaradıcılığınızda gördük. Kimsə "rahatca oturub mənzilində" (B.Vahabzadə) yazır. Siz isə ürək sözlərinizi sal daşlara, böyürtkən yarpağına, palid qozasına, dağdağan ağacına, ayna bulaqlara yazarısınız. Şeirləriniz təbiətin fotosu deyil. Heç gözəlmirsiniz də, təmənna ummursunuz da ki, onlar şeir adlansın. Qorumağa da çalışırsınız. Təbiət özü onları şeirləşdirir, nəğmələşdirir (Onlar elə hazır nəğmədir, çünkü bəstəkarı təbiətdir), zülmələşdirir və bununla da minlərin, milyonların ürəyinə yol tapır, beyinlərə həkk olunur, gözəlliyyi ilə ürəkləri ehtizaza getirir.

Bəli, təbiət onu istəməyənə minnət qoymadığı kimi, siz də şeirlərinizin oxunması üçün kimdənsə təmənna ummursunuz.

Başqa bir tərəfdən dahi söz allahlarının mötəbər fikirləri yada düşür. "Sən ey fələklər qədər uca, dəyərli insan" - deyən dahi Nizami "Sirlər xəzinəsi" poemasında "Adəmin yaradılması haqqında" adlanan birinci məqalətdə Qurandan, Peyğəmbərin hədislərindən və başqa mötəbər dini qaynaqlardan istifadə yolu ilə insanı Tanrıının ancaq xeyir işlər, xoş əməllər üçün yaratdığını və insanın bunu heç vaxt unutmamasını tövsiyə edir.

"İnsan yoxdur, dünyanın da mənası yoxdur, dünyanın gözəlliklərini yalnız insan dərk edib lazımlıca qiymətləndirir", - deyən Nəsimi də bu fikrin ortağıdır.

Zaman-zaman bir həqiqəti dərk edib təbiətə bu

mövqedən yanaşan əsl şairlər bir-birindən qiymətli fikirlər irəli sürmüslər: çəmənin çicəkləri gözəlin yanağından qızarmışdır, sərv ucalığı, palid vüqarı, dağ əzəməti insandan almışdır, bulaq ona görə sevimlidir ki, gecə-gündüz onun başına nazənin sənəmlər dolanır, aşiqin sinəsində göydəki ulduzlar qədər naz-qəmzənin oxu var, bu büti-zibani hətta gül ləçəyinin sayəsi də incidə bilər və s.

Bu bənzətmələri istənilən qədər sadalamaq olar. "Şeirinə, sözünə oxşayan Musa Yaqub"da (S.Rüstəmxanlı) isə kiminsə fikrinin təkrarı yoxdur: özü kimi təmkinli, ağlamaqdan, sislamaqdan, boş hay-küçüllükdən uzaq poeziya. "Olduğu kimi görünən, göründüyü kimi olan" (C.Rumi) Musa Yaqub. Təbiətə baxışı ayrı, bənzərsiz olan Musa Yaqub.

Etiraf edək ki, kənddə böyüyənlərin bir çoxu ən adı bitkilərin adını bilmir. Ayaq altında qalan bu dünya nemətlərindən xəbərsizdir. Sizin isə təbiətə bələdliyiniz hamını heyran qoyur. Siz nəinki hər gülü, çiçəyi öz adı ilə tanıyır, onların müalicəvi əhəmiyyətini bilir, hətta romantik "düşüncələrindən" də xəbərdarsınız. Əgər siz təbiəti estetik zövq xatırına təqlid edib vəsf etsəydiniz bu, adı bir şeir, adı bir uşaq marağı olardı. Həmin fikirləri düşünələrinizin fəlsəfi süzgəcindən keçirəndə isə aləm başqalaşır. Axı cəmiyyətə yol təbiətdən başlanır. Bu, bizim poeziyamızın əzəli və əbədi çağırışlarından biridir: insanı saflığa, şəffaflığa, şərə qarşı mübarizəyə səsləmək. Bu yolda bir çox sənətkarlarımı kimi "qərəzsiz xeyirxahlıq" (B.Vahabzadə) nümunəsi, təbiətin ən gözəl sifətlərini - saflığı, xeyirxahlığı, təbiiliyi insanda axtaran Musa Yaqub cismən də, mənən də saf etalonudur. Təkcə bir şeiriniz - "Yarpaqlar oxuyur" kifayət edir ki, bu həqiqət öz təsdiqini tapsın. Burada hər şey saf insan mənəviyyatı ilə bağlı olduğu kimi, sizin (eyni zamanda hər bir oxucunun) vətənpərvərlik duyğularının tərcümənیدir.

Və təbiətə bu şəkildə şərqi demək yalnız Musa Yaqubun ağlına gələrdi:

*Yarpaqlar bir cürə danışır, dinir.
Gəzsən bu dünyanın hər diyarını;
Bizim yarpaqlara fikir verin bir
Oxuyur azəri mahnilarını.*

Bu bəs deyilmiş kimi, mahniların "izahı" da var: qərənfilin yuxusu, bənövşənin qoxusu da nəğmədir. Daşlar canı var kimi dilə gəlir, tər otlar tarın simi kimi köklənib: küləyin bir mizrabına bənddir, oxuyacaqdır. Çinar "Koroğlu" cəngisini oxuyur,

çöl-çəmən musiqi dilində dinir. Qovaqlar muğamat üstündə ötür, yalqız yasəmən "Sənsiz"i oxuyur. Sanki torpaq musiqi məclisi düzəldib. Məclis isə elə bil, Üzeyirin getdiyi gündən torpağa nəgmə öyrətməsi ilə bağlıdır.

Kitabdakı hər şeir bəndində bir "dastan" yatır. Lakin onlardan biri nəzər-diqqəti çox cəlb edir. Həmin şeir təkcə məzmunca deyil, sənətkarlıq baxımından da gözəldir, təkrarolunmazdır. Yadıma sevimli şairimiz B.Vahabzadənin ürəkləri riqqətə gətirən sözləri düşdü: "Talıstan" poemasında elə bil təbiət özü oxuyur, özü danışır. Azərbaycan təbiətinin gözəllilikləri, onun əlvan mənzərələri, dağları, çayları dilə gəlir... "Talıstan" poeması Azərbaycan təbiətinin səslərdə deyil, sözlərdəki nəğməsidir".

Sizin bu şeirinizdə də bütün Azərbaycan təbiəti nəğmə "oxuyur". Hər misranın əvvəlində təkrar olunan anafora (burda) nəinki şeirə ağırlıq gətirir, əksinə, təbiət gözəlliliklərinin bənzərsizliyini ifadə etməklə bərabər, Azərbaycana olan böyük, ölməz və təkrarolunmaz məhəbbətin ifadəsidir:

*Burda hər meşənin min cür ağacı,
Burda hər ağacın yamyaşıl tacı.
Burda hər tac üstə sarmaşıq saçı,
Hər saçın küləkdən darağı vardır.*

Vətənə təbiət gözü ilə belə vurulmaq əsl qəhrəmanlıq deyilmi!?

Bəli, qəlbinizdə insanlığa xas olan ən ali bir hiss-məhəbbət vardi. Elə bu məhəbbətin işığında 1970-ci ildə "Bu məhəbbət yaşadı məni" adlı ikinci kitabınız çap olundu. Cox şeydən: dağların gecələr qəribə olmasından, Qara dənizin ülviyətindən, Nazim həsrətindən, payız duyğuları ilə bağlı fəlsəfi düşüncələrimizdən, ilk dəfə ata olmaq sevincindən, tarixlər şahidi Cavanşir qalasından, Cakondaya heyrətinizdən, Əli Kərim həsrətindən, gözəllik ünvani Hacıkənddən, 416-cı Taqanoq dəviziyanının igid döyüşçüsü Vahab Osmanovun məktublarından və sairdən yazıldınız. Özünüzə məxsus şəkildə, öz fəlsəfi prizmanızdan heç kəsə bənzəmədən yazıldınız. Lakin bütün bunların fövqündə bir şeir vardi o kitabda: "Ana ömrü".

Dünya binə olandan bəşəriyyətin beşiyi başında durub onu yırğalamiş ülvi, müqəddəs varlıq haqqında kimlər söz deməmişdir?! Olanlardan sonra insan qəlbinə bu qədər nüfuz edən söz demək olardı? Deməli, olardı! Və siz bacardınız. Başqa əsərlərinizdə olduğu kimi, "Altmışincilar" üçün səciyyəvi, o cümlədən sizin poeziyanızın canı olan

bənzərsiz bədii təsvir və ifadə vasitələri ilə bu müqəddəs varlığın obrazını yarada bildiniz:

Ana ömrü - bir laylanın diliylə,

Sənə yanmış, mənə yanmış bir ömür.

Ana ömrü - körpəsinin əliylə

Yuxuları oğurlanmış bir ömür.

Yaşımız üstə yaş artır, biz böyükür, sizin qələminiz isə püxtələşir, müdrikləşirdi. Artıq mötəbər bir təşkilatın - Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü seçildiniz.

İlhamlı qələminiz isə dayanmaq bilmirdi. Elə hey yazar, yazırı... Durna qatarı kimi, "Karvan" kimi kitablarınız səf-səf düzüldü: "Mənim kainatım" (1973), "Üzü bəri baxan dağlar" (1977), "Yaxşı ki sən varsan" (1979), "Bir sim üstə" (1983), "İki qələbin işığı" (1985), "Mənim sevgi taleyim" (1988), "Ürəyimdə yerin qaldı" (1992), "Nanə yarpağı" (1996), "Payızdan yaza yol varmı" (1999), "Ruhumla söhbət" (2004), "Bu dünyanın qara daşı göyərməz" (2007), "Dövrün dəyirməni" (2012)...

Bu kitabların məziyyəti haqqında danışmaq bir məktuba sıgmaz. Qalaq-qalaq tədqiqat əsərləri yazılsın ki, onların mənaları açılsın.

Və mən: "Hər cəməndən bir çiçək", - deyərək ürəyimdəki bəzi söhbətləri davam etmək, bəzi mətləbləri açmaq isteyirəm.

Kənddə müəllim idiniz. Müəyyən biganəliklər, ədəbi aləmdən, dostlardan uzaq idiniz. İstəyirdiniz ki, gedəsiniz, daha çox yazış-yaradasınız. Buynuzdan Bakıya köç oldu. "Azərbaycan" jurnalına şobə müdürü təyin etdilər. Sizə hər işdə kömək edən dostlar daima tapıldı. İlk baxışda taleyinizdən razı idiniz. Ancaq təbiətin bir parçası olan ürəyiniz bunulla razılışdırımı? Əgər razılışdırısa, niyə hər daşdan, kəsəkdən, güldən, çiçəkdən, Yelligədikdən, Canalı dağından, Şaxşaxa bulağından, Zarat çalasından-bir sözlə, qəlbinizə yazılın hər şeydən üzr isteyirdiniz:

Ay ana torpağım

Yamacım, dağım,

Özün qal salamat,

bağışla məni.

...Tutdun ətəyimdən böyürtkən kolum

Yox, qala bilmərəm, bağışla məni!

Yadıma yenə ana yurdun başqa bir vətənpərvər şairi, M.Araz, onun ana yurda məhəbbətinin ifadəsi olan "Salamat qal" şeiri düşdü:

Ey dəvə yal, düşdüm daha belindən,

Ovsar, çıxdın daha əlimdən,

Balam çiçək bir də öpüm telindən

Salamat qal,

Salamat!

Qəlbinizi az qala sizin qədər duyan yenə də şair dostlarınız oldu. Ana yurdun söz yükünü ciyinlərində daşıyanlar dözmədilər:

"Şair, qayalara, dağlara söykən" - Məmməd Araz nidası idi bu.

S.Rüstəm qaşlarını çatıb sual etdi:

Qələm dostum, dağları

Kimə tapşırıb gəldin?

Büllur buz bulaqları

Kimə tapşırıb gəldin?

Şair dostunuz Z.Yaqubun aşağıdakı misraları sanki bu münasibətlə yazılmışdı və bir uşağa nəsihət edirmiş kimi, qoyub getdiyin gözəllikləri yadınıza salıb ürəyinizi kövrəltmək istəyirdi:

Dağ çeşməsi istərəm, dodağından öpməyə,

Dağ yağışı istərəm, ürəyimə səpməyə,

Dağ zirvəsi istərəm, qanadlanıb süzməyə,

Dağ yolları istərəm, sinəsində gəzməyə.

Dağ çeşməsi istərəm, ətiriyələ məst olmağa,

Dağ qartalı istərəm, könlümcə dost olmağa.

Dağları səsləməkdan dilimdə dağ bitdi, dağ.

Dağsız dağlar oğluna çətin olur yaşamaq!

Bu şeirlər bir bəhanə oldu.

(Onu da deyim ki, tekçə bir şeirinə 80-dən çox nəzirə yazmaq sizə qismət olub). Təbiətlə bahəm döyünen qəlbiniz bu ayrılığa, bu təlatümlərə dözmədi. Ürəyinizin ardınca yenidən bu torpağa döndünüz. Qəzet redaktoru oldunuz. İşə başlamazdan əvvəl Buynuza baş çəkməyi qərara aldınız. Axı vaxtilə Soyuqbulağın yanında tərəzinizi qoyub şeir yazırınz. Vərəqiniz qurtaranda palid yarpağına, böyükən koluna, çobanyastığı çiçəyinə yazır, tərəzinin bir gözünə atırdınız. Axırdı o qədər yazdırınız ki, tərəzinin bir gözü ağırlığa tab gətirmədi, yuxarı qalxdı. Tərəzinin o bir gözünü doldurmağa adam axtarırdınız. Qoç Koroğlu kimi bir Dəmirçioglu həsrətində idiniz. Bakıya gedəndə də belə idi, qayıdanda da. Axırdı səbriniz tükəndi. "Dağ çiçəkləri"ndən gözəl bir dəmət bağlayıb üz tutduınız "Zəhmətkeş" qəzeti redaksiyasına. Özünüz də dağ ətirli şeirlərinizi yazımaqdən bir an da olsun əl çəkmədiniz. İnsafən, pis alınmadı. Xoş rayihəyə yiğişanların sayı gündən-günə artdı. Şeir, sənət həvəskarları böyük inam hissi ilə sizin köməyinizdən yararlandılar, şair oldular. Onların bəziləri indi nəinki vətənimizdə, hətta digər ölkələrdə yaxşı tanınırlar.

Siz nə az, nə çox düz 20 il qəzet redaktoru oldunuz.

1995-2000-ci illərdə Milli Məclisin deputati oldunuz, xalqı layiqincə təmsil etdiniz. Şərəfli işlər idi. Ancaq hər halda nə qədər poeziya nümunələri "doğulmadı". Sizin şeir yazmaqdan ayrılan anlarınız yadına böyük Şəhriyarin bank hesabdarlığı və bunun da yerə-göyə siğmayan şair xəyalına dar gəlməsi, ruhunu sıxıb-əzməsini əks etdirən "Şeir və hikmət" şeirini saldı:

...Bu dərdlər mənimdir, düşünsən əgər,

Qələm istəyirəm, sayğac verirlər.

Mənə nə idarə, nə möhür gərək,

Söz üstə odlanan bir ömür gərək.

Bu aslan könlümü çox incitməyin,

Şiri-şifrələrə əsir etməyin...

Şeir azadlığım, şeir həyatım,

Ömrüm, səadətim, müqəddəratum.

Qartalı səmadan ayırmayın siz.

Övladı anadan ayırmayın siz...

İllər ötsə də, bəzi əsərləriniz geciksə də "Bütöv Azərbaycana bütöv bağlı" olan (B.Vahabzadə) ruhunuz dəyişmədi.

Vətən məhəbbətli sevgi şeirlərində də, təbiətə şərqi deyəndə də, haqsızlığa, namərdiliyə, şərə, eybəcəriliyə, vəzifə naminə tülkülenənlərə meydan oxuyanda da sözünüz bənzərsizdir.

Müəllim ömrünə:

Otuz sinifdə var-gəl edibsə,

Bəlkə də yol gedib Magellan qədər, - bənzətməsində də,

-Gəl məni özünə öyrətmə belə,

Əlini əlimə öyrətmə belə,

Gözümüz gözünə, öyrətmə belə, - deyən sevgi nəğməsində də,

- Bir gözün mən əydim, bir gözünü sən,

Niyə naraziyiq bu tərəzidən.

Sən çeşmə qurudan, mən ağac kəsən

Bir günah sənindir, bir günah mənim, - deyib əxlaqımızı təmizləməyə içinizdə bir inam hissi yaşadanda da, hər an istedadlara paxılılıq hissi ilə bədalaq gelənlərə:

Sən ey xain, sən ey paxıl qan qardaşım,

Bu quyudan burax məni,

Ey xəbərçi quş cələsi, elçi daşım,

Bu oyundan burax məni

Cıxım gedim azadlığa, - deyəndə də,

Sən Allah, ona bax. Baş əyə-əyə,

Ölür baş sarayda tülkülenməyə,

Ölür satılmaqdan, satmaqdan ötrü

Ölür bir mənsəbə ətmaqdan ötrü.

Bu dovşan adamlar, yovşan adamlar,

Bu beli büküklər, üzü dönükələr,

Bu ağızı köpüklər yandırır məni.

Cəhənnəm əhliyün ocaq püfləyən

Bu qarnı körükələr yandırır məni! -

deyib maskalanmış "tülkülərə" bir tikə haram çörəyi balalarına yedirtmək üçün dondan-dona giron buqələmənlərə, hətta bu yolda qarşısına çıxan bütün mənəviyyat sədlərini "Uf!" demədən aşan "dağ gövdəli iblislərə" meydan oxuyanda da:

Xəyanət daşından, höcət daşından,

Bir də görəcəyik bostanımız daş.

Bu tale önungənə anbarımız daş.

Millətə o qədər əyri baxmışq,

Bir də görəcəyik gözlərimiz çəş, - yanğısı ilə çırpinanda da məlum olur ki, bu, Musa Yaqub qələmidir və sözüdür. Bu anda yenə Məmməd Araz yada düşür:

Tanrım, məni tuş eləmə satqına, tuş:

O, milləti şöhrətinə girov qoymuş.

Bəli, siz saf və təmiz qəlbli, ədalətsizliklə barışmayan, insanlığın fəxr edəcəyi saf və işıqlı mənəviyyatın sahibiniz, Musa müəllim.

Sizin yaradıcılığınızda ən adı şeylər poeziya mövzusuna çevrilir, gözəlləşir, bəşəriləşir, ülviləşir. Bu poeziyada təkcə təbiət dil açıb danışır: Vətənin şanlı tarixi, xalqın ucalığı, qəhrəmanlığı, müdrikliyi poetikləşir, tarixiləşir. Bu, şeir deyil, hazır mahnıdır: təbiət bəstələyib, bənzərsiz tablodur: mahir bir rəssam əli ilə çəkilib.

Siz hamının gördüyü və ya görmək istəmədiyi, ya da yaxşını, yamanı araşdırmağa gücü çatmadığı, poeziya məcrasına sala bilmədiyi məsələlərdən yarısınız. Oxuyanda hamı deyir: Aaaa... nə gözəldir. Bunu mən də bilirəm. "Ancaq hamı bilmir ki, onu yazmaq ürək qanı ilə qidalanmaq deməkdir (Yadına XIV əsrədə yaşamış Əssar Təbrizinin sözləri düşür). Hörmətli Musa müəllim, siz tək deyilsiniz. Düşüncələrinizə ortaqlıq olanlar heç də az deyil. Heç də hamı həyatın zərbələrinə eyni dərəcədə cavab verə bilmir. Vaxtilə mənimlə bir otaqda filoloji fakültəni bitirən bir qız işləyirdi. Nəcib, intellektual, həyatda hər şeyi qanun, vicdan tərəzisiylə qiymətləndirən bir xanım idi. O, hər şeyi mütaliyə etdiyi kitablarla, əsərlərlə qiymətləndirir, müqayisə edirdi. Həyatı hadisələrlə kitabdakılar üst-üstə düşməyəndə, uyğun olmayıanda əzablar içində qırıllar, hirslənər, bu haqsızlıqlara üsyan edərdi. Tərs kimi sevdiyi və sevildiyi adam da onun yüksək mənəviyyatını başa düşmədi. Elə bu xüsusiyyətlərinə görə bəziləri (çoxu mənəviyyatca

ondan aşağı idi) onu lağa qoyub gülərdilər. İş elə gətirdi ki, həssas ürəyi bütün bunlara dözə bilmədi (o sizin bütün şeirlərinizi əzbər bilirdi). Etiraz əlaməti olaraq işdən çıxdı, guşənişin oldu. Həssas ürək sahibi olan bu qızın faciəsini məndən çox duyan, ağrıdan olmadı). Həyati zərbələri mətanətlə qarşılıyan siz - Musa müəllim isə heç kəsdən, heç nədən küsmürsünüz.

Bəli, bu bir həqiqətdir ki, "böyük bir dərd imiş şair yaranmaq" (S.Vurğun). Bu yolu - səməndər quşu kimi yanmaq peşəsinə - Tanrıının bəxş elədiyi xoşbəxtliyi özünü seçmisiniz: sanki "Fələklər" qədər uca, dəyərli insanın (Nizami) birdən-birə mənəviyyat "çirkabına" bulaşmağınamı dözə bilmirsiniz?!

Təbiətdən cəmiyyətə bir addım yol keçən, təbiətdəki saflığı, gözəlliyi, təbiiliyi, təmənnasızlığı, ülviliyi cəmiyyətə şamil etmək, qoruyub saxlamaq istəyən Musa Yaqub nalə çəkir:

*A vicdan əzabım,
Üşyan əzabım,
Öldürmə məni.*

Ən zərif mehdən, ən incə gözəllikdən duyğulanın şair bu qədər həyəcana, sarsıntıya necə dözdü?

Bəlkə də, ona görə ki, xalqın başqa bir müdrik oğlu sizə "təskinlik" verdi:

*Ay Musa, özünü yorma boş yerə,
İş ki belə gedir, nə gerçək, nə haqq?
Allahı qəlbində görməyənlərə
Vicdan kəlməsini necə anladaq?*
(B.Vahabzadə)

Siz: "Bu dünyanın qara daşı göyərməz" - deyəndə vətənin başqa bir şair oğlu "etiraz" etdi:

*Cox gözlü var torpağına kor baxır,
Dan yerinə bəbəyində tor baxır.
Yüz də çevir, min də ələ torpağı
Namərd ilə mərd yanaşı göyərdi.*
(M.Araz)

-Əlinə elə dünən qələm alan bir şair şagirdim də sizə "meydan oxudu", - arzularınızın göyərəcəyinə inam yaratdı:

*Kol dibində bənövşələr də qəfil,
Bizi qoşa görsələr açarlar dil.
Ümid lap axırda ölürlər, bunu bil,
Qəm eyləmə, göyərəcək o daşlar.*
(Tərlan Saleh)

Ancaq Musa müəllim, sizə təsəlliyyə ehtiyac yoxdur. Daxili ruhunuzu, harayınızı dağ çayı kimi boş hay-küylə deyil, bolsulu çaylar kimi sakit, təmkinli şəkildə ram edə bilirsınız.

Ümidsiz olmursunuz. Naməndlərin yanında mərdlərin olduğunu görüb ürəklənirsiniz. Həmin mərdlərin işığında yaşamaq istəyir, bunu başqlarına da məsləhət bilirsınız:

*Bu namərd dünyayla qolboyun olub
Dünyanın mərdiyilə yaşamalıyıq.
Bir ömrün dərdiyilə yaşamalıyıq.
Və ya:*

*Bu dünyada sevinc də var, qəm də var:
Hərəsi bir yana çəkər könlümü.
Nə yaxşı ki namərd yanda mərd də var:
Biri söksə, biri tikər könlümü.*

Hörəmtli Musa müəllim. Siz Fərhad kimi "külüngünüzlə" - qələminizlə poeziyamızın qarşısında dağ olan mövzuları qəlpə-qəlpə qoparıb gələcək yazarlara hamar yol açıb meydan verənlərdənsiniz. "Qarın filosofu" olub, mənəviyyata "yox" deyib" maddiyyat zirvəsinə" qalxa bilərdiniz. Eləmədiniz! Düz elədiniz! Bununla da, insanın bütün varlıqlardan ucalığını bir daha təsdiq etdiniz. Çətin gündə, dar ayaqda təmkininizi, insana məxsus ali xüsusiyyətləri qoruyub saxladığınız, "pak və təmiz vicdanınızın səsinə" (Mirzə Cəlil) qulaq asib həqiqəti, ədaləti, müdafiə etdiyiniz... və başqları", "və sairlər" üçün yaxşı ki, siz varsınız, Musa Yaqub!

*Yaxşını, yamanı araşdırmağa
Yaxşı ki sən varsan, ey ana kəndim.*
(M.Yaqub)

*Yaxşı ki, tikanlar çıxəkdən azdır.
Amma tikanlar da görür işini.
Həlim küləklərin oxşamasında
Duydum yaxşıların nəvazışını*
(M.Yaqub)

Bəzən umidsizliyə qapılanda dahi Füzuli kimi əbədi yaşayacağını, mal-mülkə əsir olan sultanlara baş əyməyəcəyini iftixarla bəyan edəndə, "vallah" deyib dünyanın naqışlıkları qarşısında mat qalandı (Heyrət, ey büt... (Füzuli), heç kimə gileyənmədən, heç kimdən təmənna ummadan (bu dahilərin müdrikliyidir), "axı sözün düzü bunları niyə acıqlandırır", - deyəndə də siz böyüksünüz, ulusunuz Musa müəllim.

İnsan bu dünyanın haqsızlıqlarından çash-baş düşəndə, "nə yaxşı, namərd yanında mərd də var", - deyib təskinlik tapanda, qəlbimizdən keçənləri bizdən də yaxş ipə-sapa düzəməyi görəndə, boğazımıza tıxanan qəhəri yox etməyə nə yaxşı sizin qələminiz, axarlı-baxarlı, doğma dilimizin zənginliklərindən qidalanan poeziyanız var, Musa müəllim.

Müsahibələrinizin birində xalq dilinin başqa

bənzərsiz sənətkarı ustad Şəhriyara qibtə edirsiniz: "Şəhriyar şeirimizin, sənətimizin böyük zirvəsidir. O qədər şövqlü yazıb ki!"

Gözəl quşlar gəlib burdan keçərlər

Xəlvətləyib bulaqdan su içərlər".

Qətiyyən təəccübənməyin. Bu "xəlvətləyib" sözü o qədər mənə ləzzət eləyib ki!"

Dilimizin gözəlliyi, zənginliyi, ən incə duyğulara belə mənə donu geyindirmək qabiliyyəti, dağ çayı kimi şaqraqlığı, Dədə Qorqud "bulağının" sərinliyi, saflığı sizin poeziyanızın da ana xəttini təşkil edir. Sadə xalq dilindən aldiğiniz söz və ifadələrin yenidən xalqa qaytarmanız və bənzərsiz şəkildə qaytarmanız elə ucalıq deyilmə?! Buna sayısız-hesabsız misallar göturmək olar. Ancaq təkcə bu misralar:

Gülüm həşəm, zəmim vağam,

Bələ zəməni neynirsən?

Yaxud:

Bir həzin yağışın, sübhün gözündən

Baharlı çəmənə yağmağı kimi.

və ya: "eşənəyini itirən quşlar", Türkiyədə yaşayan dostunuza "... harda perik düşüb yuva qurmusan" ifadələri fikrimizin sübutudur.

Yalnız bunlar bəs edər deyək ki, siz çox şərəfli tarixi olan Azərbaycan dili varisliyinin ləyaqətli daşıyıcısınız. Yaradıcılığınızla bir daha sübut etdiniz ki, bu, Qazi Bürhanəddin söz oynaqlığını özündə ehtiva edən. Nəsiminin fəlsəfi düşüncəli, Füzuli hicranının nisgilli dilidir. Bu dil Xətəyi sadəliyi, Vaqif axılılığı, Sabir və Mirzə Cəlil qorxmazlığı, ucalığı, S.Vurğun, İ.Əfəndiyev lirizmi mənbəyi, B.Vahabzadə, M.Araz, Z.Yaqub "və başqaları"nın (M.Yaqub) heç vaxt təravətini itirməyəcək incilərinin yaratdığı bir möcüzədir. Siz poeziya nərdivanının uca zirvəsində məhz bu varisliyin sayəsində qərar tutmusunuz.

Musa müəllim, etiraf edirsiniz ki:

Mənim ürəyimdə bir nəğmə yatar.

Mən heç o nəğməni yazmayacağam.

Səsi nə düşmənə, nə dosta çatur,

Mən heç o nəğməni yazmayacağam.

Bu təvəzükərləq kimə lazımlı, Musa Müəllim?!. Axı siz o nəğmələri çoxdan yazmışsınız. Biz o nəğmələrin işığında böyümüşük, insanlığa məxsus nəcib duyğular, ali hisslər qazanmışıq. Hələ neçə nəsil də bu saf bulaqdan su içəcək. Bu mənada:

Şair nəğmə kimi gəlir cahana,

Nəğmə ölümünə mən inanmiram - deyən dos-tunuz Fikrət Qoca ilə razısınızmı?!

Bəli, özünüz də bilmədən diliniz, qələminiz sözə baxmayıb: istər-istəməz ürəyinizin səssiz-səmirsiz oxuduğu nəğmələr vərəqlərə tökülb. Vərəqlərdə yoxdursa da, ürəyinizdən xəbərdar olanlar o nəğmələri olduğu kimi dinləyiblər, zövq alıllar, təmiz hissə inamları artıb, haqq-ədalət adlı bir məfhumun həmişə qalib gələcəyinə inanıblar. Axı:

Yaxşılıq əlindən tutub, ucalib,

Tərtəmiz ürəklə, dumduru gözlə.

Dünyaya baxanda dünya nə gözəl,

Həyat nə işıqlı görünür, Allah

Tikan da çiçəyə bürünür, Allah - deyən və bununla da aqillərin: "Dünyanı gözəllik xilas edəcək", - fikrini təsdiqləyən gözəllik nəğməkarı Müsa Yaqub o nəğməni yazmaya bilərmi?!

"Zər qədrini zərgər bilər", - deyib aqil babalarımız, siz heç də hər kəsin yaza bilməyəcəyi nəğməni ürəyinizdə saxlamayın. O nəğməni yazın. O nəğmə mənəviyyatı uca və zəngin insanlara mənəvi qidadır.

O nəğmə ümidsizliyə qapılanlara bir nur, mənəviyyatlarını zənginləşdirmək istəyənlərə bir işiq olar.

O nəğmə fani dünya işlərində çəşib qalan bir insan üçün, susuzluqdan cedar-cadar olmuş torpağa, "çəşib" səhrada bitən zərif bir çiçəyə, meyvəsinə insanlara ərməğan etmək istəyən böyürtkən koluna bir damla su kimi, "iynə ucu boyda işığa həsrət qalan gözə nur" kimi (Ə.Kərim) lazımdır.

Siz, insanlığın vicdan fəlsəfəsinə ölcüyəgəlməz dərəcədə xidmət göstərən, dünyanın gözəlliyini bu qədər dərindən duyub qiymətləndirən şair, o nəğməni yazmaya bilərsinizmi?! Ağlıınız, qəlbiniz yazmaq istəməsə də qələminiz onu yazmağa tələsəcək. Və bu nəğmə insanlıq fəlsəfəsində yeri olmayanlar üçün tutarlı bir mesaj olacaq.

"Şair insan qəlbinin tərcümənidir", - deyiblər. Şair susarsa, cahan susar, insanın saf mənəviyyatı olər. Ürəyinizdə saxlamayın. O nəğməni "Su kimi minlərin, milyonların alışan ruhuna çiləyin".

O nəğməni yazın ki, göydə bir parlaq ulduz da sönməsin, Günəş nurunu əsirgəməsin, Ay dünyani küskün-küskünlə dolanmasın.

Yazın ki, insan insan olduğunu unutmasın. İnsan öz içində aqil və müdrik bir varlığın olduğuna inansın. Onda dünya da olar, bəşəriyyət də, gözəllik də, gözəllik nəğməkarı da.

Rəna Mirzəliyeva
"İsmayıllı Yazarları" ədəbi
ictimai birliyinin üzvü



BALAYAR SADIQ

SƏNSİZLİK MƏKTUBLARI

(mini sonet çələngi)

I

Sən gedən yolların baxışlarında,
Əcəl kəndiri tək yellənir həyat.
Səni piçıldayır sinəmdə ölüm,
Gəl bu piçiltini ətrinlə oyat.

Adın doluxsunub dodaqlarında,
Cavabsız məktubdu gözümün yaşı.
Bir nəfəs yaxın gəl, ay ömrüm-günüm,
Gəl sənin zülmündən sənə danışım.

Fələyin daşları ağlar başımda,
Sinəmə çəkdiyin dağlar başında,
Gülür sənsizliyin ayaq izləri.

II

Gülür sənsizliyin ayaq izləri,
Yollar xəcalətdən baxmir üzümə.
Çiçəyi çırtlayıb ayrılıqların,
Bunu dərd eləyib ömrünü üzmə.

Ovcumda bir ovuc səsin üşyür,
Əlim çatmir onu isidim bir az.
Axırət dünyası, Sirat körpüsü -
Mənə məktubları bu ünvana yaz.

Gəl ta ayrılığın saçlarını yol,
Sənsizlik içində titrəyən bu yol,
Sahildə can verən balıq kimidir.

III

Sahildə can verən balıq kimidir,
Yanaqda çırpinan bir cüt göz yaşı.
Sənin saçlarının qaranlığında,
Mənim əllərimin azib yaddaşı.

Yağışı başlayıb xatirələrin,
Varağın üstündə adın islanır.
Qiyamət odunu geyib əyninə,
Gözümdə bir misra qadın islanır.

Qərib oxşamadı, qərib ağıdır,
Kövrək duyğuların hicqırığıdır,
Dodaqda çırpinan dodaq izləri.

IV

Dodaqda çırpinan dodaq izləri,
Dodağı qurumuş sözdü, sətirdi.
Küləyin üzündən öpürəm hər gün,
Bir ovuc ətrini bəlkə gətirdi.

Sənin həsrətindən köksünü tutub,
Varaqlar üstündə misra qıvrılır.
Gəl dinsiz könlümdə ibadətə bax,
Gah küfr eyləyir, gah namaz qılır,

Səbrin çöllərində iməkləyir can,
Ayrılıq alovu üşüdür yaman,
Açıbdı yaxanı həsrət küləyi.

V

Açıbdır yaxanı həsrət küləyi,
Qiyamət odu tək soyuqsan, gəlin.
Mən ki, bir yeriyəm eşq məzariyam,
Dur, oxşa boyumu, isinsin əlin.

Yel vurur, ulayır sarı saçların,
Qorxusu qımışır ta qiyamətin.
Küçələr dopdolu naz içindədir,
Bir misra bu nazın endir qiyətin.

Göz yaşı qoxuyur sinəmdə ürək,
Həsrətin bəzənib sənin özün tək.
Nazlanır ömrümün yolları üstə

VI

Nazlanır ömrümün yolları üstə,
Ətrinə bələnmiş bir dəli misra.
Bu şeirin içində duran adamın,
Bir əli ayrılıq, bir əli misra.

Dərd durub sinəmdə üzü qibləyə,
Üşüyür saçında bir payız yolu.
Günahın gözündən öpüb gəlmışəm,
Bir misra gülümsə, qurbanın olum.

Soldu gözlərimdə, soldu həyat da,
Yıxılıb yolların ayağı altda,
Səbrim çiliklənib, ahım dağılıb.

VII

Səbrim çiliklənib, ahım dağılıb,
Sən gedən yolların dodağı üstə.
Əcəl varaqlayır göz yaşlarımı,
Sinəmə çəkdiyin bir dağın üstə.

Dilimdə sözlərin ürəyi gedib,
Adını oxşayıb çağırmaq olmur.
Hər sarı saçının ayaq səsindən,
Asfaltın üstünə dağıldı ömür.

Könül, bu ağrıya başını qoy, yat,
Hər gün damcılayıb içimdən həyat,
Qəmlı misraların qolları üstə.

VIII

Qəmlı misraların qolları üstə,
Can verən şairin adın soruşma.
Hər gün məzarını ziyarət eylər,
Bir-iki "gəraylı" beş-altı "qoşma".

Ürəyim yıxılıb sənin adından,
Adın ürəyimdən heç yıxılmadı.
Hər gün çiçəkləyir misralarımda,
Kədərin ləzzəti, həsrətin dadi.

Bu ömrün payızı, bu bəxtin qısı,
Ümid yollarının alnı qırışıb,
Əli xinalanıb qəmin, kədərin.

IX

Əli xinalanıb qəmin, kədərin.
Gözümdə adını zikr edir sular.
Ucur sənsizliyin səhralığından,
Qonur göz yaşına susuz arzular.

Ümid itkin düşüb bəxt yollarında,
Alnimdan misralar keçir bulud tək.
Arxanca yükürən ayaq izləri,
Parça-parça olmuş ürəkdir, ürək...

Ümid əldən gedib, gəlmir özünə,
Dərdi sürmə kimi çəkib gözünə,
Gülür baxışları qəza-qədərin.

X

Gülür baxışları qəza-qədərin,
Yamaq-yamaq olub ümid köynəyi.
Çoxdandı üzündə misralarımın,
Bir əlçim təbəssüm yeri göynəyir.

Həsrətin alnına yazılıb adın,
Ta onu silməyə yetmir əllərim.
Sinəmin üstündə boynunu büküb,
Kövrəlib mənim tək yetim əllərim.

Üşüyür yolların xinalı səsi,
Qızarır bəxtimin qanlı sinəsi,
Həsrət dağlarına yaz gəlib bu gün.

XI

Həsrət dağlarına yaz gəlib bu gün,
Qəlbimin ahıdır açan çiçəklər.
Misramın gözündə yaş piçıldayır;
İlahi, ümidim haçan çiçəklər.

Üz verdim yoluna, yol üz vermədi,
Uçdu çiçək-çiçək bu ömrün dadı.
Sənsizlik içində dəfn olunmuşun,
Bir yol soruşmadın qəbri hardadı.

Tanrıya məktubdur sevgi kitabım,
Ta dərdə dözmyə qalmadı tabım,
Yıxılın səbrindən səbrin ucası.

XII

Yıxılın səbrindən səbrin ucası,
Astaca qar yağır sözün dilinə.
Çevirmək olmadı həsrət odunu,
Ocaqda üşüyən közün dilinə.

Sənin saçlarının qəh-qəhəsinə,
Uzanıb şerimin misra əlləri.
İndi buz bağlayan varaqlar üstə,
Əl-misra isidir, misra-əlləri.

Adını həsrətlə sıxıb köksünə,
Hopub sənsizliyin rəngi üzünə,
Solub ilmə-ilmə ömür xalçası.

XIII

Solub ilmə-ilmə ömür xalçası,
Solğun naxışların rəngi üşüyür.
Sənsiz işğal olmuş Vətən kimiyyəm,
Ruhumda bir ovuc "Cəngi" üşüyür.

Ahımdan od tutub səma alışdı,
Utana-utana uçur mələklər.
Vurulub dərdimin gözəlliynə,
Durub tamaşaya göydə fələklər.

Gör necə qımışır bu əlhəd daşı,
Ayrılıq insafsız, ürəyim naşı,
Arzular həsrətdən kövrəlib bu gün.

XIV

Arzular həsrətdən kövrəlib bu gün,
Yazım yazıq oldu, yazı iyəsi.
Bəxtimi çöllərə salana söylə,
Bu ömrün içində azib iyəsi.

Payız yarpağı tək tökülüb illər,
Bircə naxışı da qalmadı vaxtin.
Görən qulağına nə piçıldayım,
Açılsın ürəyi bu qara baxtin.

Hardan hara çəkim sürgün ömrümü,
Həsrət daşa basır hər gün ömrümü,
Sən gedən yolların baxışlarında.

XV

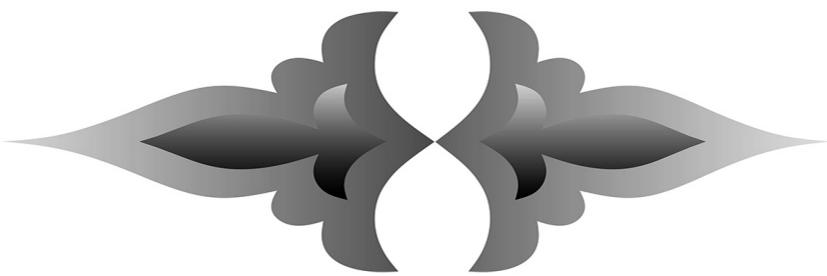
Sən gedən yolların baxışlarında,
Gülür sənsizliyin ayaq izləri.
Sahildə can verən balıq kimidir,
Dodaqda çırpınan dodaq izləri.

Açıbdı yaxanı həsrət küləyi,
Nazlanır ömrümün yolları üstə.
Səbrim çiliklənib ahım dağılıb,
Qəmli misraların qolları üstə.

Əli xınalanıb qəmin, kədərin,
Gülür baxışları qəza, qədərin.
Həsrət dağlarına yaz gəlib bu gün.

Yıxıldı səbrindən səbrin ucası,
Solub ilmə-ilmə ömür xalçası,
Arzular həsrətdən kövrəlib bu gün.





ELUCA ATALI

İT YUVASINDA BİTƏN YOL

"Müharibədə qalib yoxdur" romanından bir hekayət

(Hadisələr 1992-ci ilin iyunun əvvəllərində Gülüstan kəndində baş vermişdir. Görəsən, "Yol" kitabını yazan Zori Balayanın ağlına gələrdi ki, "Dənizdən dənizə" deyib, xəritəsini çizdiyi "Böyük Ermənistən"ın övladları axırda dünyada öz vücundları boyda yerə möhtac qalacaqlar?)

Bir dəstə əsgərlə qabağa irəlilədik, silahlılarımızdan bir neçəsi isə sağı, solu, arxanı nəzarətdə saxlayırdı. Nəhayət, qonşu həyətə girdik. Burada bir inni-cinni görünmürdü, tam sakitlik idi. Lakin bu sükut bizi inandıra bilməzdi ki, kimsə buradan bizə atəş açmayıacaq. İkimərtəbəli, hələ də tikilməkdə olan, daşı tam hörülümuş, qapı-pəncərə çərçivələri salınıb, lakin şüşələri salınmamış yarımcıq bir evin həyətindəyik. Əsgərlərdən buradan sürətlə ötüb keçmək istəyənlər olsa da, amma ehtiyatı əldən verməmək şərti ilə irəliləməyimiz bizim addım sürətimizi azaldır.

Evə girdim, avtomatın tətiyin çəkib, müharibə qanununa əsasən, birinci mərtəbədə divar boyu düzülmüş mebeli əvvəl ortadan, sonra aşağıdan güllə-baran et-

dim. Əgər kimsə orada gizlənmiş olubsa, bununla da onun oradan çıxıb məni vurmaq ehtimalı artıq sıfır enir.

Evin qabağında üstüortülü, yanları açıq artırma vardi. Buradakı qaz sobasının üstünə qazan, vedrə qoyulmuşdu. Yerdə böyük teştdə yeni yuyulmuş uşaq paltarları sıxılıb bir qalaq üst-üstə yiğilmiş, qazın üstündəki ipdənsə uşaq paltarları asılmışdı. Hiss olunurdu ki, burada gənc ailə yaşayır. Görünür, bizim kəndə hücum edib Xocalı əsirlərini azad etmək istəyimizi anlayanda qorxudan evdən qaçıblar. Əlimlə qaz sobasının üstündəki qazanı yoxladım, qazan isti idi. Təqribən otuz dərəcə istiliyi dəmirdə hiss etmək mümkün idi. Cəld arxaya çevrildim, dəmirdəki hərarət canıma vəlvələ saldı ki, bu dəqiqlik kimsə başıma ağır bir zərbə vurub məni yerə sərəcək. Arxaya dönəndə həyəti boş gördüm, döyüşü yoldaşlarım həyətin künc-bucağındakı böyük dəmir çəlləkləri, dam-daşı və sair tikililəri gözdən keçirdilər ki, bəlkə Xocalı əsirlərindən hansısa birini buralardan tapmış olsunlar.

Canımı bürümüş izah edə bilmədiyim qəribə bir hisslə artırmadan bayıra addım atdım. Amma gözlərim yüz səksən dərə-

cəli bucaq altında ətrafi axtardı. Evin yan tərəfində əkilmış körpə yoncalığı görünçə birdən-birə beynim siqnal aldı ki, ayıq olum. Yağışdan islanmış yoncalıqdan nazik bir cığır açılmışdı. Arxası üstə çevrilmiş yoncaların yarpaqlarının açıq yaşıl rəngli alt üzləri cığırın yeni olduğunu, kimsə burdan təzəcə keçdiyini bəlli edirdi. Qəribədir ki, on-on beş metr uzanan bu yoncalıq cığırının sonunda hündür çəpər vardi. Bu düz çəpəri aşmaq hər oğulun işi deyildi. Amma çəpərin dibində taxtadan balaca it yuvası da görünürdü ki, otluqdan açılmış yol məhz o yuvada tamamlanırdı. Şübhəm məni izə saldı, bu izin sonunda nəsə tapacağımı güman edirəm. Əlim avtomatın tətiyində, hər iki yan cibimdə qoşa qumbaralar, zirehli geyimim xırda-xırda patronlarla dolu idi. Ümumilikdə, əynimdəki zirehli geyimin çəkisi otuz kiloqrama çatırdı. Izə düşüb getdim, əgər it üstümə atılsa, vuracaqdım! Lakin it gözə dəymirdi, yəqin ki, o, qorxudan qaçıb gizlənmişdi.

Yavaş addımlarla qabağa irəlilədim. Elə bənd idim ki, bir çıqqıltı eşidəm, əgər bu olardsa, düşünmədən belə tətiyi çəkəcəkdir. Bu zaman it yuvasından ani gözümə sataşan mavi parça vücuduma qəribə bir istilik gətirdi. Sonra ayaq gördüm... Yuvaya çatıb qarşısında əyildim. Dil-dodağım qurudu, təqribən iyirmi bir-iyirmi iki yaşlarında cavan bir gəlin qucağına körpəsini sıxıb, yuvada meyit kimi lal-dimməz oturmuşdu. O, körpəsinin ağızını əli ilə möhkəm qapamışdı. Biz göz-gözə dirəndik, lakin heç birimiz danışmadıq. O, köksünə sıxdığı balasından yarımetr aralıda olan silahımdan açılacaq atəşin vahiməsindən gözləri bərəlmiş mənə baxırdı. Həyəcandan ata da bilərdim, belə bir məqamda soyuq ağılla düşünmək qeyri-mümkündür. Mühəribədə soyuq ağılla düşünmək hədsiz çətindir, əlbəttə, əgər sən düşməninlə üzbəüz qalmışsan...

Dəmədəmdir, əlim ani tətiyə toxunar-

sa, avtomatın mağazasındaki otuz güllənin hamısı bu ana-balanın vücuduna qarışqa kimi dolub onları deşik-deşik edəcəkdi.

Bu zaman həyət-bacadan bizə lazımları tapmayan əsgərlərimiz, əməliyyatlarını bitirib həyətin ortasındaki böyük ağacın yanına yiğişdilər.

İlahi, mən bu qadınla indi necə davramım? Necə rəftar edəcəyimə qərar verə bilmirdim də, əlimdəki silahın tətiyini də boşaltmirdim. Məni saxlayan hansı hiss idi? Bilmirdim! Gözünü gözümdən çəkməyən, indicə qanına qəltan edəcəyi-mi gözləyən ana, özünü uşağın üstünə bir qədər də əydi. "Bir gülə ilə ikisini də birdən götürərdim..." - dedim öz-özümə.

-Elli, nə oldu? - Bu səs məni ayıltdı.

Digər səsin kiminki olduğunu bilmirəm, amma onun sualı məni ayıq olmağa çağırıldı:

-Gələkmi?

-Tapdınım? - Bu da Murad, əgər o, söykəndiyi ağacdan arxasını çəkərsə, bura gələcəyini zənn edərək, əsməyə başladım.

Xocalıda olanların heyfini almaq istəyirdim, erməni əlinə keçməsin deyə, öz uşağını boğmuş ananı xatırlayırdım. Sün-güyə keçirilmiş uşaq... Doqquz aylıq hamilə qadının qarnını yarıb çıxarılaraq avtomat süngüsündə havaya qaldırılmış uşağın yerinə birdən-birə it yuvasındaki uşağı qoyuram. Xatırlayanda ki, erməni silahlıları ana bətnindəki hələ doğulmamış körpənin oğlan və ya qız olması ilə bağlı mərc edərək, ananın qarnını yarıb oradan uşağı çıxarmışdır. Uşaq oğlan imiş, diri olub, lakin silahlılar süngüyə keçirib öldürüb ləki, "bu da böyüyüb türk olacaq!" Amma, mənlə ana qucağındakı uşağın arasında cəmi-cümlətanı yarımetr məsafə olmasına baxmayaraq, cinsi məni maraqlandırmır. Bir kəlmə ilə, o, canlıdır! O, insandır! O, mənim növümdəndir!

Gör, dünya nə hala qalib ki, onun boy-

da nəhəngin köksündə özünə yer tapma-yan ana-bala, bu balaca, cəmi sıfır tam yüzdə iyirmi beş kvadrat metrlik qapısı salxaq taxta it yuvasında yaşaya biləcək-ləri ümidi ilə sığınıblar. Nizamı pozulmuş dünyaya bir daha nifrət etdim yalvarışlı gözlərlə məndən aman diləyən ananın gözündəki mənanı oxuyanda.

"Xocalıdakı qətləməni bumu etmişdi?" - sualını özümdən soruram. Əlim yenidən tətikdə hərəkətə gəldi, onu çəkmək istəyirdim... Bu hərəkət onların hər ikisini məhv edəcəkdi. Amma, çaxmağı sıxmaqdan vaz keçirəm... "Bu da böyüsə, ikinci Xocalını törədəcək!" - dedim. Lakin yenə özümü saxladım: "Ermənini öldürməklə, erməni xislətini öldürmək olmaz!" - dedim. "Bu uşağı öldürməklə Xocalının heyfi alınmaz." - Bu isə son qərarım oldu.

Tər məni basdı, başqalarından utanıb onu öldürmək istədim. Dizim əsdi, yalnız onda dərk etdim ki, ağılla döyüş meydanında vuruşmaq çətin işdir. Döyüşdə qarşındakına insan kimi baxmırısan, sənin üçün yalnız və yalnız düşmən var. Həm də adı düşmən yox, sənin sərhədini basıb keçən, torpağına mina, bomba toxumu səpən, anana, bacına təcavüz edən... Hə, onda döyüşmək asan olur. Orda heç kim səndən aman istəmir. Sənə gullə tuşlanıb, məqsəd bəllidir, səni öldürmək. Sənsə öldürməlisən ki, ölməyəsən. Məqsədin diri qalıb, torpağındakı minanı bəhrəsiz qoymaqdır... Demək, döyüşmək ona görə asandır ki, qarşında insan durmur. Qarşında duran səni öldürəcək qatildir, canidir!!! Belə düşünmək döyüşünü vicdanı qarşısında borclu qoymur.

Əsgərlərdən hansısa birinin mənə bu sualla qışqıracağı qorxusu canımı bürüdü:

-O, səninkini belə etdi... - deyib, üç ay əvvəl olmuş müdhib gecənin qorxulu nəğilini xatırladacaqdı. - Bəs sənin kişiliyin hardadır?

Kişilik dərəcəmin yüksək olduğunu yuvaya sığınanla sübut etmək nə çətin işmiş? Təəssüf, bunu bacarmıram!

Döyüşü yoldaşlarından gözlədiyim o sual bu dəqiqə qulağıma dəyəcək və suala cavab almağa səbri çatmadan əlindəki avtomatla it yuvası qarışq məni də gullə yağışına tutacaqdı. Amma məni mixlanıb qaldığım yerdən hərəkətə gətirən başqa sual oldu:

-Kimsə varmı orda? - Bizimkilərdən biri qışqırdı.

Dinmədim.

Əgər bizimkilər bilsəydilər ki, mən burda adam görüb susmuşam, məni hansı cəzanın gözlədiyini də özlüyümdə bilirdim. Mənim Qərbi Azərbaycandan olmağım, erməni dilini mükəmməl bilməyim, indi isə erməni ilə üzbəsürət durub susmağım onları şübhəyə sala bilərdi.

Sol əlimi ağızımın üstünə qoyub qadının dinməməsi üçün işarə etdim.

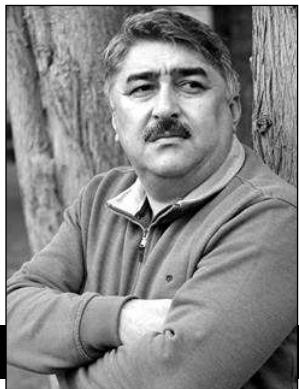
Bu qadının salamat qalmasını istəyirdim. Balaca qızımın dizimin üstündə atılıb-düşməsini xatırlayırdım. Qarşimdakı körpənin qızımın yaşadıqlarını yaşamasını istəyirdim. Qadının isə analıq fərəhindən məhrum olmaması arzusu mənə güc gəldiyindən tətikdəki barmağım boşaldı...

-Gecə çıxarsan, indi çıxma! - dedim.

O sanki sağ qalmasından heyrətlənib, dediyimi anlamırdı. Həmin sözü piçilti ilə bir də erməni dilində dedim. Ona tapşırığımı nədən birbaşa türk dilində dediyimi sorarsansa, mənim bildiyim qədər Qarabağdakı bütün ermənilərin türk dilini anlamasından doğurdu. Amma hər halda, sonra onun öz ana dilində də tapşırığımı ona verdim.

İt yuvasının qapısını çəkib cəftəsini vuranda qapının ciriltisi ətimi ürpətdi.

Kürəyimi it yuvasındaki canlıya etibar etmədiyimdən arxamı ona çevirmədən, silahı yuvaya tuşlayaraq dal-dala çəkildim.



AYAZ ARABAÇI

POEZİYA ÇİÇƏKLƏRİ

Mənim bir bülbülü var sinəmdəki qəfəsdə,
Susar bir neçə dildə, dinər bir neçə dildə.
Oturub gecə-gündüz qanlı bir budaq üstə,
Sayıqlayar adını rabitəsiz şəkildə.

Uçub uzaq ellərə yol almaz diyar-diyar,
Çırpinar ürəyində son arzu qalanacaq.
Bütün damarlarını uf demədən doğrayar,
Sənə gedən yollara qanı iz salanacaq.

Mənim bir bülbülü var, bir bilsən nə həvəsdə,
Susub durduğunda da sanarsan ki, oxuyar.
Bir gün gəlib taparsan son anda, son nəfəsdə,
Görərsən ki, onda da nəfəsi sən qoxuyar...

Qoymazsan uçub gedə o nəfəsi əlindən,
Bir ovuc işiq kimi gözlərinə təpərsən.
Dəstə-dəstə ayırıb, çiçək-ciçək telindən,
Göz yaşına bələyib məzarıma səpərsən.

Mənim bir bülbülü var sinəmdəki qəfəsdə,
Naləsi bəs eləyər neçə-neçə illərə.
Gəl onu ziyarətə ölməmiş, xəstə-xəstə,
Çırpır köksünü hər gün tikanlı məftillərə.

Hər baharda sulanıb, yarası göz-göz olan,
Acılı bir xatirəm, tikanlı bir gülüm var...
Bayram tonqallarında yanıb, yanıb köz olan,
Mənim bir bülbülü var, mənim bir bülbülü var...

Kök salası, ev tikəsi deyil ki,
Sevgi bizim sinəmizə xış gəlib.
Aldadırıq çölümüzü baharnan,
İçimizə bir əbədi qış gəlib.

Könlüm qızmaz büküb qoysam yuna da,
Dişim batmaz bircə ovuc una da...
İstəmirəm, deməsinlər, buna da,
Adam kimi ağıl gəlib, huş gəlib.

Götürmədim dar günümə silahı,
Silah kimi işlədirəm bil, ahi...
Olubmu ki, bircə dəfə İlahi,
Ovun özü bilə-bilə tuş gəlib.

Ağrin olsun, acın olsun köməyim,
Eh, onsuz da mənasızdı deməyim,
Gecə-gündüz ürəyimi yeməyim...
Bilirsənmi mənə necə nuş gəlib?..

"Pojarnı"lar yetişmədi tüstümə,
Özüm qoydum öz gülümü üstümə...
Qonşu uşaq hövürləndi üstümə,
Qapınıza bir poçtalyon quş gəlib...

hələ ki, gücümüz birliyə çatmır...
hələ ki, sədd qurub ara çəkirik.
kim ki, bir balaca ayaqda durur,
buza sürüyüruk, qara çəkirik.

əlini üzməmiş o kişi bizdən,
durulmaq gərəkdi lap dibimizdən.
gör iş nə yerdədir, öz cibimizdən,
hətta, qorxa-qorxa para çəkirik.

nə pul yazdırıq ki, könül yasına,
sevinib aparsın xarabasına.
ay oğul, bir əlil arabasına,
qoşub da bu yurdu, hara çəkirik...

bizdən çin malitək hər yerdə çoxdu,
amma bu çoxluğun sambalı yoxdu.
elə işimiz də ürkəkdi, oxdu,
şəkil də çəkəndə yara çəkirik.

cannan əlləşirik, eləcə cannan...
yazan alnimizi yazıbdi qannan.
dərdimiz qurtarmır tək xiyabannan,
kamana düzürük, tara çəkirik.

şeytana həm iynə, həm sap veririk.
ən çox da Allaha əzab veririk.
hər gün özümüzə hesab veririk,
hər gün içimizi dara çəkirik...

sağa da, sola da diz eləyirik,
vuranda dərinə iz eləyirik,
elə yaxşısını biz eləyirik,
hamının üstündən qara çəkirik...

Bitib mürəkkəbi o qələmlərin,
O cür cilvələnən kağız da yoxdur.
Dadı bir ayriydi ötən günlərin,
Day, məktub yazmağa o qız da yoxdur...

Sanki oləziyən qış günəşidi,
Ən isti, ən odlu baxışlar belə.
İndi buludların adı işidi,
Mənasız görünür yağışlar belə.

Həmə bel-belədi, qarın-qarına,
Könlümü oxşamır məclislər də heç.
Yoxdu ürəyimdən barmaqlarına,
Süzülüb tökülen o hissələr də heç.

Öldüm öz gözüm də bir axşamüstü,
Amma sağ çıxmışdım neçə davadan.
O gözəl duyğular könlümdən küsdü,
Yazmağa başladım sudan-havadan..

Bir yerdə çıxardıq dərs otağından,
Bu bizdə pozulmaz bir adət idi.
Təkcə nəfəsini duyub yaxından,
Yanaşı yerimək səadət idi...

Gedərdim, yolunda olsa qan-qada,
Qorxaqlıq, namərdlik könlümə yaddı.
Onu bircə dəfə öpdüm onda da,
Dodağı qızılgül şirəsi daddı.

Bir gün uçacaqdıq sevincimizdən,
Bütün ağrıları unudub, göyə.
Tale nəzərini ayırdı bizdən,
Bizim xoşbəxtliyi görməsin deyə.

Bu dünya sonralar bələndi yasa,
Vardı neçə rəngi, neçə çaları.
Bəlkə də saxlayır indi hardasa,
Kəpənək qanadlı "zapiska"ları...

bir qız işleyir şəhərin kənarında -
gecə barında.
qədəmləri yüngül meh kimi
adamın ürəyinin pərdələrini tərpədir.
bəziləri ehmalca
dirləyinə toxunmağı qənimət bilir,
bəziləri paltarına.
çırır üstündəki uğursuz atmacaları.
hesaba almir onu hərisliklə sözən,
his basmış bacaları.
Yola verir eyhamları...
heç kim cəsarət edib yandırı bilmir
qəlbindəki şamları...
bütün kobudluqları rəndələyir.
Qarşısında ən cəsur baxışlar səndələyir.
Dünyada nə ki, gözəllik var
başlanğıcını bu qızdan götürüb.
Tanrı özü də bu qızın dalınca baxıb
köksünü ötürüb...
fəth eləmək mümkün deyil könlünü
gicbəsər gülüşlərlə, nimdaş cümlələrlə.
Bir qız işleyir gecə barında
akulaların arasında hünərlə.
Səsi büllur badələrin cingiltisi kimi xoş.
Nə kompliment desən boş!
baxışları ürəklərdə çiçək bitirir.
adam o qızı görəndə
danışiq qabilyyətini itirir...



VAQİF OSMANOV

*Ekologiya və Sərvətlər Nazirliyinin
Milli Hidrometeorologiya Departamentinin işçisi,
coğrafiyaşunas, şair*

AYGÜN SADIQİN "GÜZGÜDƏ KİM VAR?" KİTABININ TƏQDİMATINDA DEYƏ BİLMƏDİKLƏRİM

Martin 3-də ilahi sözün ışığına yiğmişdiq. İlahi sözü ucaldan, ilahileşdirən SÖZ ADAMının - AYGÜN SADIQİN poeziya və nəsrinin nuruna axışan pərvanələr kimi. Əsl poeziyanın ışığı əbədidir, doğru yol göstərir mayak kimi.

"Güzgündə kim var" - ilk mənəvi balasına gənc şairin (şairə deməyəcəm, çünkü söz adamının cinsi olmur, O, Tanrıının yaratdığı ilahi varlıqdır) adqoyması da çox uğurludur. Bizim tərəflərdə (Şimal - Qərb bölgəsində) övlada adqoyma xüsusi bir törəndir. Məsləhətləşmə, süfrə hazırlığı, Qurani-Kərimdən surə oxuma, ağsaqqal və ağıbirçək sözü bu mərasimin özəlliyidir. Hiss olunur ki, Aygün xanım da bu mərhələlərdən keçib. Aygün xanımın güzgüyü mifologiyadan başqa Sabir babamızın "öyrini öyri, düzü həmvar" göstərən ayinədir. Bu ayinədə özünü öyri görənlər bilməlidilər ki, bu güzgüün günahı deyil.

Aygün Sadiq haqqında demək istədiklərimi konkret hissələrə böləcəyəm.

1.Aygün xanımın ən ali titulu ANAdır. O, iki gül balanın - "gələcəkdə camaatın qızını xoşbəxt edəcək, özü də xoşbəxt olacaq" "Gümüş parıltı"nın - Aygün xanımın soyad adası Sadiqin və "öncə həkim, sonra gəlin olacaq" anasının "bacı"sının - "Qızıl parıltı"nın - Aylinin sevimli, narahat, nigaran anası olmaq şərəfinə ucalıb. Bu ali məqamin mübarək, Aygün Sadiq!

2.Aygün xanım müəllim kimi şərəfli peşənin sahibidir. Deyirlər ki, bir xalqın gələcəyini, milli mənsubiyyətini, mənəvi dünyasını yox etmək istəyənlər onun təhsilini və səhiyyəsini məhvə sürükləsələr bəs edər. Aygün xanım millətin gələcəyini düşünən uzaqgörən tərbiyəcidir. Dərsliklərdəki nöqsanlardan, sistemdəki neqativ hallardan ürək ağrısı ilə, yana-yana danışan, yazan pedaqoq Vətənini, millətini sevən nəsil yetişdirmək üçün hər əzaba qatlanır. Bir şeirində Sabirsayağı deyir:

*Savad öyrədənə bir ay qabaqdan,
"Bezdirməsin" deyə rüşvət veririk.*

Yəni, "oxutmuram, əl çəkin!"

3.Aygün Sadiq Vətənini, elini, millətini sevən türkçü, Turançıdır. Yazara görə, "hər daşına, torpağına saygılar olan, göy rənginə boyanan türkün adı Ədalət imzasıdır". Şairin hər şeirində milli təəssübkeşlik, Vətən torpağının ağrıları, müqəddəsliyi - ana xəttidir.

*Mənim əzəmətim - zəfərim sayda,
Türkün yüksəlişi yaxın gündədir!
Bütün xoşbəxtliklər - azadlıq boyda,
Bütün qələbələr qan rəngindədir!*
Yaxud:

*Əsir aparılan sən olmadın, qız,
Mənim adım-sanım, şərəfim olmuş!
Deyirlər, düşmənə əyilməmişən...
Qeyrətinə qurban! Ruhuna alqış!*

Və yaxud:

*Otuz ildir şərəfsizin, soysuzun biri,
Mənim əsir namusundan törədir övlad.*

Aygün xanım türkün qüdrətinin özünə qayda-cağına, özgürləşcəyinə əmindir:

*Ulus parçalanıb qalanda viran
Dildə "Türkəm" deyib öyünmək azdı!
Əməldə birliyə gəlsəydi Turan,
Çaqqallar Ulusu yağmalamazdı...
Fəqət ölməmişəm, yenə də sağım,
Əski qüdrətimi qaytaracağam!*

4.Gənc yazar sözün dəyərini, yerini bilən şair, nəsr yanan, həm də tədqiqatçıdır. O, yazar: "Sözü anlamayan, sözün sehrini dərk etməyən, istedadı olmayan insan heç vaxt yaxşı şeir yazıb ortaya çıxara bilməz. Şeirin yaxşı olması üçün mütləqdir ki, ədəbiyyat haqqında, sözün təsir gücү haqqında mükəmməl biliyə sahib olmalıdır".

Aygün xanım, oxucunun zövqünə təcavüz edən, onun sinirini pozan sözbazları çəkinmədən, ötkəmcəsinə ittiham edən tənqidçidir. Şablon fikirlərin, çeynənmış söz yığınının qatı düşmənidir. Ona görə də hər misrası mənə yüklüdür.

5."Qatil rolunu gözəl oynayan, ölümlər üstündə əl izi qoymayan" qəddar həyatə insan öz əqidəsi, mətinliyi, cəsarəti ilə asanca qalib gələ bilər. Bunu Aygün xanımın timsalında aydın görmək olur. Valideynlərini erkən itirən Aygün xanım valideynlərinə biganə olan qəlbi buz kimi soyuq cahillərə bir "ağbirçək" kimi nəsihət edir:

*Övlad! Sözüm yoxdu sənə deməyə!
Düşün sabahını, yolun sonunu!
Mən ana tapmirəm əzizləməyə,
Sənsə küçələrə atırsan onu.*

Başqa şeirində deyir:

*Bir də ki, atamdan nigaranam çox,
Yox ayrı sirdəsim, dərdimi bölgə.*

*Onun məndən başqa doğma qızı yox,
Canını canının parçası bila.*

Aygün xanım 16 il əvvəl itirmiş atasının xatirəsinə yazdığı dərin hüznlü şeirindən təsirlənib bir bənd yazmışdır:

*Aci nisgil yeyə-yeyə,
Ahım siğmır yerə, göyə.
Günlərimi söyə-söyə,
Ömürdən kəsirəm, Ata...*

6.Aygün xanım, ilahi sevginin ucuzlaşdığını, saxta sevgilərin mənəvi yox, maddi dünyadan əsirinə çevrildiyi çağdaş dövrümüzə "vüsəl şairi olmaq, səadətin xoş sədasını vermək" həqiqətən çətin məsələdir. Amma unutmayaq ki, əsl poeziya adamı çox müşkülləri asan edən xilaskar mələkdir. Bu da Sizin - şair anaların öhdəsinə düşən missiyadır.

Şairin lirik qəhrəmanı hətta unutmağı da yadan çıxaran vəfali aşiqdir:

*"Sən" adlı dünyada qarayıb baxtım -
Bizim yolumuza ayrılıq yağıb!
Sənə söz vermişdim unudacaqdım,
Lənətə gələsən! Yadımdan çıxıb...*

7.Bir qəribə fikrim də var. Mən Aygün xanımın yazıları, düşüncələri, müxtəlif mövzuları əhatə edən hekayələri, esseləri ilə tanış olanda bu qənaətə gəlirəm ki, bu gənc həyatsevər, cəsarətli, bəzən sərt və ötkəm xanım, bəlkə də, bu dünyaya bir dəfə gəlib, sonra bu dünyadan gedib, daha sonra bu fani dünyaya yenidən qayıdır. Onun düşüncələri müdrik, həyatın hər üzünü görən, sınaqlardan üzüağ çıxan dünyagörmüş bir insanın beyninin məhsuludur desəm, məncə yanılmaram. Aygün xanım zamanı qabaqlamağı bacaran gənc "ağbirçək"dir:

*Bir baxdım: dünyaya gəldiyim gündür,
Bir baxdım: ölümdən o tərəfdəyəm...*

8.Zamanımız "halal" yeyənə dəli, Vətən deyənə avam, dostu kənara atıb düşməninə can-can deyənlərin" nəfsinin ixtiyarına veriləndən cəsarətli SÖZ ADAMlarını barmaqla göstərmək olar, belələri az təpişən inci kimidir.

Belə inci olmaq böyük səadətdir...



AYGÜN SADIQ

DÜNYAYA MESAJ

Dünya! Çiyinlərin qaldıra bilməz
Mənim haqq savaşım sənə yük olur!
Mənim mücadiləm - "arzuedilməz",
Səninsə susmağın rəzillik olur!

Durmusan önümədə küt ağaç kimi,
Haqlı inadına bir sözünmü var?
Qatili qoymusan başa - tac kimi,
Mənimsə qarşımıma çəkmisən divar!

Dünya! Göz-qulağın bağlıdır bütün,
Durma lal vicdanla, bir kənara keç.
Çəkil də önümədən! Rəzil sükutun
Mənim savaşımı əngəlləməz heç!

Mənim əzəmətim - zəfərim sayda,
Türkün yüksəlişi yaxın gündədir.
Bütün xöşbəxtliklər - azadlıq boyda,
Bütün qələbələr qan rəngindədir!

TƏLƏS

Tale mirzəsinin çəkdiyi xətlər
Ömrün alnımızda qırışlarıdır.
Göylərin fəryadı yağan yağışsa,
Qəlbin etirazı - göz yaşlarıdır.

Vəfasız dostları arxa bilərsən,
Sevincli günləri birgə bölərsən,
Çətin günün gələr, tərk edilərsən...
Sanma, hər kəs könül vəfadarıdır.

Haqq qatında gözəl ada layiq ol,
İnsanlıq dərsin al, əqlə malik ol,
Bir tək dostun qalıb, ona sadıq ol,
Qalanları xoş günün dostlarıdır.

Zamanı gözləmə ibadət üçün,
Ölüm qapısından keçərsən bir gün,
Peşmanlıq bürüyər qəlbi büsbütün,
Tələs, zaman keçir, ömür yarıdır.

YAZIRAM

Beş gün ömür, o da dərddir sərasər,
Yüz kədərdən, yüz ələmdən yazıram.
Aç ürəyin qəm yükünü, şeirə sər,
Qəm əhliyəm, mən də qəmdən yazıram.

Kədər içərə keçir ömürdən günüm,
Tanrıya bəs niyə çatmir bir ünüm,
Cavan ikən cənnət idi tərənnüm...
İndi daha cəhənnəmdən yazıram.

Qəlb evimin içi qaranlıq, toran,
Ruhum gedib, cismim qalıbdır viran,
Məni məndə tapmaz axı axtaran,
Sənləşmişəm, daha səndən yazıram.

Sən gedəli adın gəzir sözümdə,
Qalmayıbdır tabi-təvan, dözüm də,
Bütün rənglər eyniləşdi gözümüzde...
Sən rəngində bir aləmdən yazıram.

İKİ SÖHBƏT

Ya Rəbb, qəbahətim boyumdan hündür,
Zaman da yetmədi, möhlət istəyəm.
Bir baxdım: dünyaya gəldiyim gündür,
Bir baxdım: ölümdən o tərəfdəyəm.

Ömür sarayımı buraxıb viran,
Əcəl taleyimin içindən keçdi.
İllər göz önungdə əriyən zaman
Ürək fərq etməmiş, üzülməmişdi.

Qapımı zamansız döyəndə əcəl
Qalxıb təbəssümlə açdım üzünə.
Dedim: "Xoş gəlmisən, buyur, evə gəl,
Çox böyük yaxşılıq edirsən mənə".

Öncə, amiranə, qaba səs ilə:
"Səni aparmağa gəlmisəm, - dedi, -
Qaçmağı düşünmə, keçmisən ələ!"...
(Sonuncu cümləni çox ötkəm dedi).

Dedim: "Yanlırsan bu cür gümanda,
Çoxdan soyuyubdur dünyadan əlim.
Elə isteyirdim, yaxın zamanda
Həyatdan tam qopub Rəbbimə gəlim".

Həqiqət aradı mənim sözümdə,
Gözümə şübhəylə baxdı, dayandı.
Mən heyrət oxudum onun gözündə,
O da rəftarımı bir oyun sandı.

Soruşdu: "Bəs niyə bu fikirdəsən?
İnsanlar əcəlin əleyhinədir.
Sən adı adamdan uca yerdəsən,
Bunca soyuqluğun səbəbi nədir?"

Dedim: "Sorma bunu, yorğunam, inan...
Taleyim üzümə hey diş qıcadı.
Cavabım bəllidir yaşantılardan...
Mənim həyatımın zülümdür adı".

-Getdiyim evlərdə sevilmirəm heç,
Ömründən qovmağa çalışır hamı.
Yaman duyğulandım, günahimdən keç...
İlk dəfə görürəm səntək adamı.

Dedim: "Vaxt itirmə, arzuma yetir,
Artıq sevincimin səbəbi aydın.
Məni Aləmlərin Rəbbinə götür"....
Bircə an keçmədən səmalardaydım....

İndi qarşidayam
(Həyəcan bir az)....
Ölü sayılırəm digər dünyada .
Nə olar, burdakı ömrümü xoş yaz,
Burda da zamanım getməsin bada...

OYUNCAĞI İTƏN UŞAQ KİMİYƏM

Yenə küskün düşüb, sinibdir ürək,
Oyuncağı itən uşaq kimiyəm.
Qədrimi bilənə çıçəkli yazişək,
Dəyər verməyənə sazaq kimiyəm.

Sevənlər ad qoyur - "həyat" - sevgiyə,
Axı heç yaraşmir bu ad sevgiyə,
Hüdudsuz hisslərə, azad sevgiyə
Barmaqlıqdan baxan dustaq kimiyəm.

Çalışdım, çatmadı idrakin əli...
Yoxmudur yolu ki, seçim əvvəli?
Sirli bir xaraba, köhnə tikili,
Ruhlar dolaşlığı otaq kimiyəm.

Əlini yelleib gedir bu ömür...
Qəlbi parçalayıb, didir bu ömür.
Nədir bu yaşayış? Nədir bu ömür?
Suallarla gələn qonaq kimiyəm.

Özümlə savaşa, yenməyə gəldim,
Birbaş Haqqa doğru yola düzəldim,
Yolçuluq çox şeyi öyrətdi, bildim...
Axdıqca arınan bulaq kimiyəm.

GÖTÜR QARANLIĞIN ƏLİNDƏN MƏNI

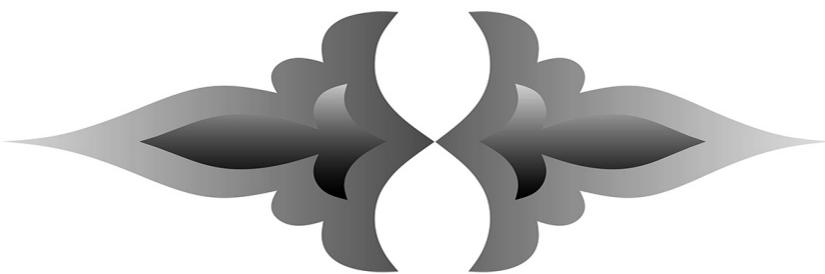
Götür qaranlığın elindən məni,
Könlümə ən gözəl müjdəni sən ver.
Sevgi dünyasında tək dolanmayım,
Ayağım altında titrəməsin yer.

Bizli sabahlardı qəlbin arzusu,
Bütün xəyalların qəhrəmanı - biz.
Gerçək bir sevgidir, nağıl deyil bu,
Səmimi hisslərdir: təmizdən təmiz.

Ruhuma ən gözəl duyğunu yaşıat,
Xösbəxt sabahım ol, olma dünənim.
Mənə başqa seçim verməsin həyat,
Bir başqa istəyim olmasın mənim.

Ruhumu səmaya götürsün sevgin,
Atım sənsizliyi dərinliklərə...
Ayrlıq uzaqdan qoy həsəd çəksin,
Yetişə bilməsin biz olan yerə...

Sənli xəyallarım dərdlərə çətir,
Sevgin xilas edər ölümən məni.
Gətir xoşbəxtliyi, ömrümə gətir,
Götür qaranlığın elindən məni...



ŞİRİNGÜL MUSAYEVA

ÜMİDLƏR YAYILSIN SABAHLARINA...

(hekayə)

*Qayabaşı, adın, sanki bir inci,
Yaylalar içində yerin birinci.*

...Dağlar... dağlar çox gözəldi, yamyaşıldı, biri o birini əvəzləyirdi, dik zirvələr sıraya düzülmüşdü, yamacları çiçəklərlə bəzənmişdi: haça zirvələrin başı üzərində masmavi səma görünürdü və mavi səma çox yaxında görünürdü. Hikmət elə gəlirdi; haça zirveni aşmaq və mavi səmaya ağ, pəmbə buludlara əllə toxunmaq olar. Hikmət çox istəyirdi mavi səmaya, ağ, pəmbə buludlara əllə toxunsun. Hikmət eləcə irəliyə şığıyırıdı; sanki bir qartala dönmüşdü, özünü çox yüngül, qayğısız hiss edirdi, dik zirvələr, yamyaşıl, çiçəklərə bürünmüş dağ yamacları - hamısı ona gəl-gəl deyirdi, heç bir çətinlik çəkmədən dağların sinəsində gəzişirdi, birindən o birinə adlayırdı, dağlar özü onu bir-birinə ötürürdü.

Dağlar necə gözəldi... çəmənlər necə gözəldi... otlar, al-əlvan çiçəklər necə gözəldi... səma necə gözəldi... Günəş necə gözəldi... Günəş... Gözünü dünyaya açandan bəri gördüyü günəş. Günəş, babası, nənəsi, atanası, bax bu dağlar, bu çəmənlər, bu Şebingülü baxçaları onun həyatıdır. Bunlar eləcə var idi; Hikmət gözünü açandan onları gör-

müşdü, babasını dinləmiş, nənəsini sevmişdi, bu dağları, bu masmavi göy üzünü seyr etmişdi. Dünya elə bu yamyaşıl dağlardan, dağların zirvəsinə toxunan masmavi səmadan, təzətər Şebingülü baxçalarından və şəfəqlər içərisində gülümşəyən al Günəşdən ibarətdi. Amma... Hikmət eşitmışdı: nənəsinin söhbətlərindən, babasının söylədiklərindən eşitmışdı; haradasa böyük bir dünya var: o dünya çox böyükür, sonsuzluqdan başlayıb, sonsuzluğa gedir, başdan-başa dağlardan, çəmənlərdən, dənizlərdən, quş uçurmayan meşələrdən, cəngəlliliklərdən ibarətdir. Bu meşələrin, ormanların, çəmənlərin, dağların, çeşmələrin sayı-hesabı yoxdur, amma nədənsə Şebinkarahisar, Yeşil Giresun, Kelkit vadisi, Kayabaşı, Köprübaşı, Eğribel Təpəsi, Çobanlar Çəsməsi, Sarıcıçək yaylası birdir - babası belə deyir. İnsanların sayı-hesabı yoxdur; milyon illər bundan əvvəl yaranıblar, milyon illər bundan sonra yaranacaqlar, amma Hikmətin babası birdir, nənəsi birdir, Koroğlu birdir, elə Hikmət özü də birdir. Çox qəribədir və çox müəmmalıdır...

Hikmət Okuyar xəyaldan ayrıldı, yanağında gilələnmiş göz yaşlarını əli ilə sildi. Hə

belə... belə işlər... xocam... Nədənsə bu gün xəyallar ona heç rahatlıq vermir. Babası Bektaş Ağası Qara Memed kişi əlindəki kərki ilə Şebingül kollarının dibini təmizləyir və onun üzünə baxmadan danışır. Nədənsə bir qədər pərtdir.

-Cavanlar quş olur, uçub uzaqlara gedirlər, ayağı yer tutan gedir. Bəs bu torpaqlar nə olsun? Dünyanın heç bir yerində belə gözəl yaylalar, torpaqlar yoxdur. Gedənlər geri dönsələr, bu torpaqlar üçün nə isə etsələr belə olmaz, bu torpaqlar da inkişaf edər, canlanar. Gedən geri dönmür ki...

-Baba, mən dönəcəyəm...

-Böyük adam... Aşıq Veysəl də öz torpağından quş olub uçmuşdumu? Daha bizlərə ehtiyac yoxdur.

-İstəmirsən böyük adam olum?

*Sevdigim Çamoluk şöhrete erse
Servetleri bir kuşuna değişmem.
Bütün gözellikler siraya girse
Bizimkinin bir kaşına değişmem.*

*Gül rengin içimi yakar, kovurar
Sevdanı könlümde bil Şebingülüm.
Dert alma, derman al çözümlerde dur
Bülbüle yar kimi gül, Şebingülüm.*

-Olmaz ki getməyəsən, elə burada yaşa-yaq?

-Burada nə işləyəcəm?

-Çoban.

-Mən çoban ola bilmərəm, Birgül.

-Al! - Birgül qonçə Şebingülü üzüb ona uzadır. - Məni xatırlayarsan.

Görəsən, dünyada ona gül uzadan mavi gözlü, teli burma-burma, al yanaqlı, bal do-daqlı qızdan gözəl məxluq varmı? Gözləri məsmavidir... məsmavi. Sonralar heç bu rən-

gdə, bu təmizlikdə bir göz görmədi. Bəlkə getməsin... Amma getdi... Yollar onu çəkib apardı.

*Karda, kişi kar yolları kesende,
Eğribeldə dağ rüzgarı esende,
Kırat gelir, murat olur desen de...
Yoldaş heç durmasın yoldan yol alsın.*

...Birgül qarşısında durmuşdu, mavi gözləri dolmuş səma kimiyydi... Egribel səmasına oxşayırdı. Soyuq payız yağışı yağırı üzərinə üşüyürdü.

-Məni də apar özünlə.

-Aparacağam, Birgül, sən hələ böyü, mən də işlərimi yekunlaşdırırm.

Amma... gələ bilmədi... gəlib apara bilmədi...

...-Gələ bilmədim, Birgül... - Hikmət Okuyar ağrıyan sinəsini ovuşturdu; acı qəhər boğazına dirənmişdi; nədəndir qədrini bilmədiyi günün, üstündən yel kimi ötdüyü anın həsrətini çox çəkir.

Hə... belə... belə işlər... İnsan oğlu belədir, xocam. Cavanlıqda geriyə dönməyi heç sevməz... Amma... İnsan oğlu sevdiyini də heç unutmaz. Unutmaqmı... bəlkə də heç ayrılmaz; necə ki bu torpaqlardan ayrıla bilmədi, necə ki uşaqlığından ayrıla bilmədi, necə ki babalı, nənəli, atalı-analı günlərindən heç ayrılmadı, eləcə də Birgüldən heç ayrılmadı.

Böyük şəhərlərdə oxudu. İnsanların gurluğu, maşınların gurluğu, hay-küyü, gənclik coşqusu onu alıb apardı. Getdi... Karadeniz, Şebinkarahisar, Giresun yörəsi, Kelkit vadisi, Dikmetaş, Altınova, Altıncıevre, Hacıömer çiftliği, Karşıyaka, Avutmuş, Köprübaşı, İkioğul, Değirmenönü, Qırkgöz, Birogul, Altıntepə ovası, Erentəpə, Kınık, Karacaören, Kılıçkaya Barajgölü, güllü-bülbülli Şebingülü bağçaları - hey xəyalındaydı. Arada bir gördüyü vətən oğullarından sordu:

*Özledim hemşehrim hele bir anlat
Tepelerden, derelerden nə xeber?
Bir az da meyveden, sebzeden söz et
Buzluklardan, seralardan ne xeber?*

*Ayrik otlarını yola bildinmi?
İlacı, gübreyi bula bildinmi?
Tohumluk buğdayı ala bildinmi?
Sökülmemiş meralardan ne haber?*

Gözlədi, o torpaqlara dönəcəyi günü hey gözlədi. İçindəki həsrət, vətən sevgisi, xəyalındakı bülbüllü sebingülü baxçaları dilində, dodağında şeirlərə döndü - möhtəşəm şeirlərə, oxuyanın, dirləyənin qəlbində bənzərsiz, tayı, bərabəri olmayan izlər buraxan, duyular oyadan, vətən sevgisini gücləndirən şeirlərə...

*Kayabaşı, gəlib üstə çıkarsam
Burcuna varmadan dönmiyeceğim.
Yeşili seyr edip, maviyi görsem
Nadimak dermeden inmiyeceğim*

Hələ o torpaqlara dönmədən o torpaqların, o dağların, gur çeşmələrin, sərin yaylaların, o torpaqlarda yaşayan sadədən sadə insanların: dağda tütək çalan çobanın, tarlalarда, bağlarda kətmən vuran əməkçinin, Şebingülü baxçalarında çiçək dərən - gül qoxulu qızların dilində Bizim Hikmətə döndü; Çoban dağa yolu düşən hansıa yad ölkə adamına dilboğaza qoymayaraq Bizim Hikmətən bəhs etdi, nənələr mürgülü nəvələrin gələcəyə dikilən xəyal, arzu dolu dünyalarına şirindən şirin bir Bizim Hikmət dastanı ilə nəqş vurdu. Kelkit vadisi, Şebinkarahisar insanı onu Dağların ve Çobanların Şairi kimi sevdidi, əzizlədi. Adı hər obada, eldə sevilərək çəkildi.

...-Hikmət Okuyar... Hikmət Okuyar... Hikmət Okuyar! - Egribeldirmi, Kayabaşıdırımı, Çobanlar Çəsmesidirmi, Köprübaşıdırımı, Aşiq Veysəldirmi, babasıdırımı, Birgüldürmü

hər gecə yuxusuna girən, qulağına piçıldayan...

*Nerde erenlerin fermanı nerde?
Nerde dertlilerin dermanı nerde?
Duyur sözlerimi namerde, merde...
Duyur sözlerimi namerde, merde!*

...Və Bizim Hikmet söz verdi; qısı soyuguyla, sazağıyla, tufaniyla, yazı bənzərsiz, ucsuz bucağısız yaşıl çəmənləriylə, zümrüd dağlarıyla, məsmavi səmalarıyla, yayı-payızı buludlu, bol meyvəli bağlarıyla dünyyanın heç bir yerində bənzəri olmayan bu torpaqları dünyaya tanıdacağına söz verdi; Şebinkarahisara, Kerkit vadisinə, Kayabaşına, Çobanlar çeşməsinə, Köprübaşına, Aşiq Veysələ, Birgülə söz verdi...

*...Çözüm türkümüzü dinləsin bir yol,
Naramızla dağlar inləsin bir yol,
Sevgi sözümüzdən anlasın bir yol,
Netice almadan dönmiyeceğim.*

-Çətin məsələdir, çətin məsələyə toxunursunuz. -Yaqub bəy başını buladı.

-Nəymiş o çətinlik? Bu gözəllikdə torpaq diqqətdən kənardə qalmalıdır? Mənim məqsədim bu torpaqları inkişaf etdirmek, gedişgəlişi asanlaşdırmaq, bu gözəllikləri dünyaya tanıtmırıqdır. Qoy oradakı insanlar dünyaya çıxış alsın. İndiki texnika əsrində çətin işdirimi bu? Sadəcə, diqqət lazımdır, bu torpaqlara ürəyi yanın vətən oğlu lazımdır.

*...Kelkit vadisində titən ocaqlar.
İçində birikmiş özlemi saklar
Bizim Hikmet indi netice bekler
Ben olsam bekletmem "Buyur al "derim.*

-O zaman mən də yoluñ açıq olsun deyirəm! - Yakub bəy gülümsünərək ayağa durdu.

Sanki Hikmet Okuyarın üzərindən ağır bir yük götürüldü. Dərindən nəfəs aldı.

-Biz şairlərin şeirlərin, Dağların və Çobanların Şairi Bizim Hikməti axtarırıq - qarşidan gələn, üçü də bir-birindən gözəl qızlardan biri Metehandan soruşdu.

-Əvvəlcə tanış olaq. Mən Metehan.

-Mən Birgül.

-Mən Fatimə.

-Mən Xədicə.

-Neynirsiniz onu? - Metehan soruşdu.

-Şeirlərimiz var, əfəndim, oxuyaçağıq ona. Bir də onun şeirlərini dinləyəcəyik - öz dilindən.

-Onu çətin buralarda taparsınız. Tapsanız... tapsanız Eğribel Təpəsindəki Çobanlar Çəsməsi başında taparsınız.

Hikmetin deyişleri Bülbülün nefesinde. Dinleyene sözü var, Egribel tepesinde.

-Eləysə gedək, ləngiməyək.

Kayabaşı, Egribel Təpəsi, Çobanlar Çəsmesi, Sarıcıçək yayLASI tazə-tər çıçəklərlə örtülüb. Hər tərəf gül-çiçəkdir. Çiçəklərin ətri adamı bihuş edir. Hikmət Okuyar Çobanlar Çəsməsinin başında əyləşib. Qəlbi çox kövrəlib, incədən incə olub, bir gül yarıpağı kimi titrəyir. Ətrafına baxınır: bu həmin Çobanlar Çəsməsidirmi?

Ah, zaman bir dəli atlı kimi şütüyüb keçdi yanından. Suların şırıltısı necə də o vaxtı andırır, sanki heç üstündən illər ötməyib, heç dəyişməyib. Ah, bu çöllər, çəmənlər, başı üstündə duran məsmavi səma, şəfəqlər içərisində gülümsəyən gözəl Günəş... - illər onlara heç toxunmayıb. İçindəki məsum qəlbli oğlana da heç nə toxunmayıb. Elə indi də dünyaya o məsum qəlbli, gözəl gözlü oğlanın baxışlarıyla baxır. Hələ də buludların ardıycə qaçmaq, əl uzadıb onlara, mavi səma-

ya toxunmaq istəyi var içində.

-Salam.

-Salam.

-Siz, Bizim Hikmətiniz? Bu, Dağların ve Çobanların Şairi Bizim Hikmet.

Hikmət Okuyar başını qaldırır: qarşısında mavi, səma kimi lacivərd, gözəl gözlü bir qız görür; saçları burma-burma çiyinlərinə dağılıb, yanaqları, qönçə dodaqları Şebingülü rəngindədir.

-Salam. - Qız ona gülümsəyir: təbəssümü eynən Birgülü xatırladır, illər heç toxunmayıb ona. Zaman hər şeyə rəğmən geriyəmi qayıdır?

-Al! - Qız ona bir şebingülü uzadır. Birgülü vaxtilə ona verdiyi şebingülünün eynisidir. Olurmu bu?

-Adın nədir?

-Birgül. Mən sizi tanıyıram, şeirlərinizi şox oxumuşam.

Hikmət Okuyar gülümsünür, mərd çöhrəsi işıqlanır.

-Siz bu dağların oğlusunuz, bu dağları dünyaya tanıtmaq istəyirsiniz, şeirləriniz də elə bu dağlardan bəhs edir, siz bizi sevirsiniz. - Birgül irəli yeriyir.

-Elədir. - İllər ötmüş bu sevgidən heç nə əskilməmişdi. Metehan gülümsünür:

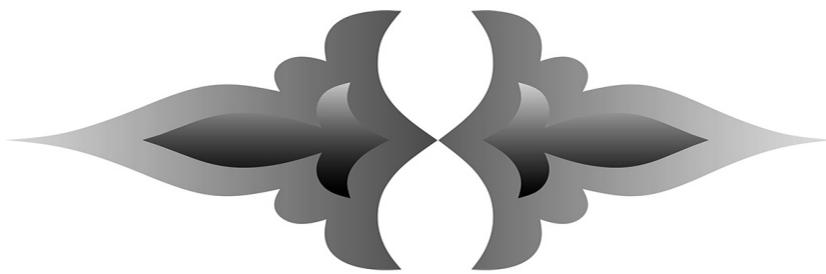
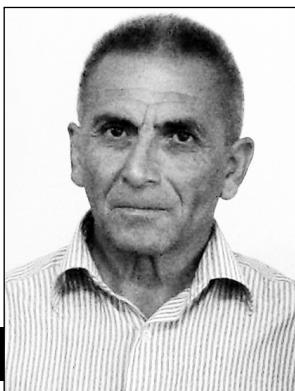
-Ustad, qızlar sizi çox axtarmış. Aradabir şəhərə də döñün.

Onlar əl-ələ verərək qarşidakı zirvəyə doğru irəliləyirlər. Başları üzərində Günəş zərrin şəfəqlərini yayaraq gülümsəyir...

*Çağır gidenleri tut bas bağrına,
Çağlaşın yeniden o gur sesimiz.
Umutlar dağlsın yarınlarına...
Şenlensin köyümüz ve mahallemiz...*

Qeyd:

Türk mətbuatında "Umutlar dağlsın yarınlarına..." başlığı ilə dərc olunan həkayədəki şeirlər Türk Şairi Hikmet Okuyarındır.



AYAZ İMRANOĞLU

TƏZƏ GƏLİN

(povest - mifologiya)

Qara xallı gürzə heyva ağacının qalın yarpaqları arasından aynabəndə baxırdı. Şiferin altında yerləşən sərçə yuvasındaki ətcə balaları yeyəcəkdi.

Aynabənddə isə təzə gəlin qaz piltəsində yemək hazırlayırdı.

Üç ayın gəliniydi. Səhər erkən ərini rayon mərkəzinə yola saldıqdan sonra evdə tək qalmışdı. Ailə üzvləri kəndin aşağısındakı əkin sahəsinə getmişdilər.

Bayaqdan ev işlərini görmüş, hər yanda səli-qə-səhman yaratmışdı. Hiss edirdi ki, yorulub. Ata evində olanda hər gün günortalar yatıb dincələrdi; gündüzlər yatmaq onda vərdiş halını almışdı.

Bu evdə hər otağın öz adı vardi; qonaq otağı, yataq otağı... gəlin otağı. Gəlin otağı ona və həyat yoldaşına məxsusdu. Ailədə heç kəs bu otağa girməzdı.

Hazırladığı yeməyi ocaqdan düşürüb gəlin otağına keçdi.

Şifonerin asılıqanından gəlinlik xalatını çıxarıb baxdı. İpək parçadan olan xalatın yuxarısı sarı, aşağısı isə açıq mavi rəngdəydi. Çox sevirdi bu xalatı. Toy gecəsi, gəlinlik libasından sonra bu xalatı geymişdi. Bu xalatda qadınlığın ilk yaşantılarını yaşamışdı.

Pəncərə açıq olsa da, tül pərdələr örtülü idi. İçəri sərin meh dolurdu.

İpək xalati əyninə geyib, belini bağladı. Yata-

ğa uzandı.

Uzanan kimi də göz qapaqları yuxu döyüd.

Şirin yuxudaydı. Yuxuda üzünə təbəssüm qonmuşdu. Qızılıgül ləçəklərinə oxşayan qönçə dodaqları azca aralanmış, islaq dodaqlarına, elə bil, şəh düşmüdü, - üç ədəd üst qabaq diş görünürdü.

...Yad, soyuq bir təmasdan üşənib gözlərini açdı. Döşləri arasında qırılıb yatan ilanın başı dodaqları üstündəydi. Hələ də yuxudamış kimi mürgülü baxışlarla ilana baxırdı.

İlan təzə gəlinin ona baxdığını hiss etdi. Dodaqları üstününə azca başını qaldırıb, haça dilini çıxararaq gəlinin burnunun ucuna toxundurdu.

İlan ona heç bir zərər vurmadan düşüb getdi. Təzə gəlin heç nə olmamış kimi hələ də çarpayıdan baxırdı.

İlan sərçə yuvasındaki ətcə balalardan birini də götürüb apardı. Sərçələrin civilti qoparıb, haray salmaları özlərinə qaldı.

Təzə gəlin hiss etti ki, ilan uzaqlaşdı. Çarpayıdan düşdü, çəkələklərini ayaqlarına keçirdi, asta addımlarla pəncərəyə yaxınlaşdı, pərdəni araladı, həyətə baxdı.

O gün ailə üzvləri, həyat yoldaşı qayıdınca xallı gürzə təzə gəlinin bir an da olsun xəyalından çıxmadı.

Axşam həyat yoldaşına - Cəmilə əhvalatı həyacanla danişsa da Cəmil gülümsündü.

- Yəqin yuxu görmüsən... - deyərək burnuna

çırtma vurdu. - Qorxaqsan... - dedi. - Tək qaldığın üçün qorxmusan, ilan gəlib yuxuna. Axı deyirlər insan beynində milyardlarla hüceyrə var, əksəriyyəti də yatmış haldadır. İnsan yatanda onların oyananları olur və həmin hüceyrelərin yaddaşında olanlar yuxuya köçür, - sonra sözünə ara verib, əlavə etdi; - evdəkilərə deyib özünü biabır eləmə. Güllüş hədəfi olarsan.

Cəmilin sözləri təzə gəlində də şübhə toxumu yaratmışdı: "Ola bilər məni qara basır. Düz deyir, bəlkə, elə gördüyüm yuxuydu, gözlərimə görünən qaraçuxayı?" - deyə öz-özünə düşünürdü.

Qayınana biləndə ki, gəlini hamiləliyə qədəm qoyur, sevindi. Nənə olmaq arzusunu illərlə içində daşımışdı. Qohum-qonşu qadınlar nəvələrini oynadanda o da qəlbində nəvə oynatmayıq arzulamışdı.

Gəlininə baxıb:

-Hə, nənə olacam. Get, gəlin, dincəl! - dedi. - Sənə ayaq üstə çox durmaq olmaz.

Təzə gəlin çarpayıda arxası üstə uzanıb, qara, uzun saçlarını sinəsinə yaydı, ağ mələfəni sinəsinə qədər çəkdi.

Yatmamışdı. Valideynləri yadına düşmüdü. Bu kənddə qərib idi. Baxmayaraq qardaşı arasına gəlir, amma... gəlin gələndən atasını, anasını görməmişdi. Özü də deyəsən... qardaşı baldızı üçün gəlir. Baldızı da, maşallah, su sonrası kimi gözəldi. Amma...

Birdən hiss etdi ki, yaxınlıqda nəfəs duyulur. Gözlərini hərləyib sağ tərəfə baxanda ilanı gördü. Çox uzun idi, ciyni istiqamətində dik durub ona baxırdı.

Dəqiqlər ötür... İlən eləcə baxırdı. İlənin qonur, şüşəyə oxşayan gözləri elə bil gülürdü. Bir azdan ilan haça dilini çıxarıb oynatdı. Təzə gəlin xallı gürzənin bu hərəkətinə gülümsündü.

İlən yenə pəncərədən çıxıb getdi. Təzə gəlin də durub həyətin küncündəki təndirxanaya gəldi. Burada qayınanası təndirdə lavaş bişirirdi. O, gəlinin alnında puçurlanmış tər damcılarını görüb:

-Xeyir olsun, gəlin! Nədən belə tərləmisən? - deyə soruşdu.

-İlən! - Həyacanlanmış gəlin ancaq bunu deyə bildi.

-Nə ilan?

-İlən də... Açıq qalmış qolumun yanında uzañıb, ciyimdən başını qaldırıb mənə baxırdı.

-Qızım, yuxuda ilan görmək yoldur. İnşallah, uzun yolu qısa edən atan, anan gələr.

-Xala... ilan... ilan... Nə yuxu? Mən yatmamışdım. Sən də Cəmil deyəni deyirsən.

Qaynana təndirdən qızarmış sonuncu lavaşı çıxartdı. Ayağa qalxıb üstünün ununu çırpdıqdan sonra gəlinlə üz-üzə durub:

-Qorxmusan yuxuda. Ona görə tərləmisən. - dedi

-Xala, mən dəli olmamışam. - Gəlin bir az da əsəbi cavab verdi.

Bu vaxt Cəmil də gəldi. Qaynana-gəlin söhbətinə qulaq asıldıqdan sonra, anasının dediklərini təsdiqlədi:

-Əlbəttə, gündüzlər yatanda qara-qura yuxular da görəcəksən də...

-Cəmill!..

Bədirlənmiş ay işığında qoşa cütlük evin das artırmasında durub gecənin dadını çıxarırdı. Evdəkilər bayaqdan yatğıından Cəmil yarının behində əllərini daraqlayıb, uzun saçlarını qoxlayırdı... Gəlinin saçlarının qəribə ətri vardi, Cəmili bihus edirdi. İstəyirdi saçları öpsün. Bu vaxt təzə gəlin onun qolları arasından yavaşca sivişib çıxdı. "Kobud! - dedi. - Gecəni əlindən alıblar?" - Sonra da Cəmilin əlindən tutub gəlin otağına çəkdi.

Bir-biri üçün yaranmış bu cütlük, sanki, məhəbbətin yaratdığı şah əsər idi.

Yatağa bayaqdan uzansalar da, "yatım, yuxum gəlir..." ifadələri onlara yaddı. Təzə gəlin Cəmilin sinəsinə sığınib, nazik, uzun barmaqları ilə onun tüklü sinəsini sığallayırdı. Qəflətən tüklərdən birini çəkilərək çıxartdı və Cəmilin "Uff.." səsinə:

-Kobud, bax mən də səni belə incidərəm ha... - dedi.

Yarının bu ehtiraslı sözündən sonra Cəmil onu daha möhkəm bağrına basdı:

-Həyatım mənim... Bu "Həyat" adını sənə kim qoyub? - dedi

-Sənə nə? - Təzə gəlin nazlandı - Mən həyatın dibindən doğulmuşam. Sənin həyatın olacağımı bildiyindən nənəm qoyub.

Beləcə, şirin söhbət edə-edə bir-birindən kam alırlılar.

Səhər tezdən Günəşin şəfəqləri Cəmilin gözərətini qamaşdırırdı. Təzə gəlinin qolu üzərində baş qoyub uşaq kimi müşil-müşil yatmışdı.

Cəmil yavaşça onun alnından öpdü. Başını qu tükündən olan yan yastiğə qoyub ayağa durdu.

...Və birdən çəşqinliqlə geri çəkildi. Uzun bir ilan qabığı döşəyin kənarindəca dururdu.

-İlan gəlib yatağımıza! Qabığın burada çıxarıb gedib! - Cəmil təlaş içində otaqdakı lal sükütu pozdu.

Neçə gündü ilan söhbəti ailənin gündəlik həyat tərzini pozmuş, yeyib-içdiklərini zəqqutuna döndərmışdı. Hami həyat-bacada ehtiyatla hərəkət edirdi.

Hərəsi bir söz deyirdi. Hər kəs bir cürə məsləhət verirdi. Həyətdə elə bir yer qalmamışdı ki, qayınana ora sarımsaq qoymasın. Neçə yerdə yarpız şitili əkdirmişdi. Deyirdilər sarımsaq, yarpız olan yerə ilan gəlmir.

Cəmil də Sofu (ilan tutan, ovsunu) axtarışında idi. Kimsə dedi ki, qonşu kəndlərin birində Sofu Usub adlı kişinin dədə-babadan qalma ilan ocağı var. O, gəlsə çarəsini qılar.

Sofu Usub Arazqırığı kəndlərin birində - Dirdağın ətəklərində yaşayırdı. Koroğlu kimi enli biaklı, müdrik, nurani kişiydi. Şəriət elmindən əhli-haldı... Qara xallı gürzələr tutub, gözdən uzaq məskənlərə atır, ovsunu ilə yaralar sağalırdı, Mazzannənə soyundandı.

Hər yaz, yay qara atıyla kəndləri gezirdi. Atının tərkində də xurcunu. Deyirdilər xurcununda da torbalar var ki, içi ilanla dolu.

Sofu Usub atıyla gəldi. Atdan düşüb salaməleyk etdi dən sonra:

-Hə, buradan ilan iyi gəlir. - dedi. - Özü də gürzədir. Bu gürzə buralarda olmamalıdır axı. Necə gəlib çıxıb bura? - soruşdu.

Sofu həyətin aşağısındakı heyva ağacının yanındaki daş topasına qədər gəlib durdu. Zoğal çomağı ilə yerdə bir dairə çizdi. Çomağı dairənin ortasında yerə dirəyib ilan duası oxudu. Yavaş səslə, özü də avazla oxuduğu duadan ətrafdakılar yalnız hündürdən dediyi "Bər hökm Süleyman..." sözlərini eşidirdi. Daşlar arasından ilanın başı görünəndə o, yenə dua oxuyub: "Gəl, gəl!" - deyə ilanın əmr etdi. İlan əsəbi halda tənbəl-tənbəl dairəyə qədər gəldi. Başını qaldırıb Sofuya baxdı. Elə yazıqlaşdı ki, sanki imdad diləyirdi. Və dairənin içində girib zoğal çomağını dili ilə yaladı.

Sofu Usub bir neçə dəqiqə də ovsunu duasını oxudu. Nəhayət, ilan başını torpağa tam əyib ram

oldu. İlanın bayaqkı fisiltisindən əsər-əlamət qalmamışdı. Sofu əyilib iki barmağı ilə ilanın qulaqcıqlarını sıxdı. İlan ağzını açdı; ağappaq ağzında dişləri göründü. İlanın haça qara dili cölə çıxdı. Sofu ilanı torbaya qoyub ağzını bağladı, gətirib aynabəndə qoydu.

Sofu bayaqdan içəri otaqlarda da ovsun duası oxuyurdu ki, ilan gəlməsin. Təzə gəlin fürsətdən istifadə edib torbaya yaxınlaşdı. İlan təzə gəlinin qoxusun duyduğundan torbada tərpəndi.

Təzə gəlin bir daha kimsənin olmadığını görüb torbanın yanında çöməldi:

-Üç dəfə sən mənim yatağıma gəldin. Hər dəfə də məni çalıb, öldürə bilərdin. Etmədin. Demək, sən mənə vurulmusan, hə? - deyib gülümşündi.

Torbanın üstündən ilana əllərini sürtdü. Ipək kimi yumşaq əlləri ilə sığalladıqca ilan da elə bil torbanın içində xumarlanırdı.

Ehmalca torbanın ipiliyini açdı. İlan torbadan başını çıxarıb ətrafa baxdı. Tezcə də düşdüyü bu qəribə "qəfəs"dən azad oldu. Bir andaca aynabənddən aralanıb heyva ağacına tərəf getdi. Təzə gəlin ilanın arxasında:

-Qaç, qaç! Uzaqlaş, mələyim! Sofu duyuq düşüncə buranı tərk et... - dedi.

Hələ bu günə kimi Sofu Usubun ilan torbasına kimsə cürət edib yaxınlaşmamışdı. O ki, qaldı torbanı açıb ilanı oradan azad edəsən. Sofu Koroğlu bigina oxşar bigina sığal çəkdi. Boş torbaya baxıb düşüncəyə daldı. İlansa bu vaxt heyva ağacından onlara baxırdı.

Handan-hana sofı başını ağır-ağır qaldırıb ilanı gördü:

-O ilanı bir də tutmaq olmaz! - deyərək boş torbasını da götürüb, atının tərkinə qalxdı.

Getməmişdən əvvəl gəlinə ötəri göz yetirib başını buladı.

Cəmil də həyat yoldaşına qəribə baxışlarla baxıb nəyisə yadına salırdı... Hə... gəlin gələn gündən ev heyvanlarına; itə, pişiyə saygı göstərirdi. O gün bağa gəlib çıxmış kirpini qucağına alıb əzizləyirdi. Bəlkə, ...elə ilanı da... Nə isə...

Təzə gəlinin valdeynləri qızlarının ailəsində baş verən qəribə hadisədən təşvişə düşmüş və tez-tələsik haya gəlmışdılər. Anası kürəkəni kənara çəkib:

-Cəmil, oğlum, bu ilan başımızın bəlasıdır gə-

lib. İlan torbadaykən niyə öldürmədin axı? - deyə soruşdu.

-Nə bilim, ay xala. Elə bil bir sehirli əl gəldi, ilan olan torbanı açıb, ilanı oradan buraxdı... Deyirlər, ilanlar yeddi qardaş olur. Birini öldürdünsə, o biriləri qisas alır.

Təzə gəlinin atası özüylə gətirdiyi "dəfə-dərman"ını həyətdə olan bütün deşiklərə, heyva ağacının yanında olan daş topasına belə səpdi.

Gəlinin isə içində ilanı bir də görmək istəyi yaranmışdı. Həyətə çıxanda gözləri onu axtarırırdı.

İlana qarşı qəlbinin dərinliklərində qəribə bir hiss yaranmağa başlamışdı - özü-özündə deyildi elə bil...

Gəlinin valdeynləri üç gün qaldılar. Üç gündən sonra atası:

-Orada da işlərimiz tökülb qalır, bizim getməyimiz məsləhətdir, izn verin, gedək. - dedi.

Anası isə qızını gəlin otağına çəkdi. Yenicə qalxan qarnına baxıb dedi:

-Hə, qızım, körpəni sağ-salamat dünyaya gətirmək üçün birinci növbəd özündən muğayıt ol. Yemək-içməyini gecikdirmə. Axı indi ikicanlısan. Bir də ki, qızım, bu ilan məsələsi yadına ötən illəri saldı. Sofu Usub düz deyir: o gürzələr bizim həyətin aşağısındakı kəpirlilikdə yaşayır. Yadına gəliir, sən altı-yeddi yaşlarında qonşu uşaqlarla kəpirliliyin üstündə evcik qurub oynayardın. Rəhmətlək Vüqar da o oyunlarda həmişə sənin nişanlınlı olardı... Həmin vaxt orada ilan yuvası tapmışdırınız - yuvada da yeddi yumurta... Uşaqlar yumurtaların altısını sindirsa da, sən sonuncu yumurtanı evə gətirmişdin. Mən sənə acıqlandım ki, yumurtanı apar, qoy yerinə. Sən də aparıb qoydun yuvaya. Mənə elə gəlir ki, bu həmin yumurtadan çıxan ilandı.

Anası danışdıqca uşaqlıq illəri kino lenti kimi Həyatın gözləri qarşısından ötüb keçirdi. Ağ, qara kadrlar xatirə işığında bərq vururdu.

...On beş yaşın içindəydi... Gənclik yaşına qədəm basmışdı... Nənəsi demişkən qızlar bulağın-dan su içən vədəsiydi. Sinəsində qabarən şamamalar, sanki indicə qonçədən çıxmış gül dodaqları çoxlarının ağlını başından alırdı.

Osa yalnız qonşu oğlu Vüqar barədə fikirləşirdi. İçində bir sevgi toxumu cücməyə başlamışdı. Onun fikir-xəyalını, diqqətini cəlb edən Vü-

qar yenicə hərbi xidmətdən dönmüşdü.

Vüqar iki il önceki nərmənazik, utancaq oğlan deyildi. Əvvəller söz deyəndə, yaxud bir qızla qarşılaşanda yanaqları qızaran bu oğlan hamidan qaçaq gəzərdi. Nənəsi Nisə xala "gəlindən-qızdan həyalı balam" ifadəsini onun adı ilə qoşa çəkərdi.

İndi Vüqar boy-buxunlu, qamətli igidə dönmüşdü. Çatma qaşları onun sıfətinə xüsusi yarasıq verirdi. İki illik əsgəri xidməti Sovet ordusunda, Rusyanın uzaq şərqində - Xabarovski vilayətində keçirmişdi. Xidməti hərbi hava qüvvələrində keçirdiyindən çox sağlam, buz baltası kimi möhkəm idi.

Həyat bu qonşu oğluna indi əvvəlki kimi yanaşmadı. Hər gecə yatmadıdan əvvəl Vüqarı düşünür, onunla qarşılaşlığı səhnələri təkrar xatırlayırdı.

Vüqarla üz-üzə gələndə yanaqları pörtər, həya adlı duyğusu yanaqlarına, gözünə qonardı. Vüqarın verdiyi "salam" sözünə də belə piçilti ilə cavab verərdi.

Həyatın dəniz kimi mavi gözləri, qıraqçı baxışı Vüqarı ovsunlayırdı

Artıq məhəbbətin ovsununa düşmüşdülər... Gizli görüşlər, gizli məktublar onları yerdən alıb göylərə qaldırmışdı. Onlar yer adamları deyildilər artıq. Əgər o hadisə olmasaydı...

Yazın sonuncu ayı idı. Səhər günəşli olsa da günortadan keçmiş birdən-birə göy üzünü qara buludlar aldı. Yelinli buludlar torpağın nuru olan yağışını yağdırmağa başladı. Arabir şimşek çaxır, harasa ildirim düşürdü.

Vüqar Quş Qayasının altındaki bostanlarına, atasına köməyə gedirmiş; yağış başlayanda yağışdan qorunmaq üçün yaxınlıqdakı dəmiryol körpüsünün altına keçmək istəyəndə...

Vüqarı ildirim vurmuşdu. Əlləri, üzü, gözü qapqara olmuşdu. Onu İsgəndər dayının ZİS yük maşının xəstəxanaya gətirmişdilər. Şərqiyyə həkim onun bağlı göz qapaqlarını aralayıb demişdi:

-Keçinib. Allah rəhmət eləsin. Heyf cavan idi!

Vüqarın qəfil ölümü Həyatı sarsılmışdı. Hər gün onunla görüşdüyü yerlərə baş çəkməklə, onlu xatirələri yada salmaqla təskinlik tapardı.

Bir axşam yenə ilk görüş yerləri olmuş, evlərinin arxasındakı ot tayasına yaxınlaşanda bir ilanın ot tayasına girdiyini gördü.

Anasına, qardaşına ha desə də heç kəs inanmadı. Atasına:

-Qızım kəpirlilikdə olan gürzələr heç vaxt biziş həyətə gəlməzərlər. Onlar eləcə kəpirlilikdə yaşayırlar. Görünür gözünə görünən qaraltıymış.

Nə isə... Həyat xəyaldan ayrılib bərkədən dedi:

-Ana, sən fikir eləmə, hər şey yaxşıdır. Gedək, sizi ötürüm.

Cəmil bayaqdan təzə gəlinin ata-anasını yola salmağa getsə də hələ gəlib çıxmamışdı.

Həyat qaynanasının hamiləlik üçün aldığı iri donu əyninə keçirib həyətə düşdü. Həyətin kölgəlik yeri günün bu vədəsində heyva ağacının altı olduğundan ora getdi. Sərin meh əsirdi. Qurumuş ağac kötüyünün üstündə oturub Cəmili gözləyirdi.

Kimsə yanağından öpdü. İsti bir nəfəs boyunboğazında dolaşdı... Təzə gəlin huşsuz kimi oldu.

Və başını qaldırıb bunun nə olduğunu ayırd etmək istəyəndə gözü heyva ağacından ona baxan qara xallı gürzəyə sataşdı. İlan ağacdən sürüşüb düşdü. Təzə gəlinin ayaqlarına qədər gəldi. Başını qaldırıb haça dilini bir neçə dəfə çıxarıb oynadı. Gəlin əyilib ilanın başını sığalladı

-Mələyim!.. - dedi.

İçindən dəli bir hıçkırtı qopdu. Üzünü əlləri ilə tutub otağa qaçı.

Neçə vaxt vardı Cəmilin içində ilana qarşı qışqanlıq toxumu cüccərirdi.

Axşam yeməyini külfətlə birgə yedikdən sonra Cəmil gəlin otağına keçdi. Bir azdan Həyat da bir qab üzümlə otağa gəldi.

-Yuxuxor qocalar təkin axşam düşən kimi yatağa keçirsən.

Cəmil yoldaşının bu sözündən sonra tənbəltənbəl durub kresloya əyləşdi. Balaca mizə qoyulmuş üzümdən bir salxım götürüb yeməyə başladı. Həyatın ona diqqətlə baxdığını görüb güllümsədi.

Gəlin kreslonun dirsəkliyinə əyləşdi, piçilti ilə:

-Nə gözəl ətrin var... - dedi.

Cəmil onun incə belinə qolunu dolayıb özünə sarı çəkdi:

-Deyirlər qadın xoşbəxtliyini görmək istəyirsənsə onun üzünə hamiləliyinin beş-altı ayında bax.

-Niyə?

-Çünki o ana olmağa hazırlaşır. O nişanlı deyil ki, xoşbəxtliyini sabahlarda axtarsın. Uşaq dün-yaya gətirmiş ana isə körpəsinin qayğısı ilə yaşayır. Hamilə qadın, özü də ilk hamiləliyini yaşayışan xanım əsl xoşbəxtliyi duyur və yaşayır. Hətta bir çox məhşur rəssamlar hamiləliyin üç-altı aylarında olan gənc xanımları çəkiblər.

-Mən də sənin əsərinəm he?..

-Hayif ki, rəssamlığı bacarmıram. Rəsmi尼 çəkib qocalığımıza saxlayardım.

-Biz qocalmayacaq.

Təzə gəlin uzun bir yuxu görürdü: nuranı, aqsaklı, əli əsalı, olduqca qoca bir kişi gəlin otağının qapısı ağızında dayanmışdı. Həyat onu içəri dəvət etsə də keçmədi. Seyid Mirsədi Babaya oxşayır. Qoca sırı baxışlarla ona baxaraq deyirdi:

-Qızım o ilan səndən kömək istəyir. Onun boğazında sümük qalıb. O ilan vaxtilə sənin qoruğuñ yumurtada olan ilandı. Bu dəfə də ona kömək elə. Qorxma onun boğazını sığalla, o asqıraقاq, sümük düşəcək... O ilan Vüqarın ruhunu daşıyır. Beləcə sənin əlin şəfaya çevriləcək. İnsanlar sənin əlinlə şəfa tapacaq. Amma sən övlad sahibi olmayıacaqsan...

Təzə gəlin qırmızıdanmir, eləcə ona baxırdı. Qoca gəldiyi kimi də qeybə çəkildi.

Həyat hövənək, qan-tər içində yuxudan oyanlığı, ətrafinə baxındı. Ona elə gəlirdi ki, qoca hələ də otaqdadır. Yuxu ilə gerçəyi qarşıq salmışdı.

Bir azdan yuxudan oyanan Cəmil qapını açaraq bayırı çıxmək istədi. Və birdən əsəbi şəkildə geriyə - otağa döñərək divardan asılmış tūfəngi qapıb, lüləsinə gullə yerləşdirə-yerləşdirə qapıya cumdu. Təzə gəlin təəccübələ ərinə baxdı və:

-Cəmil! Neynirsən?! Səhər-səhər tūfəng nə üçün? - deyə qışqırı

-O, qapının ağızında durub. İlə!.. Öldürəcəm.

Gəlin cəld özünü irəli atdı, Cəmilin əllərindən tutub özünə sıxdı və yazıqcasına, imdad dilədi:

-Olma, olma... Mən yuxu görürdüm.

Əlləri ilə tūfəngin lüləsini aşağı əydi.

Cəmil qəribə, süst baxışlarla ona baxırdı. Gəlinin gözlərindən gilə-gilə yaş axırdı...

-Övladımız doğulmayacaq...

Gəlin tūfəngi bərk-bərk özünə sıxmışdı, gözərini Cəmilin gözərinə zilləyib onun qəzəbini soyutmaq istəyirdi. Birdən gullə səsi otağı başına

götürdü. Və...

Təzə gəlinin bir andaca əlləri boşaldı. Bir neçə addım geri çəkilərək, arxası üstə yerə yıxıldı. Şiddətli ağrından qıvrıla-qıvrıla yerdə uzanmışdı. Cəmilsə nə baş verdiyini ayrıd edə bilmədən, key-key ona baxırdı.

Gəlin al qan içində belə:

-Vurma, vurma ilanı! - deyə zariyirdi.

Cəmilsə hələ də nə baş verdiyini anlamamaq iqtidarından deyildi.

Haya əvvəlcə ailə üzvləri, ardınca da qonşular axışib gəldilər. Bir azdan həyat-baca insan seli ilə doldu, təzə gəlini xalça qarşıq götürüb xəstəxanaya apardılar.

Cərrahiyyə əməliyyatı ilə təzə gəlinin qarnına dolmuş güllə qırmaları çıxarıldı. Uşaq da tələf oldu.

Hüquq-mühafizə işçiləri elə həmin gün Cəmilgilin həyətinə gələrək tüfəngi maddi subut kimi götürüb, Cəmilin əl-qolunu yerindəcə qandalladılar.

Qısa bir vaxtda istintaq işi yekunlaşdırılıb məhkəməyə göndərildi. Cəmilə azadlıqdan məhrum edilməklə üç il həbs cəzası kəsildi, Şuşa həbsxanasına göndərildi.

Ay yarım xəstəxanada yatan təzə gəlini bir gün evə buraxdılar. Körpəsini itirməsi, üstəgəl ərinin də həbs olunması ona ağır dərd olmuşdu.

Güllə qırmalarını çıxaran cərrah təzə gəlinə deməsə də anasına demişdi ki, o daha ana ola bilməyəcək.

Təzə gəlin xəstəxanadan evə gələndən sonra ər evində ona qarşı münasibət əvvəlki kimi olmadı. Ailə üzvlərinin şirin münasibətindən əsər-əlamət qalmamışdı. İndi ona tənəli baxışlarla baxır, tikanlı sözlərlə calmağa çalışırlar. Bir kərə qaynanası ona dedi:

-Ayağın düşərli olmadı, gəlin. Ev quran olmadın, ev yıxan oldun. Evinə ərsiz gəlinin qalmasını istəmirəm. Get atan evinə. Ərin qayıdanda gəlib getirər.

Onu günün şərqişan vədəsində atası evinə gətirdilər. Sən demə, bu gəliş həmişəlik olacaqmiş. Altı aylıq evlilik həyatı başa çatdı.

Gəlin bütün günü ağlasa da inanırdı ki, Cəmil həbsxanadan qayıdır onu yenə xanım edəcək. Gəlin otağında "şah taxti"na qalxacaq. Axı ilk gəlinlik gecəsində adlarına qurulmuş gərdəyə Cə-

mil "şah taxti" deyərdi. Gərdəyin tül pərdəsini aralayıb, duvağı üzündən götürdüyü anlar xoşbəxtliyin zirvəsi idi.

...Həbsxanadan gələn boşanma haqqındaki ərizə təzə gəlinin bütün arzularının üzündən xətt çəkib, quyunun dibinə saldı. Amma... içindəki ümid qıgilcımı yaşayırırdı. Müdrük insanlardan kimsə demişdi: "Ümid ağacı bar verməsə də o məğlub adına yaddır".

Cehizinin ata evinə qayıtmasisa... hər şeyə son qoydu sanki.

Dünənəcən hamı ona "təzə gəlin" deyirdi. Bəs indən belə? Yoxsa o da bir çoxları kimi artıq "dul gəlin" damğası ilə damğalanacaqdı?

Bir vaxtlar Cəmilinə "yuxuxor" deyib yuxudan oyadardı. Tüklü sinəsinə sığınar, şəhvani hissələrinin dadını çıxardı. İndisə soyuq yorğan-döşəkdə dizlərini qarnına yiğib, göz yaşları ilə yastığını isladrı...

"Eh... Cəmil... Axı günahım nə? İlana da qısqandın məni. Mən ki, səni qısqanmadım".

Nə fikirləşdisə yatağından qalxıb yerin içində oturdu. "Mən Cəmilimi heç qısqanmadım. Axı niyə? Bəlkə o da şorgöz kişilər kimi başqa yerdə birini saxlayırmış... Nə bilimək olar: bəlkə də usağı var.

Ata nənəsi Şəkər nənənin ona danışlığı bir rəvayət yadına düşdü. Nənəsi danışındı ki, elin su sonası kimi gözəl Taclısı varmış. Yaxın, uzaq ellərdən onun gözəlliyini eşidib gələn elçilərin ardi-arası kəsilmirmiş Taclı heç kəsə razılıq verməz, elçilər eli boş geri döñərmış. Onun istədiyi, dərdindən dəli-divanə olduğu əmisi oğlu Rahib varmış. Rahib Taclının sevgisinə biganəymış. Bir gün Taclı dilə gəlib deyir ki, gedəcəyim oğlan ya Rahib olmalıdır, ya da heç kim.

Valdeynləri onları evləndirirlər. Taclı Rahibin sevgisini qazanmaq, qəlbində yuva qurmaq üçün hər cəfaya dözür. Və elə hiss edir ki, daha ərinin baş tacıdır. Amma...

Bir gün eşidir ki, əri qonşu obadan bir çoban qızı ilə sevişir. Əvvəl inanmasa da içindəki şübhə ona güc gəlir, başlayır ərini izləməyə. Bir gün ərinin evə dönəcəyi yolda tut ağacına söykənib, gözlərini qonşu obaya uzanan yola dikir. Baxır ki, əri gəlir, yanında da çoban qızı. Qısqanlıq Taclını o qədər içdən yandırır ki, kürəyi qızır, söykəndiyi tut ağacının gövdəsi yanır və Taclı tut ağacının yanğıdan yaranmış koğuşunda qeybə

çəkilir. Nənəsi deyirdi ki, ondan qalib tut ağacındakı koğuş.

Nə isə... Ata evinə dönüsdən sonra təzə gəlin - Həyatın baş verən zərbələrdən sarsılacağını deyənlər vardi. Amma...

Dərdlərini içində gizli saxlasa da, özünü şüx aparmağa çalışırıdı.

...İlk dəfə idi qara geyinmişdi. "Hər kişinin qəbrini ziyarət edən bir qara paltarlı qadın var" - deyən şairin sözlərini beynində təkrarlaya-təkrarlaya bədənnüma güzgü önündə durub bir xeyli özünə baxdı. Sınıxmışdı.

Gəlmışdı ilk sevgisinin - Vüqarının qəbrini ziyarət etməyə. Gətirdiyi çiçək dəstəsini sinə qəbir daşındaki mərmər güldana qoydu. Qara mərmərə həkk olunmuş şəkli ona sevgiyələ baxırdı. Qara kəlağayısunın altından çıxan saçının tellərini geri edib onun şəklini öpdü. Sonra da salavat çəkdi.

Qəribə bir səs eşitdi. Ətrafına boyanıb baxdı. Kimsə yox idi. Məzarlıqda hardandı bu səs? Qeybdəndirmi? Bəni-insan səsidirmi? Elə bil səs sahibi onun bir-iki addımlığındaydı.

-Xoş gəldin, Həyatım!

-Gəldim, Vüqarım! - deyə Vüqarın mərmər şəklinə üzünü tutub cavab verdi.

-Burada sənsizlikdən darıxıram. Gözlərim nə vaxtdır sən gələn yollara dikilib...

-Qara torpağın üzü soyuqdur. Tez unutdurur. Bir də ki, ərə getmişdim axı... gələ bilmirdim...

-Bilirəm, əsgər yoldaşım Cəmilə ərə getmişdin. Dəyərlə insandır.

-Heç mən bilməmişəm sənin əsgər yoldaşın olduğunu.

-Niyə qara geyinib gəldin? Elə bilirsən ölmüşəm? Mən hər zaman sənin yanındayam. Mən sənin çiçək rəngli donunu xoşlayırdım. O, səni çox gözəl göstərir.

-Nə bilim. Məzar üstünə gələnlər belə geyinir axı! - deyib ciyinlərini çəkdi.

-Dedim axı. Mən məzarda olsam da həmişə yanındayam. Özün bilirsən bunu. Mir Sədi Baba deyib - deyən səs yiyəsi qeybə çəkildi.

Həyat bir də yan-yörəsinə, göyə, sonra da Vüqarın qəbrinə baxıb gülümşədi.

Bir kimsənin olmadığından tam əmin oldu. Sonra neçə gündən bəri bir vərəqə yazdığını məktubu sinəsindən çıxartdı, mərmər güldəndək gülərin altına qoyub tezcə də oradan uzaqlaşdı. Yol boyu hiss edirdi ki, kimsə onu dabarıqlıma izlə-

yir.

Ata evinə qayıdanan bəri anası onu tək qoymaz, gecələr qızıyla yatardı. Həyat gecələr qəribə yuxularla sayıqlayardı. Qızı sayıqlayanda ana onu yuxudan oyadar, üç dəfə "bissimillah" - dedidirib bir stəkan su içirdərdi. Yastiğı altına çörək, bıçaq qoymuşdu ki, pis yuxular ondan kənar olsun. Anası da bunları qoca nənəsindən öyrənmişdi. Deyirlər bir vaxtlar anası da möhkəm sayıqlayardı. Hətta yuxulu-yuxulu durub hara gəldi gedərmiş. Arx üstündəki körpüdən keçəndə ayılarmış.

Məzarlıqdan qayıdanan sonra gecə anasına dedi ki, gecələr tək yatmaq istəyir. Anası:

-Elə niyə, qızım? Qorxarsan. - deyib etirazını bildirdi.

-Narahat olma, ana. Atamın tək yatmayı məni üzür. Bir də ki...

Çimib, krem vurub, ətirləndi. Yatağının döşək üzünü dəyişib yatağına uzandı.

Gözlərini yumsa da, yuxusu ərşə çəkilmişdi. Qəbir üstündə Vüqarın ruhu ilə etdiyi söhbəti düşündürdü... Birdən hiss etdi ki, gecə köynəyi sığallanır. Ona xoş gəldi. Heç gözlərini açmaq istəmirdi. "Kamina çat, əzizim" deyə-deyə piçıldayırdı... Qadın ehtirasının son həddinə çatanda artıq özündə deyildi.

Qapının səsindən gözlərini açdı. Kölğə kimi gördü arxadan. O qapını örtüb getdi.

Səhəri günü atasının "Alapaqı"dan gətirdiyi xəbər üzücü oldu. Cəmil Şuşa həbsxanasında yataq mələfəsi ilə özünü asmışdı. Həyat bu xəbəri eşidib hönkür-hönkür ağladı. Onun ölümündə hardasa özünü günahkar sayırdı...

Kənd adamlarının əksəriyyəti kolxozda çalışırıdı. Kolxozun qoyun sürüləri hər ilin aprel ayında dağa - yaylağa qalxar, oktyabr ayında dağdan enər - kəndə, kolxoza dönərdi. Atası ferma müdürü olduğundan bu vədələr vaxtaşırı dağa gedər, bir neçə gün qalardı. Bu dəfə də atası qardaşı ilə getmişdi.

Evdə kişi xeylağı olmadığından Həyat bu günlərdə anasına qoşulub evin bütün işlərini görürdü. Dünən əkin sahəsinin alağın etmişdilər. Bu gün isə anası:

-Qızım təndir qalamalıyam. - dedi. - Odun ocaq yoxdu. Bağın ayağında quru çırçı var, bəlkə

bir şələ gətirəsən...

Bağ ilə evin arası xeyli məsafəydi. Həyat toxunma yaylığını başına çalıb, kəndir də götürüb yola düzəldi.

Yol boyu Cəmilin həbsxanada intahar etməsini düşündürdü. Onunla keçirdiyi yarıml illik ailə həyatı, indi yadına düşdükçə nisgilə çevrilirdi. Belə... zalim həyat Vüqar kimi onu da əlindən aldı. Görünür, ərli olmaq qismətimdə yoxmuş...

Bəs atası, qardaşı Cəmilin yasına niyə getmədilər. Yoxsa..? Eşitmışdı ki, həbsxanada ölenlərin meyidini sahiblərinə vermirlər. Onlar üçün hardasa məzarlıq var. Qəbirlərə ad da yazılmır. Eləcə nömrələyirlər. Bəlkə o heç ölməyib, şaiyədi yayılıb? O qədər belə hadiselər olur ki. Axı ölen möhbusun sahibinə ölüm haqda arayış göndərilir - özü də rus dilində. Rus dilini bilməyən qaynatışığında kim oxumuşdu o arayışı. Nə bilim...

Bir də onda ayıldı ki, gəlib durub odun topasının yanında. Kəndirin arasına gücü çatacaq qədər odun yiğib kəndirlə sıxıb kürəyinə şəllədi. Gəldiyi kimi də evlərinə gedən yola düzəldi.

Yenə də başında min bir fikir dolaşındı. Xeyli yol gəlmişdi. Birdən hiss etdi ki, bədəninə nəsə toxunur. Əhəmiyyət vermədi, fikirləşdi: şələdəki odunlardan hansısa toxunur yəqin. Bir az da getmişdi ki, qarın nahiyyəsindən onu sıxan canını aydınca duydu. İlan!..

İlan onun bədəninə dolanmışdı. Arxadan çıynı üstündən durub ona baxırdı. Həmin andaca düşündü ki, ilan odun şələsi arasına necə düşüb? Necə olmuşdu ki, onu görməmişdi? Demək ilan hər yerdə onu dabanqırma izləyir. "Bu nə zülm-dür çəkirəm?" öz-özünə dedi. Həyat ağlamaq istəyəndə ilan haça dilini çıxarıb onun boyun-boğazını yaladı.

Odun şələsini təndirxananın yanında yerə qoydu. İstədi ilanı da bədənidən aralasın, ondan azad olsun. O, ilanı aralamaq istədikcə ilan onu daha da möhkəm sıxırdı. Az qalırdı ağrıdan nəfəsi kəsilsin. Qəribəydi...

Sanki Həyat bir qızılqıldı, ilan da sarmaşık gülü. Bir-birinə yaraşıq qatırdılar.

Anası qızına dolaşan ilanı gördükdə vahimələndi. Cikkə çəkib çıçırdı. Həmin andaca qonşular haya gəldilər.

İnsanlar bu qəribə mənzərədən donub qalmışdılar. Hami susurdu. Handan-hana kişilərdən

kimsə dilləndi:

-Gəlin ilanı güllələyək.

-Bəs qız? Nə bilirsən güllə dəyəcək-dəyməyəcək?

Kimsə ona yaxınlaşmaq istəyəndə ilan Həyatı sıxır və Həyat ağrıdan tezcə qışqırırdı:

-Uzaq durun. O, sizi təhlükə sanır.

Neçə gün olardı yaxın-uzaq el-obadan eşidənlər bu möcüzəni görmək üçün axın-axın Həyatgilin evlərinə gəlirdilər. İstəyirdilər Həyat çölə çıxsın, bu qeyri-adi hadisənin canlı şahidinə çevrilsinlər.

Sofu Usub da gəlmışdı. Oxuduğu ilan duası ilk dəfə idi kara gəlmirdi. Sofu üzünü Həyatın ata, anasına tutub:

-İlan tilsimlidi. Bu ilan cildinə girmiş bəni-insandı. - dedi və qara atın tərkinə qalxıb, gəldiyi kimi də getdi.

Gecələr ilan Həyatın sinəsi üstündə uzanar, ya da yanında qırırlıb qalardı. Eləcə Həyatın keşiyini çəkərdi.

Bir ay olardı ki, onlar bir yerdə yaşayırdılar. Həyat indi ilanı canının bir parçası sanırdı. Səhərlər yuxudan duran kimi mürgülü gözlərini açmadı. Əli ilə ilana toxunardı. Hətta ilanın nəfəsini üzündə, boyun-boğazında hiss etməyəndə darixardı. Sanki aşiq-məşqu idilər.

Anası hər gün ilana mis camda süd bisirirdi. Qızına isə yemək bisirib qapı ağızına qoyurdu. Həyat yeməkləri götürür, ilanla birgə yeyərdi.

Atası, qardaşı isə ilanı heç görmək istəmirdilər. Kolxozun baytar həkimi Telman Həyatın atasına belə təklif etdi:

-Bu ilan ömürlük qızı dolaşib qalmayacaq ki, gəlin südün içində zəhər qatıb verək ilan yesin. İlan olsun. Qızın da bu bələdan qurtulsun.

Atası, qardaşı razıydı. Amma...

İlan, elə bil, onların bu bəd niyyətindən duyuq düşmüşdü. Neçə gündü camdakı südə yaxın durmurdu. Həyat da ilanın süd içməməsini min bir yerə yozdu.

Nəhayət, köhnəlmış südü götürüb tut ağacının koğuşuna tökdü. Üstündən bir neçə gün keçməmiş ağacın yarpaqları qurudu. Onda Həyat barmağını dişləyib hər şeyi başa düşdü.

Bir gecə Mir Sədi Baba yenə yuxusuna gəldi:

-Qızım, dedim axı onun boğazında quş sümüyü qalıb. Onu yalnız sən çıxara bilərsən. İlanın boğazını sığalla, sümük düşəcək.

-Baba, mən çöpçü deyiləm axı...

-Dedim elə. Sənin əlin şəfalıdır. Sən ilan ocağısan. Özünүn xəbərin yoxdur. Sofu Usub sənin qeyri-adi insan olduğunu bildiyindən bir söz demədi.

Həyat yuxudan qan-tər içində ayılıb sinəsi üstündəki ilanın başını sığalladı. Sonra ilanın boğaz hissəsinə iki barmağı ilə siğal çəkdi. O, sığalla-dıqca ilan başını dik qaldırıb gözlərinə baxırdı. Sanki Həyatdan razi olduğunu bildirirdi. Həyat hər dəfə barmaqları ilə ilanın boğazını sığalladıq-ca ilan da ağızını gen açırdı. İlan bircə dəfə asqırdı. Həmin andaca sümük ağızında göründü. Həyat sümüyü götürən kimi ilan haça dilini çıxarıb onun əlinə sürtdü. Xilaskarına minnətdarlıq edirdi.

İlan həmin andaca onun sinəsindən düşdü. Sü-rünə-sürünə pəncərə ağızına getdi, sonra bir də çəvrilib Həyata baxdı və pəncərədən sürüşüb dü-shərək oradan uzaqlaşdı. Həyat ilanın arxasında xeyli baxdı. İlan kəpirliyə enib yox oldu.

Həyat yenidən yatağına uzandı. Səhərin şirin yuxusunun dadını çıxarırdı. Mir Sədi Baba yenidən yuxusunda göründü:

-Hə, qızım, o mənim qoruyucu mələyimdi. Sən onu xilas etdin. İnnən belə hər kəs səndən şəfa tapacaq. Sən də yarına yetişəcəksən.

Poçtalyon Hüseyin dayı son aylar tez-tez onların həyət çəpərində qardaşına məktub verirdi. Qardaşı da məktubu alan kimi cibində gizlədir, tezcə dam evinə girirdi. Məktubu oxuyar, sonra ocaqda yandırardı. Həyat dəfələrlə görsə də qardaşından soruşturu ki, o məktublar kimdəndir.

Bir gün qardaşı evdə olmayanda poçtalyon Hüseyin dayı yenə çəpərin o üzündə göründü:

-Ay ev yiyəsi! - deyən kimi anası hayına hay verdi.

-Məktub var, məktub.

Anası məktub əlində evin artırmasına qalxan-da Həyat dilləndi:

-Ana, o nə məktubdu?

Məktubun nə məktub olduğunu anası bildiyindən istədi gizlətsin. Onsuz da bu illər ərzində qızının başı çox qovğalar çəkmişdi. Bu məktub da yeni bir dərdə qapı açırdı.

Həyat israr edincə ana qəmli görkəmlə, əli əsə-əsə məktubu könülsüz qızına uzatdı.

-Heç nə qızım, heç nə! - deyib hönkür-höñkür ağladı.

Həyat məktubu alıb üstündəki yazıları görən kimi çəşib qaldı. Bu onun xəttidir. O, sağdırımı?

Həyat öz otağına keçib məktubu açdı. Məktubda yazılmışdı: "Həyat, əzizim, salam. Artıq neçənci məktubdur ki, yazıram. Özüm də bilmirəm ki, niyə cavab vermirəm?

Mənim məhkəmə işimə yenidən baxıldı. Cəza müddətim qalmaqla məcburi əməyə təhkim olundum. Şuşa həbsxanasından azad oldum. İndi cəzamı xüsusişdirilmiş komendaturada çəki-rəm. Qaradağda yerləşir. Burada daş karxanasında işləyirəm.

Yataqxanada qalıram. Səhər də, axşam da milis yoxlamasından keçirik. Məhdud ərazidə hərəkət etmək imkanımız var. Kənar yerə getməyimiz qadağandır. Ona görə də kəndə gələ bilmirəm.

Həbsimdən sonra ailəmin, doğmalarımın sə-nə olan ögey münasibətdən üzüldüm. Üstəgəl sənin ata evinə dönüşünü eşidib məyus oldum. Əzizim, mən sənsiz bu dünyada tənhayam, tə-kəm.

Eşitmişəm ki, atan, qardaşın mənim həbsxanada intahar etdiyimi yayıblar. Bu şaiyədir. Mən elə də ağılsız deyiləm ki, özümü öldürəm. Bu müvəqqəti çətinlikdir. Mən azad olub yenidən xoşbəxt həyatımızı davam etdirəcəyəm.

Mən hələ də bilmirəm ki, atanın, qardaşının mənə bu qədər kini, kudurəti haradan qaynaqlanır? Onlar həbsxanaya gəlib, zorla mənə ərizə yazdırıblar ki, səni boşayım. Məni buna məcbur ediblər. Yazmasaydım "xüsusi cəllad" əliylə ölüdürüləcəkdir. Həbsxanada belə işləri görmək üçün xüsusi məhbuslar saxlanılır..."

Həyat məktubu sonacan oxuya bilmədi. O, oxuduqca həyəcanlanırdı. Göz yaşları məktuba töküldükçə məktubu isladırdı. Özünə toxraqlıq verib məktubu sonacan oxudu. Sonra anasının yanına gəlib:

-Ana, qurbanın olum. Poçtalyonun məktub gətirdiyini atama, qardaşımı demə. - dedi.

-Yaxşı, qızım, demə deyirəm, demərəm.

Ana qızını qucaqlayıb bağıra basdı. Qızının yenicə dən düşmüş saçlarını oxşayıb "şirin, şə-kərim" - deyib içdən ah çəkdi.

Bir il olardı qızını bu qədər sevincək görməmişdi. Bir vaxtlar şirin gülüşü evi, həyət-bacanı başına götürərdi. Qonum-qonşunun qəlbində sevgi yuvası quran qızı indi kimi soyuq ol-

muşdu. Hamidan qaçıır, az danışırıdı.

-Mehriban balam, hansı ana istəməz ki, qızı xoşbəxt olmasın? Onunla yenidən xoşbəxt olacaqsansa, mən razı.

Həyat anasını bir də öpüb yenidən öz otağına tələsdi. O yerimirdi, sanki quş olub göydə uçurdu. İstəyirdi Cəmilinin nəfəsi dəymmiş, qoxusu hopmuş o bir vərəqli məktubu yenidən oxusun.

Məktubun gəldiyindən bir xeyli vaxt ötmüşdü. Anası poçtalyona tapşırılmışdı qızına məktub verdiyini ərinə, oğluna deməsin.

Cəmilin gəlməsinin hələlik mümkün olmadığını bilən Həyat gecə-gündüz onun yanına getmək üçün özlüyündə plan qururdu. O, gedib yarına qovuşmalıydı. Bunun üçün fürsət gəzirdi. Hətta özü üçün boxça da hazırlamışdı. Bir gün...

Həyat anası ilə halallaşdı, boxçasını da götürüb yola çıxdı. Anası arxasında bir qab su atıb "Aydınlığa çıxasan, balam!" - dedi.

Magistral yola xeyli vardı. Özü də gizlin yerlərlə getməliydi ki, kimsə onu görməsin. Vay onda qardaşı, atası qarşısına çıxa...

Magistral yola çıxıb şəhərə gedən avtobusa minəcək, oradan da Qaradağ daş karxanasında yerləşən komendatura yataqxanasına gedəcəkdi. Mənzil başına yetişmək ona elə asan gəlirdi ki...

Gizlin yerlərlə; kol-kos arasıyla, arx qırğıyla, dar cığırlarıyla keçib magistrala çıxasıydı.

Elə bil kimsə dedi: sağ tərəfə bax. Çiçəklərin arasında iki ilanın bir-birinə sarıldığını görüb yerində dondu. Ağ ilana qara xallı gürzə dolaşmışdı. Bu o idi...

Həyat ilanların sevişməsinə elə maraqla baxırdı ki, sanki Cəmillə şəhvani bir gecə yaşayırdı. İlanlar sevişdikcə onun bədəni gizildəyirdi. Az qalırdı huşu başından çıxsın.

...Birdən ayılan kimi oldu. Qara xallı gürzə ayaqlarına dolaşmışdı. Ağ ilan çəmənlikdə görünmürdü. "Budu eh... yenə başladı. Dəli sevgilim" - deyib gülümsədi.

İlanlar yolu üstünə təsadüfən çıxmamışdilar. Qara xallı gürzə hətta özünə sevgili də tapmışdı... Yoxsa insan ruhu ilan cildində təcəlla etmişdi? Ağ ilan da Həyatın ruhunu daşıyırdımı? Axı bayaq ağ ilanla özü arasında bir bağlılıq-rabitə olduğunu hiss etdi.

İlanlar bilirmişlər o, el yolu ilə yox, bu dar, əyri-üyrü cığırla gələcək. Demək, qara xallı gür-

zə Həyatın nə düşündüyünü də oxuya bilir. Görürnür, onu da bilir ki, Həyat buralardan birdəfəlik gedir. Ərinə - Cəmilinə qovuşsun deyə. Yoxsa...

"Getmə... getmə! Sənsiz mən məhv olaram. Bir də ki, Mir Sədi baba deyib axı. Sən şəfa ocağı - ilan ocağı olacaqsan. Mən sənin o şəfa ocağında yaşayacağam. Həkimlərin, loğmanların bacarmadıqlarını sən əlinlə sıgal çəkməklə bacaraqsan".

Həyat bu tilsimli sözləri eşitdi. Eynən Vüqarın qəbri üstündəki qeybdən gələn səsin özü idi. Özü-özündən xoflandı. Həmin andaca "Bəlkə dəli oloram, özümdən xəbərim yoxdu. Qulağımı deşən, beynimi, ürəyimi oynadan bu sözlər məni qeyri-adi dünyaya səsləyir. Bəlkə, mən heç yer adımı deyiləm. Başqa dünyadan gəlib anamın bətninə düşmüşəm, o da məni bu dünyaya gətirib".

Bu düşüncələrdə olduğu anda əli boşalıb boxçası yerə düşdü. Əyildi ki, boxcasın yerdən alıb yoluna davam etsin. Əlisə boxça əvəzinə ilanın par-par parıldayan yastı başına dəydi. İlən bumbuz, soyuq başı əli dəyidikcə istileşirdi. İlən başını, dilini onun əllərinə sürtür, onları oxşayırıdı.

-Yaxşı, deyirsən həyat yoldaşima yetişməyim? Ömür boyu ərsiz qalı? Sən bilirsən ərsiz qadınların arxasında nə danışırlar? Hər addımına bir şər-şəbədə qoşurlar... Qəbrinə getmişdim. Orada necə də sevgiylə danışırdın. Lap əsgərlilikdən gələndən sonra kəndimizin qızlarının ağlını başından alan sözlər düzüb-qoşduğun kimi. Sənə olan eşqimi məktub halında yazıb mərmər guldana qoymuşam.

Düşüncəsində yeni bir dünya səhifələnirdi. Yeni-yeni fikirlər, duyğular doğulmağa başlayırdı. Üzünün cizgilərində suallar,nidalar işarələnirdi. "Cəmilə qovuşmaqla nə əldə edəcəyəm axı?! Ailəm olacaq ona görəmi? Özü də nə tez-tez "ərim", "həyat yoldaşım" deyirəm. Axı biz rəsmən boşanmışıq. Bəlkə molla kəbini kəsdi-rək? - deyib özünə güldü.

Bu dar cığırda iki yol arasında qalmışdı. Magistral yola çıxsınmı? Yoxsa...

Bilirdi ki, bir daha dünyaya uşaqla gətirməyəcək, ana səadətini yaşamayacaq. Ailə körpüsünün təməlində uşaq durur. Uşaq yoxdur, o ailə körpüsü yanib kül ola bilər. Uşaqsız evlərin di-

varları sopsoyuq olur. Uşaq nəfəsi, uşaq təbəssümüdü evləri isidən, isti saxlayan. O da bir həqiqətdir ki, ailə məhəbbətinin özülündə saf, mənalı sevgi olanda onu heç nə ucura bilmir... Bəlkə geri dönüm. Cəmil də həbsxanadan sonra özünə yeni bir ailə həyatı qursun. Oğul-uşaq sahibi olsun.

Axi Vüqarın ölümündən sonra Cəmilə görməzə-bilməzə ərə getmişdi. Elə təzə-təzə bir-birinə isinişir, sevgi yaranırkı ki, bu qara xallı gürzə şəbədə çıxartdı. Sonda da bətnindəki uşaq tələf oldu. Uşaqlığı götürüldü. Cəmil həbs olundu.

Cəmildən imtina etməliyəm. Qoy gedib ailə qursun. Mənim kimi sonsuz qalmasın.

Həyat Cəmillə Vüqarın seçimi arasında qalmışdı. Baxmayaraq bilirdi ki, Vüqar ölüb, o heç vaxt insan kimi qarşısına çıxmayaçaq. Nə olsun ki, Vüqarın ruhu qara xallı gürzədədir. Bəs Cəmil?..

Nə çoxdu övladsız ailələr. Amma sevgi dolu ömür yaşayırlar. Odey rayonumuzun baş həkimi. Əlli il xanımı ilə ömür-gün yaşadı.

Həyat xəstəxanada olanda bir qadın söhbət etmişdi: Surxay həkim cərrah kimi rayonda hörmət-izzət sahibiymiş. Bu subay, yaraşıqlı həkimə çox qızlar meyl etsə də ki, onun xanımı olsun həkim qızlara biganə imiş. Həmişə də deyərmiş ki, qismətimi gözləyirəm. Qisməti isə gecikirdi. Illər keçir, Surxay həkimin yaşı ötürdü...

Bir gün xəstəxanaya təcrübə keçmək üçün Bakıdan tələbə bir qız gəlir. Olduqca gözəl olan bu qızı Surxay həkim ilk baxışdan vurulur. Qız da Surxay həkimə biganə qalmır. Çox keçmir ki, sevgilərini bir-birinə açırlar. Nişanlanırlar. El adəti ilə toy edib, ailə qururlar.

Evlilikdən ayalar, illər ötsə də uşaqları olmur. Cavan gəlin çox yerlərdə müayinə olunur. Türkəçarə həkimlər donuz qanı, eşşək südü içirirlər. Amma bir çarəsi tapılmır.

Məlum olur ki, sonsuzluq Surxay həkimdədir. Surxay həkim yoldaşına nə qədər boşanaq, get yenidən evlən, uşaqların olsun desə də, yoldaşını dəlicəsinə sevdiyini bildirir.

Surxay həkim deyir ki, mənə bu qədər bağlınsa, onda bir şərtimə əməl etməlisən, mən sənin uşaqlığını götürməliyəm.

Qadın buna da razı olur.

Onlar qocalıb öz əcəlləri ilə ölünen kimi birgə

yaşadılar. Övlad sevgisini evlərində saxladıqları dovşandan, pişikdən aldılar.

...Həyat:

-Cəmil!!! - deyə ah çəkib sizildədi.

Qara xallı gürzə bayaqdan getmişdi.

Buralardan çıxıb gedəcəyinə, Cəmilinə yeni-dən qovuşacağına tələsirdi.

Başını aşağı salıb fikirli-fikirli yoluna davam edirdi. Artıq ilanlardan ayrılandan xeyli vaxt keçmiş, çox uzaqlaşmışdı.

Ösas şosse yola çıxmağına lap az qalmışdı. Birdən hiss etdi ki...

Arxadan kimsə donunun ətəyindən dardı. Arxaya çönbü baxdı, kimsə yox idi. Bir neçə adımda atmışdı ki, yenidən donunu dartsıldılar.

İlan donunun ətəyindən dişi ilə tutub özünə çəkirdi. Ani olaraq Həyat ilanın bu hərəkətinə gülümsədi.

-Bilirəm, mənsiz darıxacaqsan. Amma sən də məni başa düş də... Ərim məni çağırır axı... Burax, gedim.

Gözləyirdi ki, ilan ətəyindən dişlərini buraxacaq, o da yoluna davam edəcək.

Hə, ilan onun buralardan çıxıb getməsini hiss etmişdi. Həyat nə düşünürdü, ürəyindən nə keçirdi, ilana agah olurdu, sanki bir canda yaşayırlar. Elə bil eyni ruhun daşıyıcılarıdırılar.

Qeyri-ixtiyari ilanın gözlərinə baxdı. Həmişə özünə qarşı orada mərhəmət, yalvarış hissi görmüşdü. İndisə gözələr az qalırdı hədəqəsindən çıxsın. Tez-tez qırılıb, açılır, fisildayırdı. Bu da onun qəzəbli olduğundan xəbər verirdi.

Həyatça ilanın sakitləşəcəyini, donunun ətəyini buraxacağını gözləyirdi ki, yoluna davam etsin.

...İlan onun güllü donundan iti dişlərini çəkib, elə həmin andaca ayağına dolaşdı. İlanın sopsoyuq bədəni elə bil buz parçası idi. Ayağına dola-nan bədəniylə onu sıxmağa başladı.

Sandı ki, topuğundan arı sancdı. Elə həmin andaca ilan ayağından sürüşüb düdü. İlan etdiyi hərəkətindən utanmış kimi tez-tələsik düz cığırı əyri-üyrü gedərək yaxınlıqdakı tut ağacının koğuşuna girdi.

İlan onu sancmışdı, ayağından sisqa qan axırdı.

Boxçası əlində, gözləri ilanın gizləndiyi koğuşa dikilib qalan Həyat yerində donub qalmış-

dı. Handan-hana ayılan kimi oldu. "Bu da ilanın etibarı..." - deyib təəssüfləndi. Nənəsinin bir zamanlar dediyi zərb-məsəl bu yerdə qulaqlarını cingildətdi: "Bala, ilanın ağına da lənət, qarasına da..."

Tezliklə xəstəxanaya çata bilməsə, Allah bilir necə olacaq?! İndi beynində bircə fikir dolaşırıdı. Tez evlərinə qayıdır bu acı xəbəri doğmalarına çatdırmaq...

...Anası həyətdəki artırmada oturub qızının getdiyi torpaq yola baxırdı. Bayaqdan boş olan yolda birdən insan qaraltısı göründü. "Bu gələn kim ola, bəlkə, qızımızdır?" - deyib piçildədi. Qaraltı yaxınlaşanda yanılmadığını sevindi.

Amma qızının qaçaraq geri qayıtmasından ananın içində narahatçılıq bir az da artdı. Həmin andaca nəyinsə baş verdiyindən şübhələndi. Yoxsa qızı getmək fikrindən daşınıb? Bəs niyə qaçaraq gəlir. Qara-qura suallar, nidalar başında dolaşdı.

Qızı ona yetişəndə tövşüyürdü, təlaş içindəydi. Alnında tər damcıları puçurlanmışdı. Yanaqları pörətmüşdü.

-Məni ilan çaldı! - deyib anasının qucağına yıldı.

Qızı huşunu itirən kimi olsa da, ana tez-tələsik təskinlik verdi:

-Səbirlə danış! De görüm nə baş verib?!

-İlan!.. İlən topuğumdan çaldı.

Bir andaca anası qıyya çəkdi.

Qonum-qonşu axışıb gəlincə Bəhmən müəllimin Qaz-21 "Volqa"sı həyətdə göründü. Tez Həyatı "Volqa"nın arxa oturacağına uzadıb xəstəxanaya tələsdilər.

Bəhmən müəllimin "Volqa"sı xəstəxanaya çathaçatdaydı. Həyatın ayağının şişisə dizə qədər yayılmışdı. Flora bacı rezin iplə diz hissədən ayağı boğmuşdu ki, zəhər sürətlə yayılmışın.

Həyat şışmiş ayağına baxdıqca daxildən qorxu hissi keçirir, həyacanlanırdı. Artıq halı da ağırlaşırıdı; başı gicəllənir, ürəyi bulanırdı.

Həkimlər zəhər əleyhinə iynə vurub, bir neçə qabaqlayıcı tədbirlər görsələr də təəssüf ki, gecikmişdilər. İlənin dişləri topuqdakı sümüyə toxunduğundan, zəhər də sümüyü, qanı çürüdürüdü.

Bayaqdan İsgəndər dayının "Zis" maşınının kuzovunda gələn qohumlar xəstəxanadan həyətində toplaşıb təşviş içindəydir. Hər içəridən

çıxan həkim, tibb bacısını görçək Həyatın halını xəbər alırdılar. Ümidli xəbər gözləyirdilər. İnancınlardılar, həkimlər çarəsini qılacaqlar.

...Həkimlər konsiliuma yiğmişdilər. Son qərarı baş həkim Soltan Həsənli verdi:

-Dərhal Cərrahiyə şöbəsində əməliyyat stolu hazırlansın. Ayağı dizdən amputasiya olunsun. Başqa çıxış yolu yoxdur, xəstəni itirə bilərik.

Cərrah Namiq baş həkimin verdiyi qərarın təcili icrasına başladı.

Həyatın dizdən aşağı ayağı kəsildi və o reanimasiya otağına yerləşdirildi.

Əməlliyyatdan neçə gün keçsə də o hələ də ayağının kəsildiyini bilmirdi. Biləndə ki, ayağı dizdən aşağı yoxdu fəryad qoparıb, nalə çekdi. Gecə-gündüz ağladı. İləna lənətlər yağırdı. Təleyinə qarğıdı. Sonra da başına gələn bu qəzayla barışmalı oldu.

Yatlığı palatanın pəncərəsi xəstəxananın bağına açılırdı. Hər gün qoca bağban bağdakı cürbəcür gül kollarına, meyvə ağaclarına qulluq edirdi. Elə həvəslə işləyirdi ki, gördüyü işdən zövq aldığı görünürdü. Ahil yaşda şüx qalmanın səbəbi də, bəlkə elə bu idi. Onun belə həvəslə, gümrahlıqla işləməsi Həyatın qəlbini duyğulandırırıdı. Düşünürdü ki, qocanın yaşamaq, yaratmaq eşqi necə də güclüdür. Demək cismi qocalsa da ruhən cavandır.

O da innən belə əlil sayılır. Özünə qapanıb yaşamaqla ömrünü çürədə bilər. Məsrəfli bir işin qulpundan yapışib özünü bədgümanlıqdan xilas etməlidir. Axı həyat mübarizə meydanıdır. Özüylə döyüşlə nəyəsə nail olmaq olar. Bax, bu qoca özünə bu yolu seçib ki, qocalığa qalib gəlib.

Qoca bağban bağdakı hər kola, hər ağaca, xırda bir çiçəyə də doğma övladı kimi baxır. Özü də çox yaxşı bilirdi ki, hansı xəstələnib, hansı su istəyir, hansı dibinin bellənməyini gözləyir.

Bağın loğmanına çevrilmişdi bağban. Əlinin qabarı ilə bu məkanda cənnət yaradıb. Baxdıqca göz oxşayır, qəlb dincəlir. İnsanın ağrı-acısı, yorğunluğu canından çıxır.

Həyat hər gün qocanı beləcə görürdü. İndi də qoltuqağalarına söykənərək pəncərə qarşısında durub bağa tamaşa edirdi. Bağdan gələn xoş ətir ruhunu oxşayırdı.

Qoca da bu gəlinə mehrini salmışdı. Hər gün salamlAŞar, halını xəbər alardı. Maşallah, gəlin də bu çiçəklər kimi günü gündən təravətlənirdi. Elə bil neçə gün öncə pəncərədən məyus baxışlı, solğun bənizli birisi deyildi.

Qoca pəncərə qarşısına gəlib həmişəki kimi Həyatın müalicəsini soruşdu. Sonra da:

-Qızım, səbirli ol. - dedi. - Allahımız hər bir bəndəsini bir cür sınağa çəkir. Eşitmiş olarsan deyirlər bu dünya fani, sınaq meydanıdır. Gərək bütün çətinliklərə sinə gərəsən. Sənə verilən bu qısa ömrü elə şərəflə, şərafətlə yaşayasan ki, ötüb keçmişə baxanda xəcalət çəkməyəsən. O dünyani bu dünyada qazanasan. Yaxşı əməlinlə cənnətlik olasan. Ümidini üzməyəsən. Şükür edək yaşadığımıza.

-Nə deyirəm, ay baba? - deyib gülüməsədi.

Ona çox ayaq üstə durmağı Namiq həkim icazə vermirdi. Buna görə də Qoca ilə sağollaşıp çarpayışına tərəf getdi. Qoltuqağacların stola söykəyib və bir xeyli də onlara baxdı. Həmin anlar düşüncəsində dolaşan fikirləri dedi:

-Ömürlük yoldaşlıq edə biləcəksinizmi mənimlə? - Qoltuqağacları canlımış kimi sual etdi.

Həyat yenə pəncərədən bağa baxırdı. Xəstəxananın başında qoca bağban gözə dəymirdi, heç səsi də gəlmirdi. Deyəsən, nahar fasıləsinə çıxmışdı. Onun istirahət məkanı bağın ən kölgəlik yeri - tut ağacının dibi olduğundan pəncərədən görünmürdü.

Həyat qayıdır yatağına uzanmışdı ki, bir bülbül pəncərənin qarşısındaki cavan budağa qonub bir-iki ağız cəh-cəh vurdu. Sonra fasılə verib səsinin cavabin almadiğindan aramsız olaraq cəh-cəh vurub, özünü yeyib-tökürdü.

Bülbül yarını haylayırdı. Yarsa gəlib çıxmırkı ki, çıxmırkı.

-Ay yazıq, sən də mənim kimi yar sorağındasın? Bəlkə, mənim yarım kimi sənin yarın da qəfəsdədir, sənə yetişə bilmir. Eh... bülbül, ilan məni çalmasayıdı, bu hala düşməsəydim, indi Cəmilimin yanında olardım. Onun biş-düşün edər, palтарlarını yuyardım. Nazını çəkərdim. Gecələr də onun isti qucağına sığınardım... İndən belə bu şikəst ayağımla hara gedib çıxa bilərəm? Şikəst, uşaqlıq doğa bilməyən arvada kim sahib durar?

Şirin yuxu tapmışdı. Ağappaq mələfəni sinəsinə çəkmişdi. Mələfənin üstündə yumru qarnı, qabarən döşləri üç təpəcik kimi görsənirdi. Uzun saçları yastiğaya yayılmışdı. Başını sağ tərəfə - qapı tərəfə əyib müşil-müşil yatırdı. Üzündə bir giley, nigarançılıq yaşanırdı. Rəssam firçası gərək idi bu halı çəkə. Dahiyənə əsər yaranardı.

Həmişə çox oyaq yatırdı. Adı bir piçiltiya, xıslıtiya da oyana bilirdi. Amma bu dəfə elə biləcəl yuxusuna getmişdi...

Bayaqdan başı üstündə durmuşdu. İllərin həsrətini, nisgilini doydurmaq üçün tamarzi-tamarzi baxırdı. Yanaqlar, dodaqlar, qışalar, gözlər, saçı... - hamısı qoyub getdiyi kimi idi. Yox, saçına orda-burda dən düşəni var. Odey bir, iki, üç... Təzə-tər, ətir qoxulu saçlar idi. Getdi o günlər. Gecələr bağırına basıb atəşli eşqin dadını çıxardılar...

Alma yanağından öpdü. Dodaqlarından şirin öpüşünü aldı.

...Öpənin isti nəfəsi yanağından, dodaqlarından keçib boyun-boğazında dolaşanda o, kal yuxusundan oyandı. İstədi gözlerini aça ki, bu zaman kobud əllər gözlərini bağladı. Hə, bu kişi əlləri idi. Əllər qurumuş taxta parçası kimiyydi. Daş kimi möhkəm idi əllərin içi. Qabarlı, düyünlü olduğun hiss etdi.

-Kimsən? Niyə gözlərimi bağladın? - deyib yazıq-yazıq dilləndi.

Əllərin sahibi dinib-danışmadı. Həyatı nigarançılıq bürüdü.

-Ürəyim üzüldü axı... kimssən?

-Mənəm, gülüm, sənin Cəmilin! Geldim! Sənin tilsimin, sehrin çəkib gətirdi. Son günlər qəribə yuxular gördüm. Sən demə, nigarançılığım əbəs deyilmiş... - deyərək əllərini gözlərindən çəkdi.

Üzünü görməmiş, səsindən tanıdı. Mürgülü gözlərini döyə-döyə çəşqinqılıq içində Cəmilə baxırdı. Elə bir layiqli söz tapmadı ki, heyrətini, sevincini bildirsən.

-Cəmilim!.. - deyib qollarını onun boynuna sarıldı.

Tibbi bacıları, həkimlər qapı ağızında durub heyran-heyran onlara baxırdılar.

Həyatın amansız sinaqlarından üzüağ çıxmışdılar. Sevincdən qoşa qanad taxdiqləri anlar idi.

Sanki indi uçub göylərin ənginliklərinə qalxa-caqdılar - sonsuzluqlarda yaşamaq üçün.

Daş karxanasındaki ağır iş şəraiti Cəmili çox ariqlatmışdı. Dolu sifətindən, bəstə boyundan əsər-əlamət qalmamışdı. Həbsxana həyatı onu rəndələyib bu hala salmışdı. Saçları çallanmışdı. Kələ-kötür qabarlı əlləri onun çəkdiyi işgəncələrdən xəbər verirdi.

Həkim demişdi ki, kəsilən ayağında mazollaşma başlayan kimi evə buraxacaqdı. Hər gün Cəmil səhərdən axşama kimi Həyatın qulluğunda dururdu. Hər bir nazını çəkməkdən zövq alırı. Daş karxanasında qazandığı pulla ona hər gün təzə gülərlər alıb gətirir, sevgilisini oxşayırdı.

Hardansa təpib gətirdiyi kolyaskada - əl arabaşında onu otuzdurub həyətə düşürürdü. Qoca bağbanın becərdiyi baxçaya gəlib şirin söhbətlər etməkdən doymurdular. Saatlarla bir yerdə olduğu anlarda bir dəfə də olsun Cəmilin əlini buraxmazdı. Sanki qorxurdu ki, əlindən çıxıb gedər və bir daha onu tapa bilməz.

Qoltuq ağacları istirahət edirdilər. Cəmil onun dayağına çevrilmişdi.

-Həyatım, Bakıda protez ayaqlar düzəldirlər. Gedərik orada ayağını bərpa edərik. Deyirlər, elə yaxşı olur ki, onu geyənin sıkəst olduğu da bilinmir. Qoltuq ağaclarından da canın qurtarar - sonra sözünə ara verib, yenidən-Bəlkə köçüb gedək Bakıda yaşayaq hə?..

Həyat ciyinlərini çəkdi. Cəmil həmin an yarıının gözlərinə qonan çəni gördü. Sanki indi yağışa çəvrilib yağacaq. Tez əlil arabasının yönünü dəyişib qızılğullər olan yerə sürdü. Qızılğullərdən dərib onun saçlarına düzdü.

Həyat Cəmilin bu dəcəlliyyindən şaqqanaq çəkib güldü.

-Eh, Cəmil, dəyişməmisən, elə həminkisən! - deyərək Cəmilin əlini sinəsinə yaxınlaşdırıldı, sonra da güclə eşidiləcək səslə piçildədi. - Darixmirsən ki, bunlara yetişmək üçün?..

-Şahzadəm... sən özün elə gülsən də. Gör-mürsən, gülər də sənə qısqanlıqla baxırlar?! - deyərək onun dodaqlarından öpdü.

-Bəsdir də... - Desə də elə istəyirdi ki, bu an Cəmilin qoynunda ola.

Cəmil bayaqdan getmişdi. İndilərdə gəlməli

olsa da hələ yox idi. Gedəndə demişdi ki, Bakıda yaşayan həbsxana yoldaşı Vidadiyə zəng edəcək. Vəzifə sahibi olub. Şərləyib onu da tutdurmuşdular. Gözəl insandı. "Mənə Bakıda bir iş tapmasını xahiş edəcəm. Köçüb gedərik buralardan. Yoxsa sənə çətin olacaq".

Həyat Cəmilin yolunu gözləyə-gözləyə qoltuq ağaclarına söykənib ayağa durdu. Pəncərə qarşısına gəldi.

Qoca bağban bayaqdan qızılğül kolları arasına basın soxub eşələndikcə nəsə danışındı. Dediyi sözləri ayırd edə bilmirdi. Nəhayət güllü parçaya bükülü nəyisə götürüb qucağına aldı.

-Lənətə gələsiniz sizi. Dünyaya gətirdiyinizə sahib çıxmayacaqsınızsa, niyə?.. - deyərək kiminsə qarasına acı söyüslər yağırdı.

-Baba, o nədi elə?

-Bir neçə günlük çağadı. Atıb gediblər. Aparım doğum şöbəsinə verim, çarəsini onlar bilər. Görünür gecədən atıblar. Dünən buralarda olmuşam, yox idi. Yazıq körpə indi ac olmuş olar.

-Uyy... baba, yazıq, binəva. Nə günahın sahibidir o...

Həyat içindən bir ah çəkdi. Tamarzi qaldığı uşaq...

-Baba, bu hadisəni kimsəyə demə, ver, mən saxlayım. Mənim də övladım olsun. Noolar, hə!..

-Olarmı, qızım elə şey? Sən yazıq nə gündəsən?

-Ver, baba, ver, bağrıma basım. Mən də sinnəmdə uşaq qoxusu hiss edim. Noolar!.. Ver!.. Ver!.. O mənim körpəm, balam olsun. Cəmilimə ata desin.

Həyat yalvarırdı. Elə bil havalanırdı. Özündə, sözündə deyildi.

-Allahın bəxşisi, baba, mənə göndərib. Cəmilimə şad xəbərim bu olacaq. Bax, indilərdə Cəmilim geləcək. Sabah evimizə körpəmizlə gedəcəyik. Yox, yox, evimizə yox. Cəmillə, körpəmlə uzaqlara gedəcəyik. Bakıda iş tapmasa, daş karxanası deyilən yerə gedib, lap orada yaşayarıq.

Qoca söz tapmadı desin. Eləcə pəncərədən uşağı ona uzatdı.

17.03. 2018.

Atakənd (Bakı). Gəzətçi Odası

"KİÇİK MASA ARXASINDAN DÜNYA DAHA AYDIN GÖRÜNÜR"

Bu əlli ildə həmişə sözün yanında olmuşam. Onunla həmdərd olmuşam. Sözün yükünü, ağırlığını həmişə öz ciyinlərimdə hiss eləmişəm. Tez qocalmışam deyiblər. "Şairləri erkən qocalan millətin dərdidə böyük olur". Mən həmişə adamlarda dünyaya hissi, emosional münasibəti formalasdırmağa çalışmışam. Onları ilk növbədə estetik düyümlü və mənəvi inkişafda yurdaş kimi görmək istəmişəm. Gözəlliyi və dünyani hisslərlə duymaq istiqamətində şeiriyyətin rolü əvəzsizdir. Son vaxtlar gənclərin mətbuata və ədəbiyyata biganəliyindən tez-tez danışırlar. Bəlkə də, bu, gənclərin daha tələbkar olmalarıyla bağlıdır. Oxucu müəllifi bir şəxsiyyət kimi tanımaq isteyir. Gözəl sözlər yazan şairin özünün həyatı mövqeyini bilmək oxucu üçün istəyə çevrilir. Bu mənəda özümü xoşbəxt sanmışam.

*Sözün qüdrətinə vurulan gündən,
Sözə könül verən xiridar oldum,
Ənəlhəq söyləyib, Nəsimiləşdim,
Məkan ölçüsündə yeri dar oldum.*

Keşməkeşli zəmanədə bu janrı yaşatmaq ağır və şərəfli sənətdir. Mən inamsızlıq emosiyalarına qapılınlara Tanrı inamı yaşatmayı, aləmə öz qəlbinin gözü ilə baxmayı tövsiyə etmişəm. Qorxmuşlara isə "Bismillah" kəlməsini öyrətməşəm, bədbinlikdən qoruyub zamandan, həyatdan inciməyin demişəm. Çünkü söz sənətini sevən, onu yaşıdadır. Qayıqlarıma dözümüm, bir çətin ömrə qismətim varmış. Gəcəni gündüzə qatıb sözün, kəlmənin içində can rəhatlığını, gözlərimin yuxusunu itirəm də, bu əzab, bu yanğı mənə sevinc gətirib. Məqsədimin, amalının ünvanına aparan yollarda işığım olub. Kiçik yazı masamın arxasından dünyani, vətəni daha yaxın-dan görmüşəm. İlhamın qanadlarında özüm özüm asdıqca insanlığın başına dolanıb məhəbbətlərin keşiyinə çıxmışam. Kəlmələrimin düzümünün durnaları qatarlanıb, sevda gənəşim ürəkləri isitdikcə şirin-şəkər arzularım qanad açıb. Şairliyi, bəlkə də, Tanrı bütün dərdləri çəkə bildiyimizə görə verib. Amma sabaha doğru inamlı getməyi, yaşamağı bacarmışıq.

*Belə tanıyanım, sevənlərim var,
Qırılarım əymək istəyən kimi.
Vallah, mənimtək də yaşamaq olar
Qoyun mən yaşayım, mən deyən kimi.*

Məncə, bu vətəndaş əxlaqından doğan təəssübəsilikdir. Azərbaycan deyilən məmləkətin ocağı başında olmaq özü də bir imtahandır. Vətən deyəndə ürəyim ucunub, amma ümidi yolunun haqqā qapı açdığını inanmışam. Axtardığım itiyimin, qucağımdan yere qoymadığım yarağının tətiyindən asılı olduğunu yaxşı bilmışəm.

*Yollara çıxmağın nədir mənəsi,
Küsəni, umanı qoruyanmasaq.
Yadların hökmündə basılar vətən
Sonuncu güməni qoruyanmasaq.*

Bir ulu istəyim, bir qərib həsrətim, bir əbədi ayrıqliqla bitəsi yolun yolcusuyam. Hələ ki, özümü arzularımın dalınca daşıyıram. Gözə görünməz dəyanətim, təmkim və zəhmətimlə birgə həm də oxşarlıqda özümdən seçiləməyen sözümlə dostluq eləmişəm. Bir ruhla bir bədən ağılı MƏN-i hər cür dəb-dəbə və şöhrətdən uzaq bir saflığa, toxunulmazlığa tapındırıb, halallığımı çoxlarını mat qoymuşam. Sözü səcdəgah bilənlər, ona bağlı olanlar bu hüdudsuz aləmin zənginliklərində ağ qanadlarıyla uçan mələk timsallı insanlardır. Yaxşı deyiblər ki, Allah-tealanın ərşisi altındakı o böyük xəzinənin açarı şairlərin əlindədir. Bizim sözümüzə könül verənlərin özləri də, qoy elə belələrindən olsunlar.

*Yuxuya verilib yatan məmləkət,
Şair kəlməsindən oyana bilər.
Şahların hökmündə alçalan ölkə
Bir şair ciyində dayana bilər.*

Həyatda gördüğüm nə varsa mənim üçün sözdü, nəğmədi. Əbədiyaşar məhəbbət duyusuya ruha gölən, deyimə çevrilən bütün mövzular mənim üçün gözəldir. 80-ci illərdən üzü bəri yaşadığım çətin günlərin şeirlərindən bir bənd var:

*Əsrin, minilliyyin dəyişdi, gördüm,
Dünənin sabahla görüşdü gördüm,
Mən səni təzədən döyüsdə gördüm,
Vətən, ay vətən!*

Yaxud, qarış-qarış gəzib dolaşdığını yerlərdən sevəsevə səhbət açdığını şirin xatırələrin ocağının çözələyib duyduğum, gördüğüm nə varsa:

*Çölün yaxasında gülün düzümü,
Güllərə uzanan əlin düzümü,
Sinələr gizləyən telin düzümü,
Bir təzə nəğmədi, bir təzə nəğmə.*

Doğulub, böyüdüyüm, adının özündə bir şairanəlik duyulan Qoşaqovaq kəndində dünyaya göz açıb uşaqlığımın şeirlərin yazdım.

*Bizim gözümüzlə yatardı günəş,
Şirin röyalara çökərdi duman.
Bizi yuxulardan oyatmamaq üçün
Xəlvəti-xəlvəti söküklərdi dan.*

Bu kənd mənim üçün doğma olduğu qədər də sevilən yurd yeridir. Mənim üçün "Bir kənd var sonuncu dayanacaqda". "Qanadlı günlərin gileyi" kitabimdə sevə-sevə səhbət açdığını kəndimizin qoşquları, daşqaları, kömürçüsü, dəmirçisi, dəyirmançısı, nə-nəmin oxlovu, ərsini, zirzəmidə taxtaları çürümüş köhnə beşiyi, anamın dolabında otuz ildən bəri qoruyub saxladığı atamın paltarları, mübahirə çantasında ki sarı ordeni, medalları mənim ilk mövzularım olub.

*Ömrüm sözə dönüb vərəqlər üstə,
Dönüb kəlmə-kəlmə sətirləmişəm.
Ruhum bar yetirib neçə nəğmədəm,
Mən də dadlanmışam, ətirlənmişəm.*

Öz daxili aləmində qapanıb, bu aləmdən çıxa bilmeyənlər, sevgidən ötrü şam kimi əriyib sonuncu ümidiyi yaşıyanlar, öz sevgisini səhvindən sonra duyanlar, arzularıyla, xəyallarıyla ərzə havalanıb qanad açanlar, unudanlar və atılanlar, eşqini həvəs və istək, qayğı və ehtiyac hesab edənlərin şeirlərini də mən yazdım. Qadın sevgisinə qiymət verdim.

*Seviləmkən hər eşqin tacındakı ləl,
Sandım ki, tovlamaz bu şöhrət səni.
Ayırıb adillər içindən, gözəl
İlahiləşdirər məhəbbət səni.*

*Bu hissin, duygunun adını tutmaz,
Eşqində boy atıb oyanmayanlar.
Tale qismətinə əlləri çatmaz,
Qadın sevgisinə inanmayanlar.*

Sevgi arzuların daşıdığı, talelərin özünə oxşayan, hər kəsi yaşıdan və içində yanın işıqdır. İnsan isə sevgidən yoğrulan bir bəşərdir və gözəllikdə onun ilahi qüdrətidir. Zaman yaşınan günlərin nizamında hələ güllər üzüləcək, gözəllər sevinəcək. Dünya yulub təmizə çıxacaq. Bu isə zamanın mənası, gözəlliyyin özü olacaq. Əlimə qələm alan gündən anladım ki, hərdəmxəyal bir ömrür sürüb, əbədiyyətə gedən yolun keçdiyi bu dünya deyilən xaniman elə-bələ gəzinti baxçası deyil. Bu dünyada hər kəs yaddaşlarda soraq kimi, dodaqlarda sevgi piçiltisi kimi bir iz qoymalıdır. Ömrün yaşamaq haqqı həm də yaşatmaq deyilən borcu daşımaqdı.

*Bir qəlbə sevgidən doyurmamışam,
Yaxşını yamandan ayırmamışam,
Bir oğul böyüdüb buyurmamışam,
Çixib gedəmmərəm hələ dünyadan.*

*Yollarım dumana, sisə bürünür,
Arxmaxca gör neçə kölgə sürünnür
Hələ ki mənim də yerim görünür,
Çixib gedəmmərəm hələ dünyadan.*

Sözlərimin düzümü həmişə arzularımla uyuşub. Ulduzdan nur soraqlayan söz aşıqləri, nübar arzularımız bahar kimi çiçəkləsin.

Esqiniz sadağa, canınız yatağa, qışınız qabağa düşməmiş sevilə-sevilə azalanlardan, ürəklərə, yadداşlara yazılanlardan olasınız. Onsuz da mənim ilham pərimin öz seçimində bayramıdır. Çünkü mən onu Tanrı işığına, haqq yoluna kökləmişəm. İçimdə təmizlənib sözün sevgisindən doymamışam. Məni qınamayın, deyəsən, məndən şair olasıdır. Bir məhəbbətin ümidi yeri olmaq, buludun, yağışın, küləyin, torpağın, daşın ilahi şeirlərini yazmaq arzularıyla yاشamışam. Çünkü bu mənim ömrümün mənası olub.

*Mən özümə bu həyatdan dərs keçib,
İnsan kimi yaşamağı öyrətdim.
Taleyimin ömrür adlı yükünü,
Öz ciyində daşmağı öyrətdim.*

*Tutan oldu azdarmağa yolumdan,
Oynadılar yorğun düşən halımnan.
Dostum oldum, özüm tutdum qolumdan,
Dədələrə oxşamağı öyrətdim.*

*Yalani yox söylədiyim sözümün,
Daha nurnun işığıyam gözümün.
Fəxrəddinə haqq yolunu özümün,
Qismətimdən başlamağı öyrətdim.*

Keçid dövrü deyilən 80-ci illərin axırında bir çox şairlərin yaradıcılığında fasilələr olsa da mən öz sözümə sadıq qalmışam. Çünkü hər bir söz adamı nizamı pozulan zamanın və təbiətin dərdlərindən hələ olmalı, ayaq tutub yeriyən yalanların, talanların, pislərin, oğruların, qatillərin üzünə "yox" deməyi bacarmalıdır. Hər bir yaradıcı insan özünü dərk etmənin ən ali pilləsində nə vaxtsa qərar tutur. Əfsuslar olsun ki, hər kəs özünün bu məqamını dərk edə bilmir. Həmin məqam, həmin an sözdən keçəndə idrakin ali deyiminə çevirilir. Zaman da, həyat da, məhəbbət də əbədiyyət tapır. Bu an bir ilgim kimi mənəvi zənginliyin zülmətləri yaran xəyali günəşinə dönür.

*Dünya sinaq meydanıdı,
Niyə qərib yaşayasan!
Dostun, yarın ilqarına,
Könül verib yaşayasan.*

*Qazanıb öz çörəyini,
Yurda söykə kürəyini,
Süfrə kimi ürəyini,
Haqqə sərib yaşayasan.*

*Yar olasan, yar görəsən,
Dağ olasan, qar görəsən
Tum səpəsən, bar görəsən,
Barın dərib yaşayasan.*

Ömür deyilən bu yoluñ imtahani da, sınağı da insanın öz əlindədir.

*Yolların bəxtində yalquzaq ömrü,
Hələ qorxucu var yaşamağın da,
Ən ağır qiymətlə imtahani var,
Ömrü bu yollarda daşımağın da.*

Yadimdadı, qatara bilet alıb, axşam, ümumi və qonda Bakıya ayaq üstə getdiyim, bir ulu istəyin arxasında getdiyim günləri bu gün də xatırlayıram.

*Gəldim sevincimi tapam bu yerdə,
Amma hayandasə yerim boş qalıb.
Olanı, olmazı qoyub şəhərdə,
Bəlkə dönəsiyəm əlibos qalıb.*
Onda intuisiyam qulağıma piçildamışdı:
*Canda el sevgisi, yurd məhəbbəti,
İndi ki ilhamın deyir buyur gəl,
Burda tapacaqsan adı, şöhrəti,
Anan doğubdusa şair, buyur, gəl.*

Torpağının, daşının nağıllarıyla, laylalarıyla böyüdüyüm ellərin doğmaliqdan gələn sirri, sehri bir dəli həsrət kimi məni göynətməkdədi. Gedişimə dillənən buludların harayını, ildirimlərin bağırtısını, arxamca çağırın qonçəmisal bir məhəbbətin sonrasını yada salmaq bu gün də çox ağırdı. Nə zaman səngiyəcəyini bilmirəm. Amma dəstələdiyim xəyalların qıruba diklənən üzünə boylandıqca qismətimə düşən ömür payımı boş-boşuna yellərə vermədiyimə sevinmişəm. Yaxşılara qənim olanlar içində yaşamaq əzabın harayı deyimə çevrilib, yanğımı səngidib, oda tamarzı oddaş, yurda tamarzı yurdaş, taleyi daşimaq qismətə çevriləndə onu kiminləsə bölüşmək ehtiyacı hiss eləyirsən. Qan-qada yol geyib zamanı ayaqlayanlar, dəbdəbə və şöhrətli sevgidən kəsad aşiqlər, itik axtarış ümidi yaşıdanlar və daha kimlər-kimlər var dolu dünyadan acliq və səfələtinin nəğmələrini də yazanda düşünmüşəm ki, kimsə qı-

namaz məni. Çünkü "zülüm olur qanan vaxtı" deyiblər.

*Qurudub dəhnədən su gələn arxi,
Elə firladırıq o köhnə çarxi.
Bu ana torpağa görürsüz axı,
Özümüzdən betər bir yağı yoxdu.*

Dözümüm və inamım həmişə yol yoldaşım olub. Amma məni həyatda qismən sindiran anamın əbədi ayrılığı olub. Atamı çox erkən itirdiyimdən o ağrının böyükünü, bəlkə də, o qədər hiss eləməmişəm. Bir zamanlar bəxtəvər gülüşünü unuda bilmədiyim anam:

*Analar güləndə gülər ilk bahar,
Bir ana ağlasa susar min dilək.
Dünyada nə qədər qanunlar ki var,
Deyirəm analar verəydi gərək, -
Demişəm.*

Addımlarımın heyinə qarışan ürək döyüntüsünü saya-saya, kövrələ-kövrələ, yana-yana qarşidakı işığa yetmək ümidiylə dünyanın əzəli və sonu bilinməyən uzun yollarının yolcularından biri də mənəm. Qəlbimin hökmündə ümid işığının gümanını yaşada-yaşada sanki qanadlanıram. Bir ulu istəyin, bir qərib həsrətin yol yoldaşına dönürəm. Başqalaşıram və illərin üzümdə qırışdırıldıqını, istəklilərimi itirdiyimi görə-görə hansı yaşda olsan belə çiçək kimi açılıb-saçılmaq həvəsi, dil-dodaqlarda həmişə təzə-tər piçiliyi dönmək arzusu yazdırıb məni. Yaşadığım günlərin sayı şeirə, nəğməyə dönən günlərimin sayı qədərdi, vəssalam.

Zaman yaşanır və yaşanan günlərin düzümündə hələ güllər üzüləcək, gözəllər seviləcək. Dünya yuyulub təmizə çıxacaq. Bu isə zamanın mənası, gözəlliyyin özü olacaq. Yaddaşımla, dərkimlə, qan qaradaşım Türkümlə - bu dözüm, duruş vədəsində salamına gəldim, Vətən, haqqı tanıdan savaş yanğısıyla Azərbaycan oldum! Yaxşılara oxşadım. Başına yiğildiğim ocağın oduna and içdim. Amma hələ sonu görünməyən uzun yolların son imtahani, müqəddəs qiyamət günü hələ qarşındadı. Tanrı millətimə yar olsun! Nə zaman səngiyəcəyimi bilmirəm. Amma dəstələdiyim xəyalların qıruba diklənən üzünə boylandıqca qismətimə düşən ömür payının hələ söz-söz ələndiyinə şükür elədim.

*Nə qədər bu qüdrət, inam səndədi,
Fəxrəddin, şər-xəta hələ gəndədi.
Tanrı dərgahında əziz bəndədi,
Kimin ki, getdiyi Allah yoludu.*

*Fəxrəddin Əziz
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü*



FƏXRƏDDİN ƏZİZ

CÜMHURIYYƏTİM

*Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin
100 illik yubileyinə*

Tufanlardan keçib gəldin, ey Vətən,
Adınlə sevindi yerlə göy, Vətən.
Bir sənə bağlı bu kök, soy, Vətən,
Gül açdı amalı, ulu niyyətim,
Gözün aydın olsun, Cümhuriyyətim!

Səni qorxutmadı nə böhtan, nə şər,
Keçdi təlatümlü "otuz yeddi"lər.
Adına canları qurban etdilər,
Xoş gəldin, deyirəm, gəl, hürriyyətim,
Gözün aydın olsun, Cümhuriyyətim!

Hələ də gözü var səndə yadların,
Sil öz yaddaşından özgə adları.
Yandırmaq gərkədi sönən odları,
Bəsdi gözlədiyin, qalx, rəiyyətim,
Gözün aydın olsun, Cümhuriyyətim!

Yurdaşı olanın ocağı sönməz,
İnanıb gedənlər yolunu dönməz.
Bir kərə yüksələn bayraqın enməz,
Təbrik edir cümlə bəşəriyyətim,
Gözün aydın olsun, Cümhuriyyətim!

Bu arzu bayramı, dilək bayramı,
Bu beşik bayramı, bələk bayramı.
Koroğlu, Cavanşir, Babək bayramı,
Bu mənim öz haqqım, öz bəraətim,
Gözün aydın olsun, Cümhuriyyətim!

Fəxrəddin Həsən oğlu Əzizov 10 aprel 1954-cü ildə Ağdaş rayonunun Qoşaqovaq kəndində anadan olub. 1961-ci ildə birinci sinif qədəm qoyub və 1971-ci ildə həmin kənd orta məktəbini bitirmişdir. 1972-ci ildə V.I.Lenin adına Azərbaycan Pedaqoji İnstitutuna (indiki Nəsrəddin Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti) daxil olub. 1974-76 ci illərdə hərbi xidmətə olub. 1980-ci ildə institutu bitirərək Mingəçevirdə tikilən Az.DRES-də işə başlayıb və 1985-ci ilə qədər orada müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. 1985-ci ildən isə Mingəçevir şəhər 11 sayılı orta məktəbdə müəllim işləməyə başlayıb və 1999-cu ilə qədər orada çalışıb. Sonra yenidən Az.DRES-ə işə qayıdır və on bir il orada işləyib.

Bütün bu illər boyu Fəxrəddin Əziz məbuatla bağlı olub. Müxtəlif ədəbi jurnallarda, qəzetlərdə çap olunub. On kitabın müəllifi olan şairin şeirləri bir sıra almanaxlarda yerləşdirilib. Publisistik-bədii yazılarıyla öz oxucularının ürəyinə yol açıb. İlk şeiri 13 yaşında Ağdaşda çıxan "Əmək" qəzetində dərc olunub. Həmin 1967-ci ildən 50 il ötür. Söyü sevən və ona könül verən, gözəl nümunələr yaranan Fəxrəddin Əziz həm də sözün təəssübkeşi olmuş məhsuldar söz sahibidir. Artıq 10 ildir ki, o Mingəçevirdə nəşr olunan "Mingəçevir leysani" və "Bənövşə" jurnalında məsul katib və şöbə redaktoru kimi fəaliyyətdədir.

FƏXRƏDDİN ƏZİZİ bir SÖZ ADAMI kimi AD GÜNÜ münasibətlə təbrik edirik!

OLSUN

(Azərbaycan ordusuna)

Geri dönür savaşdan düşmən gözü oyanlar,
Zəfər səlnaməsini bütün ərzə yayanlar.
Oğullar qisas alsın, bitsin gedən oyunlar,
Yurdumun üzərindən qara yel uzaq olsun,
Təki vətən yaşasın, Azərbaycan sağ olsun.

Nəyimizə gərəkdi özgə yeri, yad yeri,
Bizim qürurumuzu içdiyimiz and yeri.
Babalardan əmanət ocaq yeri, od yeri,
Qoy hamının qisməti bir ovuc torpaq olsun,
Təki vətən yaşasın, Azərbaycan sağ olsun.

Anladı qarı düşmən, qoy anlasın çoxları,
Göylərdə keşik çəkir şəhidlərin ruhları.
Qarşılayaq təzədən günəşli sabahları,
Ucada dalgalanan üç rəngli bayraq olsun,
Təki vətən yaşasın, Azərbaycan sağ olsun.

İlham adlı oğlu var qəhrəmanlar yurdunun,
O baş komandanıdı ən müzəffər ordunun.
Şücaətiylə öyün, qüdrətini gör onun,
Ona haqq savaşında tanrıımız dayaq olsun,
Təki vətən yaşasın, Azərbaycan sağ olsun.

Çıxıbdı ağ günlərə torpağımız, daşımız,
Yas tutub ağlamayaq, qurusun göz yaşımız.
Analar sevinəcək bitəndə savaşımız,
Şər əməllər hələ var, qoy əldə yaraq olsun,
Təki vətən yaşasın, Azərbaycan sağ olsun.

Qələbə xəbərindən ağ günlərə salam var,
Adıyla öyündüyüm vətən adlı qalam var.
Yenilməz gücüm də var, yarağı saz balam var,
Gecəmiz gündüz kimi yanıb cil-çıraq olsun,
Təki vətən yaşasın, Azərbaycan sağ olsun.

Qartallar oylağında olmur bayquş yuvası,
Bizimlədi dönyanın zəfər xeyir-duası.
Son döyüşlə bitəcək bir gün haqqın davası,
Ilk uğurun xəbəri sabaha soraq olsun.
Təki vətən yaşasın, Azərbaycan sağ olsun.

BU DA BİR ÖMÜR BELƏCƏ...

Yığam keçən illəri yaddaşımın ovcuna,
Biləm hayanda qaldı tapdığım, itirdiyim.
Keçən ömrün dadından nəyi çəkmişəm cana,
Şirindi, acıdımı özümlə gətirdiyim.

Gözüm yol çəkib baxır göylərin ətəyinə,
Sönməyibdi çıraqım, kəsilməyib kəndirim.
Hələ tuş gəlməmişəm əzrayıl kötəyinə,
Durub neçə ümidi hələ salam göndərim.

Açım o tilsimləri, qırım o zəncirləri,
Bilim ki, hayandasə bir ölümüsüz məkan var.
Adilər dünyasının ərən cahangirləri,
Bir qüdrətdən gələn güc, bir yenilməz təkan var.

Qaranlıqlar sallanır işıqlı gecələrə,
Yenə toran qovuşur, qanadlanır nağıllar.
Nur seli süzüləndə açılan səhərlərə,
Yatır fil qulağında yatıb qalan oğullar.

Əl ətəkdən uzunmuş yolların ayricında,
Gümana ortaq oldum, bir ümidi tapındım.
Gül qoxulu arzular ölüb getdi acıdan,
Adı daşına döndüm bəxtim atan sapandım.

It hürdü, karvan keçdi, əsən yel səs elədi,
Ildırımlar bağırdı, bulud yudu aləmi.
Gəlib gedən nəsillər elə həvəs elədi,
Yoxa çıxan sevincin qövr elədi ələmi.

Zamanın tərəzisi elə çəkər bizləri,
Etdiyimiz günahlar sən demə bir oyunmuş.
Keçdiyimiz yolları, açdıgımız izləri,
Kimi getmiş, kimi də inadına dayanmış.

Dadı varmı, pay ola ömrün astar üzündən,
Yönü gedər gəlməzə üzünü tut, çağır hey.
Bir gün üzüb əlini ocağından, közündən,
Haqq-hesab məqamında olacaqsan yağır hey.

Daha döyməz qapımı xoş xəbərin sorağı,
Bu yaşımda içimdən tufan keçir, nə sirrdi?
Bizi qınayanların biləm nədi marağı,
Axı ruhumuz hələ yaşamağa əsirdi.

DÜNYADA

Zaman yolu ayaqlanıb gedəcək,
Əyri gedib düz qalacaq dünyada.
Neçə dastan, neçə nağıl bitəcək,
Axır gündə söz qalacaq dünyada.

Tarix yarat, qəhrəman ol, ad daşı,
Kim oyadar mürgü döyən yaddaşı?
Köç edəcək neçə yurdun yurdaşı,
Od yanacaq, köz qalacaq dünyada.

Haqqı iman gətirənlər olsa da,
Gözüylə od götürənlər olsa da,
Çörək kəsib itirənlər olsa da,
Yenə çörək, duz qalacaq dünyada.

Eldən-elə yol çəkəcək birisi,
Bağban olub gül əkəcək birisi.
Yurd salacaq, ev tikəcək birisi,
Hərədən bir iz qalacaq dünyada.

Ay Fəxrəddin, ha ömrünün üstə əs,
İlk nəfəsin ortağıdı son nəfəs.
Yaşamaqdan doymayacaq bircə kəs,
Gedəndə də göz qalacaq dünyada.

HƏLƏ MƏN

Vaxt daralıb can düşəndə təhərdən,
Pay ummuşam hər açılan səhərdən.
Nə gördüm ki, qönçə misal ömürdən,
Yaşamaqdan doymamışam hələ mən.

Haqq adına ucaltmışam səsimi,
Öz oduma daha ruhum isinir.
Keçən günün yaxşısını, pisini,
Vaxt olsa da saymamışam hələ mən.

Muncuq kimi ipə düzdüm dərdimi,
Arzularım bircə nəfəs dərdimi?
Bir kimsəyə söyləmədim şərtimi,
Şirin dilə uymamışam hələ mən.

Amma eşqim gəl deyəndə açıb qol,
Sədaqəti, etibarı etdi bol.
"Can" dediyim gözəlin də bircə yol,
Gözün yolda qoymamışam hələ mən.

Qüdrət tapıb öz yurdumdan, elimdən,
Eyləmişəm nə gəlibəsə əlimdən.
Ay Fəxrəddin, dərs alsam da elmdən,
Məna var ki, duymamışam hələ mən.

YAŞADIM

Dəyişikcə zəmanənin havası,
Təzələndi çoxlarının libası.
Səngimədi yaxşı-yaman davası,
Gədələrin acığına yaşıdım.

Əzəl gündən gözüm-könlüm tox oldu,
Pis adamlar perik düşdü, yox oldu.
Nə yaxşı ki, sevənlərim çox oldu,
Hədələrin acığına yaşıdım.

Adam gördüm tapdallanmış, əzilmiş,
Misgin həyat keçirənlər rəzilmiş.
Amma ağla-huşa qənim kəsilmiş,
Badələrin acığına yaşıdım.

Ay Fəxrəddin, sözün haqqı sənin də,
Qardaş olur çoxu yaxşı günündə.
Əyilmədim bir kimsənin önündə,
Mütələrin acığına yaşıdım.

DEMƏ

Gənclik kamillikdən, güc mərifətdən,
Sərsəmlik ağıldan öncəymış demə.
Dünya bəzənəndə cil-çıraq ilə,
İşıqlı görünən gecəymış demə.

Bəxtə nur salanda daşıdırıq ad,
Çəkdiyin zəhmətin sevincini dad.
Qismətə dönəndə bədəsil övlad,
Talanın hər ömrün köçüymüş demə.

Iki ləl satanın baqqalmış biri,
Aldadıb minindən haqq almış biri.
Aslan dərisində çaqqalmış biri,
Kəpənək bildiyim cücüymüş demə.

Neçəsi kəfənə bələndi getdi,
Neçəsi əl açıb diləndi getdi.
Fatehlər tarixdən silindi getdi,
Hər ömrün axırı heç imiş demə.

Görsən ki, vaxtın az, mənzil uzaqdı,
Fəxrəddin, qınama bağlanan baxtı.
Ömür bağçasında yaşın bu vaxtı,
Gül-ciçək becərmək gec imiş demə.

EŞQİNƏ

Sevmeyən kəs öz yoxundan var olmaz,
Könül mülkü məhəbbətə dar olmaz.
Gözü yoldan yiğilanlar yar olmaz,
Gözü yolda qalanların eşqinə.

Astar dönüb üzlüyünə dünyanın,
Hamı dözmür dözdüyünə dünyanın.
Köklənsək də düzlüyünə dünyanın,
Yaşayan var yalanların eşqinə.

Bəla gəlsə ömrün erkən yaşına,
Kimsə bilməz nə çıxacaq qarşına.
Neçəsi var adamların başına,
Od əleyir talanların eşqinə.

Təzəlikdən aləm libas geyərmiş,
Gözəlliklər önündə baş əyərmiş.
Bu dünyada yaşamağa dəyərmiş,
Həyatdan kam alanların eşqinə.

Taleyn ki, üstündən yel bəd əsdi,
Qismətinlə cəng eləmə, əbəsdi.
Olanımız bircə quru nəfəsdi,
Yol gedirik qalanların eşqinə.

Hər insanın öz qisməti, öz ömrü,
Muncuq elə, öz xanana düz ömrü.
A Fəxrəddin, yaşayırıq söz ömrü,
Bizi yada salanların eşqinə.

OLA

Ömrünün yoluna çıxan sevgili,
Eşqini səninçün bəsləyən ola.
Üzünə gülənlər milyon olunca,
Bir nəfər xətrini istəyən ola.

Xəyallar başında oyansa birdən,
Hissinə qapılma, düşmə təhərdən.

Baş-başa qalanda özünlə hərdən,
Inamın sabaha səsləyən ola.

Ayrı dəyəri var hər ötən yaşın,
Uyma ülfətinə bir qəlbi daşın.
Bu qısa ömürdə yarın, yoldaşın,
Hər zaman ürəyin istəyən ola.

Qəlbin kövrələndə, gözün dolanda,
Şirin arzuların dostu ol onda.
Sirrinə-sözünə ortaq olan da,
Inanıb duz-çörək kəsdiyin ola.

Qamətin düşməmiş yar-yaraşıqdan,
Fəxrəddin, verilə ömür, yaş haqqdan.
Keçəsən yoluna düşən işıqdan,
Qismət içindəki səs deyən ola.

TƏZƏDƏN...

(Ağır xəstəlikdən sağalıb həyata qayıtdığım üçün İlahiyyə borcluyam)

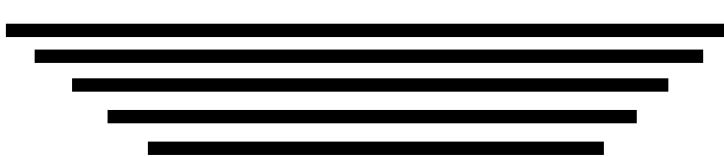
Yollara qaytardım addımlarımı,
Şerimə, sözümə qayıtdım yenə.
Qara yuxulara əlvida deyib,
Sübhü yuxusundan oyatdım yenə.

Yenə sevincimi bölüşdü dostlar,
Yenə sorağımı ellərə yaydı.
Həyata döndüyüm bu günlər ki, var,
Mənə İlahidən verilən paydı.

Bir də yaşamağın dadını gördüm,
Vaxtın tilsimini qırdım təzədən.
Qırxinci qapını açdım bir səhər,
Həyata imtahan verdim təzədən.

Yenə qarşılıdı məni çəmənlər,
Çiçəklər baş əyib gəldi salama.
Üzə gülümsəyən sevdalı günlər.
Yenə işığını saldı yoluma.

Deyirəm qismət var, ondan incimə,
Ay fani dünyanın insan qonağı.
Hər kəsin bəxtinə yazılır demə,
Ömrə bir də gələn tale sınağı.



QAFAR CƏFƏRLİ
Azərbaycan Yazuçular Birliyinin üzvü

"ÖTƏN GÜNLƏRİN XATIRƏLƏRİ" silsiləsindən

Tarix insanlar üçün ən yaxşı və ən etibarlı məsləhətçidir. Nə vaxtsa oxuduğum, müəllifini unutduğum belə bir deyimi xatırladım: "Həyat tarixin qaralamasını yazar, insanlar isə onun üzünü istədikləri şəkildə köçürürlər". Hər bir şəxs Vətənin tarixini, ən azından yaxın tarixini bilməlidir. Bu onun həm də müqəddəs vəzifəsidir, çünki yaxşı və ya pis, sevincli və ya kədərli olmasından asılı olmayaraq bu tarix onun keçmişidir. Tarixini bilmək həm də keçmişindən dərs almaq, nəticə çıxarmaq üçündür. Necə deyərlər: "Keçmiş oxumaq gələcəyi öyrənmək üçündür" (Azərbaycan atalar sözü).

Keçən əsrin 80-cı illərin axılarından Vətənimiz özünün saysız-hesabsız fəlakətlər, faciələr dövrünü yaşamağa başladı. Xain qonşularımızın ölkəmizin qəsdinə durması, milli azadlıq hərəkatının başlanması, illər boyu xidmət etdiyimiz Sovet Ordusunun xalqımıza qəddarcasına divan tutması, Qarabağ torpaqlarının ard-arda işgal olunması, ölkənin bəzi regionlarında separatçılığın güclənməsi özü ilə minlərlə həmvətənlimin həyatını qurban apardı. İztirablar dolu həmin illər hər birimizin həyatında ağrılı izlər buraxdı.

Məşhur alman şairi və mütefəkkiri İohann Volkanoq Hötenin belə bir fikri var: "Yardıma çağırıqlarım iztirablardır, çünki onlar yaxşı dostdur və gözəl nəsihət edirlər". Çəkdiyyimiz bütün bu iztirablar ürəyimizi nə qədər agrıtsa da, qəlbimizi nə qədər göynətsə də biz sinmamalı, başı-

*Keçmişini unudan onu təzədən
yaşamağa məhkumdur.
Corc Santayana, Amerikalı filosof*

mızı dik tutub bir yumruq kimi birləşib əsirlikdə olan Vətən torpaqlarını azad etməli, illər boyu düşmən əsarətində qalmış insanlarımızı azadlığa qovuşdurmalıyıq. Bu missiya bir vətəndaş olaraq və toplumda bir dövlət olaraq bizlərin ən son və ən ümdə borcumuzdur. Əqidəmizin, inamımızın, rühumuzun ölməsinə imkan verməməliyik. Dahi fransız yazarı və filosofu Deni Didronun sözü ilə desək: "Vücudun ölməyindən çox, ruhun ölməyindən qorxun".

Əziz dostlar! Həmin qanlı-qadalı illərdən xatirə olaraq aşağıdakı xatirələrimi sizlərlə bölüşürəm. Bu xatirələrin bəziləri artıq ildönümünü qeyd etdiyimiz hadisələrlə (Qanlı Yanvar, Qarabağ müharibəsinin başlanması, "Xocalı soyqırımı"), bəziləri isə qarşıda ildönümü gözlənilən (Şuşanın işgali, Talyış Muğan Respublikasının yaranması) hadisələrlə bağlıdır. Bütün hallarda həmin xatirələr bu hadisələrin birbaşa şahidi olan şəxsin qeydlərinin hamı üçün maraqlı olacağına əminəm. Yazilarla bağlı fikir və qeydlərinizi mənim 050 (070)-223-73-50 mobil nömrələrimlə əlaqə saxlayıb bildirməyinizə, yaxud "Jafarov.qafar@mail.ru" emailimə yazıb göndərməyinizə şad olaram.

BÖYÜK YARADAN XALQIMIZI QORUSUN! MÜQƏDDƏS MƏQSƏDLƏR NAMİNƏ BİZƏ BİRLİK, İNAM VƏ GÜC VERSİN!

BİR GECƏNİN VAHİMƏSİ

*Azadlığı istəmirəm zərrə-zərrə, qram-qram,
Qolumdakı zəncirləri qıram gərək,
Qıram! Qıram!*

*Xəlil Rza Ulutürk
Azərbaycanın istiqlal şairi*

1990-cı ilin yanvar ayının ortaları idi. Ötən ilin sonundan davamlı olaraq Bakıda keçirilən mitinqlər rayonlarda da həyatı iflic etmişdi. Vaxtilə külli-ixtiyar sahibi olan rayon partiya komitələri tam fəaliyyətsiz olmaqla formal mövcud idilər. Faktiki hakimiyyət Xalq Cəbhəsi üzvlərinin əlində idi. Bütün rayon mərkəzlərində mitinqlərin ardi-arası kəsilmirdi.

İşlədiyim Puşkin (indiki Biləsuvar) rayonu ərazisində də eyni vəziyyət hökm süründü. İnsanların böyük inam və ehtiram bəslədikləri Xalq Cəbhəsi rayonun ictimai-siyasi həyatında vacib qərarlar qəbul etməklə hakimiyyətə iddiyalı olduqlarını sübut etməyə çalışırdılar. Cəbhəçilər arasında hər təbəqədən, hər cür əxlaqda olanlar təmsil olunsa da liderlər xalqın tanıdığı, hörmət bəslədikləri şəxslər idi. Artıq bir neçə gün idi ki, rayon mərkəzindəki meydanda Bakıda baş verənlərə dəstək məqsədi ilə aramısız mitinqlər keçirilirdi. Gün ərzində uşaqdan tutmuş böyüyədək, cavandan tutmuş qocaya-dək, qadınlı kişili hamı mitinq ab-havası ilə yaşıyırı. Minlərlə insan soyuğa, küləyə, gecələr insanın iliyinə işləyən şaxtaya məhəl qoymadan tribunanın yaxın ətrafında böyük bir dairədə sıxlasmış halda saatlarla ayaq üstdə durub mitinqdə iştirak etməklə sanki müqəddəs borclarını yerinə yetirildilər. Meydanın aşağı tərəfində isə insanlar topa-topa yığışib baş verənləri müzakirə etməklə məşğul idilər. Az-çox danışmağı bacaran hər kəs tribunaya çıxıb toplasınlarla yaşanılan ağrı-acını bölüşməyə çalışırdı. Səs-küydən bəzən kimin nə danışdığını anlamaq çətin idi. Amma arada Bakıda vəziyyət-

lə bağlı məlumatlar oxunanda insanlar nəfəslərini belə dərmədən qulaq asırdılar.

Rayonun ticarət və ictimai iaşə təşkilatları, imkanı çatan şəxslər gecələr mitinq iştirakçılарını isti qəlyanaltı ilə təmin edirdi. Mitinqçilər növbə ilə meydanın kənarına çəkilib buterbrod kimi hazırlanmış kolbasa-çörəkdən yeyir, şirniyyatla bir stakan isti çay içib yenidən meydanı qayıdırıllar.

Həmin dövrə ən ağır iş milis əməkdaşlarının boynuna düşürdü. Vəzifəmiz meydanda, rayon mərkəzində və ümumən rayon ərazisində ictimai asayışi qorumaq, həm də cinayətkarlıqla mübarizə aparmaq idi. 1989-cu ilin dekabr ayının son günlərində Cəlilabad rayonunda, 1990-cı ilin yanvar ayının əvvəllərində isə Lənkəran şəhərində rayonun partiya, sovet və hüquq-mühafizə orqanlarının inzibati binaları cəbhəçilər tərəfindən tutulmaqla sovet hakimiyyətinin devrilməsi faktlarının digər rayonlara da təsir göstərəcəyi şəksiz idi və biz bunu yaxşı bilirdik. Lənkəran hadisələrindən bir-iki gün sonra, yanvar ayının 14-də bir qrup şəxs (təbii ki, bir neçə cəbhəçi və onlara qoşulmuş tüfeyli, avara, milisdən və hakimiyyətdən nərazi olanlar) axşamüstü qəfil rayon Daxili İşlər Şöbəsinə hücum etdirilər. Belə bir hücum barədə əvvəlcədən məlumatımız olduğundan bir gün əvvəl Şöbə rəisi Ağabala Cəfərovun göstərişi ilə rəis müavini Ağaisa Şahkərəmov, Cinayət-Axtarış Bölməsinin rəisi olaraq mən, baş müstəntiq Saroğlan Vahabov, əməliyyatçılar və digər əməkdaşlar Şöbədə olan bütün silah-sursatları, xüsusi vasitələri, cinayət işlərini, yoxlama materiallarını və məxfi sənədləri gecə ikən etibarlı yerdə gizlətdik. Dırnaqarası üşyançılar Şöbəyə daxil olaraq bütün otaqların qapılarını sindirib içəridəki inventarları əzdilər, əllərinə düşən kağızları cirib yandırdılar. Restoran müdürü Fərhad Qaziyev bir neçə saat Şöbə rəisi vəzifəsini "icra etdi". Sabahı bütün əməkdaşların ciddi səyi və bəzi rayon ağısaqqallarının köməyi ilə Şöbə həmin şəxslərdən təmizləndi. Buna baxmayaraq rayonda ictimai asayışin mühafizəsi sahəsində ciddi problemlər qalmaqda idi. Həmin günlərdə yaranmış "əlverişli şəraitdən" yararlanıb sahibsiz qalan evlərdən, obyektlərdən arabir oğurluq edənlər olsa da digər vaxtla müqayisədə nisbətən azlıq təş-

kil edirdi. İnsanlar daha çox rayon mərkəzində olmağa üstünlük verirdilər. Bu səbəbdən idı ki, milis əməkdaşları əsasən rayon mərkəzində dislokasiya olunmuşdu. Amma bir qrup əməkdaş şəhərin gircəyindəki körpünün yanında olan əvvəllər rəsm qalareyası kimi istifadə olunan Xalq Cəbhəsi Qərargahının yanında növbə çəkildilər.

Artıq bir neçə gün idı ki, insanlar arasında Bakıdakı mitinqlərin dağıdılacağı barədə sözsöhbət gəzirdi. Amma Cəbhəçilər bu söhbəti qəti yaxına buraxmir və nəinki bu cür söhbəti edənləri, hətta qulaq asanları belə satqınlıqda ittiham edirdilər. 19 yanvar tarixdə gündüz meydandakı mitinq daha hay-küylü keçdi. Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi Sabir Xammədov tribunaya çıxıb xalqı sakitliyə, qanun-qaydaya əməl etməyə çağırsa da böyük əksəriyyətin fit sədaları altında sözünü yarımcıq saxlamağa məcbur oldu. Bir qrup cəbhəçilər Xammədovu tribunadan itələyib yerə salanda onun gözlüyü ayaq altda qalib tapdalındı. Milis əməkdaşlarının və ağsaqqalların işə qarışması sayəsində Xammədov meydandan uzaqlaşdırıldı. Biz çətinliklə olsa da rayonun əməliyyat şəraitinə nəzarət etməyə çalışırdıq.

Təxminən saat 20-00 radələrində bizə məlumat verildi ki, Lənkəran diviziyasına məxsus tanklar və ZTR-lər Cəlilabad rayonu ərazisindən keçib Bakı istiqamətində hərəkət edirlər. Mən rəhbərliyin göstərişi ilə dərhal ətrafimdə olan bir qrup milis əməkdaşlarını götürüb Xalq Cəbhəsinin Qərargahına yollandım və burda böyük bir insan izdihamı ilə rastlaşdım. Adam əlindən iynə atsaydın yerə düşməzdi. Bir neçə dəqiqəyə özünü yetirən rəis müavini Ağaisa Şahkərəmovla qısa məşvərətdən sonra qərara aldiq ki, yolu getmək üçün növbəyə dayanan maşınların körpünün üstündən keçməsinə şərait yaradaq. Orda olan bütün milislər bu işə səfərbər olundular. Həqiqətən həmin vaxtlar insanların milisə hörmət-ehtiramı böyük idi və biz bir daha bunun şahidi olduq. Yol açıldı və növbə gözləyən maşınlar yola davam etdilər. Heç bir saat keçmədi ki, körpünün yuxarı bəşindəki uğultu səsindən az qala qulaq tutulurdu. Mən və Şahkərəmov bir qrup milislə həmin yerə istiqamətləndik. Uğultu yaxınlaşdıqca buna tank və ZTR səsi olduğunu bildik. Səkkiz

tank və üç ZTR maşını insan selinin qarşısında yoluñ düz ortasında dayansalar da adamları tap-dalayıb xurd-xəşil etmək üçün dinazavrular kimi nərə çəkirdilər. Hay-küy, qışqırıq, fit səsləri texnikanın qulaq batırın uğultusuna qarışib əsil vahimə yaradırdı. Biz adamları aralayıb irəlidə dayanan tanka yaxınlaşanda ordan, sonra isə digər bir neçə tank və ZTR-dən zabitlərin yerə düşdüyüünü gördük. Yəqin onlar milis formasında əməkdaşları görüb ürəklənmişdilər. Hərbçilərdən mayor rütbəli bir rus göstərişlə Qaradağ rayonuna getmək barədə göstəriş aldıqlarını bildirdi. Təxminən bir saatlıq müzakirədən sonra Cəbhə liderləri ilə qərara aldiq ki, bütün texnika körpüyə az qalmış yolun solunda olan mal-qara qəbulu məntəqəsinin həyətində saxlanılsın, sabah səhər Müdafiə Nazirliyi ilə əlaqə qurulandan sonra qərar qəbul olunsun. Hərbçilər azacıq mızıldansalar da sonda bizim təklifimizlə razılaşdılar. Texnikalar həmin yerə istiqamətləndi. Orda növbə çəkmək üçün milis əməkdaşlarından ayırdıq. Sonradan eştdik ki, qonşu evlərdə yaşayanlar gecə hərbçiləri yeməyə, çaya qonaq ediblər.

Hərbi texnikanın hərəkəti dayandırıldıqdan sonra nisbətən sakitlik yarandı. Biz baş verənləri cəbhə liderləri ilə müzakirə etmək üçün Qərargaha yollandıq. Müzakirənin qızığın vaxtında baş sahə müvəkkili Ağasəfər Allahverdiyev qəfil otağa girib çölə çıxmamızı xahiş etdi. Körpünün girişində insanların qışqır-bağırını, hay-küyünü eştdik. Ora çatana qədər öyrəndik ki, ağ rəngli Vaz-2106 markalı maşınla üç nəfər ermənin rayona tərəf hərəkət etməsi barədə telefon zənginə görə adamlar həmin maşının saxlayıblar. Maşının qarşısında yerə uzamış üç nəfəri ağız-burnu qan içində gördük. Onları çətinliklə Qərargaha apardıq. Orda məlum oldu ki, həmin şəxslərin hər üçü Sabirabad rayonundandılar və Masallıdan hüzr məclisindən qayıdlılar. Mən çölə çıxıb hər üç şəxsin pasportunu toplaşanlara göstərib vəziyyət barədə məlumat verdim. Həmin şəxslər ilkin tibbi yardım aldıqdan sonra yollarına davam etdilər. Bütün səylərimizə baxmayaraq telefon zənginin hardan və kimə olunduğunu müəyyənləşdirmək mümkün olmadı.

Gecə meydana qayıdış vəziyyətə nəzarət etməyə çalışdıq. Səhərə yaxın saat təxminən 05-

40 dəqiqədə məntəqədə saxlanılan texnikaya və hərbçilərə baş çəkmək üçün meydandan çıxdıq. Yaxın olduğundan yolu piyada gəldik. Növbə çəkən milislər xidmətlərini layiqincə davam edirdilər. Hərbçilər isə dəstə halında yol kənarında yandırılan təkərin tonqalına yığışmışdılar. Söhbətimiz təzəcə qızışmışdı ki, meydandakı və Qərargahdakı səsgücləndiricilərdən Bakı şəhər hərbi komendantı General Dubinyakin əmri oxunmağa başlandı. Şahkəremovla baxışlarımız toqquşan kimi qeyri-ixtiyarı ayağa durduq. Rus zabitləri də dərhal dimdik dayandılar. Həyatımızda ilk dəfə eșitdiyimiz bu əmrlə nəsə qorxunc bir şeyin baş verdiyini anladıq. Ətraf elektrik dirəklərindən asılan lampalarla işıqlansa da eşitdiyim sözlərin vahiməsi məni basdı. Qarşında duran rus zabitinin simasından anidən xərif bir təbəssümün gəlib keçdiyini hiss etdim. Hirsimdən üzümü yana çevirdim. Azca aralıda cərgəyə düzülmüş tanklar və ZTR-lər qana susamış canavarlar kimi Bakıda "yaşayacaqları həzzdən" məhrum olduqları üçün bizi didib parçalamağa hazır idilər.

PS. 1990-ci ilin 20-26 yanvar tarixlərində Sovet qoşunlarının Bakıya və respublikanın rayonlarına qəfil hücumu nəticəsində qadınlar, uşaqlar və qocalar da daxil olmaqla 131 nəfər qətlə yetirmiş, 744 nəfər yaralanmış, 841 nəfər qanunsuz həbs edilmiş, 200 ev və mənzil dağıdılmış, təcili yardım və milis maşınları da daxil olmaqla 80 avtomasın məhv edilmişdir.

19 yanvar 2017-ci il.

ƏSİR TORPAQLAR

*Bayraqları bayraq edən üstündəki qandır,
Torpaq, əgər uğrunda ölü varsa, vətəndir.*

*Midhət Camal Kuntay
Türk şairi və yazıçısı*

Dağlıq Qarabağın Ermənistana birləşdirilməsi tələbi ilə ermənilərin 12 fevral 1988-ci il tarixdən Xankəndində başladıqları mitinqlərə Ağdamda verilən reaksiya Bakını da hərəkətə götirdi. 19 fevral tarixdə Bakıda ilk etiraz nümayışı oldu. 20 fevralda Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti Xalq Deputatları Sovetinin növbədən kənar sessiyasında Vilayətin Ermənistən

SSR-nə birləşdirilməsi barədə qərar qəbul edildi. Bu xəbər, üstəlik də həmin gün Xankəndi mərkəzi xəstəxanasında təcrübə keçən iki azərbaycanlı qızın zorlanması Ağdam bölgəsində vəziyyəti daha da gərginləşdirdi. Bunuňla bağlı Ağdamda keçirilən mitinqləri rayonun partiya və sovet orqanları birtəhər sakitləşdirə bildilər, amma bu uzun çəkmədi. 22 fevralda olan mitinqdə bir qrup gənc baş verənlər görə ermənilərlə haq-hesab çəkmək üçün Əsgəran rayonuna, ordan Xankəndinə yürüş etmək qərarına gəldilər. Təxminən 150 nəfərə yaxın gənci Əsgəranın girişində rus hərbçiləri və erməni silahlıları qarşıladılar. Əli Hacıyev və Bəxtiyar Quliyev adlı iki gənc həlak oldu, onlarla gənc isə yaralandılar. Bununla da Ağdam bölgəsində vəziyyət kritik həddə çatdı. Ermənilərin azığlığı isə baş alıb gedirdi. Xankəndində azərbaycanlılara qarşı zoraklıqlar, cinayətlər sürətlə artırdı. Ermənilər nəyin bahasına olursa-olsun azərbaycanlıları Dağlıq Qarabağ ərazisindən çıxarmağa çalışırdılar. Faktiki olaraq Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti ölkə rəhbərliyinin nəzarətindən kənardı idi.

Ermənilərin "milli azadlıq hərakatı" donu geyindirdikləri bu azığlığı əhalidə ciddi narahatlılıq yaradırdı. Bütün bunlar ölkə ərazisində ictimai asayışın mühafizəsinə və cinayətkarlıqla mübarizə işinə cavabdeh olan milis orqanı əməkdaşlarının bu işə müdaxiləsini qəçilməz edirdi. Artıq 25 fevral tarixində başlayaraq respublikanın əksər rayonların milis əməkdaşları bu bölgəyə ezam olunmağa başlanıldı. Həmin vaxtı bölmə rəisi işlədiyim Puşkin (indiki Biləsuvar) rayon Daxili İşlər Şöbəsi də tədbirdən kənardı qalmadı. 27 fevral tarixdə Şöbə rəisi Telman Məmmədovun rəhbərliyi ilə on beş əməkdaş Ağdama ezam olunduq. Axşam saat 19-30 radələrində Ağdama çatdıq. Ağdam rayon DİŞ-nin inzibati binası qərargah kimi fəaliyyət göstərirdi. Binanın ətrafında müxtəlif rayonlardan gəlmiş xeyli milis əməkdaşı var idi. Biz binanın karşısındaki hündür ağacların yanında yiğisib baş verənləri müzakirə edirdik. Telman Məmmədovun qərargahdan çıxmağı təxminən bir saatdan bir az artıq çəkdi. Rəisi görən kimi hamımız yaxınlaşış onu dövrəyə aldıq. Telman Məmmədov zəhmli olmaqla yanaşı çox alicənab, zarafatlı insan idi. Şəxsi heyət

onun xətrini çox istəyirdi. Rəis vəziyyətin çox ağır olması barədə qısa məlumat verəndən sonra gülə-gülə, amma astadan sözünə davam etdi:

-Xahişimi nəzərə alıb bizi nisbətən sakit yerə - şəhərə yaxın Xıdırılı kəndinə növbəyə yazdılar. Təxminən yarım saatə bələdçi gəlib bizi ora aparacaq.

İlk dəfə döyüş şəraitində, özü də nabələd bir yerdə olmağımızı nəzərə alıb hamımız bu xəbərə sevindik. Heç iyirmi dəqiqə keçmədi ki, orta yaşlı kişinin hay-küylə qərargahın qarşısına gəldiyini gördük. Bir anın içində yüzlərlə şəxsin əhatəsinə düşən həmin kişi fəryad edirdi:

-Ermənilər Xıdırılı kəndinə hücum etdilər. Camaat gecənin qaranlığında hara gəldi qaçıır, gülə səsindən qulaq tutulur.

Bu xəbəri eşitcək hamımız rəisə zilləndik. Yaziq kişi suyu süzülə-süzülə yenidən Qərargaha getdi. On dəqiqliğin tamamında kapitan rütbəsində bir milisin müşayiəti ilə çölə çıxdı. Uzaqdan zəhmi səsi eşildi:

-Xıdırılı kəndinə gedirik. Avtobus mənim arxamca gəlir. Hər ehtimala qarşı tapançaları (biz ora Makarov tapançası ilə silahları getmişdik) atəşə hazırlıq vəziyyətində saxlayın.

Bu sözləri deyəndən sonra rəis özünün xidməti Vaz-21011 markalı maşınına oturdu. Onu müşayiət edən kapitan, mən və Vahabov da həmin maşına mindik. Digər milislərin olduğu PAZ avtobusu arxamızca gəlirdi. Xıdırılı kəndi həqiqətən rayon mərkəzinə yaxın imiş. Artıq saat 21 radələri olardı. Qiş fəsli olsa da yerdə qar yox idi, amma hava çox soyuq idi. Yol boyu irəlilədikcə ətrafi həyacanla müşahidə edirdik. Ara-sıra cavan uşaqlar yolda hərəket edirdilər. Uzaqlardan arabir gülə səsi də eşidilirdi. Xıdırılı kəndi bizi od-alovla - tonqallarla qarşılıdı. Demək olar ki, əksəriyyət evlərin yanında tonqal qalanmışdı. Tonqalların ətrafi qocalı-cavaklı, qadınlı-kişili adamlı doluydu. Cavan və orta yaşlı kişilərin bəzilərinin çiynində tək və ya qoşalınlı ov tüfəngləri vardi. Bəziləri isə əllerində lapatka(bel), yaba tutmuşdular. Kəndin bütün giriş-çixışlarını yoxladıq, sakinlərlə səhbət etdik. Sakinlər ermənilərin hücumu keçə biləcəkləri barədə xəbəri eşitdiklərini təsdiq etsələr də öz ev-eşiklərini son damla qanlarına kimi müdafiə edəcəklərini deyirdilər. Onlarda

olan böyük əzm və iradəyə heyran qalmamaq mümkün deyildi. Söhbət əsnasında məlum oldu ki, tonqallar kənd sakinlərinin oyaq olub yatmadıqlarına bir işarə imiş. Səhərə kimi kəndin giriş-çixışlarını nəzarətdə saxladıq. Səhər tez-dən bizi təcili Qərargaha çağırıldılar. Orda olduğumuz bir-iki saat ərzində gecə Xıdırılı kəndinə ermənilərin hücumunu xəbər verən şəxsin kim olduğunu məyyənləşdirə bilmədik. Növbəti əmrlə bizi Əsgəranla (26 noyabr 1991-ci ildən Xocalı adlandırıldı və üç aydan sonra məhz bu ayın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımı baş verdi) Ağdam arasındaki yola göndərdilər. Bu gedişlə on üç gün həmin yolda gecə-gündüz növbə çəkdik. Vəzifəmiz yolda hərkət edən, xüsusən Ağdamə gedən maşınları yoxlamaq, baş verə biləcək hər hansı qanunsuz hərəkətlərin qarşısını almaq idi. Hər kəs vəzifəsini vicdanla yerinə yetirirdi. İki gündən bir istirahət edən milislər öz pulları ilə aşağı kəndlərdə olan mağazalardan ərzaq alıb gətirirdilər. Biz cavan idik, hər cür çətinliyə dözə bilirdik. Amma əslən Tovuz rayonundan olan Şöbə rəisi Telman Məmmədovun həmin vaxtı təxminən 55-ə yaxın yaşı olardı, hündürboylu, kök kişi idi. Gecələr onun Ağdam rayon mərkəzinə getməsinə çox təkid etsək də razı olmadı. Nə qədər çətin olsa da rəis bir dəqiqə belə bizi tək qoymadı. On üç gün paltar əynimizdən çıxmadi. Bu müddətdə bir neçə şübhəli şəxsi və şübhəli maşınları tutub Qərargaha təhvıl verdik.

On dörd gündən sonra Puşkin rayonuna, xidməti iş yerimizə qayıtdıq. İnanıram ki, həmin vaxtı istər yerli, istərsə də tədbirə cəlb olunmuş milis əməkdaşlarının böyük əksəriyyəti xidməti vəzifələrini layiqincə yerinə yetirdilər. Bəlkə də bu xidmət sayəsində onlarla cinayətin, xüsusən erməni faşistləri tərəfindən törədilə biləcək qanlı cinayətlərin qarşısı bir müddət alındı. Təsadüfi deyil ki, Sovet Ordusunun dağılığı və Milli Ordunun formalaşmadığı həmin dövrdə milis əməkdaşlarının torpaqlarımızın müdafiəsindəki fədakarlığı insanlarımız tərəfindən indi də ehtiramla xatırlanır.

Sonralar Dağlıq Qarabağa bitişik, hazırda düşmən tapdağında olan bütün rayonlarda həftələrlə xidməti ezamiyyətlərdə oldum. Həmin rayonların hər birində istər sırávi vətəndaşların, istər könüllülərin, istərsə də milis və hər-

bçilərin Vətənə, torpağı olan məhəbbəti, sevgisi ölçüyə gəlməz idi. Bu hissələri duyur, görür və yaşayırdıq. Bütün bunların sonralar nədən korşaldığını ilk vaxtlarda anlamirdim. Topxanada beş-altı ağacın kəsilməsinə milyonların etirazı sonralar ermənidə əsir olan minlərlə qız-gəlinlərimizə münasibətdə belə söndü, kül oldu. İndi həmin azərbaycanlı qadınların nəinki özləri, hətta qızları belə ermənilər üçün övlad dünyaya gətirirlər. Heyflər olsun!!! Namus, qeyrətdən dəm vurub, "Koroğlu, Babək nəslilik" deyənlər çox ehtiyatla danışmalıdır. Heç olmazsa özümüz özümüzdən utanmağı bacarmalıyıq.

Keçən iyirmi beş ilə bir həqiqət öz damgasını vurub: "Vətənə olan məhəbbət, sevgi əvvəldə olduğu kimi indi də yalnız kasib, imkansız ailədən olan igidlərimizi şəhidlik zirvəsinə ucaldır".

Bütün gördüklorimdən isə son anladığım budur:

-Nə qədər ki, Vətən torpağı hamı üçün səcdəgah deyil, nə qədər ki, Vətən torpağını sonda məzar yerimiz hesab etmirik, nə qədər ki, Vətənə xidmət üçün mövcud fərqləri(vəzifə, maddi imkan və s.) ləğv etməmişik və nə qədər ki, bu müqəddəs SAVAŞI hər birimiz öz içimizdə yaşıtmırıq, onda əsirlikdə olan torpaqlarımızın geri alınmasından söhbət belə getməz.

12-13 fevral 2017-ci il.

ŞƏHİD QALA

("Ən acı məğlubiyyət ləyaqətsiz rəqibdən aldığın məğlubiyyətdir")

Esxil, Qədim yunan dramaturqu

Şuşa haqqında çox oxuyub, çox eşitmışdım. Tarixdən bilirdim ki, Qarabağ xanlığının banisi Pənah Əli xanın 1750-1757-ci illərdə tikdirdiyi, ilk əvvəllər "Pənahabad", sonradan isə "Şuşa qalası", "Şuşa" adlanan və xanlığın paytaxtı elan edilən bu qala-şəhəri istila etmək çox xanların, şahların iştahasından keçib. Hələ 1751-ci ildə İran şahı Məhəmməd Həsən xan bir ay, 1758-ci ildə Urmiya hakimi Fətəli xan Əfşar altı ay, 1795-ci ildə İran xanı Ağa Məhəmməd xan Qacar 33 gün qalanı mühasirədə saxlasalar da böyük itkilərlə geri çəkiliblər.

1797-ci ilin yazında Ağa Məhəmməd şah Qacar müxtəlif səbəblərdən şəhəri işgal edib, amma bu cəmi 3-4 ay çəkib. 4 iyul 1797-ci ildə Qacarın qətlə yetirilməsiylə iranlılar Şuşanı və bütün Qarabağı tərk ediblər. 19-cu əsrin əvvəllərinə kimi Şuşanın daxil olduğu Qarabağ xanlığı öz suverenliyini qoruya bilib. 14 may 1805-ci ildə İranla Rusiya arasında bağlanan Kürəkçay müqaviləsinə görə Şuşa qalasında rus qoşun dəstələri yerləşdirilməklə Qarabağın rus istilası dövrü başlanıb. 10 fevral 1828-ci ildə bağlanmış Türkmençay müqaviləsinə görə isə Azərbaycan ərazisi iki yerə bölünməklə Şimali Azərbaycan, Şuşa da daxil olmaqla Qarabağ xanlığı ruslar tərəfindən işgal olunub. Sonralar Şuşa əyaləti, Şuşa qəzası adlanan həmin ərazi 1868-ci ildə Gəncə quberniyasının tərkibinə daxil edilib. Xalq Cümhuriyyətinin mövcud olduğu 1918-1920-ci illərdə də bu belə qalıb.

Nəhayət, Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulandan sonra 7 iyun 1923-cü il tarixli qərarla Dağlıq Qarabağa Muxtar Vilayət statusu verilməklə Şuşa şəhəri də Vilayətin tərkibinə daxil edilib. Həmin vaxtdan başlayaraq əsası əsrlər əvvəl qoyulmuş "Böyük Ermənistan" ideyasını rəhbər tutan ermənilər xalqımızı dədə-baba torpaqlarından çıxarmaq üçün hər cür iyrənc əməllərdən istifadə etməyə başlayıblar. XX əsrin əvvəllərində güclənən bu hərəkat bir müddət ara verəndən sonra 1988-ci ilin əvvəllerindən yeni dövrünə qədəm qoydu.

Bütün bu bildiklərimə rəğmən Şuşa şəhərini, bu təbiət gözəlini görmək qismət olmamışdı. Amma hər bir azərbaycanlı kimi mənim də ürəyimin dərinliyində Şuşanı gəzib dolanmaq, tarixi, görməli yerləri ilə tanış olmaq, bumbuz bulaqların suyundan içmək istəyi var idi. Bu istəyimə çatdım, amma... arzulamadığım bir vaxtda və şəraitdə.

1992-ci ilin əvvəllərində ermənilər Dağlıq Qarabağı və ətrafında olan rayonları ələ keçirmək məqsədlərini açıq-aşkar ortaya qoydular. Bunun üçün də onlar tarixdə az təsadüf olunan bir terrora əl atdır. 26 fevral 1992-ci ildə Xocalı soyqırımı tövətməklə iyrənc məqsədləri uğrunda hər cür vəhşiliyə əl ata bilmələrini sübut etdilər. Növbəti hədəf Qarabağın şah dəməri hesab olunan Şuşa idi və bunu həmin vaxt

respublikanın rəhbərliyi də yaxşı bilirdi. Yanvar ayının ortalarından başlayaraq milis əməkdaşlarının Şuşaya ezam olunması başlanılmışdı. Xidmətdə olduğum Puşkin (indiki Bileşuvar) rayon DİŞ-nin əməkdaşları artıq iki ayr-ayrı dəstədə hər biri on iki gün müddətində Şuşada olmuşdular. Mənim rəhbərliyimlə on nəfərdən ibarət dəstənin 1992-ci ilin fevral ayının 8-20 tarixlərdə Şuşaya ezam olunmağımız barədə əmr verildi. Şuşada və ətrafında son dərəcə gərgin vəziyyətin olduğunu bilirdik. Onu da biliirdik ki, Şuşa ilə həmsərhəd Xankəndi şəhəri və Xocalı rayonu bütünlüklə, Şuşanın özünün əksər kəndləri faktiki erməni nəzarətindədi. Amma bütün bunlar əmrin icrasına mane ola bilməzdı. Yuxarıdan verilən göstərişə müvafiq olaraq bütün dəstə "Kalaşnikov" avtomatı ilə silahlandıq, patron qıtlığından hər avtomata 7-8 patron götürmək mümkün oldu. 8 fevral tarixdə səhər tezdən rayon avtobazacının sürücüsü Qaçay Əliyevin idarə etdiyi PAZ markalı avtobusla yola düşdü. Qış ayı olmasına baxmayaraq Muğanda yerdə qar yox idi, amma Qarabağ ətrafi rayonlara daxil olduqca yerdəki qar ucbatından maşının hərəkəti get-gedə çətinləşirdi. Laçında isə qar lap çox yağmışdı. Orda eşitdik ki, Şuşanın ən strateji məntəqələrindən biri olan, Şuşaya gedən magistral yolun kənarında yerləşən, snayperlərin rahatlıqla nişan ala bildikləri Daşaltı kəndinin ermənilərdən azad olunması üçün Ordumuzun iki həftə əvvəl keçirdiyi əməliyyat böyük itkilərlə iflasa uğramışdır. Nə gizlədim, bu xəbərdən çox həyacanlaşdıq, amma geriyə yol yox idi. Laçında maşının təkərlərinə zəncir bağlayandan sonra üzü Şuşaya doğru hərəkətə keçdik. Qarlı, saxtalı, üstəlik də ensiz dağ yollarını keçmək çox çətin idi. Şuşanın Qaladərəsi kəndində sıldırıım qayaların arasındaki dərədən keçəndə aşağıda, dərənin dibində UAZ-469 markalı hərbi maşını aşmış vəziyyətdə gördük. Həmin maşında 9 yanvar 1991-ci il tarixdə, təxminən bir il bir ay əvvəl üç rus hərbçisi ilə birlikdə Laçından Şuşaya getmək istəyən Azərbaycanın ilk qadın Milli Qəhrəmanı jurnalist, 29 yaşlı Salatin Əsgərova həlak olmuşdu. Üstündən bu qədər müddət keçməsinə baxmayaraq maşın elə düşdüyü vəziyyətdə də qalmışdı. Hər birimiz bu

səhnəni kədərlə seyr etdik. Maşının qarlı-saxtalı yolla üzü yuxarı dırmaşmağa başladı. Təxminən 20 metrə kimi yuxarı çıxdıq, qarşida heç olmasa 30 metrəyə qədər bu cür yol qalırdı. Birdən maşın qabağa deyil, arxaya hərəkət etməyə başladı. Hamımız təşviş içində idik. Qaçay kişinin sürücülük səriştəsi həyatımızı xilas etdi. O, maşının sol tərəfini nəhəng qaya daşlarına sürtə-sürtə sürəti azalda və sonda avtobus saxlaya bildi. Əks halda avtobus dərədə olan maşının üstünə aşacaqdı. Avtobusdan düşüb piyada yuxarı çıxdıq. Şuşaya hələ xeyli yol var idi, avtobusun buz bağlamış yolla yuxarı hərəkəti isə mümkünüsüz idi. Qərara aldım ki, Laçına qayıdaq, orda nəsə fikirləşmək olardı. Qaçay kişi çətinliklə avtobusu döndərdi və biz Laçına qayıtdıq. Əvvəl Şöbəyə zəng edib baş verənlər barədə rəisə məlumat vermək istədim, amma sonra fikrimdən daşındım. Rəis mənə nə deyəcəkdi ki? Şəraitə uyğun özüm qərar qəbul etməli idim və belə də etdim. Artıq saat 16 radələri olardı, günün sonuna kimi Şuşada bizi gözləyən yoldaşlarımızı əvəz etməli idik. Qaçay Əliyev Şuşadan qayıdaq yoldaşlarımızı gözləmək barədə göstəriş verdim. Mən üstümdə olan və müəyyən qədər də yoldaşlarımdan topladığım indi xatırlamadığım məbləğdə pulu bir yerə cəmlədim. Laçın rayon mərkəzində rastıma çıxan KAMAZ markalı maşının cavan sürücüsünə yaxınlaşib təklif edəcəyim pulla bizi Şuşaya aparmasını xahiş etdim. Sağ olsun, sürücü mənimlə razılaşdı. Nisbətən yaşılı əməkdaşlar sürücünün yanında kabinaya, mən və digər yoldaşlarım isə maşının üstüəciq kuzasına mindik. Təxminən saat yarıma maşın bizi Şuşa şəhərindəki sanatoriya binasına gətirdi. Bizi gözləyən qrup elə həmin KAMAZ-la da Laçına qayıtdı.

İllər boyu həsrətində olduğum Şuşa ilə bu cür görüşmü heç cür təsəvvür edə bilməzdim. Qış fəslində Şuşa öz təbii görkəmində idi. Şəhər bütünlüklə ağ örəpəyə bürünmüdü. Soyuq adamın iliyinə işləyirdi. Bu cür soyuğa adət etmədiyimizdən ilk əvvəl azacıq narahatlılıq keçirdik. Həqiqətən insan yeganə canlıdır ki, düşdüyü mühitə tez öyrəşir. Sanatoriyada yaşılı bir kişi binada istədiyimiz otaqda qala biləcəyimizi deyəndən sonra iki otağa yerləşdik. Təx-

minən bir saatlıq istirahətdən sonra zabitlərdən Bayram Məmmədov, Elbrus Şirinov və Akif Əmənovla birlikdə Şuşa şəhər DİŞ-nə gəldik. Milis rəisi Vahid Bayramova gelişimiz barədə məruzə etdim. Rəis bizi yerləşdirmək barədə milis kapitanına göstəriş verdi. Qısa məşvərətdən sonra kapitan iki saatda posta gedəcəyimi zi, on gün orda qalacağımızı, sonra başqa dəstənin bizi əvəz edəcəyini dedi. Mən patron azlığımı onun diqqətinə çatdırdım. Kapitanın göstərişi ilə milis serjantı bizə "hörmət müqabilində" patron verdi. Hələ milis rəisinin kabinetində olanda eşitdim ki, ermənilər ruslarla birləşdə Şuşanın Malibəyli kəndinə hücum ediblər. Rəis kəndə kömək göndərilməsi ilə bağlı kiməsə göstəriş verirdi. Ətrafi tanımadığımız üçün bizi nisbətən sakit yerə göndərəcəyini deyəndə ağlıma bir şey gəldi və odur ki, kabinetdən peşman, narazı baxışlarla çıxdım. Yoldaşlarım bunu hiss etdilər, orda və yol boyu bir neçə dəfə məndən bunun səbəbini soruşsalar da hamiliqla yiğışanda söyləyəcəyimi dedim. Sanatoriyada bütün dəstəni yiğdim və dedim ki, Malibəyli kəndində qızgın döyüslər gedir və bizdən beş nəfər ora getməlidir. Kimlərin könüllü olaraq mənimlə Malibəyliyə getmək istədiyini soruştum. Zabitlərin gətirdiyi bəhanələrə rəğmən Əmrəh, Məmmədəli daxil olmaqla beş nəfər milis sırası mənnən getməyə razılaşdırılar. Bu özlüyümdə bir sınaq olsa da zarafata salib kiminsə xətrinə dəymədim.

Ciynimizdə avtomat, dəyişək paltar və ərzaq dolu çantalarla təxminən bir saatda kimi, yəni axşam saat on birə qalmışa kimi Şöbənin qabağında gözlədik. Nəhayət, həmin milis kapitanı məni çağırıb yanında olan təxminən 30-32 yaşlı ariq kişini göstərib dedi ki, bələdçinizdir, sizi keşik çəkməli olduğunuz posta aparacaq. Düzü, üstündən 25 il vaxt keçsə də həmin bələdçinin simasını bütün qorxunluğu ilə indi də xatırlayıram. Bələdçinin göstərişi ilə həmin vaxtlar "Alabaş" deyilən avtobusa mindik. Sürütü orta yaşılı, xoş simalı kişi idi. Gecənin zülmət qaranlığında avtobusun qabaq faralarının zəif işiq saldığı palçıqlı, dərəli-təpəli yoldan başqa heç nəyi görmək mümkün deyildi. Təxminən on dəqiqə yol getdikdən sonra bələdçi bizi avtobusdan saldı, sürücүyə onu gözləməyini xahiş etdi. Bələd-

çinin arxasında hardasa yüz-yüz on metrə kimi dağdan üzü aşağı düşdü. Bələdçi dillənmir, yeyin addımlarla hərəket edirdi. Gecənin zil qaranlığında onsuz da ətraf görsənmədiyindən bələdçinin arxasıya düşməkdən başqa çarəmiz yox idi. Nədənsə, ürəyimizdə bu bələdçiyyə qarşı bir şübhə yaranmışdı, amma açıb-ağartmağın yeri deyildi. Nəhayət, dərənin düz dibində iki otaqlı alçaq binaya çatdıq. Bələdçi dedi ki, bura Şuşa mal-qara qəbulu məntəqəsinin kəsim sexidir, arxadakı dağın o tərəfində ermənilərdə olan Şüsikənddir və vəzifəmiz həmin kənddən gələn dağ yollarını daima nəzarətdə saxlamaqdır. Bu sözlərdən sonra bələdçi gecənin qaranlığında yox oldu. O, gedəndən sonra dörd qrupla binanın dörd tərəfini yoxladıq. Arabır atışma səslərini çıxməqla ətrafdə sakitlik idi. Qaranlıqda göz-gözü görmürdü. Yalnız binanın içində fanardan istifadə edirdik. Göstəriş verdim ki, gecəni heç kim yatmasın, gündüz isə növbə ilə istirahət edərik. Qaranlıqda müəyyən edə bildiyimiz yolları nəzarətdə saxlamaq üçün postlar yaratdım. Həmin gecə keçirdiyimiz həyacan güman ki, hər birimizin yaddaşında silinməz iz buraxdı. Səhəri dirigözlü açdıq. Ətrafi diqqətlə nəzərdən keçirib dağdan enən yollara nəzarət postlarını bir daha dəqiqləşdirdim. Qaldığımız binada odun peçi və azacıq odun var idi. Gündüzlər ətrafdan yandırmaq üçün çırrı, ağac qırıntıları, taxta tikələri yığıb tədarük edirdik. Gətirdiyimiz ərzaq dörd-beş günə bəs etdi, sonradan zabitlərdən birini iki-üç dəfə yuxarıda mağazadan çörək, kolbasa, konserv və şirniyyat alıb götürmək üçün göndərdim. Gecələr başımızın üstündən, Şüsikənddən Şuşanın avtovağzal tərəfi iri çaplı gülələrlə atəşə tutulurdu. Mən atəş açmamaq barədə qəti göstəriş vermişdim, həm yerimizi ermənilərə bildirmək olmazdı, həm də patronumuza qənaət etməliydik. Kim bilir, bəlkə də onlar orda olduğumuzu dəqiq biliirdilər. Bu minval-la, on günümüz tamam oldu, nədənsə bizi dəyişən olmadı. Birinci gün buna əhəmiyyət verməsək də sonrakı günlərdə narahat olmağa başladıq, amma Şöbə ilə əlaqə saxlamağa heç bir imkan yox idi. Nəhayət, on dördüncü gün səhər zabitlərdən birini yuxarı - avtovağzala tərəf gəndərdim və tapşırdım ki, vəziyyətimiz barədə nə cür olursa-olsun Şöbəyə məlumat çatdırırsın. Hə-

min gün axşamçağı Sabirabad rayonunun milisləri bizi əvəzlədilər. On dörd gündən sonra biz Şöbəyə qayıdırız ezamiyyət vərəqlərinə möhür vurdurduq. Ora gedəndə fikirləşirdim ki, rəislə görüşüb dörd gün əlavə qalmağımızın, ən əsası isə bu on dörd gündə bir nəfərin belə bizi yoxlamadığını, ölüb-qaldığımızı bilməməyinin səbəbini soruşacağam. Amma Şöbədə olanda gördüm ki, mövcud şəraitdə bu sualların qəti yeri deyil. Ordan öz Şöbəmizə zəng vurub veziyət barədə məlumat verdim. Həmin gün dəstə halında Şuşa şəhərini gəzdik. İmkan tapıb hərəmiz Şuşadan yadigar olaraq bir şey aldıq. Həmin vaxtı mən qırmızı rəngli Sapfir-401-1 markalı 20x30 ölçüdə balaca televizor aldım.

Gecəni sanatoriyada qaldıq. Sabahı nahar vaxtı bizi əvəzləyən qrup gəldi və biz geri qayıtdıq.

Hər dəfə Qarabağın işğal olunan rayonlarından ezamiyyətdən qayidanda mənə qaranlıq qalan bir səbəbə görə çox hirsənirdim: Nədən müharibə bölgəsi hesab olunan rayonlardan kənara bir addım atan kimi insanlar yenə öz alış-verişlərində, yeyib-içmələrində, toy-düyünün dədilər? Qarabağda hər gün onlarla günahsız insanların qanı töküür, uşaqların gözü önündə ata-anaları vəhşicəsinə öldürülür, valideynlər isə balalarına verilən dəhşətli işgəncələrdən az qala havalanır, intihar edib bu mundar dünyadan köç edirlər və bu boyda faciələr nədən heç kimi ilgiləndirmir? İnsanlar ətraflarında baş verənlərə nədən bu qədər biganə olublar? Axi, cəmi iki il əvvəl bir milyondan artıq insanın toplaşlığı Azadlıq meydani öz əzəməti ilə bütün dünyaya meydan oxuyurdu və həmin insanlar məhz bu xalqın oğul və qızları deyildilərmi? Bəs nə oldu bizə, bu qədər laqeydlik, bu qədər saymamazlıq hardan yarandı, verilən bu boyda itkilərimiz yəni heç kimi narahat etmir? Sən demə, cavab elə verdiyim sualın özündə imiş: Nə qədər ki, bu Böyük Savaş hər birimizin içindən keçməzsə, hər birimiz döyüş və qələbə fikri ilə yatırımlırsa, nə qədər ki, bu qısa bütün varlığımızı titrətməzsə, hər şey və hər kəs Vətən torpağının düşməndən azad olunması amalına xidmət etməzsə və bu amalı, bu məqsədi özünün şərəf işi hesab etməzsə, itkilərimiz hələ bundan sonra da qaçılmazdır.

Haşıyə: Böyük yazıçımız İsa (Muğanna) Hüseynovun "Tütək səsi" və "Saz" povestlərinin motivləri əsasında ekranlaşdırılmış və özünün də ssenari müəllifi olduğu "Tütək səsi" filmində ölkəmizin uzaq bir kəndində baş verən hadisələr təsvir olunur. Həmişə filmi seyr edəndə məni ən çox bir məqam düşündürür: müharibə meydanlarından min kilometrlərlə uzaqda olan ucqar bir kənddə yaşayan insanların: uşaqdan böyüyə, qadından kişiyyə, cavadan qocaya hamının müharibə qanunları ilə yaşamaları və işləmələridir. Bu kənddə hər bir evdə müharibənin nəfəsi duyulur, hər kəs "Hər şey cəbhə üçün, hər şey Vətən üçün!" şuarına xidməti özünün vətəndaşlıq borcu, əqidə işi hesab edir. Fikrimcə, Böyük Vətən Müharibəsi adlanan həmin müharibədə sovet xalqının qələbəsinin əsas səbəbi bir nəfərə kimi bütün insanların məhz bu ruhda yaşamaları və fəaliyyət göstərmələri, həmçinin hərbi vətənpərvərlik tərbiyyəsinin yüksək səviyyədə təşkili olmuşdur.

Şuşa ilə ilk və son görüşüm belə keçdi. Şuşa yaddaşimdə qarlı, şaxtalı, bumbuz hali ilə, qəmli, qüssəli, incik, narazı baxışları ilə qaldı. Şuşa ətrafında baş verənlər indi də məni düşündürür. Strateji mövqeyinə görə, cəmi 40-50 təklülə ov tūfəngi ilə müdafiə oluna biləcək Şuşa qalası çox asanlıqla düşmənə təslim oldu. Əslində təhvıl verildi, bəli, məhz təhvıl verildi.

Şuşadan aldığım televizora elə orda-sanatoriyada qaldığım son gecədə baxdım, bundan sonra, bu günə kimi nədənsə televizorun ekranı bir daha Şuşanın özü kimi işıqlanmamış, üzü gülməmişdir. Həmin televizoru bu gün də yadigar olaraq evimdə saxlayıram - Şuşa həsrətinə qovuşması üçün.

PS. Birinci Qarabağ müharibəsinin veterani olaraq verilən 25-30 manatlıq müavinət naməlum səbəbdən 2012-ci ildən dayandırılmışdır. Halbuki, həmin ezamiyyət dövründə hər hansı bir təsadüfi güllə həyatımıza son qoya bilərdi. Bu fakt vətənpərvərlik deyilən müqəddəs bir hissə ölümcul zərbə deyilmi?

Şuşa ilə ilk və son görüşündən yadigar qalan foto-şəkillər.

15-17 fevral 2017-ci il.

TALİŞ MUĞAN RESPUBLİKASI ƏTRAFINDA DÜŞÜNCƏLƏR

Vəhdət bir millətin birliyi, bütövlüyü, sar-
sılmazlığı və tərəqqi yoludur.

Əli bəy Hüseynzadə
Azərbaycan mütəfəkkiri,
görkəmli maarif xadimi və yazıçı

Dövlətçiliyin mövcudluğunda ən təhlükəli məqam separatçılıqdır. Separatizm qədər dövlətə ağır zərbə vuran ikinci bir ideya yoxdur. "Separator" sözü latinca ayrıcı deməkdir. Mərkəzdən qaçma instincti ilə müşayiət olunan bu meyl özü ilə böyük faciələr gətirir. Tarixdə bu cür hallar bəs qədərdir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, SSRİ dönməmində formal olaraq suveren dövlət kimi mövcud olan müttəfiq respublikaların öz azadlıqları uğrunda mübarizə aparıb müstəqilliklərini elan etmələri, necə deyərlər "mərkəz"dən qaçmaları seperatizm kimi deyil, cəmiyyət inkişafının məntiqi nəticəsi kimi qəbul olunmalıdır.

Azərbaycanda seperatizmin pik nöqtəsi hesab oluna bilən Talış Muğan Respublikasının mövcudluğu ölkəmizin tarixinə qara ləkə kimi yazılımışdır. Təxminən iki aydan bir neçə gün artıq dövrdə ölkəmizin cənub bölgəsində fəaliyyət göstərmiş bu qondarma qurumla bağlı hadisələrdən bizi 24 il bir müddət ayırrı. Bu hadisələrin cərəyan etdiyi günlərdə baş verənləri həmin hadisələrin içində yaşayan şəxslərin fikir və düşüncələrini eşitməklə bir daha yada salmaq çox vacibdir.

Hər kəsə bəllidir ki, hər hansı bir olayın baş verməsi üçün münbət şəraitin olması mütləqdir. Məqsədindən asılı olmayaraq ətraf bu olaya həzirlanmalıdır. Əks halda bu istiqamətdə göstərilən hər hansı bir təşəbbüs elə doğulduğu anında ca məhvə məhkumdur.

Hadisələrin təhlili göstərir ki, TMR ideyasının yaranması, mövcudluğu zamanında yaranan münbət şəraitdən cürcəmişdir. Bu "münbət şərait" nədən ibarət idi? Əlikram Hümbətov başda olmaqla bu seperatçı qüvvələr hansı səbəbdən meydana çıxdılar? Aydınlıq üçün həmin günlərə qısa dönüş çox vacibdir.

1989-cu ilin son aylarında Azərbaycanda si-

yasi böhran gündən-günə dərinləşirdi. Ölkənin birinci şəxsi Əbdürrəhman Vəzirovun bacarıqsız idarəciliyi göz qabağında idi. Onun irəli sürdüyü siyasi gedişlər məqsədindən asılı olmayaraq ard-ardına iflasa uğrayırdı. Ölkədə millətçi-seperat qüvvələr baş qaldırmağa başlamışdı. Həmin günlərdə AXC Ədarə Heyətinin üzvü, Lənkəran rayon təşkilatının rəhbərlərindən olan Əlikram Hümbətov, şair-publisist Əli Nasir və b. tərəfindən Talış Muğan Respublikasının ideya və programı işlənib hazırlandı. Artıq dekabr ayının axırlarında istər Bakıda, istərsə də rayonlarda partiya, sovet, hüquq-mühafizə orqanlarının işi tam iflic vəziyyətində idi. 11 yanvar 1990-cı il-də AXC-nin Lənkəran şəhər təşkilatının sədri Hümbətov başda olmaqla cəbhəçilər rayonda Sovet hakimiyyətini devirməyə nail oldu. Amma bu uzun çəkmədi, on gündən sonra o, və bir neçə silahdaşı sovet hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən həbs edildi. Qanlı Yanvar hadisələrindən sonra ölkədə bir müddət "asayışı bərpa etmək" mümkün oldu. Nəhayət, baş verənlərin məntiqi nəticəsi olaraq 15 may 1992-ci il tarixdə AXC hakimiyyətə gəldi. 8 iyun 1992-ci il tarixdə keçirilmiş seçki ilə Əbulfəz Elçibəy ölkənin ikinci qanuni prezidenti oldu. Elçibəy hakimiyyətinin mövcud olduğu təxminən bir il ərzində ölkənin ictimai-siyasi, mədəni və iqtisadi həyatında bir çox uğurlar qazanıldı, amma yol verilən ciddi nöqsanlar, xüsusən də idarəcilikdəki naşılıq nəticəsini göstərməyə bilməzdi. Məhz, bu səbəblərdən Gəncə şəhərində özünü hərbi hissənin komandiri elan etmiş (polkovnik) Surət Hüseynovun rəhbərliyi ilə 4 iyun 1993-cü ildə hərbi qiyam baş verdi. Bu qiyam ölkədə hərbi siyasi böhranın başlanmasına səbəb oldu. Surət Hüseynova dəstək məqsədi ilə 8 iyun tarixində Əlikram Hümbətovun çağırışı ilə şəhərdə mitinqlərin başlanmasına start verildi. Ölkədə vəziyyət idarə olunmaz şəkil alırdı. Bunu görən Elçibəy Naxçıvan MR Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyevi Bakıya dəvət etdi. Fikrimcə, bu hərəkət mövcud şəraitdən çıxış yolu kimi Elçibəy tərəfindən atılan düzgün addım idi. Surət Hüseynovla aparılan danışqlar nəticəsiz qalırdı. 1993-cü ilin 17 iyun tarixindən 18 iyun tarixinə keçən gecə Elçibəy qəflətən, ona inanıb prezent seçmiş xalqına və ən yaxın silahdaşlarına belə heç bir məlumat vermədən Bakıdan Naxçı-

vana, doğulduğu Kələki kəndinə getdi və bununla da ölkədə ictimai-siyasi vəziyyət daha da kəskinləşdi. Heydər Əliyev mövcud Konstitutsiyanın tələbinə əsasən ölkənin Prezidenti vəzifəsini icra etməyə başladı. Həmin günlərdə böyük siyasi iradə nümayiş etdirən Heydər Əliyevin peşəkar siyasetçi və ustاد idarəçi kimi fəaliyyəti tarixə qızıl hərflərlə yazılmalıdır. Ölkə həmin günlərdə əsil parçalanma ərefəsində idi. Yaranan bu "münbit şərait" dən bəhrələnən separatçılar ölkənin dörd bir tərəfində fəaliyyətlərini açıq müstəviyə keçirməyə başladılar. Ən təhlükəli hadisələr isə ölkənin cənubunda baş verirdi. Polkovnik rütbəsi gəzdirən Əlikram Hümbətov artıq Lənkəran şəhərindəki 704 sayılı hərbi hissənin (briqadanın) komandiri kimi əlin-də xeyli sayda canlı qüvvə, silah-sursat və hərbi texnika cəmləmişdi. 21 iyun tarixində Ə. Hümbətov Lənkəranın yerli televizisiyası ilə çıxış edərək Azərbaycanın tərkibində Talyış Muğan Respublikasının təşkil olunduğunu elan etməklə bağlı xalqa müraciət etdi. Müraciətdə həmçinin, Heydər Əliyevin istefası, Ayaz Mütəllibovun Bakıya gəlməsi, artıq baş nazir olan Surət Hüseynova daha geniş səlahiyyətlər verilməsi tələblərini də irəli sürdü. Vəziyyətin normallaşması üçün Heydər Əliyev mümkün vasitələrdən istifadə etdi: 2-3 avqust tarixlərdə Surət Hüseynov başda olmaqla bir çox nazirlər Lənkərana gəldilər. Sonradan Bütün Qafqazın şeyxi Hacı Allahşükür Paşazadə, regiondan olan deputatlar, adlı-sanlı insanlar bura səfər etsələr də nəticə uğursuz oldu. 7 avqust tarixində TMR-nin Milli Məclisi çağrıldı və Respublikanın yaradılması rəsmən təsdiq olundu. Həmin Məclisdə Respublikanın himni, bayraqı və digər suveren atributlarının təsdiqi barədə Konstitutsiya Qanunu qəbul edildi. Əlikram Hümbətov respublikanın prezidenti seçildi. Həmçinin Məclisin və Nazirlər Kabinetinin sədrləri seçildilər, digər mühüm dövlət orqanlarının rəhbərləri təyin olundu. Hümbətovun bu separatist hərəkətləri AXC, Musavat Partiyası, Kələkidə olan Elçibəy tərəfindən pislənildi. TMR-nin tərkibində olan yeddi rayon əhalisinin, xüsusən Lənkəran camaatının bu məsələdə mövqeyi birmənalı oldu: "Hümbətovun və ətrafında olan bir qrup şəxslərin bu qanunsuz hərəkətləri dövlətimizə, dövlətçiliyimizə ciddi zərbədir və bu yönündə olan ideyalar qəbul

olunmazdır". Lənkəran camaati öz içindən çıxmış bu "xərçəngin" əlacını özü də tapdı. Hümbətovun bu utopist ideyalarından cana doymuş Lənkəran ziyahları və ümumən ölkəsinin taleyi-nə biganə qalmayan sadə xalqın çoxsaylı nümayəndələri 23 avqustda şəhər sovetinin qarşısına yığıldılar. Hümbətovun 704 sayılı hərbi briqadının qərargahında olduğunu biləndə isə narazı kütlə həmin yerə istiqamət aldı. Qısa mitinqdən sonra iştirakçılar hərbi hissənin qapılarından içəri keçmək istəyəndə atəş açıldı, 3 nəfər həlak oldu, 5 nəfər isə gullə yarası aldı. Həmin üç nəfər sonradan H. Əliyevin Fərmanı ilə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görüldülər.

Əlikram Hümbətov və bir neçə silahdaşı qəçib gizləndilər. 9 dekabrda həbs edilən Ə. Hümbətov 21 sentyabrda MTN-nin istintaq təcridxanasından qaçmağa müvəffəq oldu. Nəhayət, 7 avqust 1995-ci ildə yenidən həbs edildi və məhkəmənin hökmü ilə ölüm cəzasına məhkum olundu. 1998-ci ildə Hümbətovun cəzası ömür-lük həbslə əvəz edildi. 2004-cü ildə Prezident İlham Əlyev onu əfv edib vətəndaşlıqdan məhrum etdi və o, ölkədən məcburi qaydada çıxarıldı. Həmin vaxtda Əlikram Hümbətov ailəsi ilə Hollandiyaya mühacirət etdi və bu günə kimi orda yaşamaqdadır.

Hadisələrin təhlili göstərir ki, Hümbətov və ətrafında olan şəxslərin ölkənin müstəqilliyinə yönələn, onu parçalamaqla məhv etməyə çalışan seperat hərəkətləri əslində mövcud şəraitdən doğmaqla hadisələrin məntiqi axarının nəticəsi idi. Bu hadisələr region əhalisinin, xüsusən Lənkəran camaatının həyatında uzun müddət qaysaqlanmış yara oldu. Həmin vaxtı, elə indinin özündə də hər birimizə aydındır ki, istər ölkənin daxilində, istərsə də xaricində müəyyən qüvvələr öz məkrli niyyətlərinə çatmaq üçün seperatçılara dəstək oldular.

Yeri gəlmışkən, qeyd edək ki, AXC-nin formal və rəsmi olaraq hakimiyyətdə olduğu illərdə Biləsuvar və Masallı rayonlarında işləmişəm. Doğulub boy-a-başa çatdığını Lənkəran ilə isə daima əlaqədə olmuşam. İstər şəxsi, istərsə də xidməti işimlə əlaqədar Xalq Cəbhəsinin üzvləri ilə tez-tez temaslarım olub. Təcrübəm onlar barədə müəyyən fikirlər söyləməyə imkan verir. Cəbhə üzvləri içində Vətənini böyük bir məhəbbətlə sevən, onun azadlığı və xoşbəxt gələ-

cəyi üçün canından keçməyə hazır, bu ideyanın fanatı olan çoxlu insanlar gördüm. AXC üzvlərindən könüllü olaraq mənimlə gecə-gündüz rayonda ictimai asayışın mühafizəsində çalışanları da, Qarabağ döyüslərində torpaqlarımızın müdafiəsində iştirak edənləri də görmüşəm. Cəbhəçilərin saflığının, təmizliyinin dəfələrlə şahidi olmuşam. Cəbhə hakimiyyəti vaxtında Biləsuvar rayonunda icra hakimiyyəti başçısı işləmiş orta məktəb müəllimi Yusif Mehdiyevin, Masallı rayon İH-nin başçısı işləmiş Universitet müəllimi Ağəddin Niftiyevin təmiz, vicdanla işləməsinin indi də andını içə bilərəm.

Bununla yanaşı müqəddəs ideyalara xidmət edən, bu hərəkatdan öz iyrənc məqsədləri üçün istifadə etməyə çalışan, şəxsi marağını hər şədən üstün tutan insanlar da çox idi. Ə.Hümbətov fəaliyyətinin ilk dövründə İdarə Heyətinin üzvü olduğu AXC-nin tərkibində fəal iştirak etsə də sonralar bu siyasi qüvvənin məqsəd və məramından tamam uzaqlaşaraq seperatçılıq yolunu tutdu.

Xidməti və şəxsi həyatımda Əlikram Hümbətovla iki, onun əsgərləri ilə isə bir neçə görüşlərim olmuşdur. Bu insanlar qayda-qanun nə olduğundan xəbərsiz idilər. Hümbətovun əsgərlərinin Biləsuvar - İmişli və Biləsuvar - Salyan sərhəddində qurduqları postlarda etdikləri qanunsuzluqların dəfələrlə şahidi olmuşam. Fikrimi konkret misallarla izah etmək istəyirəm:

-1993-cü ilin yazında Biləsuvar rayonu ərazisində əsgər geyimində olan avtomatla silahlansmış üç nəfər səhər tezdən Cəlilabad rayonundakı İran bazarına gedən Rusiya vətəndaşları olan kabardin-balkarlara qarşı quldurluq etmişdilər. Müəyyən şübhələrə aydınlıq gətirmək üçün zərərçəkmiş şəxslərdən iki nəfər götürüb Hümbətovun komandir olduğu könüllü batalyonun Lənkəran şəhərindəki 2-ci mikrorayondakı qərargahına gəldik. Mən hadisə barədə Hümbətova məlumat verib batalyondakı əsgərlərin zərərçəkmişlərə təqdim olunmasını xahiş etdim. Hümbətov xahişimi eşitdi, amma şübhələr öz təsdiqini tapmadı. Mən onun kabinetində olanda bir əsgər gəlib məruzə etdi ki, Lənkərandan başqa rayona gedən ərzaq dolu maşını saxlamışlar. Hümbətov göstəriş verdi ki, ərzaqları anbara boşaldın, sürücüyə də xəbərdarlıq edib buraxın.

Bu fakt Əlikram Hümbətovun ərzaq progra-

mının tərkib hissəsi olan bir rayondan başqa rayona ərzaq aparılması qadağan olunması barədə göstərişindən irəli gələn bir məsələ idi.

Buna oxşar hadisə ilə bir neçə ay sonra Masallı rayonunda işlədiyim vaxt rast gəldim. Bazar günü evə gələrkən oğlumun ad gününü qeyd etmək üçün bazardan 12-13 kiloluq bir quzu cəmdəyi aldım. Sərçuvar dairəsində yolda dayanmış əllərində avtomat silahlar olan əsgərlər idarə etdiyim maşını saxladılar. Maşının yük yərində quzu cəmdəyini görəndə "qanunsuz" apardığım əti müsadirə edəcəklərini söylədilər. Masallıda işlədiyimi, milis mayoru olduğumu, Lənkərana evimə getdiyimi dedim. Verdiyim izahatlarla və etdiyim xahişlərə məhəl qoymadıqlarını görüb rəhbərlərin kim olduğunu soruşub onunla görüşmək istədiyimi bildirdim. Əsgərlər yoluñ kənarındaki çəmənlikdə maykada uzanmış, böyründə avtomat silahı olan cavan oğlanı göstərdilər. Mənim və əsgərlərin xahişi ilə rəhbər gəldi, vəziyyətdən hali olandan sonra mənim bir rayondan başqa rayona ərzaq aparmaqla Hümbətovun göstərişini pozduğumu dedi. Amma maşındakı ailə-uşağımı nəzərə alıb bu cür hərəkətin bir daha təkrarlanması şərti ilə bizi buraxdı.

Hümbətovun rayonlara təyin etdiyi komendantlar külli ixtiyar sahibi idilər. Onların qanunsuz əməlləri danışmaqla qurtarmaz.

Bütün qeyd olunanlar bir daha təsdiq edir ki, seperativizm son dərəcə qorxulu, təhlükəli bir "xəstəlik"dir. Təhlükə həm də ondadır ki, bu ideya insanların ən kövrək, həm də ən həssas yeri olan milli hissələrə toxunur, bu hissələri zədələyir. Bir neçə il əvvəl ölkənin şimal bölgəsində baş verən hadisələr də bu məsələnin nə qədər ciddi önəm daşıdığını bir daha sübut etdi.

Azərbaycan hər birimizin Vətənidir. Bu Vətən evimizdən, obamızdan, rayonumuzdan və ümumən ölkəmizdən başlayır. Vətənin müdafiəsi üçün hər birimiz ayıq-sayıq olmalı, məkrili niyyətli, xain xislətli insanların qarşısına sıpər çəkməliyik. Bu həm də bizim müqəddəs borcumuzdur.

"Vətəni sevmək imandandır" deyiblər. Məhz bu sevgi, bu məhəbbət gözəl Vətənimizin inkişafına, xoşbəxt gələcəyinə əsil qarantıdır.

4 iyun 2017-ci il.



RƏHMAN SÜLEYMANOĞLU

KİŞİLƏR

Gözə dəymir yoxa çıxıb, yox olub,
Od-alovu, közü keçən kişilər.
Nəfsinin toruna düşən çoxalıb,
Daha yoxdu düzü seçən kişilər.

Xeyir-şərdən, məclislərdən qalmayan,
Haqq olanı nəzərindən salmayan.
Bir sözü heç zaman iki olmayan,
Daha yoxdu sözü keçən kişilər.

Yuxuda görürük o zamanları,
Nədir aciz edən axı onları?
Həzm edə bilməyir yaşınanları,
Daha yoxdu yüzü keçən kişilər.

Arvadların səsi yaman gurlanıb,
Buna görə oğul-uşaq korlanıb.
Kişilər də meyvələrtək cırlanıb,
Geri dönməz bir də köçən kişilər.

Dönməsə yaxşıdır, dönsə yas olar,
Bizləri bu gündə görsə pis olar.
Kişiyə ərənlik, mərdlik xas olar,
Duyacaq bunları haçan kişilər.

Qınama Rəhmanı, çox şeylər görüb,
Dünyanın düzündən qəm, kədər dərib.
Evində qonaqdır, Vətəndə qərib,
Haqqdan, ədalətdən qaçan kişilər.

HARA GEDİB?

Boş qalib dağlarda yaylaq yerləri,
Heç gözə dəyməyir, el hara gedib?
Ot bitib yerində ocaq yerinin,
Odu külə dönüb, kül hara gedib?

Dağların daşının xinası itib,
Gəlin anaların xanası itib.
Ellərin ər doğan anası itib,
Nənələr belindən şal hara gedib?

Çiyələk yiğdiğim çiçəkliklərdə.
Göbələk yiğdiğim çökəkliklərdə.
Turşəngli, yemlikli biçənəklərdə,
Yarğanlar yaradıb, sel hara gedib?

Dəyişib ruzigar, dəyişib yaman,
Minib köhlənini səyirdir zaman.
Ağardıb saçımı, gözümə dumam
Çökdürüb, görəsən il hara gedib?

Rəhmanam, çəkirəm, dərd mənə qalib,
Alnimda qəm, kədər ciğirlər salıb.
Meydanda şoşaqlı dəvələr qalib,
Bəs güvənc yerimiz fil hara gedib?

OLAR

Bil, Odlar Yurdunun oğluyam, qardaş,
Bu Odlar Yurdunun oğlu od olar.
Gərək alov olam, köz olam, qardaş,
Yoxsa Vətən küsər, Vətən yad olar.

Vətəni yaşadam özümlə gərək,
Vətəni qoruyam əzmlə gərək.
Bir ocaq qalayam sözümlə gərək,
Onda Vətən gülər, Vətən şad olar.

Öyünlə, fəxr edə Vətən oğluyla,
İsinə bu dünya sözün ağılıyla.
Rəhmanam Vətənin bir sağıoluyla,
Ruhum alov olar, cismim od olar.

OLARMIS

Arvad saya salmayan,
Kişi ürəksiz olarmış.
Evində qonaq olmayan,
Kişi çörəksiz olarmış.

Cox olanda dərdi, səri,
Gözü olar dərd əsəri.
İtirəndə söz kəsəri,
Kişi gərəksiz olarmış.

Vətənin hayına yetməyən,
Yolunda ölümə getməyən.
Övlad tərbiyə etməyən,
Kişi fərəhsiz olarmış.

ŞAİR OLMAZ

"Dərd şeirin sərmayəsidir"
M.Füzuli

Canım, ruhum qəmə bağlı,
Hər dərd çəkən şair olmaz.
Könlüm sarı simə bağlı,
Hər dərd çəkən şair olmaz.

Ələyimdə dərd ələnər,
Varlığım dərdə bələnər.
Sözüm dərd-dərd pərdələnər,
Hər dərd çəkən şair olmaz.

Səcdə qıllam ayəsi dərd,
Yaylağımın dəyəsi dərd.
Şeirimin mayası dərd,
Hər dərd çəkən şair olmaz.

Dünya fikir sərgisidir,
Fikir həyat mürgüsüdür.
Yazmaq Allah vergisidir,
Hər dərd çəkən şair olmaz.

Dərd itirən, dərd bulan var,
Dərd satan, həm dərd alan var.
Şeir yazıb, pərt olan var,
Hər dərd çəkən şair olmaz.

Şair olmaq istəsən, tək,
Sözlə dərdin şəklini çək.
Ha dünyanın dərdini çək,
Hər dərd çəkən şair olmaz.

Şairlərin yüz dərdi var,
Şairlərin döz dərdi var.
Rəhmanın da öz dərdi var,
Hər dərd çəkən şair olmaz.

HAQQ ÖNÜNDƏ ÇÖKƏCƏKSƏN

Varam deyib bu dünyadan
Bərk yapışma, köçəcəksən.
Var-dövlətdən, şirin candan,
Gün gələcək keçəcəksən.

Haqq dünyani yadına sal,
Haqqə əyil, haqqə qul ol.
Əbədiyyət qeydinə qal,
Qıl körpüdən keçəcəksən.

Özün sevmək deyil hünər,
Tez alışan tez də sönər.
Əməllərin geri döner,
Əkdiyini biçəcəksən.

Rəva bilmə zaman gələ,
Ümidlərin dönə külə.
Son nəfəsdə olsa belə,
Haqq önungə çökəcəksən.

GÜL

Bu dünyada sevinc qəmlə yarışır,
Dərdin acığına gülürsənsə, gül.
İnsan oğlu, gülmək sənə yaraşır,
Gülməyin yerini bilirsənsə, gül.

Ağlama kədərin öldüyü yerdə,
Ağlama xoş xəbər gəldiyi yerdə.
Ağlama hamının güldüyü yerdə,
Gülməyin yerini bilirsənsə, gül.

Bu dünyani qananlara gülmə ha!
Haqq yolunda yananolara gülmə ha!
Dərd əlində qalanlara gülmə ha!
Gülməyin yerini bilirsənsə, gül.

Öz-özünə gülmək ayıb sayilar,
Öz sözünə gülmək ayıb sayilar.
Yersiz gülən ağlayanda ayılar,
Gülməyin yerini bilirsənsə, gül.

Nur çöhrəni xoş təbəssüm yetirib,
Yersiz gülüş kimə şərəf gətirib?
Rəhman, gülüş mənasını itirib,
Gülməyin yerini bilirsənsə, gül.

BƏSİMDİR

Ömür istəmirəm doxsan il, yüz il,
Bu elə son yazım ola, bəsimdir.
Bu yaşda köçməyim fəlakət deyil,
Dünyada bir izim qala, bəsimdir.

Əsas odur şan-şöhrətə uymayam,
Təkəbbürü yaxınımı qoymayam.
Əsas odur bu dünyadan doymayam,
Arxasınca gözüm qala, bəsimdir.

Yazım qış olsa da, üzüməyəm mən,
Ömrü tək özümçün yaşamayam mən.
Adımda bir ləkə daşımayam mən,
Övladlarım özüm ola, bəsimdir.

Şahlara qalmayıb nə tac, nə də taxt,
Gəlmişik gedərik onsuz da bir vaxt.
Yana, alovlanı ocağım hər vaxt,
Ocağımda közüm qala, bəsimdir.

Nə yaşıdım bu vaxtacan, il bilər,
Halal yedim, haram yedim, əl bilər.
Bu dünyada qiymətim nə, el bilər,
El içində sözüm qala, bəsimdir.

Əqidəm düz, səsim isə gur ola,
Nəsihətim, vəsiyyətim nur ola.
Yaxşı-yaman fərqi yoxdur, bir ola,
Hər əməlim sözüm ilə, bəsimdir.

Rəhmanam sevmədim heç vaxt daş-qası,
Qoymayın qəbrimə mərmər başdaşı.
Möhkəm olur nəsillərin yaddaşı,
Yaddaşlarda izim qala, bəsimdir.

BACAR

Sənə bir əmanət vəsiyyətim var,
Həyatda özüntək olmağı bacar.
Dəyişsin qoy dünya, dəyişsin rüzgar,
Ölüncə özüntək qalmağı bacar.

Son sözü heç zaman birinci demə,
Hər göz oxşayana bir inci demə.
Könlünə dünyadan küs, inci demə,
Dərin xeyallara dalmağı bacar.

Elin sevincini öz sevincin bil,
Dərdin olsa belə, el güləndə gül.
Bir dərdli görəndə göz yaşını sil,
Elli yox, el oğlu olmağı bacar.

İtirmək asandır, qazanmaq çətin,
Bir anda yox ola bilər hörmətin.
Yaşamaq mənasız olar büsbütün,
Gərəksiz oldunsa, ölməyi bacar.

Ay Rəhman, insantək yaşa dünyada,
Addımla haqq ilə qoşa dünyada.
Qoy ömrün getməsin boşə dünyada,
Həyata yenidən gəlməyi bacar.

ŞİNİXİM

Qədimdən-qədimdir tarixin sənin,
Neçə ki dünya var yaşa, Şinixim.
Məğrur qalasın Azərbaycanın,
Addımla zəfərlə qoşa, Şinixim.

Haqqa qurban qaçaqların yurdusun,
Sən əyilməz qoçaqların yurdusun.
Qürurunla yenilməz bir ordusun,
Şöhrətin sədləri aşa, Şinixim.

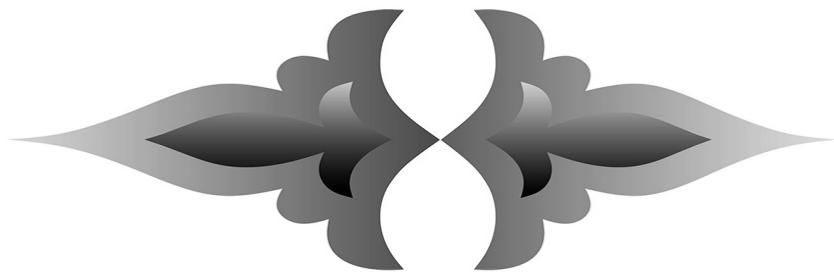
Zaman-zaman sınaqlara çəkildin,
Hər sınaqda qala kimi tikildin.
Hər sınaqda sən qeyrətə büküldün,
Zəhmətin getmədi boşə, Şinixim.

Qanla suvarılıb hər gədik orda,
Qaçaqlar ad qoyub çox adsız yurda.
Tarix salnaməsi yazılıb burda,
Boylansan hər qaya, daşa, Şinixim.

Cəfərqulu, Qosbədinlər dünənin,
Mehman, Pünhan, Aytəkinlər güvənin.
Məzahirlər, Cahangirlər sevənin,
Düşmənlər zəhmindən çasa, Şinixim.

Saya gəlməz mərd oğulun, mərd qızın,
Ellərdə misaldır çörəyin, duzun.
Hər məclisdə danışmağa var sözün,
Çəksinlər qoy səni başa, Şinixim.

Suyu məlhəm bulaqları dürdümü?
Göz oxşayan gözəlliyi sirrdimi?
Rəhman kimi sevənləri birdimi?
Gətirir hamını cuşa Şinixim.



FƏRHAD ƏSGƏROV (RAMİZOĞLU),
*Azərbaycan Yazıcılar Birliyinin və
 Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü*

(hekayələr)

ÇIXIŞ YOLU TÜKƏNƏNDƏ

Gözel bir yaz səhəri idi. Baharın öz yerini yay fəslinə "güzəştə" getməsinə az qalırdı. Hər tərəf gül-çiçəyə bürünmüdü. Necə deyərlər, gül gülü, bülbül bülbüllü çağırırdı. İstirahət mərkəzinin həyətində bir qələbəlik hökm süründü. Cavanlar, qocalar, qadınlar, kişilər deyib-gülür, şənlənirdilər. İstirahət etmək imkanı tapmış insanlar xoşbəxtliyin dədini çıxarmağa çalışırdılar. İstirahət mərkəzində hər kəsin bir məşğuliyyət növü vardı: nisbətən yaşılı insanlar geniş həyətyanı sahədə gəzir, söhbət edirdilər. Cavanlar isə nahar-qabağı boş vaxtlarını fövtə verməmək üçün istirahət mərkəzinin tennis və trenajor zallarında məşğul olurdular. Burada voleybol və basketbol həvəskarları üçün də meydançalar vardı. Bu meydançalarda da gənclərin səsi aləmi başına götürmüdü.

İstirahətçilərin böyük hissəsi isə istirahət mərkəzini əhatə edən, müxtəlif quşların cəhcəhi bürümüş, böyüklü-xirdalı bəzək ağacları və gül kolları ilə örtülmüş, müxtəlif çiçəklərin bihuşədici ətri yayılmış geniş parkda söhbətləşərək gəzirdi. Köləqliklərdə qoyulmuş yaraşıqlı skamyalarda əyləşərək şirin-şirin söhbət edən gənc cütlüklərə də rast gəlmək olurdu. Bir sözlə, bu saatlar hərənin öz işinin ardında olduğu vaxt idi.

Nahar fasıləsinə az qalırdı. İstirahət mərkəzinin coxsayılı sakinləri yavaş-yavaş yeməkxananın qarşısına toplaşırdılar. Ləzzətli yeməklərin ətri nahar zalının açıq pəncərəsindən həyətə yayılırdı.

Açığını deyim ki, həm yeməkxananın, həm də ümumiyyətlə istirahət mərkəzinin daxili guşələri çölündən, yəni həyətindən bir az fərqli idi. Yeməkləri demirəm, mətbəxin daha yaxşı vəziyyətdə olmasını istərdim. Bəzəyi yuyulmamış qazanlar, ərzaq qutuları və kisələri çirkli və səliqəsiz şəkildə künclərdə qalaqlanmışdı. Kirli xalatlar və digər geyim əşyaları bir kisənin içində dürtülmüşdü. Soruşsan, o saat deyəcəkdilər ki, elə təzəcə yığılıb və elə bu gün gəlib aparacaqlar. Amma bu səliqəsizlik xeyli müddətdir ki, mövcud idi. Bellə hal isə hamının bildiyi kimi, müxtəlif gəmiricilərin və həşəratların "əl-qol açması" üçün münbit şərait yaradır.

...Yemək zalını qab-qacaq səsi, çəngəl-bıçaq cingiltisi bürümüşdü. Hamı iştahla yeməyini yeyirdi. Hökm sürən ab-havadan hiss etmək olurdu ki, bu dəfəki yeməklərin də dadı istirahətçilərin ürəyincədir. Azərbaycan əhalisinin özünəməxsus ağız dadı olduğunu, hər yeməyi bəyənməmək xüsusiyyətini kim bilmir ki?..

...və birdən naharın şirin, daha doğrusu iştahlı vaxtında masaların birinin arxasında təşviş yarandı. Təşviş getdikcə uğultuya, sonra isə açıq narazılığa çevrilməyə başladı. Hami yeməyinə ara verdi. İstirahətçilər nə baş verdiyini, hansı olayın meydana çıxdığını bilməsələr də, təşvişin səbəbini öyrənmək marağı güc gəldiyindən və sonra da hadisələrin necə inkişaf edəcəyinin, nə ilə nəticələnəcəyinin şahidinə çevrilmək arzusu ilə gərginliyin gedışatını izləməyə başladılar.

Təşvişə isə bir istirahətçinin "birinci" yeməyinin - borşunun içindən siçan çıxmazı iddiası səbəb olmuşdu...

...bütün dövr və quruluşlarda iaşə obyektlərində vəzifə ierarxiyası belə qurulub: müəssisənin sahibi, baş aşpaz, ayrı-ayrı yeməklər üzrə aşpaz (yəni, birinci yeməklər - sulu, ikinci yeməklər - quru), kababçı, xörək-paylayanlar, qabyuyanlar, xadimələr və s. Bu heyətin say tərkibi iaşə müəssisəsinin əhatə dairəsindən, yəni müştərisinin sayından asılı olaraq artar, yaxud da azala bilər. Haqqında söhbət açdığını istirahət mərkəzi isə daha iri müəssisə sayıldığından heyəti də böyük idi. Burada direktor (əgər tibbi xidmət də göstərilirsə baş həkim), baş aşpaz, aşpazlar və öndə sadalanan digər personal. Təbii ki, hərə öz sahəsinə, lap konkret desək, özünün bişirib hasilə gətirdiyi yeməyə cavabdehdir. Konkret olaraq bəhs etdiyimiz bu məsələdə borşu bişirib ərsəyə gətirən sıravi aşpaz həmin bu siçan məsələsinə aydınlıq gətirməyə borcludur və təqsiri varsa, dövlətin qanununda nəzərdə tutulan cəzaya layiq görülməlidir.

...Təşvişə düşən iaşə xidməti personalı tez borşu bişirən aşpazı təpib gətirdi. Bəstə boyu, yekə başı, daim irişən çöhrəsi, yağılı sifəti olan, əynində əzik-üzük aşpaz yarımxalatı gəzdirən tökmərək birisini təsəvvürünüzə gətirin. Təsvir etdiyim əndama yaraşmayan cəld hərəkətlərini, sürətli addimlarını da gəlin həmin mənzərənin üstünə. Bax, belə bir adamın ildirim sürəti ilə təşviş qaldıran adam istiqamətində hərəkətini də göz önündə can-

landırın.

-Hə, nə olub? Nə məsələdir? - deyə, aşpaz istirahətçiye çatar-çatmaz gülər üzlə ona müraciət etdi.

-Əşı, necə yəni nə olub? - Əsəbdən sifəti qızarmış, gözləri hədəqəsindən çırtlayan, boşqabından siçan çıxan şəxs cavab verdi. - Bu nə siçandır axı, mənim boşqabımda? İndi burada epidemiya yayılsa, hamı xəstələnsə sən və səndən də böyükələr canınızı hara qoymacaqsınız?!

İstirahətçini saxlamaq olmurdu. Hamının yavaş-yavaş hadisələrin mərkəzinə - aşpazla istirahətçinin mübahisəsinin kulminasiya nöqtəsinə çatmaq ərəfəsində olduğu yerə tərəf yaxınlaşdığını görən aşpaz, hətta boşqabdakının əsl siçan olduğuna şübhə etməsə də, sakit görünürdü. Sanki bütün bunların ona heç bir aidiyiyatı yox imiş kimi gülə-gülə ona yاخınlaşmaqdə olan camaata tərəf çevrildi.

-Ay camaat, bu adam bunamı siçan deyir? - Sonra da, mizin üstündən cəld bir hərəkətlə qapıldığı qaşıqla boşqabdakı bişmiş siçanı götürüb ağızına qoydu və böyük iştahla yedi. - Yəni, siz də görmədiniz ki, bu ətin damarlı, dadlı bir hissəsi idi. Axı, buna görə belə təşvişə düşməyinə dəyərmi? Heç narahat olmayıñ, əyləşib naharınıza davam edin. Bizdə hər şey sanitariya qaydalarına uyğundur və hər şey nəzarət altındadır.

Vəssalam! Daha heç bir dəlil-sübut yox! Dəlil-sübut aşpazın mədəsində! O da ki, həzirdə həzm prosesi ərəfəsindədir.

İstirahətçilər yavaş-yavaş öz yerlərinə qayıtdılar və yeməyə davam etdilər. Həm də axı, boşqabdakının həqiqətən də siçan olub olmadığını onların heç biri görməmişdi.

Aşpaz düşünərəkmi, yoxsa sövqi-təbii şəkildə etdiyi bu hərəkətin özü də heyran qalmışdı. Adı vaxt milyon da versəydiłər o, bu hərəkəti etməzdi. Necə yəni? Siçanı da göz-görəsi yemək olar? Heç vaxt belə hərəkətə yol verməzdi. Bu hərəkəti etmək axı, haradan onun ağlına gəldi.

Eyni zamanda, demək olmazdı ki, boşqa-

bindan siçan çıxanın indiki halı onu düşündürdü. Düşündürdü. Axı, aşpaz yaxşı dərk edirdi ki, həmin adam bunun siçan olduğunu yüz faiz əmindir. Elə aşpazın özü kimi... Bəs, aşpaz neyləməliydi? Bütün istirahət mərkəzinin taleyini qoymalı idi yan üstə?!

İkili düşüncələr aşpazı narahat etməmiş deyildi: görəsən indi o, hansı vəziyyətdədir? Əsl həqiqəti - boşqabdakının siçan olduğunu yalnız onların ikisi bilir. Bu, nə qədər arzuedilməz olsa da, təəssüf ki, belədir. Odur ki, bir qədər utancaq formada da olsa ona təklif etdi:

-Bəlkə, sizin üçün başqa xörək gətirim?

Əhvalatın belə sonuclanmasından, hadisələrin bu cür inkişafından şoka düşən istirahətçi daha yemək istəmədiyini bildirdi.

Bir az öndə də qeyd etdiyim kimi, olayın ən düzünü yalnız iki nəfər bilirdi. Çünkü onların hər ikisi boşqabdakı siçanı öz gözləri ilə görmüşdü. Lakin eyni zamanda onların hər ikisi də ortadakı sübut-dəlilin birdəfəlik məhv olduğunu yaxşı bildiyindən səs-küyün kəsilib sakitliyin bərpa olunmasına üstünlük verdi.

Boşqabından siçan çıxmış istirahətçi bütün bunların tez qurtarmasını, hər şeyin tez unudulmasını istədiyindən yeməkxanadan çıxbagın dərinliklərinə tərəf getdi.

Aşpazın isə kefi sonradan pozuldu. Öz rolunu nə qədər sərrast, nə qədər ustalıqla oynamışdısa, bir o qədər də enerji sərf etmişdi. Həm də bu məsələnin direktorun bilməsi qorxusu da üstəlik... Beyni avtomat kimi işləyirdi. "Əşı, bu siçan haradan peyda oldu, axı? Bu qədər artıq-urtuq şey olan mətbəxdə siçan da olar, hələ bir dinazavr da... Neçə dəfə deyilib ki, mətbəxdə səliqə-sahman yaradın. Baxan var ki?.. Siçanın şüuru yoxdur ki... Yəqin ki, qazan qızmamış tullanıb düşüb içinə. Sonra da yavaş-yavaş o söz..."

Saatlar keçsə də aşpaz özünə gələ bilmirdi. Bu xəbərin yayılacağı perspektivi onu bərk narahat edirdi. İstirahət mərkəzinin rəhbərliyi isə mütləq xəbər tutacaqdı: axı,

xidmət personalı arasında müdürüyyətin "rəğbətini" qazanmaq istəyənlər az deyildi. Onlar əlüstü bu xəbəri rəhbərliyə çatdıracaqdılar. Bəs, bu işə müdürüyyətin münasibəti necə olacaqdı? "Bu basabasda baş aşpaz da deyir ki, get, ərizəni yaz, indidən özünə başqa iş tap! Yəqin ki, işimlə vidalaşmalı olacağam". Bu fikirlər aşpazı bərk narahat edirdi. İşsizliyin hökm sürdüyü indiki vaxtda gül kimi işini itirmək qorxusu ona dinclik vermirdi...

Həmin gün axşamadək heç bir xəbər çıxmadi. Belə qeyri-müəyyənlik aşpazı daha da üzürdü. Heç olmasa müdir onu çağırıb danlayayıdı, söyəydi, hətta döyəydi. Onu qorxudan bu idi ki, müdir çağırıb "şələ-küləni yığışdır, buradan get!" deyəcək. Bəs, onda?!

Gecəni narahat yatan aşpaz səhər istirahət mərkəzinə gələn kimi dedilər ki, səni müdir çağırır. Ürəyi üçuna-uçuna kabinetin qapısını açar-açmaz müdirin gülümşər çöhrəsini görüb gözlərinə inanmadı. Müdir mehribanlıqla ona oturmaq üçün yer göstərdi.

-Dünənki hərəkətini çox bəyəndim! - deyə müdir birbaşa sözə başladı. - Böyük qəhrəmanlıq göstərmisən, afərin! Mənə danışıblar, belə hərəkət heç mənim də ağlıma gəlməzdi. İstirahət mərkəzimizi böyük bələdan qurtarmışan. Buna görə sənə böyük mükafat düşür. Sonra isə əvvəlcədən hazırlanmış və möhürlənmiş bir kağızı ona uzatdı.

-Səni baş aşpaz təyin edirəm. Bu da sənin əmrin, - dedi. - Ancaq bir məni başa sal görmüm, siçanı yemək haradan ağlına gəldi?

-Müdir sağ olsun, - deyə bir qədər ürəklənmiş aşpaz cavab verdi. - Bəzi çətin anlarında, heç bir çıxış yolu qalmayanda adamın başına dahiyanə fikirlər gəlir.

Müdir gülməyini güclə saxlayıb ona getməsi üçün işaretə verdi.

Ölində baş aşpaz vəzifəsinə təyinat əmri tutan aşpaz kabinetdən çıxdı. Qeyri-adi vəziyyətdə idi. Onun nə sevinməyə, nə də kədərlənməyə halı qalmışdı...

MAYOR ŞAHBAZOVUN "SƏMİMİLİYİ"

Mayor Şahbazov sahə müvəkkili kimi xidmət göstərdiyi ərazidə böyük hörmət qazanmışdı. Qəsəbədə böyükdən kiçiyədək hamının ona hörməti vardı. Bütün yiğincaqlara dəvət olunardı, ona həmişə məclislərin yuxarı başında yer göstərilərdi. O da cəmiyyətdə öz yerini bilərdi. Ağsaqqallara hörmət, kiçiklərə məhəbbət bəsləyər, gənclərin problemləri ilə yaxından maraqlanar, bir çətinlik olarsa köməyini əsirgəməzdilər. Hər kəsin işinə yarımağa, hamiya nəsə bir kömək göstərməyə çalışmaq onda bir adət halını almışdı.

Hətta rayonun polis idarəsi rəisinin yanında da Şahbazovun sözü ötürdü. Bunun səbəbləri çox idi. Lakin bir əsas səbəb vardı: Şahbazovun sözü, nəinki təkcə özünün sahə müvəkkili olduğu ərazidə, eləcə də paytaxtın bu rayonunun bütün ərazisində həllədici olurdu. Küsülülərin barişdırılması, müəyyən naraziqliq olan tərəflərin arasında dostluq münasibətlərinin bərqərar olunması məsələlərində, ictimai asayış keşikçiləri ilə yerli sakinlər arasında, hərdənbir də olsa, nəsə bir sıxıntı yaşandıqda "başbilənlər" həmin andaca Şahbazova müraciət edərdilər. Hətta bıçaqlanma, avtoşluq, oğurluq və digər cinayət hadisələri də baş verdikdə o, bu problemin ən asan yolunu tapar, hər işi öz yoluna qoyardı. Onun sahə müvəkkili kimi çalışdığı ərazidə isə müxtəlif qanun pozuntuları olsa da, o, bütün bu işləri öz "yoluna" qoyar, nəticədə heç bir qanun pozuntusu rəsmi qeydə alınmazdı.

Həmin qəsəbədə Muxtar adlı bir nəfər kafe işlədirdi. Necə deyərlər, kiçik sahibkar idi. İki-üç nəfər bu kafedə işlə təmin olunmuşdu və ailəsinə çörəkpulunu məhz buradan aparırdı. Ərazidə yaşayan gənclər, pensiyaçı ahıllar boş vaxtlarını burada keçirirdilər. Onlar kafedə domino, nərd, şahmat oynayır, çay içir, necə deyərlər, işiqli günlərini axşam qaranlığına çatdırırlılar. Yemək yeyən, spirtli

içki içənlər də olurdu.

Muxtar da ailəsinin dolanışq xərcini buradan çıxarırdı, dövlətin vergilərini də vaxtılıvaxtında ödəyirdi. Hamı Muxtarı qanacaqlı, halal birisi kimi tanıyordu. Oturuşunu-duruşunu, böyük-kiçik yerini bilən Muxtarin qəsəbədə hörməti az deyildi və sahə müvəkkili Şahbazov ilə də arası yaxşı idi.

Bir gün, kafedə xeyli müşəterinin olduğu vaxtda içəriyə dörd nəfər mülki paltarlı şəxs daxil oldu. Özlərini təqdim etdilər. Hüquqmühafizə orqanı əməkdaşları olduqları onsuz da məlum idi. Onlar siqnal aldıqlarını və kafedə yoxlama keçirəcəklərini bildirdilər. Muxtar arxayın idi ki, onun müəssisəsində heç nə tapa bilməzlər. Cənki o, heç bir şübhəli işlə məşğul olan deyil. Lakin hər ehtimalla qarşı işçilərinə tapşırı ki, göz-qulaq olsunlar, birdən onların özləri bir küncə-bucağa narkotikdən-zaddan nəsə bir şey atarlar və gəl sonra bunun altından çıx, görüm necə çıxacaqsan.

Xeyli axtarışdan sonra gələnlərin biri bərkədən səsləndi:

-Tapdim! - Sonra da yoldaşlarını çağırıb əlindəki yumru əşyanı onlara göstərdi. - Baxın, deməli siqnal doğru imiş.

Muxtar heç ömründə belə bir şey görməmişdi və indinin özündə də onun nə olduğunu bilmədi.

-Bu nədir? - deyə onlardan soruşdu. - Axı, mən onu birinci dəfədir ki, görürəm.

Muxtar çəşib qalmışdı. Bu nədir? Onu bura kim gətirib? Axı, hər gün hər tərəf onun nəzarəti altında silinir, süpürülür, təmizlənir. Yəni bu göydən düşdü?!

-Fikrini polis idarəsində bildirərsən, yiğis gedək. - Sözünü eşidəndə Muxtar başa düşdü ki, artıq iş-işdən keçib, onu şantaj ediblər. Məsələ böyüyüb.

Elə bu vaxt xoşbəxtlikdən mayor Şahba-

zov kafenin qapısında göründü. Onu görən ki-mi Muxtar sanki bir qədər yüngülləşdi. Sahə müvəkkili gələnlərlə görüşdü, hadisənin məhiyyətini öyrənəndən sonra onlarla söhbət apardı. Danışılanlardan Muxtar yalnız tez-tez işlədilən "limonka" sözünü yadında saxlaya bildi. Sözün qisası, Şahbazovun təsadüfən gəlib çıxmazı Muxtarın qanının arasına girdi-sə də, onu xeyli maddi ziyana da saldı.

"Qonaqlar" aldıqlarını alıb gedəndən sonra Muxtar mayor Şahbazovun qabağına bir çaynik çay qoydu, özü də onunla qarşı-qarşıya oturub soruşdu:

-Ay başına dönüm, bir məni başa sal görüm, o ananasa oxşayan əşya nə idi? O necə bir qorxulu şeymiş ki, mənə bu qədər zərər vurdur?

-Yaxşı qurtardin. Gedib nəzir verərsən. -Gülümsəyən Şahbazov onu sakitləşdirməyə çalışdı. -Bəzən belə işlər də olur.

Sonra Şahbazov ona bugünkü hadisəyə bənzər bir əhvalat danışdı:

"Bir qədər əvvəlin söhbətidir. Tanışlarım-dan birinin şəhərdə böyük bir mağazası var. Mağaza başdan-başa aztapılan mallarla doludur. Qeyd edim ki, həmin mağaza da, onun sahibi də elə bu saatın özündə də fəaliyyətini davam etdirir. Tanışım bu əhvalatı mənə özü danışıb. Bir məsələni də deyim ki, sənin bu balaca kafenə baxma, haqqında söhbət açdı-ğım ticarət obyektini hər oğul işlədə bilməz. Çünkü elə bir mağazanı işlətmək üçün yuxarıda böyük bir adamın olsun gərək. Elə mənim tanışımın da yuxarıda yaxşı adamları var. Ona görə də tanışma dəyib dolaşan olmur. Günlərin birində bir neçə nəfər, elə sənin kafenə girən kimi, onun obyektiñə daxil olur. Tez qapılar bağlanır. Yoxlanış başlayır. Sənə kimdən deyim, tanışımın oğlundan. Həmin yeniyetmə bu gör-götür dünyasında doğulub, böyüüb və tərbiyələnib. Sənə baxma. O sa-atdaca bunun qurama bir iş olduğunu anlayır. Odur ki, nə etməli olduğunu atasından tez anlayır, bir andaca, heç kəsin xəbəri olmadan telefona qaçır və doğma dayısına zəng edir ki, bəs, nə durmusan, tez özünü çatdır, belə bir

hadisə baş verib. Oğlanın dayısı, yəni ticarət obyektinin sahibinin qaynı gələnlərin mən-sub olduğu baş idarədə yaxşı vəzifədə işlə-yirmiş. Mağazada məsələ tam kulminasiya nöqtəsinə çatanda həmin şəxs içəriyə daxil olur və hadisələrə özü də müdaxilə edir. Yoxlanış keçirənlər hadisənin belə yol alacağını gözləmədiklərindən özlərini itirsələr də daha geriyə yolun olmadığını hiss edirlər və işin sonunu gözləmək qərarına gəlirlər. Sən demə, yoxlanış aparənlər mağazanı yoxlayarkən odlu silah - tapança tapıblarmış. Mağaza sahibinin qohumu olan vəzifə sahibi işini yaxşı bilən məmər kimi, ilk olaraq tapançanın kimə mənsub olduğunu, indiyədək onunla bir cinayətin törədilib-törədilmədiyini öyrənilməsi məqsədilə tez özünün işlədiyi idarəyə məlumat verir və təbii ki, silahın nömrəsini də bildirməyi unutmur. Bir qədər keçidikdən sonra idarədən ona məlumat verirlər ki, silah-la heç bir cinayət törədilməmişdir. Sonra isə tapançanın məxsus olduğu adamın adını da bildirirlər. Tapança mağazada yoxlama apa-ranların birinin tabel silahı imiş. Sən demə, gələnlər mağazanı yoxlayarkən silahı özləri ilə gizlicə rəflərin birinə atıblar və digəri də guya onu tapıb, qanunsuz silah saxlamaq bə-hanəsilə mağaza sahibindən külli miqdarda pul qoparacaqlarmış. Mağaza sahibinin qohumunun qəfil gəlişi onların planını pozubmuş. Sonra nə olduğunu deyə bilmərəm...".

Sahə müvəkkilinin söylədiklərini təəccüb-lə dinləyən Muxtar çəşib qalmışdı. Elə hey fi-kirləşirdi ki, həmin anda Şahbazov gəlib çıxmışydı, görəsən onun taleyi necə olacaqdı? Allah onu haradan yetirdi? Görəsən, belə hadisələr tez-tezmi olur?

Mayor Şahbazov çoxdan pensiyaya çıxıb. O da vaxt keçirməyə tez-tez Muxtarın kafesi-nə gəlir. Oturub çay içə-içə köhnə zamanları, ötən günlərini xatırlayıb, düşünür, düşünür...

Muxtar artıq ahıllaşsa da, hələ bir-iki il də işləmək, sonra isə yerini - yəni ictimai iaşə obyektiñə ogluna tapşırmaq niyyətindədir. Həyat isə gündən-günə təzələnərək, daha doğrusu təmizlənərək sürətlə irəliləyir.



NURANƏ NİHAN

AZƏRBAYCAN BAYRAĞI

Qan qoxulu o illerin hər dəhşətli anıyla,
Neçə-neçə məzlumların sıpər olan canıyla,
Saya gəlməz şəhidlərin töküldüyü qanıyla
Qazandıǵım hürriyətim - Azərbaycan bayrağı!
Mübarizəm, şücaətim - Azərbaycan bayrağı!

Gəzib dolan bu dünyani bayraq macərasında,
Varmı belə gözəl bayraq bayraqlar arasında?
Millətimin bir millət tək millətlər sırasında
Varlığıma zəmanətim - Azərbaycan bayrağı!
Mən olmağım, şəxsiyyətim - Azərbaycan bayrağı!

Səma rəngim - Türk olmağım, Türklüyündən var nişan.
Qırmızı rəng - mən azadam, qul olmaram heç zaman.
Yaşıl rəngim - dinim İslam, Allahım - tək Yaradan.
Hər rəngim bir əlamətim - Azərbaycan bayrağı!
Adım-sanım, şan-şöhrətim - Azərbaycan bayrağı!

Sənəe olan bu sevgimin ölçüsü yox bəşərdə.
Səndən ötrü düşsəm xoşdur min bəlaya, min dərdə.
Təki dalgalansın mənim bayrağım zirvələrdə,
Sarsılmayan məhəbbətim - Azərbaycan bayrağı!
Öz eşqimə sədaqətim - Azərbaycan bayrağı!

Mən bu yurdun övladıyam birgə arzum var mənim,
Şəhid olum bayraq üstə bayraq olsun kəfənim.
Nə qədər ki, bayrağım var, var olacaq Vətənim,
Dağ vüqarım, şax qamətim - Azərbaycan bayrağı!
Qürur yerim, fəxarətim - Azərbaycan bayrağı!

AZADLIQ YOLUNDА

Azadlıq yolunda yanın bir çıraq,
Gündüzlər görünür, gecə görünür.
Hər şeydən ucada dayanan bayraq,
Ordan Azərbaycan necə görünür?!

Dumanmı çökübüdü vətənin üstə?
Yox, o, duman deyil - ahdır, amandır!
Fikirlər qarışiq, duyğular xəstə,
Vətən yaralıdır, gör nə zamandır!

Bir bax qərib olan ellərə doğru,
Bizsiz Qarabağın necədir həli?
Göyçə dərd-nisgildir, Zəngəzur ağrı,
Ordan görünürüm bir işiq yolu?

Nigaran-nigaran göydə dolanan,
Şəhid ruhlarından xəbərin varmı?
Oğul həsrətiylə oda qalanan,
Ana ahalarından xəbərin varmı?

Ordan seçilirmi doğru əyridən,
Dövrün çirkabını vaxt siləcəkmi?
Nəfsin meydanında atın səyirdən,
Haqqın cəzasına tuş gələcəkmi?

Rüşvət qanunları salıb kəsərdən,
Uçmur qalasından quş harınların.
Səsi qulağına gəlirmi hərdən,
Acından zil çalan boş qarınların?

Elə hey baxırsan lal kimi susub,
Rəngin xəcalətdən saraldı yoxsa...?
Zəngin ölkəmizdə bu qədər kasib
Görməkdən gözlərin qaraldı yoxsa...?

NƏ FAYDA

O gözlər ki həqiqəti görməyə,
Ona sıpər çəkən qaşdan nə fayda?
İncə duyğulardan kasad ürəyə,
Ağıldan nə fayda, başdan nə fayda?

Heç nə vec verməyir nəfsin güdənə,
Yamanlıq etməyi adət edənə.
Dərdindən içinin yağı gedənə,
Kababdan nə fayda, aşdan nə fayda.

Həyat mürəkkəbdır, getmə dərinə,
Bilmək olmur, xeyiri nə, şəri nə?!
Sağlığında unudulan birinə,
Öləndə tökülen yaşdan nə fayda?

Ruh geri dönərmi çıxdığı cana?
Bir ömrün vədəsi yetibsə sona!
Torpağın altında yatan insana,
Üstünü bəzəyən daşdan nə fayda?

Hərə bu dünyada bir yolu seçdi,
Kim nəyi əkdisə, onu da biçdi.
Nihan, olan oldu, keçən də keçdi,
Bəlkədən nə fayda, kaşdan nə fayda.

QARABAĞ HƏSRƏTİ

Qarabağ, hicranın nə uzun oldu?!
İllərdir yaşayan ölü kimiyəm.
Ah çəkib inləyən ana yurdumun,
Tikanlar bürümüş çölü kimiyəm.

Həsrətin dilimdə bir nəgmə olmuş,
Dərdin süzülərək qəlbimə dolmuş.
Ləçəyi xəzandan saralıb solmuş,
Viranə bağların gülü kimiyəm.

Artıq qovuşmamız qalib allaha,
Nə qədər göz dikək gələn sabaha?!
O qaynar ürəyim isinmir daha,
Sönmüş ocaqların külü kimiyəm.

Zaman ilmə-ilmə səbrimi sökür,
Ümidlər su olub torpağa çökür.
Şerim haray çəkir, göz yaşı tökür,
Nihanam, çayların seli kimiyəm.

XOCALI HARAYI

Dərdimizi kim anlaya, kim qana,
Daşa desək, çətin ki daş dayana.
Göz yumma, gəl, o dəhşətə, o qana,
Məzlmun səsinə səs ver, ay dünya!

Söylə, bircə dəfə canın yandımı?
Qəlbin heç sızlayıb, qanın dondumu?
O zülümlər beşdimi, ya ondumu,
Bir-bir deyim, sən də otur say, dünya!

Zülmət gecə, soyuq hava, şaxta, qar,
Od ələndi, ərşə qalxdı ahu-zar.
Bir el batdı, bir yurd oldu tarimar,
Sən gördünmü bu dəhşətə tay, dünya!

Axan qanlar qar üstünə saldı iz,
Baş kəsildi, qol budandı, çıxdı göz.
Əsir düşdü neçə gəlin, neçə qız,
Oldu həyatları necə zay, dünya!

Yandırma düşmənin zülm ocağını,
Qoparma yaramın üz-qaysağıını.
Yaxşı-yaxşı dinlə, aç qulağını,
Xocalımın harayını duy, dünya!

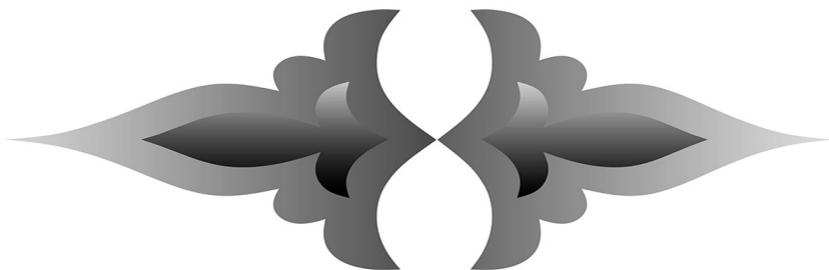
A MILLƏT

Tarixdə salmışq silinməz bir iz,
Ərənlər yetirmiş Oğuz nəslimiz,
Yenilməz, qüdrətli, şanlı türkük biz,
Adımıza sahib çıxaq, a millət.

Qətiləssin gümanımız, bəlkəmiz,
Düşmənləri dərdə salsın kölgəmiz,
Od-alovlar ölkəsidir ölkəmiz,
Odumuza sahib çıxaq, a millət.

Gücmüzü sübut edək cahana,
Haqq səsimiz qoy yayılsın hər yana,
Yağı göz qoyduğu ney-balabana,
Udumuza sahib çıxaq, a millət.

Nihan, sanki sini b qol-qanadımız,
Hələ də susmayıb ah-fəryadımız,
Qarabağda qaldı ağız dadımız,
Dadımıza sahib çıxaq, a millət.



ƏLİ BƏY AZƏRİ

BÖYRƏK DAŞI

(hekayə)

Qatarda Bakıya gedirdim. Kupedə ikimiz idik. O, pərdənin qırğını çəkib yolboyu təbiəti seyr edirdi. Qaranlıq düşdүyündən hiss edirdim ki, məqsədi təbiəti seyr etmək deyil, mənimlə, və yaxud hər hansı bir başqa adamlı ünsiyyətdən qaçmaqdır. İndi coxları belədir; yolboyu söhbət etmək əvəzinə bir-birinə mesaj yazırlar, xüsusən də yeni tanışlıqlardan qaçırlar. Mən isə söhbət etmək istəyirdim. Şübhəsiz ki, kupedə ikimizdən başqa heç kim olmadığından onunla söhbət etməliydim. Hazırlaşdım ki, müraciət edib onu fikirlərdən ayırm, söhbət tutum, elə bu vaxt kuppenin qapısı açıldı. Bələdçi xanım özünü göstərib soruşdu:

-Sizə çay gətirimmi?

Çay içmək fikrim olmasa da bələdçi xanımı qırmaq istəmədim.

-İki stəkan zəhmət olmasa. - dedim.

-Mənim çayımı açıq rəngli, yəni rəngini lap az edin. - Kupe yoldaşım dərhal bildi ki, ikinci stəkanı onun üçün sıfariş edirəm, laqeyd qala bilmədi, çevrilib münasibətini bildirdi.

Bələdçi getdi, mən maraqla ona baxdım, nə isə danışacağını güman etdim. O isə çölə baxmaqda davam edirdi. Heç üç dəqiqə keçməmiş bələdçi iki stəkan açıq rəngli çay, qənd və iki ədəd limonlu konfetlə geri qayıtdı.

-Buyurun, ağız şirinliyi ilə için. - Gətirdiklərini masanın üstünə qoyub çıxdı.

-Gəl, tanış olaq. - Mən daha dayana bilmədim, ilk olaraq təklif edib əlimi uzatdım. -

Adəm.

-Şikar. - O, könülsüz olaraq əlimi sıxdı və səni gülümşündü.

Qısaca tanış olduq. Özümdən asılı olmayaraq şəhərə getməyinin səbəbini soruştum.

-Həkimə gedirəm. - dedi və başına gələn bir hadisəni danişdi, amma bir müsibət kimi danişdi.

...Həmin gün Mərkəzi Klinikanın Gəncə şəhərində yeni açılmış bölgə şöbəsində izdiham müşahidə olunurdu, toplaşanların hamısı Bakıdan gəlmış Firdovsi həkimin qəbuluna düşməyə can atırdı.

-Ay balam, nə xəbərdir? - Yaşlı mühafizəçi basırıq yaradanlara bir neçə dəfə təpinqə də xeyri yox idi, adamlar bir-birini basıb içəri keçmək istəyirdilər. - Niyə qırğın salırsınız? Firdovsi həkim sizi bir-bir qəbul edəcəkdir. O, Bakıdan elə bunun üçün gəlib də... Hamını qəbul etməyincə nəinki Bakıya qayıtmayacaq, heç nahar fasıləsinə də çıxmayaçaqdır.

Firdovsi həkim ixtisasca uroloqdu, Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən Mərkəzi Klinikada işləyirdi. Əhali arasında daha çox cərrah-uroloq kimi tanınirdi. Qəbuluna gələn xəstələri inandırıa bilirdi ki, böyrək daşını yalnız əməliyyat yolu ilə oradan çıxarmaq olar. Elə indicə analizlərinin cavabını laboratoriyadan götürüb gələn Fəxrəddinlə söhbətində də bunu vurgulayırdı.

-Həkim, bəs deyirlər, müxtəlif üsullarla

böyrək daşını salmaq mümkündür?

-Mən bir həkim kimi səni inandırıram ki, bələ bir üsul mümkün deyil. Kim deyirsə, yalan deyir, camaatı aldadır.

-Qonşuluqda İbrahim adlı bir kişi var. Ağdamdan gələn məcburi köçkünlərdəndir. Deyirlər ki, rayonda feldşer işləyib, yeddi para kəndin doxturu olub. Böyrəyində daş olana çoxlu piyvə içirdir, sonra onu salır isti vannaya. İynə vurur, sistem qoşur, böyrəyindəki daşı salır.

-Sən ki ona belə inanırsan, niyə onun yanına getməyib mənim yanımı gəlmisən? Elə gedər-din İbrahim doxtur sənin də böyrəyinin daşını salardı.

-Qorxdum onun yanına getməyə. Dedim birlən alınmaz, pristup-zad verər.

-Bax, düz eləyib qorxmusan. Ola bilər ki, daş böyrəkdən aralanıb kanala düşsün. Bu daha da dəhşətlidir. Böyrək yoluna düşən daş kanalı bağlayar, pristup verər və bir anın içində böyrəyi sıradan çıxardar, lap ölümlə də nəticələnə bilər. Onda sənə heç kim kömək edə bilməz. Yaxşı halda əməliyyat etdirib sıradan çıxmış böyrəyinlə vidalaşacaqsan.

-Bəs pis halda?

-Dedim axı, pristup ölümlə də nəticələnə bilər. Onda da ehsanını yeyib, goruna söyücəklər ki, qiymadı canına pul xərcləməyə, getdi torpağın altına.

-Həkim, olar, bir şey də soruşum?

-Soruş, soruş. Madam ki, səni dinləyirəm, nə istəyirsən, soruş.

-Bəs o ot çayları içənlər var ha, onlar necə? Ot çayları böyrəkdə olan duzu, kristal daşları yuyub təmizləyə bilməz?

-Divara yaxılmış əhəngi su ilə yuyub təmizləmək olur?

-Çətin.

-Bax, böyrəkdə yiğilan duzu, kristalları da belə. Heç bir daşqapanla, ot çayı ilə böyrəkdə olan duzu yuyub təmizləmək olmaz. Bununla sən ancaq öz vəziyyətini ağırlaşdırıa bilərsən.

-Yaxşı, həkim, onda mən nə vaxt gəlim əməliyyata?

-Həftənin birinci günü olursan Bakıda. Ödənişini edirsən, sonra nə lazımdırsa, mən orda deyəcəyəm. İnşallah, ikinci gün əməliyyat edərəm, dördüncü gün də evə yazaram. Dur, get

hazırlaş.

Fəxrəddin çıxan kimi qapıda duran növbəti xəstə içəri soxulmağa cəhd göstərdi, lakin Firdovsi həkim əli ilə gözləmək işarəsi verdi.

-Gözlə, indi çağıracağam. - deyə üzünü asis-sentə tutdu. - Yadındadır, keçən ay buradan bir nəfərin böyrəyini əməliyyat etmişdik?

-Hə, yadimdadır.

-Tez onu tap. De, təcili qəbulə gəlsin. Böyrəyindən çıxartdığımız daşları da gətirsin.

-Bəlkə heç daşları saxlamayıb, tullayıb?

-Tullamaz, hələmhəlbət özünə tapşırılmışdım.

-Soruşsa ki, daşları neyləyirsiniz? Ona nə deyim?

-Başını işlət. Bir şey fikirləşib de. - Firdovsi həkim əlindəki qələmlə başını qaşışın fikirləşməyə çalışdı. - Hə, hə, tapdim. De ki daşları Almaniyaya göndərəcəyik. Orada daşları müəyinə edib resept yazasıdır. Həmin reseptə uyğun dərmanlar qəbul olunmalıdır ki, böyrəkdə bir daha daş yiğilmasın.

Asissent qeyd dəftərçəsini götürüb içəri otağa keçdi. Firdovsi həkim isə qapıda duran cavav oğlana buyruq verdi:

-Növbəti xəstəni burax, gəlsin.

Dəhlizdə Firdovsi həkimin qəbuluna düşmək istəyən adamların arasında Şikar adlı orta-yaşlı, ortaboylu bir adam vardı. Şikar o tərəf-bu tərəfə gəzmiş, özünü çox sakit aparır, içəri keçməyə cəhd göstərmirdi, elə bil heç həkim qəbuluna gəlməmişdi. Saçlarının dümağ olması onun yaşına da uyğun gəlmirdi. Hərəkətlərindən bir narahatlılıq keçirdiyi hiss olundurdu. Bununla belə o, basırıq yaradılara qoşulmasa da içəriyə keçməyə maraq göstərməsi özünü azacıq bürüzə verirdi. Bəlkə də hara isə tələsirdi, vaxtı az olduğundan ümid etmirdi ki, qəbulu düşə bilsin.

Şikar fikir-xəyal içində vurnuxaraq o yan-bu yana var-gəl etməkdə idi ki, telefonuna zəng gəldi.

-Alo, eşidirəm.

-Şikardır?

-Bəli, özüdür. Eşidirəm.

-Siz keçən ay Bakıda, Mərkəzi Klinikada Firdovsi həkim tərəfindən böyrəyinizdən əməliyyat olunmuşunuz?

-Bəli. Bunu siz hardan bilirsiniz?

-İndi bunun əhəmiyyəti yoxdur. Deyin görüm, böyrəyinizdən çıxan daşları neyləmisiniz?

-Dünənə qədər saxlayırdım. Səhər-səhər evdən çıxanda uşağa tapşırdım ki, tullasın.

-Bəs həkim sizə tapşırmamışdı ki, saxlayın?

-Nə olsun demişdi. Düz qırx gündür ki, əməliyyat olunmuşam. Həmin daşları göstərmədiyim adam qalmayıb. İş yerində, qohum-əqrəba arasında, bəlkə də beş yüz nəfərdən çox adama Firdovsi həkimi tanıtmışam. Daşları bundan artıq saxlayıb neyləməliydim ki?

-Ay səni, Şikar müəllim! - Telefonla danışan adam bir an duruxdu, nəyə isə təəssüflənirdi. - Bəs indi biz nə edək?

-Siz kimsiniz axı?

-Mən Firdovsi həkimin asissentiyəm.

-Böyrəyimdən çıxan daşlar onun elmi işinə, müdafiəsinə lazımdır?

-Yox. Daşlar Firdovsi həkimə lazım deyil. Ona lazım olsayıdı elə özündə saxlayardı, sizə niyə verirdi. Daşlar sizə, sizin sağlamlığınızla lazımdır.

-Bundan sonra böyrəyimdən çıxan daşlar mənim nəyimə gərəkdir?

-Əslində siz maraqlı olmalıdır ki, biz həmin daşları Almaniyaya göndərək. Almaniyada böyrək daşları analiz olunacaq, öyrəniləcək ki, belə daşlar hansı səbəbdən böyrəkdə əmələ gəlir və müvafiq resept yazılmacaq. Siz də həmin reseptə uyğun həblər qəbul edəcəksiniz ki, böyrəklərinizdə bir daha daş əmələ gəlməsin.

-Mən indi evlə əlaqə saxlayaram. Əgər daşları zibil qutusuna atmayıblarsa, gətirərəm.

-Daşları tapan kimi bizə dərhal xəbər verin, vaxtimız azdır.

"Buna bax, hələ bir vaxtimız azdır, deyir. Qırx gün məstan pişik kimi xorhaxor yatıblar, heç Şikarın böyrəyimdən çıxan daşlar yadlarına da düşməyib, indi durub gəliblər ki, daşları Almaniyaya müayinəyə göndərməliyik. Elə bil qırx günü mən yox, onlar gözləyiblər. Odur ki, dilləri də var, vaxtimız azdır, deyir".

Şikar telefonunu yenidən işə salıb oğlunun nömrəsini yığdı.

-Alo, İslam, hələ məktəbə getməmisən? Yaxşı, de görüm, mənim böyrəyimdən çıxan daşları tullamışan? Tullamışan? Necə tullamışan? Elə salafanda zibil torbasının içinə qoyub küçədəki zibil qabına atmışan? Qaç get ora, gör

zibildəşyanlar zibili aparmayıblarsa, axtar, öz zibilimizi tap. İçindəki daşları çıxart, mənə xəbər elə.

"İşə bir bax! Qırx gün idi ki, daşları saxlayırdım. Deynən bir gün də saxla da... Axı mən hardan biləcəkdim ki, Firdovsi həkim bu gün gələcək?"

Küncdəki oturacağa yaxınlaşıb əyləşdi. Daşlar tapılmayınca həkimin qəbuluna girməyin mənası yoxdu. Kaş ki daşlar tapılıydi. O, başını əlləri arasına alıb dərin fikrə qərq oldu. Böyrək əməliyyatı ətrafında olub-keçənlər bir kino lenti kimi gəlib keçdi Şikarın gözünün qabağından.

...Böyrəyində daş olduğunu biləndə Şikar əvvəl-əvvəl fikir vermədi. "Nə olasıdır? İndi böyrəyində daş olmayan varmı?" deyə düşündü və xəstəliyini ciddiyə almadı. Amma ağrıları artdıqca narahat olmağa başladı. Həm də belindəki küt ağrının səbəbini böyrək daşının ayağına yazdı və müalicə olunmaq qərarına gəldi.

-Həkimə getmək lazım deyil. - Şikar qərarını Bakıda yaşıyan qardaşına açıqladıqda o, balləni lap dibdən vurdu. İndiki həkimlər daşürəklidirlər, yəni manqurdurlar, xəstələrə heç yaçıqları gəlmir. İstənilən xəstəyə müştəri gözü ilə baxırlar. Onu elə vəziyyətə düçər edirlər ki, uzun müddət get-gələ salıb əlində olan pulunu çəkə bilsinlər. Sonra da nə olar, olar. Onsuz da indi yaxşı, bir az da insaflı həkim tapmaq müşkül məsələdir.

-Sən də kömək etmək əvəzinə düzələn işə mız qoyursan. - Həyat yoldaşı Yasəmən etirazını bildirdi.

-Siz niyə məni başa düşmək istəmirsiniz. Həkim birinci növbədə böyrəkdə daşın yaranma səbəbini müəyyənləşdirməli və bunu aradan qaldırmaq üçün tədbir görməlidir. Yoxsa pulunu alıb əməliyyat edəcək, daşı oradan çıxardacaqdır. Bir müddətdən sonra böyrəkdə yenidən daş əmələ gələcək. Mən bunu demək istəyirəm.

-Bəs mən nə edim? Ağrılarım günü gündən artır. - Şikar bir əlac istədi qardaşından.

-Mən indi "Xalq təbabəti" kitabına baxıb sənə bir-iki ot dəmləməsi deyəcəm. Bir həftə başqa maye qəbul etmədən gündə üç dəfə ancaq ot dəmləməsi içərsən. Sonra bazara gedib daşqapan kökü alarsan. Onu yaxşıca qaynadar-

san ki, həlimə çevrilsin. İliq vəziyyətdə hər yarım saatda bir armudu stəkan içərsən. Elə ki, dörd saat tamam oldu vannanı isti su ilə doldurub girərsən işinə. Daş parça-parça olub gəlib töküləcək.

Şikar evə dönən kimi qardaşının dediklərinə əməl etməyə başladı. Dördüncü gün idi ki, ot dəmləmələri içirdi, sol böyrəyindəki ağrılar şiddətləndi. Ağrıkəsici dərman atsa da xeyri olmadı. Böyrəyi elə dəhşətli ağrılar verirdi ki, Şikar az qalırdı huşunu itirsin.

-Özünə yazığın gölmir? Niyə telefonu götürüb təcili yardımə zəng vurmursan? - Axşam saatlarında arvadı baxdı ki, Şikar bu gecə ağrılarla dözə bilməyəcək ona acıqlandı.

-Görmürsən halim yoxdur, sancıdan doğanırıram? Təcili yardımə özün zəng vur. - Şikar hırslı-hırslı tapşırıq verdi, bir növ tənəli sözlərinə görə arvadına təpindi.

"Nahaq qulaq asdım qardaşıma. Gərək həkimə gedərdim. İndi pristup versə, daş kanalı bağlsa, böyrəyimi partlatşa necə olacaq? Kim mənə kömək edəcək? Bəlkə qardaşımın da dediklərində bir həqiqət var. Ancaq ilkin mərhələdə, daş böyrəkdə təzə-təzə formalaşanda, kiçik ölçüdə olanda. Mənim böyrəyimdə isə çoxdandır özünə yuva salıb, böyüyüb. İndi onu tərpətməkmi olar?"

Təcili yardım stansiyasına iki zəng eyni vaxtda oldu. Növbətçi tibb bacısı qeyd dəftərinə yazdıqdan sonra çağırışın ünvanlarını bir vərəqə köçürüb Könül həkimə uzatdı. O, dərhal çantasını götürüb maşının yanına yollandı.

-Getdik! - Maşına oturan kimi mürgüləməkdə olan sürücүyə göstəriş verdi. - Yatmaq vaxtı deyil. Natiq, al bunu. Bu ünvanlara gedəcəyik. - Ünvanlar yazılımış vərəqi sürücүyə uzatdı.

Natiq maşını işə salıb mühərrikin azacıq qızmasını gözlədi. Gözü ilə vərəqə baxdı ki, görüsün hansı ünvanlara gedəcəkdir. "Sukonnaya 24, mənzil 41 və Tereşkova 38, mənzil 48" ünvanlar vərəqəsində beləcə də qeyd olunmuşdu.

-Birinci hansı ünvana sürüm? - deyə Natiq soruşdu.

-Hansına istəyirsən sür. Ancaq bir az tez ol.

-Tereşkova həm yaxındır, həm də əvvəllər orda yaşamışam. Bu, çağırış verən hər kimdir-sə mənim köhnə qonşularımdandır. - Sürücü

Natiq aydınlıq gətirdi və ayağını qaza qoyub maşını hərəkətə gətirdi.

Beş-altı dəqiqə keçməmiş təcili yardım maşını "Tereşkova 38" ünvanında yerləşən beşmərtəbəli binanın qarşısında dayandı. Bunu pəncərədən görən kimi Şikarın oğlu İslam həkimi qarşılıamağa çıxdı.

-Düz gəlmisiniz. Atamın vəziyyəti ağırdır. Tez gəlin! - İslam bunu deyib həkimi birinci mərtəbədə yerləşən evlərinə apardı.

-Xəstə kimdir? - İçəri keçən həkimin sorğusuna Şikarın həyat yoldaşı divanda uzanıb ağrıdan gözlərini yummuş ərini göstərdi.

Həkim onun əlindən tutub oturdu və nə baş verdiyini soruşdu. Şikar əhvalını danışana kimi onun təzyiqini ölçüdü.

-Nahaq həkimə getməmisiniz. - Həkim dərhal narazılığını bildirdi. - İndi mən iynə vuracam, vəziyyətiniz düzələcək. Ancaq səhər mütləq həkimə gedəcəyini qərarlaşdırırdı.

Könül həkim Şikara sakitləşdirici iynə vurub getdi. On-on beş dəqiqədən sonra vəziyyəti yaxşılaşan Şikar səhər mütləq həkimə gedəcəyini qərarlaşdırırdı.

-Şükür Allaha! Nə yaxşı həkim çağırıldıq. İndi gözlərimə işiq gəldi. Böyrək ağrısı nə amansız ağrı imiş. Dünya-aləm başına fırlanırdı.

Şikar sübh tezdən yuxudan oyandı, ağrıyıb ağrımıadığını yoxlamaq üçün elə yataqdan qalxmadan o tərəf-bu tərəfə çevrildi. Sonra yataqdan qalxıb otaqda gəzişdi. Kəskin ağrı olmasa da küt ağrı hələ də bədənini tərk eləməmişdi. Telefonu götürüb mətbəxə keçdi ki, səs salıb uşaqları narahat etməsin. Əvvəlcə dərs hissə müdürü Tərifə müəllimənin nömrəsini yiğdi.

-Sabahınız xeyir! Bağışlayın ki, belə tezdən müraciət edirəm. Böyrəyim pristup verib, gecə evə təcili yardım çağırılmışdım. Gəlib iynə vurdu. Ancaq ağrılarım keçməyib, dərsə gələ bilməyəcəyəm, həkimə gedəcəyəm. Qoy, Həbib müəllim məni əvəz etsin, keçən aydan mənə borcludur. Yaxşı, lap özüm də zəng vurub deyərəm.

Sağollaşın telefonu söndürdü və Həbib müəllimin nömrəsini yiğdi. Məktəb tərəfdən arxayı olandan sonra qayıdır yerinə uzandı. Hələ tezdi, həkimə getmək vaxtı deyildi.

Şikar yoldaşı ilə xəstəxanaya gələndə saat doqquzu təzəcə keçmişdi. Qeydiyyat otağının

balaca pəncərəsinə yaxınlaşıb ambulator kartasını istəyəndə qeydiyyatçı Şəhla xanım, deyəsən onu tanıdı.

-Siz Şikar müəllim deyilsiniz?

-Bəli. - Şikar əlüstü cavab verdi. - Necə bəyəm?

-Gərək ki, bir həftə əvvəl yenə də gəlmisdir?

-Hə, gəlmisdim, aparata düşüb böyrəklərimi yoxlatdırırdım.

-Deyirəm axı. Mən sizi görən kimi tanıdım.

26-da işləyirsiniz, Kənanın müəllimisiniz.

Qeydiyyatçı ilə Şikar müəllimin damışığı həyat yoldaşı Qönçənin diqqətini cəlb etdi. Şəhla xanımın belə şirin-şirin danışması, ona heç bir məhəl qoymaması Qönçənin ürəyinə az qala şübhə toxumları səpəcəkdi ki, Şəhlanın son açıqlamasından sonra bir az toxtadı.

-Kənan sizin nəyinizdir? - Növbəti sualı Şikar müəllim verdi.

-Bacımın oğludur. Elə hey sizi tərifləyir. Deyir mən də məktəbi bitirəndən sonra hərbçi olacağam.

-Sağ olsun. Kənan ağıllı oğlandır. İnşallah arzusuna çatar.

-Hə, bağışlayın. Başınızı boş söhbətlə qarışdırıb vaxtınızı aldım. - Şəhla bunu deyib balaca korobkadan Şikarın kartasını çıxardaraq ona uzatdı. - Buyurun! Heç demədiniz axı... nə məsələdir. Sizi ən çox narahat edən nədir? Bəlkə tanıdığımız həkimlərdən birinə yönəltidik.

-Böyrəkləridir. - Şikar ağızını açmamış Qönçə dilləndi. - Neçə vaxtdır heç rahatlıq vermir. Bir az ot-əncər müalicəsi almaq istədi, o da alınmadı. İndi pristup verib. Heç bilmirik neyləyək. Bəlkə də daş parçalanıb kanala düşüb. Gəldik ki, UZİ-yə saldırıb öyrənək.

-Sizi istədiyimdən deyirəm, yüngül olsaydı, xahiş edərdik, öz həkimlərimiz bir şey yazardı. Ciddi xəstəliklərə baxası bizdə fərli-başlı həkim yoxdur. Özünüzü nahaq əziyyətə salıb axtarmayıñ. Bağmanlara gedin. Mərkəzi Klinikanın təzə açılmış filialında həm yaxşı həkimlər var, həm də dəqiq analiz edən bahalı aparatura quraşdırıblar. Deyirdilər bu gün Bakıdan məşhur uroloq gələsidir. Bir həftə qabaq qəbulaya zıldılar. Bu, bəlkə də sizin bəxtinizədir. Bir də havayıdan burda pul xərcləyib aparata düşməyin. Di durmayın, gedin.

-Allah köməyiniz olsun. - Qönçə təşəkkürünü bildirib pəncərənin ağızından aralandı, Şikarın əlindən tutaraq çıxış qapısına tərəf çəkdi. - Gəl, gedək, burda vaxt itirməyə dəyməz.

O, işdən nahar fasiləsinə qayıdanda qardaşı Şikarla arvadı Qönçəni evlərində görüb təccübənləndi.

-Xeyirdimi, qardaş? - deyə təəccübə soruşdu. - Getdiyin heç on gün olmaz. Ot dəmləmələrinin bir xeyri oldumu? Bəs niyə xəbərsiz gəlmisiniz? Bir iş-zadmı olub?

-İnşallah, xeyir olar. - Şikar həmişəki təmkini pozmadan cavab verdi. - Ot dəmləmələrdən bir az içdim.

-Bəs sonra nə oldu? - Orxan baxdı ki, qardaşı sözlü adama oxşayır.

-Əvvəlcə sən paltarını dəyiş, gəl otur. Bir stəkan çay iç, rahatlan, mən də yavaş-yavaş danışım.

Orxan istədi yataq otağına keçib paltarını dəyişsin, amma tez də fikrindən vaz keçdi. "Bəlkə şəhərə qayıtmalı olduq. Şikar yəqin ki, elə-belə gəlməyib, işi çıxdığı üçün gəlib. Yoxsa nə ola bilər?"

Vanna otağına keçib əl-üzünü yudu, dəsmalla qurulayıb otağa qayıdanda arvadı masaya yemək düzürdü. Elə yemək süfrəsi arxasında Şikar böyük qardaşına ot dəmləmələri ilə başlanan başına gələnləri yerli-yataqlı danişdi.

-Saat üçdə Mərkəzi Klinikada, Firdovsi həkimin yanında olmalıdır. Pulu çatdırılmalıdır ki, sabah əməliyyata götürsün.

-Neçəyə danışınız?

-Min səkkiz yüz manata.

-Allah onun evini başına uçurmasın, balaları yaziqdır. Belə baha da böyrək əməliyyatı olar? Bəlkə başqa yerdə əməliyyat etdirək? Biz bütün işlərimizi Sumqayıt həkimləri ilə görürük. Həm keyfiyyətli, həm də Bakı həkimlərinə baxmış, ən azından iki dəfə ucuz.

-Yox, lazımdır, bu iş artıq danışılıb.

-Yaxşı, nə deyirəm ki. Təki xeyirli olsun. - Orxan baxdı ki, qardaşı inadından geri çekilən deyil, razılaşdı. - Durun, getdik.

Mərkəzi Klinikanın həyətinə çatan kimi Şikar Firdovsi həkimə zəng vurdu.

-Salam, həkim, biz gəlmışik. Gəncədən. Böyrək əməliyyatına, Xəstəxananın həyətin-dəyik. Hə, Klinikanın. Yaxşı, yaxşı. - Telefonu

bağlayıb məlumat verdi. - Deyir ki, mən Klinikada deyiləm, kənardayam. Qalxın ikinci mərtəbəyə, indi tapşıraram, mənim asissentim sizə yaxınlaşar, nə etmək lazımdır, deyər.

-Mən deyirəm də, bunlar başdan-ayağa firıldadıqları. Dillərinə bir kəlmə də olsun düz söz gəlmir. Görüş təyin eləmisən saat üçə, canın çıxsın otur yerində, gələnini qəbul elə. Mən nə tanıyıram sənin asissentin kimdir. Mənə sənin özünlə görüşüb danışmaq lazımdır, görüm nə qarantiya verirsən.

-Daha danışmağın yeri yoxdur. - Şikar təəssüfdoğurucu tərzdə dilləndi. - Bura qədər onun adına gəlmişik. Qalxaq yuxarı, görək asissentini nə deyir. Geri qayıdası deyilik ki.

-Qalxaq deyirsən, qalxaq. Görək asissentini hansı qəzəli oxuyacaq bizə. - Orxan azaylandı.

O, min dəfə özünə söz versə də ki, heç kimin işinə qarışmayacaq, özü-özü ilə bacara bilmirdi. Belə xasiyyətinə görə böyük qardaşı, həyat yoldaşı da irad tutmuşdu ona. Amma hər dəfə söz versə də yenə əmələ gəlmirdi. Elə ki, bir firildaq işə urcah oldu, dərhal xarakterini ortaya qoyub kəskin münasibət bildirirdi. Coxları onun bu münasibətinə deyirdilər ki, düzələn işə qulp qoyur. Qulp qoymağın necə olduğunu isə o, bilmirdi. Deyərdin ki, filan işə bir qulp qoy, vallah, bacarmazdı. O, elə-belə, boş-boşuna heç nəyə irad tutmazdı, ta ki, özü həmin əyər-əskikliklə rastlaşmasayı. Indi də belə.

Üçü də özlüyündə deyinə-deyinə binaya daxıl oldular. Şikar qabağa düşüb liftə tərəf addımladı. Amma ekranda 8 rəqəmini görüb istiqamətini dəyişdi, pilləkənə tərəf addımlayan Orxanın arxasınca getdi.

İkinci mərtəbəyə qalxıb pilləkənin sağ tərəfində yerləşən gözləmə salonuna keçdilər. Gözləmə otağında onlardan başqa heç kim yox idi. Televizordan və bir neçə dəmir süzgəcli oturacaqdan ibarət gözləmə otağında təzəcə oturmuşdular ki, 26-28 yaşlarında cavan, görünüşcə tirpaş bir oğlan otağa daxil olub onlara yaxınlaşdı.

-Gəncədən gələnlər sizsiniz? - Salamsız-kəlamsız ilk soruşduğu bu oldu.

-Əvvəlcə salam vermək lazımdır, cavan oğlan. - Orxan iradını bildirdi. - Görəsən bizim millət nə vaxt mərifətə, qanacağa öyrəşəcək.

-Mərifətimizə, qanacağıımıza nə gəlib?

Prosto gün ərzində yüzlərlə adamla rastlaşır-san, salam verməkdən çənəm ağrıyır.

-Bir söz artıq deməklə çənə ağrımaz. Həm də sizin dolanışığınız müştərilərdən çıxır. Məcburən onlarla nəzakətli davranışmalısınız.

-Hə, Gəncədən gələn bizik. - Şikar tez müdaxiə etdi ki, mübahisə uzanmasın.

-Mən də Firdovsi həkimin asisentiyəm. Gedək, göstərim pulu hara ödəmək lazımdır.

-Deyirəm də, sizin düşündüyüünüz ancaq puldur. - Orxan qəzəbləndi. - Firdovsi həkim özü hanı? Onu görməyənə kimi biz heç bir pul-zad ödəməyəcəyik.

-Firdovsi həkim burda yoxdur.

-Zəng edin gəlsin. Saat üçə görüş təyin edib, gəlmişik. Zəhmət çəkib gəlsin. Özü burda olan vaxta görüş təyin edərdi. Biz gözləyirik.

-Onun işi var, bu gün gələ bilməyəcək. Həm də mən ona zəng edə bilmərəm. Lazım olanda o, özü mənə zəng vurub nə etmək lazımdırsa deyir.

-Necə yəni zəng vura bilmərəm? Bəlkə əməliyyat etdiyi xəstənin hali pisləşdi, onda da zəng vurmayaçaqsan?

-O mənlik deyil.

-Onda xudafiz. Biz gedirik başqa klinikaya.

-Özünüz bilərsiniz. - Asisent kobud tərzdə bunu deyib otaqdan çıxdı.

-Bəlkə beş-on dəqiqli də gözləyək. - Şikar acızanə tərzdə təklif etdi.

-Mən sənin ağrılarına üzülürəm. Amma bu eclafları da pis tanımiram. Yüz faiz əminəm ki, o, burdadır, bəlkə də kaməra ilə bizi görür. Mən belə dələduzlarla az rastlaşmamışam. Durun, yavaş-yavaş düşək aşağı. Gözləmək istəsəniz, bir az da aşağıda gözləyərik. Ancaq mənə elə gəlir ki, gözləməyə ehtiyac olmayıacaq.

-Niyə? - Şikar yenə də üzücü tərzdə soruşdu.

-Ya biz Klinikadan çıxmadan o, bizə yaxınlaşacaq, ya da uzaqlaşmadan zəng vuracaq ki, qayıdın geri, mən gəlmişəm, klinikadayam.

-Sən buna əminsənmi?

-Min səkkiz yüz manatı kim əldən buraxar?

Yavaş-yavaş otaqdan çıxdılar. Liftin ağızında iki qadın və bir cavan oğlan dayanmışdı, deyəsən liftin yuxarıdan qayıtmamasını gözləyirdilər.

-Firdovsini Allah ölürsün! - Qadınlardan biri o birisinə deyirdi. - Kişinin ürəyini əməliy-

yat etdiyi heç üç gün deyildi. Yaziq heç ayağa qalxıb işqli dünyaya axırıcı dəfə göz dolusu baxmadı, elə yataqdaca canını tapşırdı. İndi də qaçıb gizlənir. Deyirəm bir ətək pul vermişəm sənə, insafın olsun, heç olmasa yarısını qaytar. Daş atıb göyə, başını tutur altınə ki, vallah, bollah, o puldan mənə hələ bir qəpik də çatmayıb. Hamisini kassaya ödəmisiniz.

Bu söhbəti Şikarla Orxan yaxşı eşitməsə də onların arxasında ayağını sürüyüb bir az geri qalan Qönçə təfsilatı ilə dinlədi. "Bu boyda klinikada başqa həkim yoxdur ki, ürəyi də, böyrəyi də Firdovsi canı yanmış əməliyyat edir" deyə öz-özünə sual verdi Qönçə.

Qardaşlar birinci mərtəbəyə düşüb Qönçənin gəlib çatmasını gözlədilər. Sonra üçü də birlikdə giriş-çıxış qapısına doğru addımladılar. Bir addımlığında qapı avtomatik olaraq onların qarşısına açıldı. Bu zaman kimsə arxadan çağırıldı:

-Şikar müəllim!

Hər üçü geriyə qanrlıb baxdılar. Liftin ağızından orta yaşı, ucaboy, başının ön hissəsi dazlaşmış bir kişi onlara tərəf addımlayırdı. Şikarla Qönçə dərhal tanıdlar. Bu Firdovsi həkim idi. Odur ki, geriyə dönüb ona tərəf addımladılar.

-Firdovsi həkim! - İlk olaraq Şikar əlini uzadıb onunla görüşdü, rəngi-rufu dərhal yerinə gəldi, elə bil xilaskarını tapmışdı. - Gəl çıx də. Az qala çıxb getmişdik.

-Şikar müəllim, siz zəng edəndə, vallah, laboratoriyyada idim. Analizlərin cavabını yoxlayırdıq. Ona görə də çıxa bilmirdim. Elə indicə işimizi yekunlaşdırıldıq ki, dərhal sizin yanınıza gəldim.

"Ay aferist. Bəs biz pulu ödəsəydik, necə? Yenədəmi işini qurtarıb dərhal bizim yanımıza gələcəkdir?" Orxan sual dolu baxışlarını bir anlıq Firdovsi həkimin gözlərinə zillədi. "İnan ki, siz çıxb getsəydiniz od vurub atamı yandıracaydılar. Mənim adıma gəlib, kameralara düşəndən sonra pul ödəməyib geri qayıdan xəstəyə görə başımı sigallamayaşırlar ki!" Firdovsi həkimin gözlərində aferistliklə, firıldاقla yanaşı bir yazıqlıq, məzlumluq rüşeymləri də vardı - zamanın məcburiyyəti qarşısında divarın küncünə qıslımaq məzlumluğu.

Onlar söhbət edə-edə yenidən ikinci mərtə-

bəyə qayıtdılar. Gözləmə otağına keçən kimi yenə də üstünlüyü əlində saxlayıb ilk dillənən Firdovsi həkim oldu.

-Vaxtim azdır. Getməliyəm. Deyin, görüm sizi narahat edən nədir? Biz axı Gəncədə hər şeyi danışmışıq. Vallah, bu qiymətə heç kim həmin əməliyyatı boynuna götürməz. Mən eyni vaxtda iki əməliyyat edəcəyəm. Böyrəkdə olan daşı çıxardacam. Sidik kanalına düşmüş daşı isə əzəcəyəm. Qırıntılar sidik kanalı ilə axıb tökülcək.

-Mənə sizin qarantiyanız lazımdır, həkim. - Orxan, özü də bir az əsəbi halda söhbət qoşuldu. - Biz sənə bir ətek pul veririk.

-Mənə vermirsiniz, kassaya köçürürsünüz. Buranın qaydası belədir. Mərkəzi Klinika ölkənin ən yüksək səviyyəli klinikasıdır. Mən hələ sizinlə çox ucuz danışmışam. Özəl klinikalara gedin, görün bu əməliyyatı eləməyə üç min manatdan aşağı razılaşarlarımı?

-Birincisi, qiyməti siz müəyyənləşdirmisiniz, burada klinikalıq bir şey yoxdur. Min səkkiz yüz əvəzinə min beş yüz də deyə bilərdiniz. İkincisi, Sumqayıtda daha ucuz eləyən yüksək səviyyəli həkim tanışlarımız var. Söhbət bunda deyil. Madam ki, Şikar sizinlə danışıb, eybi yoxdur, əməliyyatı siz aparın.

-Əməliyyatdan sonra üç gün də klinikanın palatasında qalacaq. Günü yüz manatdır, amma siz ödəməyəcəksiniz, bu mənim boynumadır.

-Elə olmasın ki, əməliyyatdan sonra yoxladaq, yenə də böyrəyində daş olsun.

-Başa düşmədim, siz soruşursunuz ki, yenidən daş yiğilacaq, yoxsa yox?

-Mən hər iki variantı nəzərdə tuturam. Həkim var, əməliyyat aparır, sadəcə dərini kəsib tikir. Daxili orqanlar üzərində heç nə eləmir, hamısı pul qopartmaqdan ötrüdür. Eyni zamanda, əməliyyatdan sonrakı mərhələdə, daş götürüləndən sonra ləyəndə yenidən qalıqlar yiğilib daşa çevriləcək, ya yox? Bax, məni ən çox narahat edən də elə budur.

-Mən buna cavabdehəm.

-Bəs həmin yerə yenidən daş yiğilarsa...

-İnşallah, olmaz. Müalicə yazılıq, xəstənin özündən də çox şey asılıdır. Pəhrizini saxlamalıdır. Heç narahat olmayın, əməliyyatdan sonra hər şeyi yazıb verəcəyəm. Nəyi necə etmək haqqında tam bir təlimatınız olacaqdır.

Firdovsi həkim bunu deyib ayağa qalxdı.

-Məni bağışlayın, təcili getməliyəm. Siz də narahat olmayın. - Firdovsi həkim Şikarın əlini iki əli ilə sıxıb gülümsündü. - Möhkəm ol.

O, bunu deyib çıxışa doğru getdi, biz də onun arxasında otaqdan çıxdıq. Liftin önündən keçib sola burulduq.

-Kassa burdadır. - Firdovsi həkim əli ilə liftin o tərəfindəki pəncərəni göstərdi. - Ödənişnizi edib çekiniz alın. Axşam və səhər heç nə yemirsən ki, qarnın boş olsun. Saat doqquzda burda olmalısınız. Ayrı sözünüz varmı?

Sağollaşıb ayrıldıq. Firdovsi həkim liftə minib getdi. Şikarla Qönçə pulları sayıb kassaya ödədilər. Min səkkiz yüz manat az pul deyildi - bəlkə üstünə beş yüz manat da əlavə etsəydi. Şikarın bir illik müəllim maaşına bərabər olacaqdı. Sağ olsun, Firdovsi həkim, bir günə müəllimin bir illik qazancını qazanırdı. Görəsən, onu kim yetişdirib? İnanmaq olmur ki, hər hansısa müəllim gələcəkdə onun bir illik məvacibini bir dəfəyə əlindən alacaq şagird yetişdirsin.

Ertəsi gün günorta saatlarında klinikaya xəbər yayıldı ki, Firdovsi həkimin hər üç əməliyyati uğurla keçib, o cümlədən Şikar də əməliyyatdan yaxşı çıxıb. Üç gün klinikada saxlandıqdan sonra Şikarı evə yazdırılar. Hələ ki, kanalı qoşmamışdılar, o, qardaşgilə böyründə sallanan seylofan torbası ilə birlikdə yollandı. Ayrılarda Firdovsi həkim ona bir-birindən fərqli iki daş verdi. "Böyrəklərindəki daşlar budur, hər ikisini çıxartmışım, bundan sonra rahatlıq taparsan", dedi. Böyrəklərdən çıxan daşlardan biri çarpanaq, digəri isə lal idi. Firdovsi həkim dedi ki, çarpanaq daş bir az da böyüsəydi, böyrəyi deşib zədələyəcəkdi, bəlkə də sıradan çıxaraqda. Lal daş isə böyüüb böyrək kanalını tutacaqdı, hətta, kanalı partlada da bilərdi. Qarın boşluğu nahiyyəsinə sızan sidik tezliklə qana keçə bilər və heç şübhəsiz ölümlə nəticələnəcəkdi. Bir sözlə, Şikar müəllimin anası namaz üstəymış ki, vaxtında onu Firdovsi həkimə urcah edib. Yoxsa...

Qardaşığında özünə gəlib rahatlıq tapandan sonra Şikar bütün bunları maraqla Orxana danışdı. Onu diqqətlə dinleyən Orxan, nəhayət ki, diləndi:

-Bəs sidik kisəsinə düşən daş necə oldu?

-Hansı daş? - Şikar təəccüblə onun üzünə bax-

di.

-Bəs demirdinizmi ot dəmləmələri vaxtı böyrəyin birindəki, gərək ki, sağ böyrəkdəki daş sidik kanalına düşüb. Müayinə vaxtı Firdovsi həkim özü də bunu müəyyənləşdirib. Səninlə də razılığa gəlib ki, sol böyrəyindəki çarpanaq daşı çıxardacaq, sağ böyrəyindən böyrək kanalı ilə sidik kisəsinə axıb gedən daşı isə xüsusi cihazla elə orada əzəcəkdir. Həmin daşın qırıntıları sonra sidiklə bərabər axıb tökülcəkdir.

-Doğrudan ha... - Narkozdan sonra özünü çox da yaxşı hiss etməyən Şikarın elə bil nə isə yadına düdü və o, başını balınca dayayıb huşa getmək istədi.

-Sənin kürəyində yarıq neçə yerdəndir?

-Bir. - Şikar çox sakitcə cavab verdi. - Sol tərəfdən.

-Deməli bir böyrəyini əməliyyat edib. Ola bilməz ki, həkim sol tərəfdən girib sağ böyrəkdəki daşı da çıxartsın. Əgər o, bunu bacarsayıdı, mütləq Nobel mükafatına layiq görülməliydi.

Şikar daha heç nə demirdi, heç deyilənləri də eşitmək istəmirdi.

-Dur gəl bura. - Kənardan söhbəti izləyən Yasəmən Orxanın əlindən tutub dardı. - Görmürsən Şikara dincəlmək lazımdır? Nə düşmüsən onun üstünə?

Şikar bir neçə gün qardaşığında qaldı. Xüsusi pəhriz yeməklərlə qidalanır, daha çox təbii şirələr içirdi. Sidik ifrazı katetir vasitəsilə xaricə axırdı. İki gündən sonra katetir işləmədi. Evdə narahat olmağa başlasalar da Orxan onları sakitləşdirdi.

-Heç narahat olmayın, katetir müvəqqəti əvəzedicidir. Katetir sidik ifraz etmirsə, deməli orqanızmı təbii yolla sidik ifrazını bərpa edib. - Üzüñü Şikara tutub dedi: - Təbrik edirəm, sən sağaldın.

Növbəti gün Firdovsi həkimin yanına son təlimata gedəndə o da eyni şeyi demiş və katetiri çəkib çıxartmışdı. Bir gündən sonra Gəncəyə qayıdan Şikar həftənin birinci gündən işə çıxmaga başladı.

-Ortada Diaqnostika Mərkəzinə baş çəkməyi unutma. Yoxlat, gör, əməliyyatdan bir ay sonrakı vəziyyətin necədir? - Ayrılarda qardaşı Orxan belə məsləhət görmüşdü.

Təxminən bir ay keçəndən sonra Orxan evdə oturub kitab oxuyurdu ki, qardaşı Şikar zəng vur-

du.

-Mən bu işə lap mat qalmışam. - deyə təəccübünü bildirdi.

-Nə olub yenə? - Orxan tam soyuqqanlılıqla maraqlandı.

-Bu gün getmişdim Yeni Gəncəyə, Diaqnostika Mərkəzinə. UZİ-yə düşüb böyrəklərimi yoxlatdım. Həmin həkim yenə də dedi ki, böyrəklərində daş var. Mən axı təzə əməliyyat olunmuşam. Bir ay müddətində nə tez yiğintilar daş bağladı və böyüyüb həmin ölçüdə oldu?

-Ola bilər ki, əməliyyatdan sonra yara tam saqlamayıb. Həmin daşların yeri bərpa olunmayıb, ləyən kimi qalıb. Ona görə də aparat belə göstərir.

-Elə mən də UZİ həkiminin yanından Firdovsi həkimiyi yığdım. O da sən deyənləri dedi. Amma aparat həkimi razılaşmadı. Dedi ki, mən özümü aldada bilmərəm. Mənə nə düşüb ki, yalan deyəm. Hər iki böyrəyində lal daş var, ölçüləri də bu razmerdə. Demirəm ki, duzdur, kristaldır, yiğnaqdır, nəhayət çarpanaq daşdır.

-Nə bilim, ay Şikar. Onlar professional doxturları, biz isə fərziyyə söyləyirik. Yenə də özünü qoru, görək. Çalış, böyrəyinə dinclik ver. Sudan ehtiyatla istifadə et. Duzdan bir müddət imti na elə. Acını, şirini birdəfəlik unut. Çörəyi ləğv elə, keç qara çovdar çörəyinə.

-Bəs həkim deyirdi ki, suyu, çayı bol elə. Gündə ən azından üç litr su içməlisən.

-Özün fikirləş. Böyrəyin əməliyyatdan çıxıb, yaralıdır. Heç sağlam adamın böyrəyi üç litr suyu süzə bilmir, xəstə, yaralı böyrək bunu necə süzsün?

... Bütün bunlar bir anda Şikarın gözünün önündən gəlib keçdi. Telefonunun zəngi onu fikir-xeyaldan ayırdı.

-Ata, müştuluğumu ver, daşları tapmışam. - Danışan oğlu İslam idi, sevinə-sevinə danışındı, ancaq daşların tapılması da Şikarı sevindirmirdi.

-Nəyi tapmışan? - Şikar sanki indi yuxudan ayılrırdı.

-Böyrək daşlarını, böyrəyindən çıxan daşları.

-Onlar itmişdi ki, tapasən?

-Onlar itməmişdi, səhər-səhər zibil torbasına qoyub tullamışdım. Sən zəng edəndən sonra gedib baxdım ki, zibilyığınlar məhəllənin zibilini hələ aparmayıblar. Yeşiyi güc-bəla ilə aşirdim yerə. Səhərdən zibilin içində eşələnirəm, öz zibil

torbamızı axtarırdım. Axır ki, tapdım.

-Onları gətirə bilərsən, yoxsa mən özüm gəlim?

-Hara gətirim?

-Heç olmasa univermağın qabağına gətir, gəlim, alım. Yoxsa sən dərsə gecikirsən?

...Şikar başına gələn əhvalatı bura qədər danışdı və fikrə getdi.

-Nə oldu, Firdovsi həkim daşları görəndə tanrıyb sevindimi?

-Sevindi nədi, hətta, sevincindən yenicə eşqə düşmüş qız kimi gözləri parıldadı.

-Bəs sonra nə elədi? Daşları Almaniyaya göndərdim? Almaniyadan nə cavab gəldi?

-Bax, elə məni də düşündürən odur. Daşlar o gedən getdi. Beş il keçməsinə baxmayaraq Almaniyadan hələ də bir cavab yoxdur. Hər dəfə Firdovsi həkimə zəng vurub soruşanda, deyir ki, narahat olma. Bu axşam internetə girib yenə də soruştacam. Harda olsa on-on beş günə cavab gəlməlidir. Almanlar axı, belə səhlənkar millət deyillər. Olmaya bizimkilərlə əməkdaşlıq edəedə... onlar da dəyişiblər.

-Bakıya gedib nə edəcəksən? Bəlkə heç arxa-sınca düşməyəsən bu məsələnin?

-Firdovsi həkimin yalan danışdığını mən çoxdan hiss eləmişəm. Amma səbrlə işin axırını gözləyirdim.

-Səndə səbr nə imiş. Düz beş ildir gözləyir-sən, danışırsan və inanmadığını bürüzə vermir-sən.

-Mən Firdovsi həkimi təpib deyəcəyəm ki, mənim yanında internetə gir, daşı kimə göndərmişən nəticəsini ondan soruş, yazdığı resepti də internetlə al və mənə ver.

-Nə qədər də sadəlövhəsən. Elə bilirsən Firdovsi utanacaq? Səni aldatlığına görə üzr istəyəcək? Sənin kimi neçələrini aldadıb, aldadır və al-dada-alda gələcəyə doğru gedir.

-Mən sadəcə onun gözlərinə baxmaq istəyirəm. Çünkü onun ucbatından doğma qardaşının gözünə baxa bilmərəm. Axı qardaşım elə ilk gündəcə onun necə firildaqcı olduğunu aşkar elədi. Mən isə doğma qardaşımı inanmaq istəmədim.

Şikarın gözləri yaşardı. O, pəncərənin pərdəsini azacıq aralayıb çölə baxdı. Adəm başa düşdü ki, qaranlıqda təbiəti seyr etmək olmaz, amma Şikar müəllim "seyr edir".



YAĞMUR ARZU NURI

SÖZ ATƏŞİNDƏ

Yaşamaq yanmaqdır deyən şairə,
Haqq verib yanmışam söz atəşində.
Şeiri müqəddəs tutub həmişə,
Demişəm... Yansan da, döz atəşində.

Özüm mat qalmışam mən bu hikmətə,
Alov axtarmışam köz atəşində.
Soyuq baxışlardan, gözlərdən qaçıb,
Yenə qızınmışam söz atəşində.

Sevən ürəklərdə oxunmaq üçün,
Züleyxa yaşandı öz atəşimdə.
Qəlbə nəgmə kimi toxunmaq üçün,
Toy-büsət yarandi söz atəşində.

SÖYLƏ GÖZLƏRİNƏ, YADA BAXMASIN

Qurban olum gözlərinin rənginə,
Söylə gözlərinə belə axmasın.
Dağ çəkməsin ust-üstündən sinəmə,
Söylə gözlərinə, yada baxmasın.

Gözlərində gülüş əbədi qalsın,
Sevgi piyaləmiz sevinclə dolsun.
Gözün sevgimizin məbədi olsun,
Söylə gözlərinə, yada baxmasın.

Sevgi hər cəzaya dözdü dedilər,
Şairin silahı sözdü dedilər.
Ürəyin aynası gözdü dedilər,
Söylə gözlərinə, yada baxmasın.

Gözlərin gözümün önündən getmir,
Sənlə də sənsiz də bu hicran bitmir.
Hər gün mənə baxsa, yenə bəs etmir,
Söylə gözlərinə, yada baxmasın.

Sən mənim tək eşqim qəlb atəsimən,
İçimdə tutduğum son nəfəsimən.
Heç kim yox, bir Tanım, bir sən bəsimən.
Söylə gözlərinə, yada baxmasın.

MƏN DEYİLƏM

Mən adlı mən yoxam... məni səsləmə,
Bir vaxt nida idim, ismə dönmüşəm.
Məndəki sənini geri istəmə,
Mən ruhən ölüyəm, cismə dönmüşəm.

Mən adlı mən yoxam, məni səsləmə,
Yanıb köz olmuşam, külə dönmüşəm.
Yaş tək süzülmüşəm sevən gözlərdən,
Damla-damla dolub selə dönmüşəm.

Mən adlı mən yoxam, məni səsləmə,
Saçında agarən telə dönmüşəm.
Dözümüm qalmayıb sənsiz günlərə,
Küləklə sovrulan yelə dönmüşəm.

Mən adlı mən yoxam, məni səsləmə,
Üzüydən düşmüş qasa dönmüşəm.
Hər gün ağlamışam nakam sevgimə,
Param-parça olan daşa dönmüşəm.

Mən artlı deyiləm özümdəki mən,
Tənha bir agacam içdən çürüyən.

Gülüşü dodaqda qübara dönən,
Qönçəsi qurumuş gülə dönmüşəm.

QORXURAM

Bir gün gözlərini çəkərsən məndən,
Gözlərin yad gözə baxar... qorxuram.
Mənim saf sevgimi atıb qəlbindən.
Qəlbin başqasını sevər... qorxuram.

Bir gün unudarsan mənim adımı,
Dilin başqa bir ad deyər... qorxuram.
Bir gün dodaqların təbəssüm dolu,
Basqa birisinə gülər... qorxuram.

Bir gün uzaq düşər məndən məhəbbət,
Birdən sən olmazsan ömrümə qismət.
Əbədi köç edər sevgimə həsrət,
Qismətim pozular... deyər qorxuram.

Düşüncələr gedir neçə gümana,
Bir gün yolum düşər çənə-dumana.
Bir gün sevgi adlı gözəl ünvana,
Gedib çatanmaram... hədər qorxuram.

Hər dəqiqə, hər an qorxu çəkirəm,
Birdən... sevgi bagım viran edərsən.
Birdən... həyatımdan çıxıb gedərsən,
Sənlə sənsizlikdən bezər... qorxuram.

NIYƏ DÖNMÜSƏN?

Özgə dodaqlarda qalıb öpüşün,
Özünü hamidan xösbəxt bilmisən.
Sənə xoş idimi belə gedişin,
Xoş idi? Bəs onda niyə dönmüsən?

Əlində yad əlin izləri qalıb,
Baxışında hər gün tumar çəkdiyin
Hansı qadınınsa gözləri qalıb.
Bu yad baxışlarla niyə dönmüsən?

Yandırıb qəlbimi, kül etdin məni,
Məndən üstün tutdu yadı-özgəni.
Heç vaxt bilməmisən mənim qədrimi,
Kül olmuş qəlbimə niyə dönmüsən?

Sevdamı ürəkdə qor eləmisən,
Səninçün bulud tək dolan gözümü
Hər gün ağlamaqdan kor eləmisən.
İndi kor sevdama niyə dönmüsən?

Məndən üz çevirib getdiyin andan,
Mən də uzaq durdum doğmalarımdan.
Mənim eşq dünyamda bitmişən tamam,
Bitmiş bir sevdaya niyə dönmüsən?

Ömrün baharını yelə vermisən.
Sənlə keçirdiyim xösbəxt anları,
Xösbəxt günlərimi qəmə vermisən.
Ömrün payızında niyə dönmüsən?

Mən ki unutmuşdum sənli günləri,
Sən məni tərk edib gedəndən bəri.
Tənhalığım olub könül həmdəmi,
Bu tənha dunyama niyə dönmüsən?

BİR VAXT...

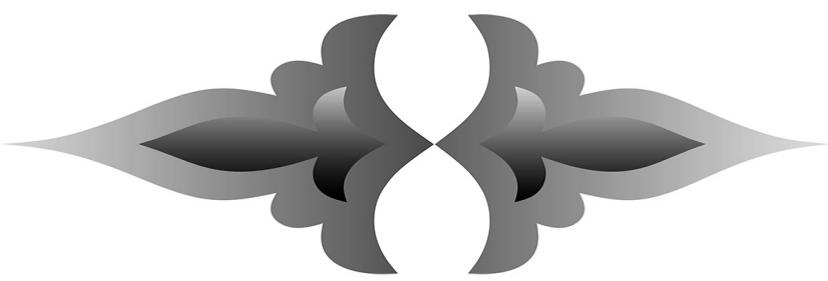
Bir vaxt arxam idin, mənim dağimdın,
İndisə sinəmə çekilən dağsan.
Mən sənin eşqinlə pərvazlanırdım,
İndi pərvazımı məndən almışan.

Bir vaxt varlığından qüvvət alardım,
İndisə varlığın qüvvəmi alır.
Bir vaxt yollarıma nur səpən eşqin,
İndi başqa qəlbdə çiraq yandırır.

Bir vaxt şirin idi, bal idi dilin,
Hər şirin sözünə üzüm gülərdi.
Bir vaxtlar səsinlə sevinən qəlbim,
İndi deyir: -"Kaş heç eşitməyəydi"...

Bir vaxt həyatımın ilk nübariydin,
İndisə deyirəm: "Sən qatilimsən".
Bir vaxt deyərdim ki, hara gedirsən?
İndi soruşuram... "Niyə gəlmisən?"

Bir vaxt sevgivardı qəlbimdə sənə,
Görmədim o böyük sevgimdən bəhər.
Bəlkə də - "Sevirəm"- deyərdim yenə...
Heyif, boğazımı tutubdu qəhər.



NEMƏT BƏXTİYAR,
*Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü,
 "Qızıl Qələm" media mükafatı laureati*

MEŞƏBƏYİ

(*Yumoristik hekayə*)

Bəyoğlan atasının, babasının yolunu davam etdirirdi. O da rayon Meşə təsərrüfatı idarəesində meşəbəyi işləyirdi. Beş kəndin inzibati ərazisi nə nəzarət edirdi, təbiəti çox sevirdi, onu göz-bəbəyi kimi qoruyurdu. Bir adamın hünəri nə idi ki, əlində dəhrə, balta meşəyə girəydi.

Onu axıra qədər pusub, addimbaaddim izləyib nə üçün meşəyə gəldiyini öyrənməsəydi, həmin gün, həmin axşam rahatlıq tapmazdı. Heç gecəni də rahat yata bilməzdi. Kimin nə haqqıvardı ki, meşədən bir ağaç kəsəydi, onu da hələ bir ciyninə alıb meşədən çıxarıydı. Ancaq yanına gedib deyəydin ki:

-Meşənin bəyi Bəyoğlan bəy, icazə verin, bu gün meşəyə gedim, özü də söz verirəm ki, ancaq quru odun kəsəcəyəm. Bir ulaq yükü oduna ehtiyacım var. - Əlini də sal cibinə. Allah-tala xeyir versin denən, vəssalam, şüttamam...

Sonra da meşəni tala, qır-çat. Ondan sonra sənə özün üstə qaşın var da deyən ola bilməz. Mərdi-mərdanə idi. Xeyrə, şərə təmənnasız bir maşın odun verərdi kişinin oğlu, elə bil dədəsinin meşəsi idi.

Axşam toya gələrdi, toy mağarına girib doyunca yeyib içərdi. Aşıqlar da onun havasını - "Meşəbəyi" havasını çalardılar. Yorulunca oy-nayıb sonra ortadan çıxardı. Bəzən də uşaqlar qoluna girib evinə qədər də aparardılar...

Ayda hər evdən "bir rubl", "tüstü pulu" yiğardı. Hansı ailədə ailə başçısı dünyasını dəyişmiş-

disə ondan heç vaxt "tüstü pulu" almazdı. O ailə bir müddət Bəyoğlanın güzəştli ailələr siyahısında idi. Özünün həyət-bacasında nə desən var idi. Arısı da, böyük həyəti də var idi, arı pətəkləri cərgə ilə düzülmüşdü. Hər il mövsümdə bidonla bal süzərdi. Hələ mal-qara, qoyun-keçi, qoşa-qoşa at, ulaq da saxlayardı.

Hər səhər tezdən köhlən atını minib bütün ərazini, meşəni gəzərdi. Meşəni qarış-qarış nəzərdən keçirərdi. Gecələr də rahat, şirin yuxu da yatmazdı. Dəfələrlə gecə maşının fara işığına meşədən odun aparmaq üçün gələn "odun oğurları", brokoneleri iş başında yaxalamışdı.

...Bir dəfə rayon milis idarəesinin "90-90 AZM" dövlət nişanlı "QAZ - 51" markalı yüksək avtomasını ilə, özü də milis formasında adamlar yoluñ kənarında bitmiş palid ağaclarını balta ilə kəsib-dögəramışdır, sonra da maşına yükləyən zaman meşəbəyi Bəyoğlan tərəfindən yaxalanmışdır. Bu barədə meşəbəyi Bəyoğlan tərəfindən akt tərtib edilmiş, rayon meşə idarəesinə hadisə haqqında məlumat da verilmişdi...

-Alo, alo, meşə idarəesinin müdürü Bərxudarovu tapın, təcili mənimlə danışın. Danışan rayon milis idarəesinin rəisi Həsənovdur.

-Bərxudarov sizə eşidir, yoldaş Həsənov.

-Əəə, Bərxudarov, sənin meşəbəyin qudurub, deyəsən. Əəə, biz cinayətkarları, öğrencileri tuturuq, sənin də meşəbəyin mənim uşaqlarımı ilisib sataşır. Başı ətdənib, deyəsən. Sənin o me-

şəbəyin var haa, Bəyoğlandır, nökəroğlandır bilmirəm, sroçnu onu işdən qovarsan...

İdarenin müdürü Bərxudarov təcili meşəbəyi Bəyoğlanı yanına çağırıldı və "İşində buraxdığı ciddi nöqsanlara görə, şəxsi işinə yazılmış şərti ilə şiddətli töhmət verilsin" əmri elan etdi... Və sonra Bəyoğlana dedi:

-Ə, sən yaxşı işcisən, əlim gəlmir sənə töhmət verəm. Get, işlərinlə məşğul ol. Kişinin sözünü yerə sala bilmədim. O Qozlu çayı var ha, onun üstündə də bir "Turşsu" bulağı var ha, bir quzu apar onun üstünə. Rəis Həsənovu da götürüb gələrəm, naharı orada bulaq başında qeyd edərik.

Meşəbəyi Bəyoğlanın kisiyə əsl dayaq olan həyat yoldaşı vardi. Arvad ev-eşik işlərini elə nizama salmışdı ki, hər bir iş öz qaydasında, öz axarı ilə gedirdi. Ona görə də Bəyoğlan ev işlərindən tam arxayın olduğu üçün, səhər tezdən tam sərbəst evdən çıxardı, axşam da evinə döñərdi. Arvadı hələ nahara bağlama da hazırlayıb qoyardı ki, kişi günorta ac qalmasın. Bağlamada həmişə bal, yağı, yumurta, qaymaq, hələ motal pendiri də, təndir çörəyi də olardı. Bəyoğlan da acliq hiss edəndə, yorulanda dincəlmək üçün bulaq başına gələrdi. O, atdan düşüb atın cilovunu ağaca bağlar, sərin bulaq suyu ilə əl-üzünü yuduqdan sonra süfrə acıb arxayın, rahat-rahat nahar edərdi. Sonra da üstündən bir parç sərin bulaq suyundan içərdi. Bəzən də bulaq başında, göy çəməndə dirsəklənib dincələrdi...

Bir dəfə Ənvər dayı oğlunu yanına alıb məşəyə getdi. Bəyoğlan gözə dəymirdi. Arxayın-casına meşədə quru ağaclarдан kəsib ullaşa yük hazırladı və ullağı qabağına qatdı ki, tez evə aparsın, meşəbəyi görməsin.

-Ay bala, tez sür, aradan çıx, apar evdə yükü boşalt, yenə qayıt - dedi Ənvər dayı.

İkinci dəfə meşəbəyi Bəyoğlan onları haqladı və soruştı:

-A bala, bir ayaq saxla, görüm kimlərdənsən, kimin oğlusan?

-Ənvər kişinin oğluyam.

-Ə, sənin dədən Ənvərin mənə borcu var, "tüstü pulu"nu iki aydı verməyib, indi yaxşı əlimə düşdü. Ona göstərərəm - dedi və atdan yerə düşdü.

Tez ullağın yükünün ipini açmağa başladı.

Uşaq nə qədər yalvardısa da, o, inadından dönmədi ki, dönmədi. O, odun yükünü açıb yerə tökdü. İpi də dəstələyib atın tərkindəki yəhərin arxa hissəsinə bağladı və ata minib getdi.

Onun adəti idi odun aparan adamin baltasını, ya da ipini əlindən alıb sübut, əşyayı-dəlil kimi götürərdi. Ona görə də Bəyoğlanın evində battadan, dəhrədən, ipdən yer yox idi.

Uşaq ağlaya-ağlaya ullağı qabağına qatıb evə tərəf getməyə başladı, dodaqaltı nə isə mızıldanırdı.

-Yaxşı, Bəyoğlan dayı, bir gün gələr bu "qisası" səndən alaram - dedi.

...İsti yay günlərinin biri idi. Kənd sakılərinin başı ot tədarükünə qarışmışdı. Hər kəs qışda heyvanlarını yemləmək üçün bol yem tədarükü görürdü. Meşəbəyi Bəyoğlan da qapısında saxladığı heyvanlar üçün meşədə, talada ot biçib qış hazırlığı görürdü. O, əlində dəryaz ot çalırdı. Hər dəfə talanın o başına gedib-gəlinçə xeyli vaxt çəkirdi. Köməyə çağırduğu adamlar hələ də gəlməmişdilər. Dəryazı havaya qaldırıb, bülövdəsi ilə itiləyirdi, əli ilə tez-tez alınının tərini silirdi. Başı ot çalmağa bərk qarışmışdı.

Ənvər kişinin oğlu haradansa gəlirdi. Yolu talanın yanından düşdü. Birdən meşəbəyi Bəyoğlanın əziyyətlə, qan-tər tökdüyünü gördü. Ağacın gövdəsində oturub ona tamaşa etməyə başladı. Ürəyindən keçirdi ki, bəlkə gedim bulaqdan sərin su gətirim verim içsin, ürəyi sərinləsin. Ətrafa göz gəzdirdi. Baxıb gördü ki, talanın o başında ağacın gövdəsində bir pencək asılıb. Fikirləşdi ki, yəqin meşəbəyi Bəyoğlanındı, onun yanında su qabı da olar, getsin qabı götürsün bulaqdan sərin su gətirsin. Yenə meşəbəyi Bəyoğlanın başı işə qarışmışdı. Əlindəki dəryazı qolları boyda açıb-yığırkı ki, biçilmiş ot layı böyük düşsün, bəlkə sahəni tez biçib başa çatdırınsın.

Ənvər dayının oğlu sakitcəsinə, ehtiyatla ağacdən asılmış pencəyə yaxınlaşdı. Əlini qoltuq cibinə saldı, əlinə kağız dolaşdı. O, tez də əlini çölə çıxardı. Tələsik olduğu üçün üç "rubl" də əlinə dolaşaraq çölə çıxmışdı. Oğlan gördüyü işdən peşiman oldu, utandı da, xəcalət də çəkdi ki, o, bu günə kimi belə iş görməmişdi axı. Üzü qızardı, bozardı. Pörtmüsdü. Onu tər də basmışdı. Oğlan yadına nə isə düşmüş kimi fi-

kirləşdi. Ətrafa göz gəzdirdi. Yəqin ki, adamlar sərinləmək üçün ağacların kölgəsində dincəlir, məşəbəyi Bəyoğlan isə ot çalmağında davam edirdi.

Oğlan yenə nə isə fikirləşdi, birdən çörək bağlamasını da götürdü və üç "rubl"u da cibinə basıb oradan uzaqlaşdı. Dərədən Qozlu çayı axmağında davam edirdi. Qara Məmmədin su dəyirmanı da çoxdan işləmədiyi üçün xaraba qalmışdı. Adamlar da taxıl üyütmək üçün daha dəyirmana gəlmirdilər. Dəyirmanın yaxınlığında isə meşənin içində soyuq "Turşsu" bulağı vardi. Hərdən ötüb keçənlər bulaqdan su içərdilər ki, yorğunluqları çıxsın, dincəlsinlər. Ənvər dayının oğlu bir ağacın altına çəkildi, oturmaq üçün yerini rahatladı. Süfrə açdı, təndir çörəyini, bala, yağı, pendiri, soyulmuş yumurtanı, hələ qaymağı da görüb gülümsədi. O, rahat çörək yeməyə başladı. Nahara xeyli qalmışdı. Doyunca yedikdən sonra, bulaqdan da arxayıncasına doyunca su içdi. Oğlan yeməklərin yerdə qalanlarını səliqə ilə bağlamaya yiğib bulağın üstündəki ağacdan asdı və cay aşağı getdi ki, birdən yolda kimsə qarşısına çıxa bilerdi.

Kənddə Şeytan təpəsi adlanan yer vardi. Kimin nə dərdi vardısa orada müzakirə olunardı. Axşam tərəfi idi, məşəbəyi Bəyoğlan isə atın belində hay-küy salmışdı, meydan sulayırdı, asib-kəsirdi.

Vəliş dayının danışığında bir az qüsür var idi, nə qədər kəkələyə-kəkələyə onu başa salmağa çalışırdı ki, bu işdən onun xəbəri yoxdur. Amma Bəyoğlan elə hey sübut etməyə çalışırdı ki, üç "rubl"u cibindən o, çıxardıb.

-Ə, naharımı yemisən, halal xoşun olsun, kılık edib qalanını da ağacdan asmısın, ona görə də sağ ol. Məni üç manat yandırır e... - deyə Bəyoğlan atı o tərəf-bu tərəfə oynadırdı.

Vəliş dayı yenə də çox dedi, and-aman elədi. Bəyoğlan isə az eşitdi. Kişi qəzəbindən sözləri tam çatdırıa bilmədiyi üçün gözləri yaşardı. Məşəbəyi yenə qışqırdı:

-Sən həmin gün oradan keçmisən. Bəs onda bunları kim aparıbdı? Bəlkə başqa bir adamın oradan keçdiyini görmüsən? Onu mənə de.

Vəliş kişi qəzəbindən bilmirdi ki, nə etsin. Oğlu səs-küyə özünü çatdırıb cibindən bir üçlük çıxarıb Bəyoğlana uzatdı və dedi:

-Ə, yekə kişisən, dədəm bayaqdan and-aman edir. Sən nə kafir adamsan, əəə. Al bunu, kişi-dən əl çək.

O, pulu görən kimi səsini xırp kəsdi, pulu havada qarpıb cibinə qoydu və ata bir qamçı vurub uzaqlaşdı.

Aradan xeyli vaxt keçmişdi. Məşəbəyi Bəyoğlan yenə meşədə at oynadırdı. Uzaqdan atlının ayaq səsləri get-gedə yaxınlaşırıldı. Ənvər dayının oğlu yenə meşədən ulaqla odun aparırdı. Bəyoğlan atın üstündə yolun tən ortasında dayanmışdı. Odun yüklü ullaq ona çatanda dayandı. O, yükü nəzərdən keçirdikdən sonra uşağın üzünə baxdı. Nə isə yadına düşmüş kimi fikirləşdi və birdən qayıtdı ki:

-Ə, sən kimin oğlusan? Mənə tanış gəlirsən.
-Ənvər kişinin oğluyam.

-Həə, dədən necədi? O yaxşı kişidir. Məndən ona çoxlu salam deyərsən.

-Baş üstə, Bəyoğlan dayı. Sən nə təhərsən? Salamlarını çatdıraram. Tüstü pulu borcunu verdi? Ta borcumuz yoxdur ki?

-Yox, bala, yoxdur. A bala, o bizim öz işimizdi. Sən uşaqsan, elə işlərə qarışma. Ta bu səfər sənə dəymirəm, get.

Oğlan gülümsədi. Bəyoğlan şübhəli-şübhəli onu süzdü. Elə bil onun ürəyinə nə isə dammışdı. Birdən qayıtdı ki:

-Ə, nəyə gülürsən? Özünü bayaqdan şübhəli aparırsan haa... - deyə məşəbəyi qəzəbləndi.

-Bəyoğlan dayı, eşitdim ki, nahar bağlamanı uğurlayıblar, özü də aparıb bulağın başında yeyiblər. Hələ cibindən üç manat pulunu da götürüb'lər. Sən də o xəstə Vəliş kişisinin yaxasından tutmusan. Ona görə də yaxşı deyiblər ey... "Ara-da kasib güdəza gedər".

Məşəbəyi Bəyoğlan uşağı axıra qədər dinlədi. Onun sözlərinə mat-məətəl qalmışdı. Yenə oğlan bic-bic gülümsədi. Ancaq araşdırıa bilmirdi ki, bu uşaq nə danişir. Bu nə məsələ idi...

-Ə, bic-bic nə gülümsəyirsən? Özünü şübhəli aparırsan. Elə, bəlkə, pulu sən aparmışan?

Ənvər dayının oğlu daha da ürəkdən güldü:

-Bəyoğlan dayı, yəqin kiminsə xətrinə dəyimisən, o da səndən hayif çıxıbdı, ona görə də aparıbdı da ...

Hmm... - Bəyoğlandan səs çıxmadı, nə mızıl-dandısa, qıçanmış dişlərinin arxasında qaldı...



NAMİQ ZAMAN

ÇAĞLAYA BİLMİRƏM

Puç olub həyatım, tükənir düşüncəm,
Könlümü kimsəyə bağlaya bilmirəm.
Dadıma yetişmir nə vərəq, nə qələm,
Hələ də coşuram, çağlaya bilmirəm.

Gözüm yox dünyanın çoxunda-azında,
Xəzanım yetişib ömrümün yazında.
Min hava çalınır qəlbimin sazında,
Ruhumu bədəndə saxlaya bilmirəm.

Payıma ayrılıq əzabı düşsə də,
Fikirdən bələlə başım hey şıssə də,
Ürəyim cızhacız əriyib-bışsə də,
Bircə yol hönkürüb, ağlaya bilmirəm.

Xəyalda daşlaşdıq o lənət yolunu,
Onunçün tutmuşuq bu minnət yolunu.
Neyləyim, Vətənin o cənnət yolunu
Düşmənin üzünə bağlaya bilmirəm.

İnlədim qurbətdə, ölcəm qurbətdə!..
Səsimə səs vermir, Vətəntək qurbət də.
Tükənir səbr də, dözüm də, cürət də,
Bəs niyə coşuram, çağlaya bilmirəm,
Pas atan tūfəngi yağlaya bilmirəm?!

DÜNYANIN

Narazıcı - oturan da, düşən də
Qan qoxuyan yəhərindən dünyanın.
Vaxtı-vaxtsız bir gün hamı enəcək
Zaman adlı kəhərindən dünyanın.

Namiq Zaman (Namiq Zaman oğlu Zamanov) - 1971-ci ildə Laçın rayonunda dünya-ya göz açıb. 1994-cü ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetini bitirib.

"Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi"nin üzvü, "Gənclərin Söz Birliyi" İctimai Birliyinin katibi, "Sosial Xəbər" qəzetində və "SOSİALXEBER.İINFO" xəbər agentliyində İdarə Heyətinin üzvü, "SÖZ ODASI" qəzetində publisistika şöbəsinin redaktoru kimi fəaliyyət göstərib.

Şeirləri, hekayələri və publisistik yazıları "AZAD PRESS", "MİNGƏÇEVİR", "LAÇIN", "ƏDALƏT", "SOSİAL XƏBƏR", "KREDO", "YENİ AZƏRBAYCAN", "HÜQUQ PRESS", "AĞDAŞ", "SÖZ ODASI", "PALİTRA" qəzetlərində, "ULDUZ", "AZƏRBAYCAN", "MİNGƏÇEVİR LEYSANI", "BƏNÖVŞƏ", "LAÇIN YURDU" jurnallarında, "ÖMÜR ANTOLOGİYASI", "ARANIN SÖZ SOVQATI", "UZAQDAN GƏLƏN SƏS" almanaxlarında, "DGTYB.ORG", "KULTAZ.COM", "MEDİAFORUM.AZ", "SOSİALXEBER.İNFO", "LACHIN AZ.COM", "BİZİMİZİ.COM", "KULİS.AZ", "ƏDƏBİYYAT.BİZ", "KULTUR.AZ", "KARABAHK media" internet saytlarında dərc olunub.

Hazırda Ağdaş rayonunun Xosrov kəndində yaşayır və həmin kənddə ixtisası üzrə kimyabiologiya müəllimi işləyir. Ailəlidir, iki övladı var.

Yaşasaq da, mənasını duymuruq,
Boş ötüşən bir anına qıymırıq.
Şirinsə də, acısa da, doymuruq
Bir ömürlük zəhərindən dünyanın.

Neçə hayçı məğlub oldu bu hayda,
Kimi keçdi, kimi batdı bu çayda.
Ha deyirik, ha yazırıq, - nə fayda,
Bu qəmindən, qəhərindən dünyanın...

Namiq, haqdan ömür istə sözünə,
Xoş niyyətin qoy nur olsun gözünə.
Səbr dilə, dözüm dilə özünə
Hər açılan səhərindən dünyanın.

CARXI ÇEVRİLİBDİ BU MƏMLƏKƏTİN

Çarxi çevrilibdi bu məmləkətin,
Alimi nadana qarışib gedir.
Sərvət sərgisidir həyat elə bil,
Hamı bir-birlə yarışib gedir.

Yoxdur zülmkarın qorxu-hürkübü,
Əsarət yaşadıb, əzir hər kəsi.
Haqqın, ədalətin boğulur səsi,
Alınlar kədərdən qırışib gedir.

Çürük fikirlərə işləyir başlar,
Kimi aldadırlar, bu ağlıçaşlar?!
Qonşusu ac olan ürəyi daşlar,
Ziyarət yolunu soruşub gedir.

Görüb öz işini falçının taşı, -
Beyinlər korlanıb, açılmır pası.
Tamadalar toyu, mollalar yası,
Beh alıb bu başdan, "danişib" gedir.

Nağıllar çoxunu salıbdı tora:
Cahildi, rəzildi - baxırsan hara.
Namiq baş əyərmi qəmə-qubara,
Sanmayın dövranla barışib gedir.

SÖZ ADAMIYIQ

Oğruyla-əyriylə işimiz yoxdu,
Biz məslək adamı, söz adamıyıq.
Bu şirin həyatda acımız çoxdu -
Dolanbac yolların düz adamıyıq.

Gah çəşib qalırıq ayıq baş ilə,
Gah da dil tapırıq qara daş ilə.
Daim çarpışırıq qarlı qış ilə,
Gül-çiçək ətirli yaz adamıyıq.

Namiq bu dünyada elə qəribdi,
Haqqa sıpər olub, sinə gəribdi.
Pislərdən allah da üz döndəribdi,
Yaxşı insanların öza damıyıq.

DEDİK

Nadan günümüzü qara eylədi,
Neynək, taleyimiz ağ olsun, dedik.
Təki pulumuz çox, kefimizsə kök,
Təki damağımız çağ olsun, - dedik.

Düşməni əzməyə çalışmadıq heç,
Doğru danışanla barışmadıq heç.
Əkib-becərməkdən danışmadıq heç,
Yeməyə meyvəli bağ olsun, - dedik.

Namiq, bizim kimi yazıq harda var -
Qəlbimiz genişdir, meydanımız dar.
Gözümüz kor oldu, qulağımız kar,
Qolumuz-qıçıımız sağ olsun, - dedik!

DEYƏSƏN, TƏZƏDƏN SEVƏCƏM SƏNI

Alıb əllərimə gül əllərini,
Çəkib gözlərimə tül əllərini,
Ələyib başıma kül əllərini,
Deyəsən, təzədən sevəcəm səni.

Közərib bu eşqin ocağındaca,
Dolaşib küncündə-bucağındaca,
Elə xatirələr qucağındaca
Deyəsən, təzədən sevəcəm səni.

Dözbü nazına da, həsrətinə də,
Dözbü hər əzaba, hər çətinə də,
Baş əyib taleyin qismətinə də,
Deyəsən, təzədən sevəcəm səni.

Yorub bu yolları, yenə gələcəm,
Gərib hər müşkülə sinə, gələcəm.
Bu dəfə biryolluq sənə gələcəm,
Deyəsən, təzədən sevəcəm səni,
Deyəsən, təzədən sevəcəm səni...

NİYƏ GƏLMƏDİN

Ümidim tükənib, qırılıb dizim,
Daha ayrılığa qalmayıb dözüm.
Yollara baxmaqdan yoruldu gözüm,
Sən niyə gəlmədin, niyə gəlmədin?!

Sanki təbiət də qəlbimi duydu,
Çəkdiyim həsrəti öz dərdi saydı.
Küləklər səsimi hər yana yaydı:
"Sən niyə gəlmədin, niyə gəlmədin?!"

Üstümə dünyanın zülməti çökdü,
Buludlar hönkürüb göz yaşı tökdü.
Əlimdə çıçəklər boynunu bükdü,
Sən niyə gəlmədin, niyə gəlmədin?!

...Hamı sevgimizdən - bizdən danışır,
Məni tek görənlər səni soruşur...
Sevənlər neçə yol küsüb-barışır -
Sən niyə gəlmədin, niyə gəlmədin?!

Tükənib Namiqin səbri-qərarı,
Nə tez xəzan oldu eşqin baharı?!
Vida görüşünə gələydin barı,
Bəs niyə gəlmədin, niyə gəlmədin?!

BİR ƏCƏLƏ QALIB GÜMAN

Qəm sarsıdır varlığımı,
Əriyirəm gilə-gilə.
Zəncirlənmiş dustaq kimi
Sürünürəm ildən ilə.

Günahkarı dilim olur:
Öz başım-öz əlim olur...
Aldanmaq da zülüm olur
Görə-görə, bilə-bilə.

Qisməti kəm, yolu bağlı,
İtiribdi huşu, ağlı.
Zülmətə də insan oğlu
Həyat deyir, ölə-ölə!

Dəyişib əqidə, maraq -
Bir şəhvətdi, bir də yalaq!
Ceyranı bəyənmir ulaq,
Ələ salır, gülə-gülə.

Unudulur pənah, aman,
Tapdalانır yaxşı, yaman.
Bir əcələ qalib güman,
O da harda gələ, gələ!..

OLMASA

Alov ludur hələ sinəm,
Açılmayan bir tilsiməm.
Kim bilər ki, axı, kiməm,
Öz elim, obam olmasa.

Nadanlar "səyirdir atı",
Qalmayıb ömrün urvatı.
Yaşamazdım bu həyatı,
"Söz" kimi odam olmasa.

Daşlar dil açıb dinəcək,
Mələklər göydən enəcək,
Dünyanın çarxı çönəcək,
Adamlar adam olmasa.

ÜMİD GÖYƏRİR

Özü də bilmir neyləsin,
Danışır, sözü böyüyür.
Yeyəndə ağızında tikə,
Baxanda gözü böyüyür.

Dərdə-qəmə qucaq açır,
Nəfəsi od-alov saçır.
Yoxsa taleyindən qaçır,
Bu uşaq hara yükür?

Bilən yoxdu hardan gəlir,
Qişdan, ya bahardan gəlir.
Çölündə arzular ölürlər,
İçində ümidi göyərir...

NEYLƏDİN...

Olanları unutmuşdum,
Elə bil ki, azad quşdum.
Axı başqa yol tutmuşdum,
Niyə yolumdan eylədin?!

Harda qaldı əhdin-andın,
Kimlərin oduna yandın?!
Sızıldadın, alovlandın,
Göynədin, elə göynədin...

Bir yenilməz igid-ərdin,
Bilmədim nə oldu dərdin.
Sən gör kimə könül verdin,
Neylədin, ürək, neylədin?!.

"OPTİMİSTLİK"

Min illərdi dəyişmədən
yaşayıraq, - necə varıq;
nə şərə düşmənik,
nə xeyrə yarıq.
Biz,
qanadı qırılmış quşa:
-Təki sınan qanad olsun,
arzuların, ümidişlərin sınaşın, -
deyə,
təsəlli verən adamlarıq.

* * *

Günbəgün dəyişir
Dünyanın mənzərəsi.
Azalır get-gedə
Yer üzündə
Insan görkəmi,
Insan nəfəsi...
İnsanlıq qeybə çekilir,
Ömrü bitir insanların.
Geyimi,
hərəkəti,
xasiyyəti,
üzünүн,
gözünün ifadəsi
dəyişir, itir, insanların.
Hara baxırsan, -
beyni yeyilmiş,
düşüncəsi çalınmış,
məqsədsiz,
məzmunsuz
soyuq adamlar...
Dünyamızı dağıdıb,
xaraba qoyacaq,
bu şəkil adamlar,
"oyuq" adamlar!..

MƏN

Dolanım başına, olum qurbanı,
O gözəl diyarın balasıyam mən.
Dərəsinin bənövşəsi, nərgizi,
Dağının-düzünün lalasıyam mən.

İgid ərənlərlə nəfəs-nəfəsə,
Əl uzadıb ələ, səs verib səsə,

Əcəl aman versə, ölüm gözləsə,
Yolum o yerlərdən salasıyam mən.

Qələm yaza bilmir ürək deyəni,
Sevmirəm namərdə boyun əyəni.
Tarda "Heyrati"nı, "Mənsuriyyə"nı,
Sazda "Kərəmi"ni çalasıyam mən.

Naməndlə yol tutan mənzilə çatmaz,
Namiq, mərdi səslə, mərd səni atmaz.
Qürbətdə torpaq da üstümə yatmaz,
Gedib o yerlərdə qalasıyam mən,
Ölüb o yerlərdə qalasıyam mən!..

DAĞLARI

Cismim dözmür, ruhum çəkən ağrıma,
Düşündükçə viran, talan dağları.
Qismət ola, gedib basam bağrıma
Düşmən tapdağında qalan dağları.

Özüm də bilmirəm nədir günahım,
Yadıma saldıqca, kükrəyir ahım.
İndi əl çatmayan ziyarətgahım,
Bir zaman oylağım olan dağları.

Ömrü xəyallara satıb ağlaram,
Oyanıb ağlaram, yatıb ağlaram...
Gecələr yuxuma qatıb ağlaram,
Nisgili gözümə dolan dağları.

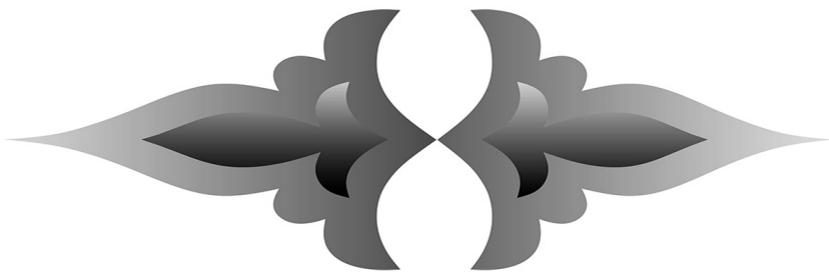
Həsrəti qəlbimi edibdi şan-şan,
Namiq, dərd bilənə verərsən nişan;
El-obası ağlar, özü pərişan,
Çəməni-çiçəyi solan dağları!

TƏCNİS

Əcəl yetişəndə baş alıb gedər,
Yaxşı da, yaman da bir yerə keçər.
Demə ki haqsızlıq baş alıb gedər -
Məzlumun da ahı bir yerə keçər.

Hər adam sandığın söz bilən olmaz,
Deməsən, sənində söz, -bilən olmaz.
Alim var, sözünü söz bilən olmaz,
Nadanın fərmanı hər yerə keçər.

Bəxtin üzə gülsə, bir gün görərsən
Həqiqət axtarsan, bir gün görərsən.
Ərzin çarxi çonər bir gün, görərsən,
Göy göyə çəkilər, Yer yerə keçər.



QORXMAZ ABDULLA

ELÇİLİKDƏN GÜLÇÜLÜYƏDƏK

(pritça-hekaya)

Əgər qəribə xasiyyətli insanların müsabiqəsini keçirslər, mən birinci yerə çıxmamasam da, səksiz, ikinci olaram. Desəm, inanmayacaqsız, son illər adətən dar vaxtı - saat altı radələrində gözlərim öz-özünə yumulur, elə bil naməlum bir qüvvə içimin havasını, suyunu nasosnan çekir, vurur çölə. Xüsusən payız, qış aylarında. Yenə bir gün həmin vaxt divanda müşildaya-müşildaya yatmışdım. Qəfildən mərdiməzar arvadağam başladı məni dümsükləməyə.

-Əh, ay bəxtəvərin oğlu, genə dar çağı yuxu bishirirsən? Bu nə adətdi e... səndə? Gündüzlər yatırsan, gecələr də səhərəcən futbola baxırsan. Dur, gör televizorda nə pəsdahlar çıxardıllar. Elə bircə bu çatmirdı.

Tez dikəldim, oturdum divanın baş tərəfində. Yuxulu gözlərimi barmaqlarımla ovub zillədim ekrana. Qardaş, gördüm nə, uzandraz, "şvabra" fason ariqsifət, gursaç bir oğlan əlində bakala oxşar mikrofon yumpyumru, almagöz, qalınqaş, qıvrımsaç, yanaqlarından qan daman bir qız uşağının az qalır ağızına girə. "Xalxin" qızını qapılarının giricəyində qısnayıb divarın küncünə, tutub "prikola". Müsahibinin 16 yaşı ola, ya olmaya. Qız xumar gözlərini yerə zilləyib aparıcının dərin, əhatəli, elmi-əməli məntiqə söykənən suallarına güclə eşidiləcək tərzdə, utana-utana, sixılı-sixılı cavab verir:

-Biz XTB kanalından gəlmışik. "4-də 4" verilişindən. Sənə elçi düşmüşük. Daha doğrusu, nişanın Qismətlə səni barışdırmaq istəyirik, Simuzər xanım.

-Adım Sənubərdi.

-Neynək, olsun Sənubər xanım. Oğlanın dediyinə görə, onnan ilyarım nişanlı olmuşunuz. Nə səbəbdənsə sonra nişanı geri qaytarmışan. Elədi?

-Hə.

-Niyə axı? Bilmək olarmı nə baş verib?

-Niyəsini gedin, özündən soruşun.

-Soruşmuşam, elə onlardan gəlirəm. Özü də ode, o tərəfdə oturub maşında, sənin "hə"ni gözləyir. Ürəyi yarpaq kimi tir-tir əsə-əsə, intizarnan. Deyir, güya, səni hansı bayramdasa, ya ad gündəsə təbrik eləməyi unudub. Ona görə də sən ondan biryolluq ayrılməq qərarına gəlmisən. Burda qəribə nə var ki? Bəlkə, yadından çıxıb, ya imkan tapmayıb?

-Təbrik eləmir, heç eləməsin, hərdən zəng eləyib, hal-əhval tutmağa nə söz? Bu da çətindi? Heç mən özüm zəng vuranda da çox vədə telefonu götürmüür. Elə bil vaxtiyan dizlərini yerə qoyub yalvardığı, şirin-şəkər vədlər verdiyi həmin qız mən deyiləm. Sonralar eşitdim ki, başqasına vurulub, onunla görüşür. Çağırdım anasını da, özünü də, nişan üzüyünü cirpdım təpəsinə. Ziyanın yarısından qayıtmış...

-Ay qız, bunlar yalandı, böhtandi. Sizi istəməyənlərin quramasıdı. Biz oğlanla hər barədə səhbət eləmişik. Deyir, mən onu sevmişəm, sevəcəyəm də. Barışın, toyumuzu eləyək. Fikrin nədi? - deyə aparıcının sağ böyründə dayanan qalındodaq, sarışın, dolu, koppuş çiyinləri, iri tutuş döşlərinin çatallağı açıq qalan müğənni xanım, qızə sözünü tamamlaymağa imkan vermədi.

-Qismət çox ağılli, mehriban, tərbiyəli ogländi.

Qarşında taybatay açılan qapını dərdindən ölənin üzünə çırpmaya. Sevənlərdə ən yaxşı xüsusiyyət bilirsən nədi? Bir-birinə güzəştə getməyi bacarmaq. - Bunları da aparıcının "soldışı" dardüttək yubkasını açıq dizlərinə sarı darta-darta dedi. - Barış getsin. İndiki zamanada elə yaxşı oğlanı çətin taparsan. Qismətini əlindən buraxma. Axırda peşmançılığını çəkərsən, qəşəng bala.

Qız findiq burnunu qaşıya-qaşıya:

-Uje gecdi. Onun mənəcə aćdıqı qapını biryolluq bağlamışam. - dedi. - Sözümü geri götürən deyiləm.

Aparıcı hırslı mikrofonu müsahibinin ağızından aralıyalraq boğazına güc verdi:

-Ay qız, niyə tərslik eləyirsən? Bu da bizim sağolumuzdu? Səni pis yola çəkmirik ki? Heç bilirsən bu təkrar elçilik üçün şəhərdən bura neçə yüz kilometr maşın sürmüşük?! Mən indiyəcən neçə elçiliyə getmişəm, sənin kimisinə rast gəlməmişəm. Padumaeş, bunun yanına sevgilisi gec-gec gəlir... Hə, nolsun?

Bu yerdə nişanı qaytaran qız bərk əsəbləşdi. Səsinin zil yerinə saldı:

-Hardan, nə qədər yol gəlməyiniz məni maraq landırmır. Öz işinizdi. Sizə minnətçi yollamamışığ ha. Mən heç siftədən onu istəməmişdim. Anam məcbur eləmişdi. Düzünü axtarırsansa, mənim hələ ərə getmək fikrim yoxdu. 11-ci sinfi qurtarandan sonra gedəcəm peşə məktəbinə.

Oxşayırlar, daş qayaya rast gəlmışdı. Nə qız inadından dönür, yola gəlir, nə də elçi geri çəkilmək istəyirdi. Belə çıxılmaz vəziyyətlərdə aparıcı adətən son silah kimi onun-bunun adından özünün toq-quşdurduğu təsirli şeirlərdən oxuyurdu ki, bəlkə qarşı tərəfin ürəyi yumşala. İnsafən, çox vaxt da isteyinə yetirdi.

İndi də həmin üsuldan yararlanmağın vaxtı çatmışdı. İstəməsə də, qeyri-ixtiyari olaraq gülümşədi. Qıçıq gözləri geniş açıldı. Nazik dodaqları gərildi. Əlini pencəyinin qoltuq cibinə salıb, ordan şax, qət-təzə bir vərəq çıxardaraq qarşısındakına müraciətələ:

-Gör hələ sevgilin sənə nə qəşəng, təsirli, üzür-xahlıqnan dolu şeirlər yazıb göndərib, dedi. -Oxuyum, qulaq as. Yazıq oğlan yəqin, nə qədər əziyyətə qatlaşış araya-ərsəyə gətirincə bu sətirləri.

Ceyran duruşunla, yerişinlə sən

Canımı alırsan, gözəl, nədən sən?

Mən istərəm təkcə məni sevəsən,

Qəlbimə girmisən nə üçün, nədən?

Sən inca, zərif gülsən,
Arzumdu, təkcə məni sevəsən.
Sevməsən, barışmasan, ölərəm,
Sən axı dərdimi hardan biləsən.

Hələ dalına fikir ver, vaynəfsədi, vallah.

Sevda yolcusuyam, eşq əsiriyəm,
Başqa birisinə könül vermərəm.
Dərdindən inləyən kamanam, neyəm,
Sənsiz üzür məni dərd, kədər, qəm.

Ürəyim partlayır, zalim, barittək,
Gəl bu inadından, gözəlim çək!..

Qız onun şəninə səslənən bu odlu-alovlu nümunələrin təsirindən nəinki yumşalmadı, əksinə, illah da qorrandı, cin atına mindi. Sanardin qaynaşan arının yuvasına təzədən çöp uzatdılar. Əl-qol ata-ata, acilaya-acilaya, neşterini çağırılmamış qonaqların yuxa yerlərinə sancmaqla onları axır ki, susdurdu, "zərərsizləşdirdi":

-Deyə bilmərəm, bu düzələsi namumkun olan işdə sizin qazancınız nədi, ancaq özünüňahaqdan yorursunuz. Siz ana dilində söz başa düşmürsünüz? Təkrar eləyirəm, dediklərinizin, məsləhətlərinizin mənə zərrə qədər dəxli yoxdu. Əl çəkin mənnən! Özgələrin ailə işlərinə qarışmayın! Bir də ki səhərdən tərifini göyə qaldırdığınız o oğlan tayı-bərabəri olmayan matah tikə isə nə əcəb öz qohumlarınızdan birini nişanlamırsınız ona?

Bayaqdan "xalxin" uşağını yola gətirməkdən, inadından döndərməkdən ötrü dəridən-qabıqdan çıxan elçilər qalib görkəmində firıldayıb onlardan uzaqlaşan qızın dalınca baxa-baxa qaldılar.

Belə baxanda, məsələyə ədalətnən yanaşanda sözügedən teleməkanın baş elçisini, onun "sağdışı, soldışı" qismində çıxış eləyən mamlımatan, qəmzə-satan xanım müğənniləri ağızından süd iyi gələn bir kəndçi qızını yola gətirə bilməməkdə qınamağın yeri yoxdu. Həyatda bundan da qəribə, tərs işlər olur. Missionerlər hardan bileydilər ki, əziyyətləri bəhrə verməyəcək. Cəhdləri boşça çıxacaq, kim demişkən, əlləri ətəklərindən uzun qayıdacaqlar. Bəlkə də, istəyiblər, ən baxımlı kanal olaraq məhərrəmlik ayı qurtarandan dərhal sonra başlanacaq toy mərasimlərinin çiləkən tutmuş bəndini-bərəsini, axarını açmaqda başqa televiziyalardan qabağa düşsünlər. Nə yazıq ki, qaş qayırdıqları yerdə vurub

gözü də çıxardılar. Demə, görəcəkli günləri qabaqdaymış hələ. Uğursuzluğa baxın ki, baş tutmayan elçiliyin əziyyətinin ağrı-acısı, kəsif, ürəkbulandırıcı havası canlarından dəf olmamış kəmfürsət, milçəkdən fil düzəltməkdə xüsusi məharət göstərən qələm sahibləri, əlindən ovçundan fərli bir iş gəlməyən şəbədəbaz, loğazçı tamaşaçılar düşdülər cəfakes, xeyirxah kanalın üstünə. Qılıncını (daha doğrusu qələmini) götürən, barmaqları, gözləri karına gələn KIV-lər, sosial şəbəkələr, profillər, mobil qurğular, saytlar səbəbkarların ünvanına tay nələr demədilər, yazmadılar.

Biçarə aparıcının - baş elçinin təzəcə aldığı fəxri adın şirinliyini qədərincə dadmağa da imkan vermədilər. Bizimkilərin qaydası da, həmişə yızılannın üstünə ovxarlanmış baltaynan cumarlar, rəhməszcəsinə kəsib-doğrayarlar, atalar, ağına-bozuna baxmazlar.

Nə isə... Bunları elə belə, sövgəlişi söylədim. Qayıdırəm siftəki səhbətimin "məmmədvəlisinə". Dedim, ay canım, onsuz da yuxum qaçı, qurdala, gör qadasın aldığım respublikamızın başqa çoxsaylı telekanallarında maraqlı tay nə var, nə yox. Pultu götürüb başladı qara, xırda, yumşaq, kvadrat formallı düymələri aram-aram basmağa.

Pahoo... Bayaqdan haqqında danışdığını elçilik şousu indi gördüklerimin yanında heç nə idi. Buyurun, çeşidli-çeşidli, rəngbərəng, göz qamaşdırın kadrlardan, təsvirlərdən, görüntülərdən eşitdiyim ilk cümlələrə siz də diqqət yetirin.

BTV-də: "Necə olubsa, konsertdə oxuyan xanım müğənninin dırnağı çıxıb qalıb sol qulağının içində. Konsert qurtarandan sonra gücnən çıxardılar.

O dəqiqə ağlıma bu sözlər gəldi: "Yəqin, süni dırnaq imiş, qulağını qasaşyan momentdə nəyəsə ilişib, qalıb orda".

STV-də: "Şeir yazmaqdə ötrü məktəbə getmək, ali təhsil almaq, ədəbiyyatçı olmaq vacib deyil. Bu qabiliyyəti, istedadı gərək Allah verə adamaya".

Dahiyənə fikirdi. Şərhə ehtiyac yoxdu.

DTV-də: "Bu gündən Duyğu ilə Elçinin arasında eşq macərası başlayır".

Oğullu-qızlı olsunlar.

FTV-də: "Müəllim az maaş alırsa, dolana bilmirsə, dərsdən sonra getsin, başqa yerdə də işləsin".

Yaxşı məsləhətdi. Super! Atalar demişkən, nökərsən, balam, niyə bekarsan?

KTV-də: Bəzi adamlar narazılıq edirlər ki, qiyamətlər hər gün qalxır. Düz danışmırlar, həm super-

marketlərdə, həm bazarlarda, eləcə də digər ticarət obyektlərində qiymətlərə ciddi nəzarət olunur".

Mən bilmirəm, indi bəzi ağızgöyçəklərin sözünə inanaq, yoxsa o boyda, yaraşıqda nazirin? Səhv salırlar, yəqin hər gün qalxan ayrı şeydi.

QTV-də: "Tənha qalmışam, pəncərə arasında cirpinan təkcə milçək kimi!"

Cox sərrast, təsirli bənzətmədi. Hələ indiyəcən belə orjinal poetik tapıntı işlədilməyib.

PTV-də: "Ay Əlkəbər, salam, oğlum. Qazax zonasından Nəhayət xalandı zəng vuran. İki xahişim var. Biri odu ki, gələn ayın 4-dən 5-nə keçən gecə nəticəmin üç yaşı tamam olajax, onu təbrik elliyirəm. İkinciisi də xahiş də elliyirəm, Baloğlan müəllim "Ana" muğamını söyləsin".

Xanımın zövqünə söz ola bilməz. Həqiqətən "Ana" muğamı tamam başqa alemdi. Adam eşidəndə gilə-gilə əriyir, ölü, tay dirilmək istəmir.

ŞTV-də: "Elizaa!.. Elizaaa! Hardasan? (qısqırtı eşidildi. Kadr dərhal dəyişdi. Pianonun zil səsi ekranı başına götürdü. "Harda olacam, səhər tezdən studiyadayam". Sonra dürlü-dürlü, məstedici özü-nütəriflər...

Tanrim bu cahcələli, növraqı, çal-çağırı bizə çox görməsin. Necə deyərlər, acliq olsun, kef olsun!

OYTV-də: "Xəbərlər bloku"nda eşitdiyim isə miqyasına, dünyəviliyinə və sanbalına görə lap heyranediciydi. "Nikaraquada göldən su içən inək qəfil sürüşərək gölə düşüb. Heyvanın aqibəti haqqında məlumat verilmir".

Axır... Axır ki, ana kanalımız camaatımızın təkəmseyrək rast gəlinən "bezdarnı" problemlərinin, qayğı və ehtiyaclarının bol-bol dilə gətirilməsindən, qabardılmasından macal tapıban uzaq xaricdə baş verən daha mühüm, daha vacib hadisələrə də vaxt ayırmaga başladı.

ZTV-də: "Əsas sahələrdə olduğu kimi, gülçülüyüñ inkışafi sahəsində də qabaqcıl ölkələri ötüb-keçmişik..."

Deyirəm axı, son vaxtlar gül kimi yaşamağa başlamışq. Allah-təala gözdən-nəzərdən saxlaşın hər birimizi.

Birdən nədənsə halim büsbütün dəyişdi. Başım gicəlləndi, gözlərim qaranlıq çökdü. Elə bil beqəfil cin yoluxdu mənə. Bildim ki, uzun illərdi boğazımnan ikiəlli yapışib qopmayan, ipə-sapa yatmayan qan təzyiqim yenə sıçrayıb kəlləçarxa. Bu da bir ayri cür qəribə xasiyyətdi məndə. Bekaraca əhvalım duruldumu, çox keçmir peşmançılığını çəkirəm.



ZAUR İLHAMOĞLU

SALAM, DƏDƏ!

(*Dədə Qorqudla söhbət*)

Salam, Dədə!
Harda idin?
Görünmürdün nə zamandır.
Sən gedəli nələr olmuş, bilirsənmi?
Türk elləri yasa batmış pərişandır.
Sən gedəli oda düşdük,
Od qalandıq.
Sən gedəli hissə-hissə parçalandıq.
Bozqurdu da hürkütmüşük gəlmir daha.
Göz yaşıyla oyanır Türk hər sabaha.
Bir vaxt Türkün aman verib buraxdığı
İndi qanlı tarix yazar bu gününə.
Bir vaxt Türkün qorxusundan
"Çin səddi"ni yaradanlar
İndi sənin fərman verir ölümünə.
Bağlarında ağac-ağac meyvələri
Yadlar dərir.
İndi Qaraca Çobanlar,
Dərbəndimdə qoyununa baxmaq üçün
Yadelliyyə rüsüm verir.
Bamsı Beyrək qılincinin altdan keçən
Yalıncıqlar sultan olmuş.
Görürsənmi nə qəribə dövran olmuş?
Dinlədikcə ağlayırsan Türkün halın.
Ağla, dədə!
Göz yaşların yaş eyləyir ağ saqqalın.
Ağla, dədə!
Ağla! Türkmən dağlarında yetim qalmış,
Körpələrə ağla, dədə!
Kərküklərdə viran olmuş,
Ailələrə, zümrələrə ağla, dədə!
Bir olmayan 6 dövlət,
Ölkələrə ağla, dədə!

Yad bayrağı dalgalanan,
Zirvələrə ağla, dədə!
Yadellinin dağlarında çapdırıldığı,
Altunlara baxıb ağla.
Qaradonlu kafirlərin alıb əsir apardığı,
Neçə Burla Xatunlara baxıb ağla.
Sənin yadigar qoyduğun,
İndi çilik-çilik olmuş,
Qopuzları görüb ağla.
Qıpçaq Məlik zindanında əsir qalan,
Uruzları görüb ağla.
Pərən düşən tayfaları,
Qıpçaqları, uyğurları, oğuzları görüb ağla.
Qopuzunu əlinə al,
Boylar denən!
Dolaş Turan ellərini,
Oba-oba, mahal-mahal
Boylar denən!
"Xudafərin körpüsü"nün üstündə dur,
Bir boy boyla!
Qoy yayılsın o gur səsin,
Savalanın zirvəsinə.
Qoy oyansın anam Təbriz gur səsinə.
Təkə - Türkmən ellərində boyalar denən.
Bir də gəlsin ötən çağlar.
Uzaq Sibir çöllərində boyalar denən.
Geri qayıtsın qıpçaqlar.
Bəlkə, Dədəm gəldi deyib,
Türk elləri oyanacaq.
Səni görüb Türk qəlbində
Yurd sevgisi yaranacaq.
Get, ey dədəm, get, dayanma.
Qoy Günəşin şüaları
Yollarına işiq olsun.
Səni gözler Türk elləri.
Dədəm, yolun açıq olsun!

MÜƏLLİM

Müəllim, ey əziz, ey gözəl insan,
Sənə nə söyləyim, olsun dəyərli?
Dünyada elə bir agac varmıdır,
Əkdiyin ağac tək ola bəhərli?

Dünyada elə bir zirvə varmıdır,
Sənin fəth etdiyin zirvədən uca?
Mən necə yiğim ki etdiklərini,
Müəllim adına sığsin qıscaya?

Sən bizə həm ana, həm ata oldun,
Bizimlə bağlındı arzun, diləyin.
Bütün ömrün boyu bizlərdən ötrü,
Şam kimi əridi vuran ürəyin.

Haçan dara düşdüük əlin uzadıb,
Özünü köməyə yetirmisən sən.
Bizim sabahımız nur olsun deyə
Gözünün nurunu itirmisən sən.

Unudub evində qayğılarını,
Məktəbdə bürüzə vermədin bir an.
Görüb şagirdlərin ruhdan düşməsin,
Bizləri düşündün sən hər bir zaman.

Bəzən acıladın, danladın bizi,
Ki bizlər düşməyək pis səmtə, yönə.
Deyərdin, "eybi yox inciyin məndən,
Vaxt gələr minnətdar olarsız mənə!"

Allah iki şəxsi sevər hər zaman,
Birisı şəhiddir, digəri alım.
Əgər Allah səni belə sevibəsə,
Mən necə sevməyim de, ey müəllim?

Sənin sənətinin bərabəri yox,
O həm şərəflidir, həm də ki çətin.
Dünyada nə qədər sənət var isə,
Qoyub bünövrəsin sənin sənətin.

Yerin bizlər üçün daima uca,
Özü də, qəlbə də təmiz müəllim.
Haqqını yüz ömür ödəmək çətin,
Haqqını halal et, əziz müəllim.
Haqqını halal et, əziz müəllim.

"BƏXTSİZ GƏLIN"

Bir zamanlar gənc qız idin,
Gün başlardı xoş səhərlə.
Könül verdin, nişanlandın,
Ailə qurdun bir nəfərlə.
Nə biləsən keçəcəkdir,
Sıxıntıyla, qəm-kədərlə,
Ayın, ilin.

"Ər evi"ndə qurutdular
Xoşbəxtliyin dənizini.
"Yad qızı"san söylədilər,
Səhv yozdular hər sözünü.
İçində bir nəgmə qoşdun..
Alışdırıcı öz-özünü,
bəmin, zilin.

Axı nə cür həyatdır bu?
Sevinci az, kədəri bol.
Doğma "ata ocağı"na
Gedənmirsən ildə bir yol.
Ayda bir gün telefonda;
-Ana, salam!.. Yaxşı... Sağ ol!
Yanır dilin.

Bəzənmək də yaddan çıxıb,
Güzgü-daraq telə möhtac.
Səhər-axşam kobud sözlər,
Qəlbən şirin dilə möhtac.
Buz bağlayıb barmaqların
Hərarətli ələ möhtac,
Donur əlin.

Sənin iki ümidi var,
Başqa nə var ki, imdadın?
Biri göydə Allahındır,
Bir sığındığın övladın.
Bu bir ailə dramıdır
Baş rolda yazıldı adın.
....."-Bəxtsiz gəlin"

BACARMADIN!

Tənhaliq sarmaşıqtək sarımışdır hər yanın,
Günahkarı özünsən tək qaldığın bu anın.
Çünki bütün ömrüylə sənin olan insanın
Olmağı bacarmadın!

Əsl sevən bilir ki, təmiz sevgi yükü nə.
Hər ürək tab eləmir bu sevginin yükünə.
Sən isə bu sevgini ürəyinin içində
Almağı bacarmadın!

Haçan pərişan oldun, mən ahəstə, aramla
Səndə gülüş oyatdım şirin sözlə, kəlamlı.
Sən belə bir ürəyə süzülüb damla-damla
Dolmağı bacarmadın!

Səni günəşim sandım geniş asimanımda.
Uca sarayı bildim könül xanədanımda.
Eeh, nələr düşünmədim, sən yenə də yanımda
Qalmağı bacarmadın!

GEDƏNDƏ

Yadına gəlirmi qəlbimizdəki
Sevgi mülkümüzü söküb gedəndə.
Gözümüzdən süzülən yaşa baxmadın
Gözünü gözümə dikib gedəndə.

Heyf bu sevgiyə yolu kəsmədi,
Sənə "dur" deməyə heç tələsmədi.
Niyə firça tutan əlin əsmədi
Ayrılıq rəsmini çəkib gedəndə?

Qalırdım baş-başa dərdi-sərinlə,
Söylədim - son dəfə qəlbimi dinlə.
Şumlayıb qəlbimə öz əllərinlə
Sənsizlik toxumu əkib gedəndə.

Ürəyin ruhunu titrətmədimi,
Qəmli kaman təki inlətmədimi,
Hisslərin seçimdə səhv etmədimi,
Məndən mənsizliyi seçib gedəndə.

KİMƏ NƏ?!

Ömür mənim, sevgi mənim, yar mənim,
Nə edərəm mən bilərəm, kimə nə?!
Yaşadığım bu sevgidən dolayı
Ya ağlaram, ya gülərəm, kimə nə?!

Onun üçün döyüñürsə ürəyim,
Demək ona bağlı arzum, diləyim.
Solvamaqçın "sevgi" adlı çıçəyim,
Gözlərimdən yaş əilərəm, kimə nə?!

Ya həyatım qaranlıqda üzülər,
Ya ömrümə günəş nuru süzülər.
Ya vücadum qəm yükündə əzilər,
Ya bu qəmə güc gələrəm, kimə nə?!

Ürək bilər bu sevginin yükü nə,
İstər dözər, istər yükdən çəkinə.
Bu sevgini o ürəyin içində,
Mən yazaram, mən silərəm, kimə nə?!

Yaşadıqca bu sevgidə ömür, gün,
Görəcəyəm nə mümkünüsüz, nə mümkün.
Yaşayaram desə "yaşa mənimcün",
Ya söyləsə "öl" olərəm, kimə nə?!

SƏNSİZLİK

Sən yoxsan əvvəlki, o mən deyiləm,
Bütövdən hissəyə parçalanmışam.
Sən yoxsan, bir ömür çıxmayağım,
Dibsiz bir boşluğa yuvarlanmışam.

Ürəyim köksümdə sıxlırla daha
Sənin həsrətindən, intizarından.
Hər gün yağır mənə kədər yağışı
Könlümün pərişan buludlarından.

Xəyalın bütün gün gözüm öündə
Gecə də kipriklər qovuşa bilmir.
Sənin yoxluğuna barışsam da mən,
Ürəyim yoxluğa barışa bilmir.

Evdə sıxılmayıb dərdləşmək üçün.
Ehtiyac adında qonağım da var.
Gözümün öündə olasan deyə,
Rəsmini düzdüyüm otağım da var.

Ruhumu yandırıb, qəlbimi didən
İçimin atəşi, odu sənsizlik.
Hər günü qayğılı, hər gün fikirli.
Mənim həyat tərzim adı - sənsizlik.

Sanki qundağında məhv olan təki
Heç yaşa dolmadı körpə arzular.
Sənli sənsizliyə aparır məni
Həsrətli duyğular, uzaq duyğular.

Səni hiss eləmək - səni düşünmək.
Sənli xəyallarım ülviyətimdir.
Sənsizlik içində sən varsan deyə,
Sənsizlik sevincim, səadətimdir.

ARTIQ GECİKMİŞİK

Yenə qarşılaştıq sənlə üz-üzə
Yenə də gözlərdə həsrət, intizar.
Baxsaq çöhrəmizdə hər düşən izə
Uğursuz sevginin nişanəsi var.

Gözlərim gözünə baxdıqca hərdən
Nə isə bir qüvvə özünə çəkir.
Sanki gözlərində qəmli nəzərdən,
Gizlicə qovuşmaq arzusu keçir.

Dodaqlar xəfifcə piçıldayı ki,
"Bir yerdə yaşayaq, bir evdə qalaq.
Özünü dünyandan daha ayı ki,
Başqa bir dünyanın sakini olaq".

Yox! Mümkün deyil! Artıq bu qədər,
Ümidə qapılma, özünü yorma.
Nə mən həyatımdan olum dərbədər,
Nə də sən ömrünün qəsdinə durma.

Qanadı qırılmış quş əvvəlkitək,
Səmaya qalxarmı, uça bilərmi?
Baharda açmayıb solmuş bir çiçək,
Başqa bir fəsildə aça bilərmi?

Onsuz da puç oldu erkən çağında
Xoşbəxtlik dolusu duyğularımız.
Hələ dil açmamış öz qundağında,
Körpəykən məhv oldu arzularımız.

Ömrün yarpaqları töküür daha
Artıq dövrümüzün xəzan vaxtıdır.
Bir də görəcəyik bu gün, sabaha,
Uşaqlar yetişib nişan vaxtıdır.

Artıq gecikmişik bir olmaq çətin
O illər qayıtmaq arxada qaldı.
Daha hər bir anı bu məhəbbətin,
Şirin xatirədir, şirin xəyaldır.

Bu tale bir oyun oynadı bizlə
Yazdı bəxtimizə ayrı ömrü-gün,
Biz də barışaraq taleyimizlə,
Yaşayaq yaşamaq, yaşatmaq üçün.

YAŞAMAQ

Bir dəfə gəlirik bu dünyaya biz
Ömrün başlanğıcı - gəldiyimiz gün.
Kimə uzun olan, kiminə qısa,
Bir ömür verilir yaşamaq üçün.

Hər kəsin öz ömrü, yaşam dünyası.
Həyatı özüycün düşünən də var.
Yaşayıb kimisə yaşatmaq üçün,
Ürəyi köksündə döyünen də var.

Özüycün yaşamaq ömür eləmək,
Sadəcə boş ömrün, boş zamanındır.
Həyat özü üçün yaşayanın yox,
Həyat yaşayaraq yaşadanındır.

Eybi yox ömür sür bənövşə kimi
Ətrin ruh oxşasın yaşasan da az.
Yoxsa ki ətirsiz, gərəksiz kimi,
Qanqal ömrü sürmək ömür sayılmaz.

Çalış elə yaşa sağlığında da,
Öləndən sonra da könüllər dolaş.
Elə yaşama ki desinlər "Səni
anan bu dünyaya doğmayaydı kaş!"

Havaya sovurma öz ömrünü sən
Gərəkli ömür sür, faydalı yaşa.
Boş yerə xərcləmə öz günlərini,
Gəl dəyərli yaşa, mənalı yaşa.

Bir gün "nə etmisən?" deyə vicdanın
Sənə sual edib, hesab çəkəcək.
Bax onda sürdüyün mənasız ömrün,
Vicdan qarşısında əzab çəkəcək.

Xoşbəxt o kəsdir ki, ömrü yükünü
Sonadək fəxrlə daşıya bilir.
Xoşbəxt o kəsdir ki, öləndən sonra,
Çoxunun qəlbində yaşaya bilir.

Bədbəxtlik o deyil hansısa yaşda
Əcəl tamam ola, ömrü qalmaya.
Bədbəxtlik odur ki, qəbrinin üstə,
Səni yad edəsi adam olmaya.

BİR QADIN AĞLAYIR...

Bir qadın ağlayır gözlərində yaş,
Dodaqlar islanmış, yanaqları nəm.
Hər günü bir qorxu, hər günü təlaş,
Sanki cəhənnəmdir düşdүү aləm.

Qovrulur, od tutur baxışlarını,
Çəkdiyi acıdan sinəsi yanır.
Tökür hönkür-hönkür göz yaşlarını,
Yaşından geydiyi don da islanır.

Puç oldu ömrünün ən gözəl çığı,
Uğursuz qismətin qurbanı oldu.
Düşdүү bu məkan, bu "ər ocağı",
Solmuş arzuların ünvanı oldu.

Daha yaşamağa qalmayıb həvəs,
Ölümün qanadı üzünə gərmiş.
Yaşarkən aldığı hər acı nəfəs,
Gözündən tökdüyü yaşlar qədərmiş.

Sığışmir fəryadı nə yerə, göyə,
Sözlər ilmə-ilmə qarğış toxuyur.
Yazılan qismətə, bəxtə, taleyə,
Doğulduğu günə lənət oxuyur:-

-"Beləmi gedəcək ömür boyunca.
Nə qədər alışam, nə qədər yanam?
İşqılı dünyaya məni doğunca,
Niyə bir qara daş doğmadı anam?"

Nə xoş ünsiyyət var, nə də şirin dil,
Ancaq kobud sözlər, acı kəlmələr.
"Sahibim" dediyi insanla deyil,
Acı göz yaşıyla yatdı gecələr.

O, solmuş bir güldür son baharında,
Düşmür o gül üstə günəş işığı.
Ağlayan qadının göz yaşlarında,
Axır bir kişinin vicdansızlığı.

Qadınlıq hissi də bədəninə yad,
Puç oldu o duygusu, o hiss büsbütün.
Onunçun özgədir daha bu həyat,
O, öz həyatından olunmuş sürgün.

Hər cinsin özünə məxsus hissi var,
Qadına qadınlıq hissləri gərək.
Qadınlıq hissindən qaldısa kənar,
Cismən yaşasa da ölüdür demək.

Nə qədər dedilər hərə bir yerdən:
- "Çix get! Körpəni də özünlə apar.
Ürəyin dincələr qəmdən, kədərdən,
Ruhun bədənində sakitlik tapar".

O, isə bir addım atmadı kənar.
Susdu. Boyun əydi, bəxtə, qismətə.
Düşündü "Anayam mənim adım var"
Ölsəm də dözəcəm bu müsibətə.

Kim ki əzab verir, çəkdirir sitəm,
Axan göz yaşına olursa bais.
Mən həmin insana insan demərəm
Onun bir adı var - İblisdir! İblis!

ÇATMIR

Ruh içimdə haray salmış:
- Dərd üstəyəm dəvam çatmır.
Nə fayda içimdən çölə,
Səsim çatmır, sədam çatmır.

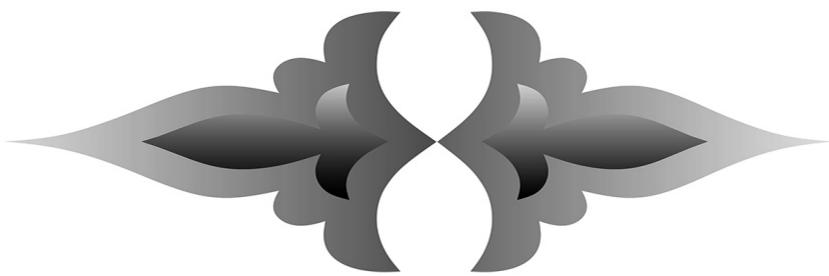
Həm doğmayam, həm özgəyəm,
Bütövdən qopmuş hissəyəm,
Yarımçıq qalmış cümləyəm,
Nöqtəm çatmır, nidam çatmır.

Bacarsan alışma, yanma,
Bu nə sirdir, nə müəmma,
Hər tərəf açıqdır, amma,
Boğuluram, havam çatmır.

Bir günəşəm kütləm ziya,
Həmdəməm ulduza, Aya.
Nur ciləsəm də dünyaya,
Öz dünyama şüam çatmır.

Əl açaraq göyə hətta,
Dua etsəm də həyatda,
İlişir hansısa qatda,
Allahımı duam çatmır.





RƏNA MİRZƏLİYEVƏ

GÜLLƏLƏNMİŞ "VAĞZALI", *yaxud gecələr yuxuma gəlmə...*

(esse)

"Vağzalı" çalınındı...

İllərin o tayından anaların həzin dualarının piçiltisi eşidilirdi...

"Vağzalı" çalınındı... Qoşa addım atan gənc-lərin, intəhasız həyatın qoynuna atılmağa hazır olan cavanların ürəkləri köksünə sığmirdi. Üzlər gülür, gözlərdə fərəh qığılçımları parlayır-dı. Qohumlar bir-birinə gözaydınılığı verir, neçə ilin arzuları dilə gəlirdi: "Xoşbəxt olsunlar! Qoy bütün övladlarımız muradlarına çatsınlar!"

Bəylə gəlinin boynuna qırmızı parçalar salınır. Bu qırmızılar bir anlığa xəyalımı yaxın keçmişə aparır, sinəsi şəhid məzarları ilə qazıq-qazıq edilmiş vətən torpağı, bu məzarların önündə kədərin, dərdin sonsuzluğundan, əlacılığından, sanki lal olmuş, beli bükülmüş, həyatlarında ən müqəddəs arzularından məhrum olmuş, toy arzuları gözündə qalmış, toy xonçalarını aparmağa yer tapmayıb bura gətirmiş analar dünyada söykənəcəkləri, arxalanacaqları ən böyük dağ həsrəti ilə alışib-yanan boynubükük bacılar gözümüzün önündən keçir. İstəristəməz hələ çox-çox illər əvvəl - 1975-ci ildə çox böyük uzaqgörənliliklə yaddaşlarımızda əbədi binə quracaq, milli ideallara işıq saçacaq şəhidləri əsl Vətən oğlu kimi tərənnüm edən, özü də hər addımda, hər əsərində bir vətənpər-

vərlik simvolu olan Bəxtiyar Vahabzadənin ölməz misralarını xatırlayıram:

Şəhid məzarları... Düşmən qənimi.

Vətənin köksündə vüqarla durub.

Mənim varlığımı bir təsdiq kimi

Yurdun sinəsinə möhürlər vurub.

Yeni həyatın başlanğıc simvolu olan "Vağzalı"...

Bəli, nə qədər qeyrətli Vətən övladı bu musiqinin həsrəti ilə dünyadan nakam getdi. Neçə-neçə xoşbəxtlik beşikdəcə boğuldı. Analar bütün həyatları boyu arzuladıqları bu sevincli dəqiqələrə həsrət qaldılar.

Neçə-neçə ismətli, qeyrətli Vətən qızının "Vağzalı"sı gülləbaran oldu, arzusu ürəyində qara qan kimi laxtalandı, xəyalları pərən-pərən oldu. Neçə-neçə nişanlı qızın gedəcək ünvani dəyidi. Atalar demişkən: "Gəlin atlandı, kimə düşdü?"

...Onun da nişanlısının muradı gözündə qaldı. Bu taleni yaşadı ki, kiçik soydaşlarının toy arzuları, xoşbəxtlik arzuları gözündə qalmasın. Yaşadı ki, bir daha anaların oğul həsrətli gözləri yollara dikilməsin.

O, yüzlərlə başqaları üçün sanki, bir etalon olan şəhid və qəhrəmandır. Bəli, hər ölü "Şə-

hid" adlanmır. Müqəddəs bir işə - Vətənə qurban gedibse, şəhid olubsa, ona da "oldü" deməzlər və nə vaxtsa, kimsə tərəfindən deyilən aşağıdakı sözlər igidlərin, ərənlərin əbədiyyət abidələrinə verilmiş ən dəyərli qiymətdir: "Qəhrəmanlar üçün dünyanın bir qapısı var; onlar dünyaya gelər, ancaq getməzlər".

1960-ci il yanvarın birində Qərbi Azərbaycanın Amasiya rayonunun Yeniyol kəndində Abbasovlar ailəsində bayram bayrama qarışmışdı. Ailədə yeni bir övlad - oğlan uşağı dünyaya gəlmişdi. Ad qoyular uşağa və zarafatlarından da qalmadılar: "Mehdi işimizi asanlaşdırı. Bir də ad gününə uzaq yerdən gəlməyi-mizə ehtiyac qalmayacaq. Onsuz da, bayram günü hamı bir yerə yığışır".

Onda ailənin heç bir üzvü, qohumlar heç ağıllarına da göturmirdilər ki, tale onları hansı uzaqlıqlara atacaq, hansı sınaqlardan çıxara-caq. Hələlik ömrünün ən xoş çağlarını, qayğı-sız uşaqlıq illərini yaşayırıdı Mehdi.

Elə bu qayğısızlıq içində 1976-ci ildə kənd orta məktəbini müvəffəqiyyətlə bitirdi. İş elə gətirdi ki, ailə Qazaxıstanə köçəsi oldu. Tülkü-bas rayonunun Kulan kəndinə gələndə 21 yaşı vardi. Bir il kənddəki sovxoza işləyir. 1978-1980-ci illərdə hərbi xidmətdə olur. Xidməti borcunu yerinə yetirdikdən sonra Karakanda Pedoqoji İnstitutuna qəbul olunur.

İbtidai hərbi-hazırlıq və bədən tərbiyəsi müəllimi ixtisasına yiylənərək, 1985-ci ildə təyinatla Tülkübaş rayonunun Micirin kəndindəki Y.Qaqarin adına məktəbə göndərilir. Məsuliyyətlə çalışması, mehriban və səmimi olmasından heç kəsin nəzərindən qaçmır. Tezliklə pedaqoji kollektivin və şagirdlərin sevimlisinə çevrilir. Bu da ona ruh verir, üzərində işləmə-yə həvəsləndirirdi.

İdman da sanki həyatı idi. Yeni-yeni nailiy-yətlər qazanırdı: Qazaxıstanda sərbəst güləş üzrə çempion, SSRİ idman ustası idi. İdmanın 13 növünə qədər keçirilən yarışlarda mükafatlanmışdı. Atıcılıq, karate, sambo, cüdo və digər idman növlərini çox sevərdi. Eyni zamanda şagirdlərinə yaxından kömək göstərirdi. Bir neçə idman ustası və ustalığa namizəd yetişdirmişdi.

Lakin bütün bunlar onu qane etmirdi. Gənc-

lik enerjisini, qəlbindəki vətənpərvərlik duygularını daha böyük işlərə sərf etmək arzusu ilə çırpındı. 1990-ci ildə Stavropol şəhərində keçmiş SSRİ Daxili İşlər Nazirliyinin ali məktəbini bitirib həmin orqanlarda işləməyə göndərildi.

Lakin Mehdinin qulağı səsdə idi: qurbət ona dar gəlirdi. Ürəyi Azərbaycanla döyüñürdü, xüsusən, Qarabağ hadisələri, görünməmiş xainlik qəlbini ağrıdır, rahatlıq tapa bilmirdi. Bir fürsət axtarırdı ki, vətənə dönsün, Bütün bacarığını sərf edib övladlıq borcunu şərəflə yerinə yetirsin.

Nəhayət, ürəyincə olan bir fürsət ələ düşür. Təsadüfən ora yolu düşmüş yüksək çinli bir vətənpərvər insanla rastlaşır. Ürəyindən keçən hisləri duyaraq və yüksək dəyərləndirərək onun kimi oğullara ehtiyacımız olduğunu bildirir və vətənə dönməyi məsləhət bilir. Ürəyindən xəbər vermirdimi bu təklif!?

1991-ci il iyun ayının 28-də Azərbaycan Respublikası DİN-nin sərəncamına göndərildi. Çox tezliklə döyüşə getmək, bu nankor, xəyanətkar düşmənə gücünü göstərmək, həddini bildirmək istəyi ona rahatlıq vermirdi. Nəhayət, bu istəyi gerçəkləşdi: hərbi hazırlıq cəhətdən təcrübəli bir dəstəyə rota komandiri kimi döyüşlərə qatıldı.

Həmişə, hər yerdə birinci olmağa alışmışdı. Buna görə də döyüşlərdə ən çətin və qorxulu əməliyyatlara hamidan qabağa düşür, cəsarətlə hərəkət edirdi. Komandirlərinin belə qorxmazlığı əsgərlərini də ürəkləndirirdi. İgidliyi ilə fərqlənən Mehdi tez-tez kəşfiyyata da gedir, erməni quldurlarının mövqelərini ətraflı öyrənirdi

Vətənə, torpağa sonsuz bağlılıq hər döyüşdə ona mənəvi güc və qüvvət verirdi. Hər dəfə döyüşə girəndə sanki düşməni son nəfərədək məhv edəcəyinə inanırdı. O, Ağdam, Goranboy, Füzuli bölgələrində keçirilən döyüş əməliyyatlarında fəal iştirak edir, saqqallı erməni silahlı dəstələrinə sarsıcı zərbələr vururdu

1991-ci ilin sentyabr günlərindən biri idi. Mehdi öz dəstəsini vertalyotla növbəti əməliyyata qaldırır. Lakin düşmənin güclü atəsi ilə

qarşılaşan pilot məcbur olub düşmən əhatəsində yerə enir. Vertolyotdan enən Mehdi erməniçə: "Bunları qəbul edin" - deyərək yaranan ani çəşqinqılıqdan sonra onları gülləbaran edir. Fürsətdən istifadə edərək kömək gələnə qədər öz dəstəsini təhlükəsiz yerə çatdırır.

"Mixaylo" ləqəbli Mehdinin belə döyüş sücaətləri çox idi. Buna görə o, DİN-nin "Əla xidmətə görə" döş nişanına, dəfələrlə digər mükafatlara layiq görülmüşdü.

Çılğın arzularla yaşayan Mehdi üçün 1992-ci il yanvar ayının 13-də Məlikcan postu ətrafindakı döyüş həyatının sonu oldu. Qızğın döyüş getdiyi anda yenə Mehdi ön xətdə vuruşdu. Bu döyüsdə erməni snayperinin gülləsi ilə başından ağır yaralanır. Onu böyük çətinliklə döyüş meydanından çıxarırlar. Həmin gün elin bir mərd övladının sonu olur.

Gözəl hərbçi, yaxşı idmançı, kövrək və həzin təbiətli şeirlər müəllifi olan qəhrəmanın özünü dediyi kimi oldu:

*İstəyirsən çox yaşa, istəyirsən də az,
İnan ki, bu dünya heç kimə qalmaz.*

Bəli, hamida olduğu kimi, o da öz ömür pəyini yaşadı. Az yaşadı - cəmi 31 il. Minlərlə başqa övladlarımız kimi nakam ömür yaşadı. Ananın müqəddəs arzusunu yerinə yetirmədi: bəy masasında oturmadı. Bir el sonasının - nişanlısının gözünü yolda qoydu. Bəlkə də, böyük bir şəcərənin, qəhrəman bir nəslin başlanğıcını qoyacaqdı. Bu arzu beşikdəcə boğuldı.

Amma mənalı, yaddaşlarda, könüllərdə qalacaq, ruhu ilə vətən göylərində əbədi pərvaz edəcək ömür yaşadı. Məxsus olduğu xalqın, millətin sınağından mərdanəliklə çıxdı. Qismətini, alın yazısını yaşadı. Lakin xalq qəlbində yaşamaq, əfsanələşmək heç də hər kəsə nəsib olan tale deyildi və bu tale onun üçün yaşındı. Ən ülvi, ən müqəddəs iş üçün - Vətənimizin suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunması uğrunda şəhid oldu. Məkanca da, mənəviyyatca da uca yerdə - Şəhidlər Xiyabanında dəfn olundu

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 1992-ci il tarixli 831 sayılı fərmanı ilə ölü-

mündən sonra Abbasov Mehdi Yusif ogluna Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verildi.

...Mehdi bir vaxt cəbhədən nişanlısına yازıldı:

*Yaxın gəl, məlhəm et sən öz sevgini,
Hə vaxtdır qəribəm, görmürəm səni.
Nişan üzüyünü tax barmağına
Toyumuz gözləyir son qələbəni.*

*Gecələr uzaq düş, yuxuma gəlmə,
Yoxsa diksinərsən güllə səsindən
Uzaqdan-uzağa yada sal məni,
Yaram məlhəm tapsın xoş nəfəsindən.*

Özünü, sevgisini qurban verən nakam bir igid minlərlə yeni sevgilərə rəvac verdi, onları qorudu. Bu gün doğulan körpələr, toy edən yəniyetmələr, sevən-sevilən gənclər bu xoşbəxtliyə görə Mehdi kimi igidlərə borcludurlar.

Bu anda məktəbli ikən dərs kitablarımızda qəhrəmanlığı əks olunan Mehdi Hüseynzadəni, onun haqqında yazıları xatırladım. Adları da, təxəllüsleri də də eyni olan bu adaşları birləşdirən bir çox cəhətlər var. Lakin təsadüfdəndirmi, nədəndir M.Hüseynzadənin qəbri üstündəki epitafiya adaşına da çox uyğundur: "Rahat yat, Azərbaycan xalqının qəhrəman oğlu, əzizimiz Mehdi, azadlıq uğrunda göstərdiyin fədakarlıqlar dostlarının qəlbində əbədi yaşayacaqdır".

Mehdinin valideynləri qaçqınlıq həyatını İsmayıllıda keçirirlər. Mərcan ana bu dərdə dözmədi, Allah dərgahına qovuşduğu atası Yusif kişi, ailənin digər üzvləri bu ağır dərdi sızlaysızlaya ürəklərində çekirlər.

Bu gün həmin kənd qəhrəmanın adı ilə Mehdi kənd adlanır. Eyni zamanda İsmayıllıda bir küçə və Fizuli rayonundakı Çinqıllı kənd orta məktəbi bu igidin adını daşıyır.

Qoy Mehdi kimi qəhrəmanların ruhu narahat olmasın. O gün gələcək ki, bu ərənlərin ömürlərini fəda etdikləri Vətən torpaqları yağı düşməndən təmizlənəcək, suverənliyimiz, ərazi bütövlüyüümüz təmin olunacaq. Bu da onlara, ruhlarına ən qiymətli töhvə olacaq.



İLTİMAS SƏMİMİ

DAHA XOŞ SÖZLƏR BİZİ İSİTMƏZ

Tənhalıq qoxulanan
Bütün fəsillər.
Ünvanı bilinməyən,
Kimsəsiz qocaya bənzəyir.
Kimdən təsəlli umaq?
Ümidi hər şeydən üzülən baxışlar,
Eynən baxışlarımız kimi.
Çırçıp özünü misra-misra,
Zamanın yaddaşına.
Zaman sükuta bələnən yollar kimi,
Yollar kirimiş usağın lal baxışları tək.
Üstümzə ələnən tənhalıq,
Soyudur qəlbimizi
Daha xoş sözlər bizi isitməz.

02.01.2018

BATAN BİR SƏSƏM

Batdı içimdə bir səs,
Qırıldı bir yol,
Qıfıllandı bir qapı.
Yalanlara özümü zorla
İnandıra bilmədim.
Kömürtək,
Qaralmış ömrümün bəyaz yolları
Dərd qoxulanır.
Yollar məni,
Mən də yolları sevmədim.
Haçansa,
Tanrıının yadına düşsəm...
Xatırlayar mənim kimi,
Bir bəxtsiz bəndəni də.
Demə, bütün yollar qüruba sarı imiş,

Mən gecənin qaranlığında
Batan bir səsəm...

02.01.2018

SİLİNMƏYƏN YOLAM

Bağrı çatlayan
Təbəssümlər.
Yarpaq-yarpaq gömülür,
Torpağa.
Böyründə dayandığın
O ağacı tanıyırsanmı?
Başı yerə əyilən,
Budağında
Yarpağı olmayan.
Ümid ağaçdır,
Altında həyat dincəlir...
Mən otların
Yaddaşında su.
Sən suların,
Yaddaşında ot.
İçimzdə arzular
Göyərdikcə,
Yadımıza üfuqlərə
Yazdığınız ilk məktublar
Düşür.
Arxamızca,
Yüyürüb gələn
Yarımçıq qoyduğumuz,
Yollardır.
Sən xatirələrə
Dönən səs.
Mən yaddaşlardan,
Silinməyən yolam.

05.01.2018

XATIRLAMAZ KİMSƏ SƏNİ

Son sözümü deyib,
Çıxb gedəcəyəm.
Ölüm üstümə ələnən,
Payız yağışıdır.
Soyuq təbəssümlər,
Yolların yaddaşında
Söz - söz donmaqdadır.
Yollar arzuya döndükə,
Üşüür içimdə bir səs.
Tənha insanların,
Soyuq baxışları tək.
Açmadığım qapılar,
Hönkür-hönkür ağlayır.
Bu da, gənclik şəkilim,
Gözlərim bulud kimi, dolğun.
Ardımcı uzalı qalan əl,
Sənin əlin imiş.
Kövrək təbəssümlü
Kənd uşağı!
Böyüdüñ
Söz - söz,
amma bitmədi içindəki
İlan-ilan qırılan ağrıların.
Daha sən də, gərəksizsən,
Xatırlamaz kimsə səni.

16.01.2018.

BİR UŞAQ SƏSİ

Buludların ətəyində,
Kölgə.
Kölgənin ətəyində yollar,

Yolların ətəyində mən...
İçimdə bir səs,
Səsimdə bir söz.
Buludların altında əyilə-əyilə,
Yol gedir.
Solumda
Sönməkdə olan bir ocaq,
Sağında,
Suvağı tökülmüş,
Qapısı qıflı,
Bir ev.
Evin içərisində,
Bir uşaq səsi.
Eynən ürəyimin səsinə
Bənzəyir.

05.01.2018

SƏSİN BİR KİMŞƏYƏ YETMƏZ

Nə qədər çığırsan da,
Səsin bir kimsəyə yetməz.
Bura tənhalıq qoxulanan,
Sükuta bələnmiş ümidlərin.
Torpağa gömülən,
Adsız ünvan, adsız məkan,
Adsız Yer.
Sarıl, o tənha ağaca, bəlkə,
Dilə gəlib danışdı.

20.01.2018.

YOLLAR YARPAQ - YARPAQ DİKSİNİR...

Sağında qaya,
Solumda sükuta bələnən
Dar bir yol.
Buludların yuxusu qarışdıqca,
Yollar yarpaq-yarpaq diksinir.
Gecənin qaranlığında,
Saçlarında bir əl gəzir.
Yüyürür ardımca,
Ötən çağları mənə xatırladan
Bir səs.
Mən tənha ağac,
Sən üstümə əsən külək.
Mən qıruba əyilən Günəş,
Sən hələ mənzil başına

Çatmayan yolcu.
Buludların yuxusu qarışdıqca
Yollar yarpaq-yarpaq diksinir...
12.01.2018

DAHA BİR YOL TAPMIRAM

Deyirdin ki,
Yollar ölmür, öldü içimdə.
Bütün yollar,
Çıxb getməyə.
Daha bir yol tapmiram,
Əldən düşmüs
Ümidlərim payızın xəzəli kimi...
Daha köksümdə ürək də,
Həvəssiz döyüñür....

20.01.2018.

SƏNİ XATIRLAYIM

Bütün xatirələrim
İçimdə mürgü vurur,
İçimdə sən də varsan.
Ağrılarımı qarışib,
Axırsan damarlarimdə.
Soyuq baxışların,
Məni üzütdükcə
Ümidim hər şeydən üzülür.
Yollar misra-misra uzanmaqdadır,
Yolların ovucunda.
Oxuduğum sətirlər,
Sənin taleyin imiş.
Qəlbimi isitməyə,
Mənə dəniz gərəkdir.
Suların üzərində uçan
Qağayırlara baxa -baxa,
Səni xatırlayım.

01.01. 2018

YERİMƏK ÇƏTİNMİŞ

Ümidlərə bürünə bilmədim,
Daşların,qayaların sükutundan qaçdım,
Hardasa yadına
Dünyaya yorğun -yorğun,
Baxdığın anlar düşdü.
Hardasa unutduğum,
Xatirelər yüyürdü üstümə.
Hardasa, sənə deyə bilmədyim

Sözlərim sıxdı məni.
Soyudu əllərimdə,
Əllərinin istisi.
Soyudu söz-söz, misra-misra,
Ümidi hər şeydən üzülmüş.
Bir ürəkələ baş-başa ,
Yerimək çətinmiş.

02. 02.2018.

SƏN DƏ RAZILAŞARSAN...

Əvvəl -axır,
Dediklərimlə
Sən də razilaşarsan...
Ümid etmək,
Saman çöpündən
Yapışmaqdır.
Bir az dərin,
Bir az dayaz,
Bir az payız Günəşi.
Bir az bahar yağışı,
Bir az da,
Tənhalıq qoxulanan qış havasıdır.
Kiminin bəxtinə nə düşdü...

24.01.2018.

YOL DA BİR TƏSƏLLİDİR

Burdan başlanır güman,
Burdan başlanır ümid.
Burdan başlanır sevinc,
Yol da bir təsəlli dir,
Misra-misra uzanır...

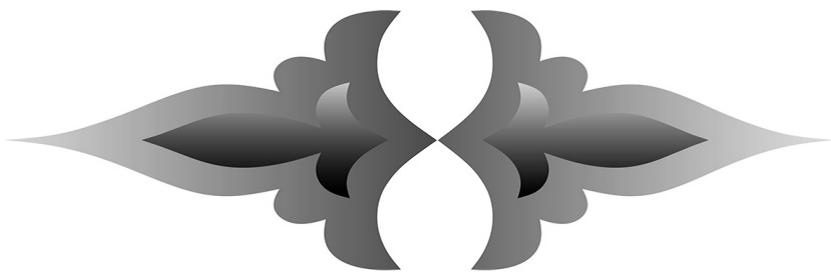
Yarı payız, yarı qış,
Bu da soyuq baxışlar.
Burdan başlanır səhra,
Daha ümid göyərməz.
Tənhalığı qoxulanan,
Payız yağışı kimi...

25.01.2018.

VARAQLARIN YADDAŞINDA

Dənizlə səhbətim tutmadı,
Yollar kirimiş baxdı üzümə.
Daşlar,
Ağaclar dərdimi anlamadı,
Kiridim misra-misra,
Söz-söz varaqların yaddaşında.

13.01.2018



İLAHƏ İMANOVA

ŞƏKƏRBURA

(hekaya)

Evə tez gələcəyimə söz versəm də, həmişə olduğu kimi, bu gün də yubanmışdım. İşlərimi yekunlaşdırığımı sandığım son anda ləngiməli olmuşdum. Xoşbəxtlikdən, həyat yoldaşım məni anlayışla qarşılıyalar, heç vaxt haqlı iradlarını üzümə vurmazdı. Amma hər dəfə şirin yuxuda olan oğlumuzun yanağından əyilib öpəndə baxışlarından qaça bilməzdəm, ailəmə kifayət qədər zaman ayıra bilmədiyimə görə özümü qınayardım. O isə dodaqlarından təbəssümünü əskiltməz, diqqətsizliyimi işimin məsuliyyətinə bağışlardı. Bilirdi ki, ailəmlə bərabər keçirdiyim hər an mənim üçün nə qədər dəyərlidir. Özümü həyat yoldaşı və ata kimi xoşbəxt hiss etməyim üçün onların varlığı yetərli idi.

Sönməkdə olan bayram şamları masanın çoxdan hazırlanğına sübut idi. Soyuq yeməklər də sanki üzümə baxıb dilinə bir tikə belə vurmadan yolumu gözləyən həyat yoldaşının yerinə məni qınayırdı. Mətbəxdən otağa yayılan plovun ətri süfrə arxasına çəkirdi məni. Bayram süfrəsi arxasında toplaşmaqdan gözəl nə ola bilərdi ki!

Elə yenicə bayram süfrəsi arxasına oturmuşdum ki, qapımız bərkdən döyüldü. Ayağa qalxmaga fürsət tapmamış oğlum bir göz qırpmısında yerindən sıçrayıb:

- Əmim gəldi, - deyə özünü dəhlizə atdı.
- Hara gedirsen? - yoldaşım dəcəl oğlumun qolundan tutub saxladı.
- Ana, eşitmədin, qapı döyüldü? - balaca əlini qapıya sarı uzadıb var gücüylə anasının əlindən

dartının çıxmaga çalışırdı.

- Eşitdim, oğlum, - həyat yoldaşım həmişəki kimi son dərəcə səbrli idi, - Sən evə keç, qapını ata özü açar.

Nənə və babalarının, həmçinin anasının ərköyü böyüdükləri beş yaşlı oğlum qarşısında məni görünçə susdu. Anasının böyrünə qıslıb sakit baxışlarıyla nə deyəcəyimi gözləyirdi sanki. Öz hökmünü yeritməyə çalışan, çox zaman da bu yolla öz isteyinə nail olan dəcəlim yalnız məndən çəkinər, mənim yanımıda mümkün qədər az dəcəllik edərdi. Əslində, hər zaman oğlumla dost olmağa çalışmışam. Onun məndən qorxmasını deyil, inanıb etibar etməsini istəmişəm. Necə ki, bir zamanlar atam mənim ən yaxın dostum idi...

Hədiyyəsiz qapıdan içəri girməyən diqqətli əmisinin gəlişini toy-bayram bilən balaca bu dəfə gümanında yanılmışdı.

- Qonşunun uşaqlarıdır, çox güman. Bayaqdan bütün qapılara papaq atıb qaçırlar, - deyən yoldaşım isə haqlı çıxmışdı, balaca dəcəllər qapımıza papaq atıb qaçmışdılar. Piçilti və ayaq səslərindən yaxında olduqları anlaşıldı. Əyilib papağı qaldırdım. Dəhlizlə otaq arasında dayanmış yoldaşma nəzər salıb gülümsədim və papağı adətə uyğun olaraq, xanıma uzatdım.

Əmisinin yolunu gözləyən, amma qapı arxasında heç kəsi görməyib, əvəzində yerdən qaldırdığımız papağın içərinə süfrədəki şirniyyatları, çərəzləri nədən doldurduğunu anlamayan dəcəli-

miz heyrətlə gah mənə, gah da anasına nəzər salırdı. Həmin an uşağın fikirlərini oxumaq çətin deyildi. Yoldaşım təbəssümlə oğlumuza nəzər salıb "Kosanın payını" mənə uzatdı.

Qapını örtüb yenidən masa arxasına oturduq. Oğlumun fikri hələ də anasının süfrədən yığışdırıldığı konfetlərin yanında qalmışdı. Nəhayət, dözmədi:

- Ata!
- Ay can, - deyib oğlumun suallarına özümü hazırladım.

Nəfəs almadan bir nəfəsə verilən sualları yoldaşım kimi təbəssümlə qarşıladım.

- Gələn kim idi? Axı, heç kəs yox idi. Bəs qapını kim döymüşdü? Papaq kimin idi? Niyə anam bütün konfetləri papağın içində yiğdi?

Hüquq mühafizə orqanlarının işçisi kimi sorğu-sual etmək işimin əsas hissəsidir. Lakin etiraf edim ki, dəcəlim gün ərzində saysız-hesab sualları ilə bəzən, xüsusən də yorğun olduğum vaxtlarda mənim kimi təmkinli insanı belə hövsələdən çıxartmağı bacarır. Əlbəttə, bu yaşda uşaqlar daha çox məlumat əldə etməyə həvəslə olurlar. Hər şey onlara maraqlı görünür. Ona görə də bacalalara anlaya biləcəkləri şəkildə hər şeyi izah etmək, həm də doğru-dürüst izah etmək lazımdır ki, bu da bir qədər çətin olur bəzən. Bəxtimdən, ata-bala biz bir-birimizi çətinlik çəkmədən anlaya bilirdik.

Oğlumu dizimin üstündə oturdub əvvəlcə ona Novruz bayramından, adət-ənənələrimizdən bir qədər danışdım. Anasının papağın içində yiğdiyi bayram sovgatının da bir el adəti olduğunu, insanlar arasında bayramlaşmanın, paylaşmanın vacib olduğunu izah etməyə çalışdım. Bir az əvvəl konfetləri üçün üzülən oğlum növbəti dəfə qapı döyünləndə "Mən özüm" deyərək həvəslə anasına qoşuldu. Bir uşaq üçün bu, əlbəttə, əyləncədən başqa heç nə deyildi, lakin onun gözlərindəki sevinc və təşəbbüskarlığı məni sevindirirdi.

Dizimin üstündə oturmağa vərdiş etmiş oğlum yenidən dilləndi. Düşüncəli baxışlarının arxasında, görəsən indi hansı sual var idi. Dərindən nəfəs alıb yoldaşımın üzünə baxıb başımı yellədim. O isə cavab olaraq ciyinlərini çəkib gülümsədi və məni oğlumun sualları ilə təkbətək buraxdı.

- Ata!
- Ay can! - deyib oğlumun yanağından öpdüm.

Dəcəlim uşaq saflığı ilə soruşdu:

- Ata, hamı papaq ata bilər?
- Hə, - qısa cavab verdim.
- Əlini üzümə qoyub gözlərimin içində baxdı:
- Biz də?
- Əlbəttə, oğlum, - dedim.

Oğlum dizimin üstündən sıçrayıb yerə düşdü. Əlimi tutub bərk-bərk sıxdı:

- Ata, biz də papaq ataq da! Nolar, biz də ataq!
- Duruxdum. Bir uşaqdan belə təklif gözlənilən olsa da, nədənsə, həmin an çəşib qaldım. Oğlum əlimi dartır, məni ayağa qalxmağa məcbur edirdi. Razılığa gəlmək çətin məsələ idi.
- Bax, oğlum, hava qaralıb. Bu vaxt papaq atmazlar. Gələn dəfə gedib atarıq. Yaxşı?
- Nolsun gecdir! Gedək biz də papaq ataq!

Bayram günü oğlumu inadkarlığına, dəcəlliynə görə danlamaq istəmirdim. Hər dəfə ona əsəbləşəndə, uşağı ərköyün və dəcəl böyütdülərini vurğulayanda anam və yoldaşım bir ağızdan deyirdilər ki, eynən atasına bənzəyib. Bir zamanlar, atam "Ata olarsan, ata qədri bilərsən" deyərkən, görünür məndən nələr çəkdiyini dilə gətirmiş. Yalnız indi atamı anlayıram...

Fikrindən daşındırı biləcəyimə hələ də ümidi edirdim:

- Qonşular yatıb. Bu vaxt, bu saatda kimin qapısını döyüb papaq ataq?

Özüm kimi tərs və inadkar oğlumu heç cür dilə tutmaq mümkün deyildi. Nə düşündüsə, gözlərimin içində baxıb güldü. Əlini üzümə qoyub qulağıma piçildadığı:

- Anaya demə! Biz də anaya papaq ataq! - sözlərinə gülməmək üçün özümü topladım. Oğlumun təklifi xoşuma gəldi. Bu yaşda, özü də hüquq mühafizə orqanlarının işçisi kimi kiminsə qapısına papaq atmağı özümə yaraşdırırdım.

Bəş yaşı uşağın nazı ilə oynayırdım. Qapımıza papaq atıb sevinə-sevinə yanına qaçan və anasından gizlənməyə çalışan oğlumun sevinci məni uşaqlaşdırılmışdı. Axırıncı dəfə nə vaxt uşaqlıq hissərimi yaşadığımı xatırlamırdım. İndi isə oğlumla bərabər "Kosanın payını" istəyəcək qədər uşaqlaşmışdım.

...Məhəllə uşaqlarına qoşulub tonqal qalayar, qonşuların qapısını döyüb papaq atıb qaçardıq.

Yığdığımız sovqatları isə evə aparmaqdan çəkinib elə tonqal başındaca ləzzətlə yeyərdik. Axşam düşənə, daha doğrusu, valideynlərimiz bizi evə səsləyənə qədər deyib-gülüb əylənər, şənlik edərdik. Acdığımızı hiss edəndə təkrar qonşuların qapısına papaq atıb yığdığımız qəniməti sonradan bölüsdürərdik. Bəzi qonşularımız bir neçə konfet, bir az qoz-fındıq, bəxtimiz üzümüzə gülləndə isə papağımıza meyvə və şəkərbura da qoyardılar. Yox, düşünməyin ki, evdə anamız-nənəmiz şəkərbura-paxlava, yaxud digər şirniyyatlar bişirmədiyindən gözümüz kiminsə qapısında qalardı. Nədənsə papağa qoyulmuş Novruz sovqatları bizə daha dadlı gələrdi.

Yaşıllarımızla bir yerə toplaşib bu dəfə kimin qapısına papaq atacağımız üçün bölgü etdik. Hər kəs ona deyilmiş ünvana, mən isə qonşuluğumuza yeni köçən ailənin qapısına yönəldim. Qapını bərkdən döyüb papağımı atıb qaçdım. Bir xeyli gözlədim. Qapını açan kimsə olmadığından evdəkilərin səsi eşitmədiyini zənn etdim. Yavaşça qapıya yaxınlaşdım. Pəncədən süzülən işığı görüb, içəridən gələn səsləri eşidincə ürəkləndim. Dostlarımın yanına əliboş qayıtmış özümə sığışdırırdım. Əlidolu qayıdan dostlarımın mənə "fərsiz" deyib lağa qoymalarını həzm edə bilməzdəm. Təkrar qapını döydüm. Sanki qurbağa gölünə daş atıldı. Evdən gələn səslər kəsildi. Qapı isə hələ də açılmırkı. Pərtliyim inadkarlığımı bir az da artırırdı. Bu qapıdan əliboş geri qayıtmış fikrində deyildim. Yenidən qapını döydüm, bu dəfə daha bərkdən və qaçıb gizləndim. Bəxtim üzümə güldü. Nəhayət ki, qapı üzümə açıldı. Səbirsizliklə qapının təkrar açılmasını gözləyirdim indi. Yeni qonşularımızın papağıma nə qoya-caqlarının marağında idim. Hiss edirdim ki acmışam. Təmiz hava, bir yandan da tonqal üstündən tullanıb məhəllələri üzüaşa-üzüyxarı gəzib dolanmağımız məni əldən salmışdı. Özlüyündə papağıma qoyulan qoz-fındığı, konfetləri dostlarımı verəcəyimi, təkcə şəkərburani özümə saxlayacağımı xəyal edirdim.

Budur, qapı açıldı. Orta yaşlarında, başında örpek olan bir qadın qapını açıb ətrafa boylandı. Papağımı qapı ağızına qoyub içəri keçdi. Bir qədər gözlədim. Sonra "Onsuzda hava qaralıb, mənim kim olduğumu ayırd edə bilməz" düşünüb papağımı götürüb ildirim sürətiylə uzaqlaşdım.

Bir kuncə çəkilib maraqla papağın içində nə qoyulduğunu bilmək istədim. Xəyalları dağılan uşağıın üzünü ifadəsini yaxşı ki, həmin an heç kəs görmədi. İki karamel idi mənim "kosa payı"m? Çox pərt olmuşdum. Tonqal başında görüşməli idik. Dostlarımın yığdıqları bayram sovqatları ilə necə öyünəcəkləri artıq qulaqlarında səslənirdi. Boynumu bükbük iki karamellə onların qarşısına çıxmaga, onların sözlərini götürməyə çəkinirdim. Yerli-yersiz zarafatları ilə hər kəsi ələ salan, lağ etməyi xoşlayan sinif yoldaşımın üzünü isə indi heç görmək istəməzdəm. Ayaqlarım getmir-di. Suyum süzülə-süzülə addımlayırdım. On bir yaşımla olmasına baxmayaraq, qürurlu biri idim. Heç kəsdən də söz götürməyi xoşlamırdım.

Atam evdə olanda, özü də bayram günlərində evə çox girib çıxdığımızdan anam qapını bağlamazdı. Qapını açıb sakitcə evə girdim. Anamın mətbəxdə başı qarışiq idi. Atam isə telefonla kiminsə bayramını təbrik edirdi. Atama gülümsəyib masaya yaxınlaşdım. Hiss etdirmədən qozfindıqları, konfetləri ciblərimə doldurmağa başlaşdım. Xonçadan götürdüyüm şəkərbura və paxlavani isə tələsik köynəyimin içinde gizlətdim. Baş qarışiq ikən aradan çıxmak fikrində idim. İşin tərsliyindən anamla dəhlizdə üz-üzə gəldik.

- Hara gedirsən? Keç içəri, paltarlarını dəyiş, əllərini də yu! Hiss iyi verirsən!

Anamın əlindən dartınib özümü qapıdan çölə atdim. Arxadan dalımcı deyinən anama isə tez gələcəyimi söyləyib tonqal başına qaçdım. Dostlarım papağımın içini dolu görüb heyrətləndilər. Kimisi papağın içindən konfetləri, kimisi qozfindığı ovuclayıb götürürdü. Meyvə və şirniləri də dostlarımıla bölüsdürüb təkcə şəkərburani "qənimət" kimi özümə götürdüm.

Sinif yoldaşım almanın dişinə çəkərək:

- Bilsəydim təzə qonşu yaxşı pay qoyacaq, səni göndərməzdəm, özüm o qapıya papaq atardım, - dedi.

Bir anlıq duruxdum. Gülnə gözlərinin ifadəsinə tab gətirməyib nəzərlərimi yayındırdım. Həmin an mənə elə gəldi ki, sinif yoldaşım indicə hər şeyi olduğu kimi danışacaq, bu qədər sovqatı evdən gətirdiyimi söyləyib məni yaşlılarının arasında pərt edəcək. Özümü ələ alıb gülümsədim. Hər kəsi nəzərdən keçirib səsimi yüksəldim:

- O qapı mənlikdir! Bundan sonra o qapıya hə-

mişə özüm papaq atacam! Eşitdiz?

Yoldaşlarım sözlərimə güldülər.

Həmin gün kimin nə düşündüyü, nə fikirləşdiyi marağında deyildi. Tonqalda ətəyini yandırıdıǵım təzə şalvarım üçün də üzülmürdüm. Hiss qoxusu verən paltarları yerdən yıغان anamın da danlaqları mənə təsir etmirdi. Bayram süfrəsinin bir kənarında oturub bayaq "qənimət" kimi özümə götürdüüm şəkərburadan nəzərlərimi ayırmırdım. Cox sevdiyim şəkərbura belə boğazımdan keçmirdi indi.

- Bəlkə bir az səhbət edək, - atam əlini ciynimə toxundurub keçib divanda yanında oturdu.

Atamlı kişi-kişiye səhbət etməyi xoşlasam da, indi onu belə, dinləyəcək halda deyildim. Bir zabitin nəzərindən yayındığımı düşünsəm də, sən demə atam hər şeyi görübmüş. Bu gün artıq ikinçi dəfə pərt olurdum. Əgər əvvəlki pərtliyimə xəsis qonşum səbəbkar idisə, indi öz süfrəsindən oğurluq edən biri kimi özümə bəraət qazandırmaǵa sözüm yox idi. Hələ də oğluna güvənən atamın gözlərinə isə baxmaǵa xəcalət çəkirdim. Əlacsız qalıb hər şeyi olduğu kimi atama danışdıqdan sonra bir qədər rahatlıq hiss edirdim.

Bəlkə də həmin gün bu hadisəni də, pərtliyimi də unudar, bir daha heç vaxt xatırlamadım, yatdığını düşünüb qonaq otağında öz aralarında səhbət edən valideynlərimin sözlərini eşitməsəydəm. Atam məhelləmizə yeni köçən ailənin kimliyi ilə maraqlanırdı. Anamın piçiltili səsi hələ də qulaqlarımızdır:

- Tənha qadındır, iki qızı var. Vəziyyətləri elə də yaxşı deyil. Yoldaşı Ağdamda şəhid olub. Könnüllülərdəndir. Həkim idı. Həm döyüşü, həm də həkim kimi vuruşub, neçə insanın həyatını xilas edib. Ağdam-Şuşa istiqamətində hərəkət edərək maşınları partladılib. Özü və daha neçə nəfər həmin gün həlak olub.

Bütün gecəni yata bilmədim. Arxasıyca deyindiyim, xəsis adlandırdığım ailənin, bəlkə də, həmin gün olanı elə həmin iki karamel imiş. Gözlərim doldu. Yorğanı başıma çəkib için-için ağladım. Yataq otağının qapısına arxasında ayaq saxlayan atam, deyəsən, səsimi eşitmışdı. Ya da səhbətlərini eşidib eşitmədiyimə əmin olmaq istəyirdi. Bilmirəm... Keçib çarpayımın kənarında oturub saçlarını sıǵalladı, üzümdən öpüb dedi:

- Bilirəm ki, oyaqsan, səhbətimizi də eşitmisən...

Atamı qucaqlayıb başımı köksünə sıxdım. Demək istədiyimiz kəlmələri sükutumuzla söyləmişdik bir-birimizə. İndi əvvəlkindən daha üzgün idim. Nə yaxşı ki qaranlıq idi, atam gözlərimdəki xəcaləti görmürdü.

Atam çox mərhəmətli və səxavətli insan idi. Həmişə deyərdi ki, bayramlar öz ruzunu, sevincini başqaları ilə paylaşmaq deməkdir. Anam üçün həmin qadınla ünsiyyət yaratmaq elə də çətin olmadı. Atamın aldığı bayram çərəzlərindən, hazırladığı şirniyyatlardan xonça tutub, yeməklərdən də qonşumuz üçün pay çəkmişdi. Öz əli ilə cüccərtdiyi Səməni və bayram şamlarını da unutmadı hətta. Həmin il bayram axşamı süfrə arxasında ailəmlə bərabər oturarkən, fikirlərim qonşumuzun yanında idi. Onların da belə bir bayram süfrəsi arxasında oturduğunu düşündükə sevinir, lakin atama baxdıqca sevincim yox olurdu. Atam zabit idi. Aylarla evə gəlməyib döyüş bölgəsində olardı. Bəzən günlərlə anam ondan xəbər tutmazdı. Özlüyümdə atamın da döyüşlərdən birində həlak ola biləcəyini düşündükə dəhşətə gəlirdim. Nə yaxşı ki sağdır, yanımızdadır, düşünüb ona sarılırdım.

Bilmirəm niyə, amma sonrakı çərşənbələrdə, bayram axşamları və bayram günlərində də qonşunun qapısına gözətçi olmuşdum. Heç kəsi həmin qapıya yaxınlaşmaǵa qoymur, başqa qapıya göndərirdim. İşıq süzülən pəncərəyə saatlarla baxar və fikrimdə dəfələrlə onlardan öz düşüncələrimə görə üzr istərdim. O çərşənbə gecəsi böyüdüm. Həmin gündən sonra bir daha heç vaxt heç bir qapıya papaq atmadım...

- Ata, bax! - oğlum içi dolu papaǵını sevincək mənə uzatdı.

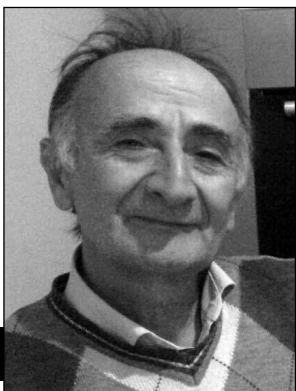
- Baxaq, görək, nə var içində, - uşaqlıqda olduğu kimi marağımı boğa bilmədim.

Oğlum şəkərburani götürüb papaǵı mənə uzatdı:

- Şəkərbura mənim! Qalanı sənin olsun!

Dəcəlimin sözlərinə güldüm. Başını konfetlə aldadıb şəkərburani özümə götürəcəyimi xəyal etmişdim, axı...

21-22.03.2018



ƏBÜLFƏZ ƏHMƏD

Əbülfəz Əhməd (Əbülfəz Əli oğlu Əhmədov) 1950-ci ildə Ağcabədi rayonunun Salmanbəyli kəndində müəllim ailəsində anadan olub. 1974 cü ildə o vaxtkı Azərbaycan Politexnik İnstitutunu inşaat üzrə iqtisad mühəndisi ixtisası ilə bitirmişdir. İxtisası üzrə inşaat idarələrində şöbə müdürü kimi uzun illər çalışıb. Hazırda təqaüdçür.

Çap olunmuş kitabları:

1. *Ən gözəl adlar (Əsma - ül - hüsnə);*
2. *Həz. Məhəmmədin (s.ə.v.) kəlamları;*
3. *Həz. Məhəmmədin (s.ə.v.) vəsiyyətləri (Ya Əli).*

Hər üç kitabı məsnəvi formasında işlənmişdir.

RÜBAİLƏR

Dünya pəncərədir, hər gələn baxa,
Baxmağın astarı üzündən baha.
Nalbəndi kor imiş axsaq atların,
Gah nala vurublar, gah da ki, mixa.

Gah tinə çəkilib, gah da köşəyə,
Gah meyə uyuruq gah da nəşəyə
Ya Allah! Özün keç günahımızdan,
Deyən dil yalmanır gahdan şüşəyə

"Göyə atılan daş yerə tez düşər
"Bu qısa zamanda çox şey dəyişər"

Nizami babamız söyləyib bunu,
Cazibə qanunu deyilmi, bəşər?!

Ey adəm övladı, bir bunu düşün
Hər günü bayrama çevirmək mümkün
Möminin bayramı sayılır axı,
Günaha batmadan keçirdiyin gün!

Saqı, rəvadımı candan üzüləm,
Süzginən şərabı, bəlkə düzələm
Eşidib, gözəllər naz eləyərlər
Nazı da eləyə bilmir gözəlim.

Əlində saxlaya bilsən yüyənin
Bu dünya sənin də olar köhlənin
Kimindir at deyən sorğuya cavab
Atalar deyibdir, onu minənin

Sanma umacağım, təmənnam çoxdu,
Sən özün bilirsən, könlümüz toxdu
Sən qədir bilmədin, məndə ki, səbir
Hər nazın könlünün evini yıldır

Arzular əkmışəm sən gələn yola
Gəlib çıxdığın yer dönə gülzara
Sən də bir haram qat yerişə, nolar,
Ləngimək rəvadır bir intizara.

Cox gözəl yoluna boylandım baxdım
Yolumun üstünə sən gəlib çıxdın
Məni məcnun edib çöllərə salma
Saçımın, saqqalın ağaran vaxtı

Sənə salam olsun ey gözəl insan,
Sənin bu işindən qaldım nigaran.
Hər şeyi buraxıb şans ümidiñə,
Tutsa qatıq dedin, tutmasa ayran.

Haqdan, ədalətdən danışanda mən,
Yüz nadan üzünü çevirdi məndən
Ey dünya malına susayan həris,
Bir haram miras da qalacaq səndən.

QALDI*(Ramiz İsmayılla söhbət)****Əbülfəz***

Təbinə şübhəm yox, sözünə şəkkim,
Sözünün yoluna gözümü dikdim.
Mən də yad şəhərdə arzular əkdim.
Şitilim bitmədi, əlimdə qaldı.

Ramiz

"Təbinə şübhəm yox, sözünə şəkkim",
Sözünün ləzzəti dilimdə qaldı.
Özünə vətəndə qərib deyirsən
Qələmim quruyub əlimdə qaldı.

Əbülfəz

Sənin sorağını Rasimdən aldım,
Dilində nisgil var, sözlərin baldı.
Sözün körüyünə əlimi saldım,
Onun nişanəsi əlimdə qaldı.

Ramiz

Məni sərin mehdən, nəsimdən soruş,
Ya sazdan xəbər al, ya simdən soruş.
Dünyanın sərrini Rasimdən soruş,
Könül duyğularım elimdə qaldı.

Əbülfəz

Sınaq - şairlərin tale yoldaşı,
Qınaq - ömrümüzün ləli, daş-qası.
Tənə - adımızla daim yanaşı,
Çox şeyi demədim, dilimdə qaldı.

Ramiz

Qəmə sirdəş olar tale şairi,
Qorxutmaz "eşq" adlı bəla şairi.
Atdılar bulanıq selə şairi,
Durulub, saflaşıb gölümdə qaldı.

Əbülfəz

Deyirsən əzəldən kəm olub bəxtim,
Yox, bəxtin yanından quş kimi səkdim.
Səni "xatırlayıb payız" baxdım,
Çox sözüm könlümdə, dilimdə qaldı.

Ramiz

Mənimlə yoldaşdı hələ də bəxtim,
Əbləhə, nadana zirvədən baxdım.
Qardan təmiz idim, əriyb axdım.
Çağlayan çağlarıım elimdə qaldı.

Əbülfəz

Ömrün zirvəsinə yol var, gedirik,
Bu yolda addımı gərək bərkidək.
Şikayət edirik, giley edirik,
Nisgilim gözümdə, dilimdə qaldı.

Ramiz

Ömrün zirvəsinə aparan yol var,
Bu yolda bələn var, bu yolda yal var.
Dizinə güvənib bəxtinə yalvar,
Közümün atəsi külümdə qaldı.

Əbülfəz

Şairlər həsrətdə, qürbətdə bişər,
Yazda xatırlansaq yerinə düşər.
Hərənin bəxtinə bir nalə düşər,
Son ucu kəndimdə, elimdə qaldı.

Ramiz

Ağlı kəmlər gecə-gündüz əlləşər,
Qismətinə beşcə arşın bez düşər.
Nə qədər yiğsa da tamahkar bəşər,
Gözləri xalçada, kilimdə qaldı.

Əbülfəz

Arzu göyərmədi, neynəyək, qardaş,
Tutmaz qolumuzdan bir bilək, qardaş?
Bu dərdi bəs kimlə biz bölək, qardaş?
Yarımçıq ömrümüz bölümə qaldı.

Ramiz

Arzu göyərmədi, ürək göynədi,
Sağalmaz göynəkdi ürək göynəyi.
Dünənki təzə dərd bu gün köhnədi,
Bəmimdə yurd salıb zilimdə qaldı.

Əbülfəz

İtən günlərimiz artırır sanı,
Dərdimiz elə bil arının şanı.
Birindən sıyrılıb qurtardım canı,
Hələ gör neçəsi ilimdə qaldı.

Ramiz

İtən günlərimi axtarsam əgər,
Bilmərəm ağıdur, bilmərəm zəhər.
Ari gül üstündə bal şəhdi çəkər,
Mənim də bal payım gülümdə qaldı.

Əbülfəz

Yad şəhər münbitdi yad arzulara,
Sən istər yüz daşın, ya arzu ara.
Torpağım hədəfdir yad arzulara,
Əlacı haraya gəlimdə qaldı.

Ramiz

Şəhər yad olsa da Vətən yad olmaz,
Vətənsiz insanın könlü şad olmaz.
Torpağın dadından şirin dad olmaz,
Ləzzəti ağızında, dilimdə qaldı.

Əbülfəz

Şəllədim belimə neçə arzunu,
Dedim istisinə gedim qızınım.
Gözün yolda qoydum bir el qızının,
İstisi hələ də əlimdə qaldı.

Ramiz

Eşqin nə sonu var, nə də əzəli,
Könlüm həmdəm seçib şeri, qəzəli.
Arxamca ah çəkdi bir el gözəli,
Nigaran baxışı telimdə qaldı.

Əbülfəz

Sözlərin bal kimi şəhdini çəkdir,
Oxuyub dərindən ahımı çəkdir.
Özgə danasını örüşə çəkdir,
Örkənim, sicimim əlimdə qaldı.

Ramiz

Söz ilan zəhəri, söz beçə balı,
Söz tikər, söz sökər cahi-cəlalı.
Köhlənim qocaldı, söküldü nalı,
Paslanmış yüyənim əlimdə qaldı

Əbülfəz

Məni danışdırən ele, dərdimsə,
Nisgilin türüsün gəzib dərdimsə,
Mən gülü ayrı bir bağdan dərdimsə,
Yad əli gülzarda, gülümdə qaldı.

Ramiz

Tükənmir ağrımız, bitmir dərdimiz,
Birgə bölək, birgə çəkək dərdi biz.
Yurd nisgili, Vətən dərdi - dərdimiz,
Düşmən tapdağında, zülümdə qaldı.

Əbülfəz

Bir dost bir çəpişə tay tutulursa,
Şairə qurbətdə "toy" tutulursa,
Ölən arzulara vay tutulursa,
Dəsmalım, yaylığım əlimdə qaldı.

Ramiz

Bir dost itirmişəm, yanmırəm hədər,
Qiyməti yoxdursa bir çəpiş qədər.
Şairi qurbətdə bürüyər kədər,
"Dəsmalım, yaylığım əlimdə qaldı"

Əbülfəz

Doğrudur, Vətənim çox böyük deyil,
Sənə deyəcəyim heç öyündə deyil.
Yad yerdən evlənmək heç eyib deyil,
Olsun ki, sonalar gölümdə qaldı.

Ramiz

Vətənin kiçiyi olmaz, Əbülfəz,
Quruyub çıçayı solmaz, Əbülfəz.
Qisas qiyamətə qalmaz, Əbülfəz,
Demə ki, "əlacı ölümə" qaldı.

Əbülfəz

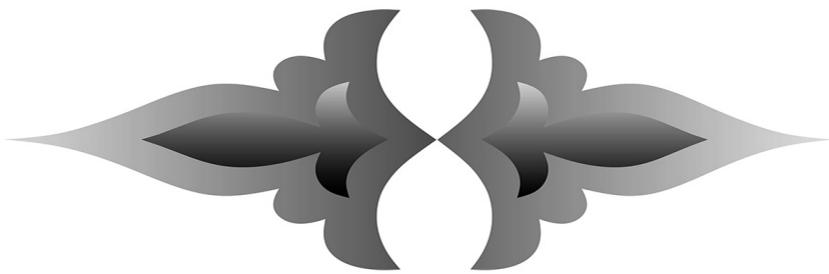
Əbülfəz deyirlər mənim adıma,
Yüz nöqsan qoşurlar bircə addıma.
Ötən günlərimi salsam yadıma,
Qismətim olumda, ölümə qaldı.

Ramiz

Ramizəm, axtardım otən günləri,
Bir göz qırpımında itən günləri.
Qayğılı, qayğısız bitən günləri,
Əlçatmaz ayımda, ilimdə qaldı.

ATAMA

Bir, xatirə işığıdır adın -
Ömrün üzündə,
Adımın üstündə.
Bir yelkən kimidir
Həyat dənizində...



ŞƏFA VƏLİ

MÜRĞ QUŞU

Sədnik Paşa Pirsultanlı xatırəsinə...

(hekayə)

"Hər şey yaxşı idi axı... Gərək heç kəsə heç nə deməyəydim. Kim nə biləcəkdi ki? Gərək deməyəydim..."

Bu düşüncələr içində özünü danlayan Uruq yorulduğunun fərqiñə hələ indi vardı. Dayanıb ətrafinə baxdı. Səs-səmər yox idi. Əllərini dizlərinə dayayıb nəfəs aldı. Geri çevrilib gəldiyi yola baxmaq istədi. Dərədən qalxan duman "Qumlu yol"u bürüdü. Yalnız bir-iki metr görünürdü. Uruq yenə səssizcə kolluğu dinşədi. Sakitlikdə təkcə öz nəfəsinin təngliyini eşidirdi. Gücünü toplayıb irəliyə doğru tələsdi. Ümid edirdi ki, sarı torpaqlığı aşandan sonra kənddən kimsə qabağına çıxacaq. Uzaq başı, köhnə qəbiristanlığının altında xəndəyə at, eşşək, buzov hörikləyən kimləsə rastlaşacaq. Axı, belə dumanda hamı eşikdə olanını içəri gətirməlidir. Yoxsa, six dumanda canavar gələr, çöldə qalanı parçalayardı. O qədər olmuşdu ki, belə hadisələr...

Sarı torpaqlıq görünürdü. Yenə dayandı. Bu dəfə ayaqlarını qatlayıb çöməldi. Hiss edirdi ki, daha gücü qalmır. Duman da elə bil qızın qəsdinə durmuşdu. Yenə iKİCƏ metr arxanı göründü. Ancaq nəsə qəribə uğultu eşidilirdi. Uruqun yadına "Palazqulağın nağılı" düşdü. Palazqulaq qulağını yerə söykəyəndə səsləri eşidirdi. Uruq da belə elədi. Qulağını yerə söykədi. Eşitdiyi yenə qarma-qarışq ugultu idi. Ancaq, elə bildi ki, səs yerin altından gəlir. Özlüyündə "Düz qaya"dan buracan olan məsafəni hesabladı. Yox, ordakı uğultu çoxdan bitmiş olardı. Həm də bura, sarı torpaqlığa gəlməzdi. Yenə ruhunu peşmançılıq büründü:

-Kaş deməzdim... Axı, nə vardi ki? Ay Allah, bircə sağ-salamat gedim evə çatım... Bir də buralara ayağım dəyməyəcək... Kaş deməzdim... Gərək bildirməzdim... Heç kim bilməyəcəkdi yoxsa...

Əllərini torpağa dayayıb güclə ayağa qalxdı. Dizləri zoqquldayırdı. Hiss etdi ki, duman artıq onu geridə qoyub. Çünkü irəlidə də cəmi beş addımlıq yeri aydın görürdü.

-Duman da məni gördü... Ay Allah... Özün məni qor, nolar...

Səsi titrədi, gözləri sulandı... Əlinin arxasıyla gözlərini sildi. Sarı torpaq üzünə də bulaşdı. Tez əllərini donunun ətəyinə sildi. Dərindən nəfəs alıb irəliyə cumdu.

Uruq artıq qaçırdı... Dərənin içiyə yüyüürdü...

-İndi dönəcəm... Burdan qayadan hoppanacam. Burdan arxı keçəcəm...

Özü-özünə bələdçilik edir, ucadan danışırı. Dərənin başına az qalmışdı. Buranı çıksa kənd yoluna düşəcəkdi. Fikirləşdi ki, xəndəyin qırığı ilə gedən yolla getməsin, yuxarı, avtobus dayanacağına tərof getsin. Çünkü, ora daha təhlükəsiz idi. Orda hər vaxt desən adam olurdu. Həm də köhnə qəbiristanlıqdan sonra evlər başlayırdı. Amma, xəndəyin qırığında bir dənə də olsun ev yox idi.

Üzüyuxarı çıxan cığırın yarısında dayandı. Daha yüyürə bilmirdi. Yenə nəfəsini dərib yola başlamaq istədi. Bir-iki addım asta-asta irəliləyib zoğal ağacına söykəndi. Başını arxaya atıb cığırına əylən budaqdan yapışdı. Düz hesablamaşdisa, dərənin başına cəmi 20 addımlıq yol vardi. Ancaq dumandan heç nə

görünmürdü. Arxasını söykədiyi ağaç çox yoğun olmasa da, yenə canı bir az rahatlandı. Gözlərini yumdu... Diliylə dodaqlarını yaladı. Tələsdiyindən arxin başındakı bulaqda dayanmamışdı. Susuzluqdan yanırıldı. Üzünə sərin külək vurdu. Bir də hardansa yanıq iyi gəldi. Gözlərini açıb budaqların arasından yuxarı baxdı. Götü üzü də görünmürdü. Duman yaman sıxlışırı. Qamətini düzəldib yoluna davam etmək istədi. Uğultu lap yaxından eşidildi. Qorxudan ürəyi əsdi. Cığır aşağı yenə heç nə görünmürdü. Adımlarını yeyinlətdi. Bir az gedib yenidən qaçmağa başladı. Dərənin başına çatanda uğultu elə bil düz qulağının dibində səsləndi. Geri döndü. Heç nə görəmədi. Daha dayanası deyildi. Qaçırdı... Bildiyi tək şey qaçmaq idi... Bu uğultu ona çatmamış kiməsə rast gəlməliydi. Kənd yoluna tərəf qaça-qaça ağlına başqa fikirlər gəlirdi. Deyəsən, qorxudan məntiqi itiləmişmişdi.

-Yox, hamiya deyəcəyəm. Qoy hamı bilsin. Bir-cə sağ çatım hamı biləcək. Elə kimə rast gəlsəm deyəcəyəm. Axı, kimsə bunu bilməliydi, kimsə deməliydi. Mən də dedim... Pis eləmədim ha. Bu, hər nədisə, qoy hamı bilsin. Hamı biləcək...

Kənd yoluna çatanda dayanmadan yuxarı, avtobus dayanacağına tərəf yönəldi. Heç arxaya da baxmırıldı. Birdən yenə bayaqqı sərin küləyi hiss etdi. Amma, külək üzünə yox, arxadan saçlarına, boynuna vururdu. Fərqliyə vardi ki, bu külək uğultu yaxından eşidiləndə əsmişdi, zoğal ağacının yanında, bir də indi... Axı belə sıx dumanda külək əsməz... Ayaqları yerə kilidləndi. Dönüb arxaya baxmağa cəsarəti çatmadı. Eləcə dayandı... Külək yavaş-yavaş möhkəmlənməyə, uğultu gah bərkdən, gah da aram-aram eşidilməyə başladı. Uruq son gücünü toplayıb bərkdən qışkırdı:

-Nolar mənə köməyə gəlinnnnn!!!!!! Nolalrrrr!!!!!!

Bunu deyib dizi üstə çökdü. Əlləri ilə donunun ətəyindən tutub hönkürdü. Kəndə çatacağına, bildiyini hamiya danışacağına ümidi qalmamışdı... Birdən-birə içində arxasında gələnin üzünü görmək istəyi baş qaldırdı. Arxaya çevrildi. Üzünə dəyən sərin küləkdən beyni ayazdı. Başının üstündə bir quş durmuşdu. Dimdiyi, başı, qanadları qarğaya oxşasa da, adamdan böyük olan bir quş... Uğultu isə getdikcə yaxınlaşırı... Uruq huşunu itirərək nəm torpağa sərildi...

-Anası ölsün, dedim ki, getmə moruq yiğmağa... Sən nə qanırsan moruq nədi? Əllərinə bax, cızıq-cı-

ziqdi...

Uruq eşitdiyi sözlərdən gülümşədi. Anası həmişəki kimi canıyananlıqla deyinirdi. Gözlərini yavaş-yavaş açdı. Evdə, öz çarpayısında uzanmışdı. Kəndin həkimi atasıyla ayaq üstə səhbət edirdi. Əmiləri, atasının bibisi uşaqları, qonşular... Uruq anladı ki, evdə çox adam var. Anası üzü qapıya tərəf getdi, yenə Uruqun yanına qayıtdı. Qız anladı ki, anası nə etdiyini bilmir. Həmişəki kimi sadəcə narahatlıqdan evi dolanır. Anası gözünün yaşını silə-sile çarpayıya yaxınlaşdı. Uruq əl atıb anasının donunun ətəyindən tutdu. Anası sevincindən küy saldı:

-Qadan alım, bir də getmə, ay Uruq... Vallah, moruq-zad lazımq deyil.

Qadın ağlayanda hamı ora toplaşdı. Hərə bir sual verirdi. Uruq bu qarma-qarışq səslərdən diksindi. Yenə həmin uğultu, "Qumlu yol", "Düz qaya", qayadakı mağara yadına düşdü. O adam boydakı quş... Qız diksindi. Ona elə gəldi ki, quşun həmin baxışları yenə ona baxır. Başını hərləyib qapının böyrünə söykənən bibisi oğluna baxdı. Arzunun baxışları həmin quşun baxışları idi... Uruq yenidən huşunu itirdi...

Bu dəfə gözünü rayon mərkəzindəki xəstəxanada açdı. Həkimlər onun qorxudan bu hala düşməsinəni, belə davam etsə, ürəkgetmə xəstəliyinə tutula biləcəyini deyirdilər. Büyüklər onun nədən qorxdığunu belə bilmirdilər. Kimi deyirdi ki, meşədə dumanda camaatdan aralanıb tək qalıb yəqin ona görə qorxub, kimi də onun nərmə-nazik qız olduğunu, meşə üzü tanımadığına görə elə meşədən qorxdığunu, başqa birisi isə özünün anadangəlmə xəstəliyi olduğunu danışındı. Artıq Uruq bütün kəndin səhbət yeri idi.

Uruq özü isə nədən qorxdığını deməyə də qorxurdı. Ağzını açıb bir kəlmə də danışmırı. Beləcə, düz bir həftə qız xəstəxanada qaldı. Nəhayət, həkimlər onu evə aparmağa icazə verdilər.

Xəstəxananın pilləkənlərini düşəndə Uruq yenə səksəndi. O quş yenə ona baxırdı. Bunu hiss edirdi. Ətrafa baxmağa cürəti çatmadı. Anasının qolundan yapışış pillələri tələsərək endi. Atası avtomobilin qapısını açıb gözləyirdi. Uruq tələsik arxa oturacağā əyləşdi. Bu vaxt arxadan həkim atanı səslədi. Anası da atasına qoşulub geri qayıtdı. Uruq cəld avtomobilin qapısını örtdü. Yalnız indi bildi ki, Arzunun maşınıdır. Arzunun baxışları gəldi xəyalına. Üşütməli xəstələr kimi titrədi. Bu vaxt Arzu qabaq oturacağā oturdu, müləyimliklə dilləndi:

-Uruq, qorxaq... Özün qorxaqsan camaatı niyə

qorxudursan?

Qız çəşqinləqlə ona baxdı. Oğlan onun susduğunu görüb arxaya döndü. Uruq onun baxışlarında heç nə görmədi. Arzunun baxışları daha o quşun baxışlarına oxşamırdı. Əksinə, Uruq bu baxışlarda bir doğmaliq, istilik duydur. Arzu əl atıb qızın üst-üstə qoyub sinəsində çarpzadığı əllərini sığalladı, dedi:

-Uruq, ay Uruq... Qorxma, yaxşımı? Heç nədən qorxma... Mən də gecələr sizdə qalcağam ta... Heç kim səni qorxuda bilməz... Qoymaram da heç... Səni çox istəyirəm, Uruq...

Qız elə bil yuxudan oyandı. Axı, o da Arzunu çox istəyirdi. Hələ uşaqlıqdan Arzu onun ən yaxın dostu, sirdəsi idi. Onun səmimiliyindən qız ürəkləndi. Oğlanın əlini möhkəm-möhkəm sıxdı. Gözləri yaşardı. Titrek səslə dilləndi:

-Arzu, sən mənə inanırsan?

-Hə... Sənə inanıram...

-Onda bizə gedirik, hə? Sənə bir şey deməliyəm...

-Hamıdan gizlin?

-Hə... Birdən mən ölürem, heç kim bilməz...

-Dəli-dəli danışma, Uruq... Bəs mən kimi alaram onda?

Uruq bilirdi ki, Arzu zarafat eləmir... Onlar birlərinə deməsələr də bilirdilər ki, nə vaxtsa evlənəcəklər... Bunu hələ uşaqlıqdan bilirdilər. Atasının yaxınlaşdığını görən qız oğlanın əlini buraxıb tələsik dedi:

-Arzu, bax evdə danışım ha... Gec olmasın gərək...

Bir azdan avtomobil kənd yoluna buruldu. Axşama yaxın evə çatdırılar. Uruq kəndin girəcəyindən evlərinə qədər gözlərini yummuşdu. Elə bil açsa, həmin quşun baxışlarını görəcəkdi. Yalnız həyətdə, avtomobil dayananda gözlərini açdı. Tələsik də ağaclarla nəzər saldı. Havani ciyərinə çəkib bir az rahatlandı. Gözəcə Arzuya baxıb ürəkli addımlarla evə girdi.

Uruq bayaqdən Arzunu gözləyirdi. Düzdü, danışmaq, bildiyi hər şeyi söyləmək qərarında qətiydi. Lakin, yenə də içində bir qorxu vardi. Arzuyla edəcəyi gizli səhbət üçün nəinki özünü, otağı da hazırlamışdı. Pəncərələri bağlamış, pərdələri çekmiş, sobanın qapağını kilidləmişdi. İşıqları belə söndürüb adicə neft lampası yandırmışdı. Özü də ayaq üstə qapıya yaxın yerdə dayanmışdı ki, Arzu içəri girən kimi qapını bağlaşın.

Arzuya onun bu təşvişi həm maraqlı gəlirdi, həm də bir az qorxudurdu. Kənddə üzə deməsələr də, ar-

vadlar bulaq başında, məclislərdə: "Uruq dəli olub"- deyirdilər. Azdan-çoxdan bu piçiltini Arzunun da qulağı duymuşdu. Ona görə də o, Uruq üçün çox narahat idi. Eyni zamanda, anlayırdı ki, Uruqu nə isə bərk narahat edir, qorxudur. Bunu bilmək istəyi ilə, həm də, Uruqu narahatlıqdan azad etmək, rahatlaşdırmaq üçün Arzu onu dinləməliydi. Odur ki, otağın yarıqaranlığı, qapının kilidlənməsi ona qəribə gəlmədi. Sakitcə çarpayıda oturdu. Uruq otağa bir də fəhmlə göz gəzdirdi. Sanki, hər şeyin yerində olduğunu yoxlayırdı. Sonra Arzuya yaxınlaşdı. Oğlanın böyründə oturub başını ciyinənə söykədi. Dedi:

-Arzu, söz ver ki, mənim dəli olduğumu düşünməyəksən... Buna inanacaqsan...

-Dedim axı, Uruq, sənə inanıram.

-Onda qulaq as... Yaxşı? Heç bir sual vermə...

-Yaxşı...

Arzu qolunu Uruqun boynuna saldı. Qız da ona sıxlıldı. Oğlanın əlini tumarlayaraq sözə başladı:

-Həmin gün... Mən moruq yiğmağa gedəndə... Yox ey, lap əvvəldən danışım, olar?

-Olar... Danış...

-Yadında, həmişə səninlə "Qumlu yol" a, quzuqulağı yiğmağa gedirdik. Bax ordakı "Düz qaya" yadında?

-Yadımdadı, Uruq... Axı bizim ot biçənəyimiz onun yuxarısındadı. Hər gün bulağa enəndə "Qumlu yol" un qarşı tərəfindəki təpədən keçirəm axı.

-Hə... Bax, orda... Yadında bir dəfə "Düz qaya"nın başındaki mağaradan danışırıq?

-Uruq, o da yadımdadı... Biz o mağaraya getmək istəyirdik. Amma, ora yox idi... Bunlardanmı qorxmusan sən?

-Yox... Sual vermə... Eləcə qulaq as...

Sakitlik çökdü. Uruq başını aşağı salıb gözünü ovuşturdu. Arzu fikirləşdi ki, yəqin, Uruq ondan nəyisə gizlədəcək. Odur ki, dedi:

-Uruq, qadan alım, mənə hər şeyi danış... Hər şeyi...

Qız başını qaldırmadan köksünü ötürdü. Yenidən titrek səslə danışmağa başladı:

-Keçən ay, qızlarla ciyəlek yiğmağa getdik sarı torpaqlığın ayağına... Orda ciyəlek yiğirdiq. Lalə, Xəyalə, Nərminə... Bir də Sədayə idi... Beşimiz də xeyli ciyəlek yiğmişdik. Nərminə birdən dedi ki, baxın, orda qırmızı torpaq var. Biz də baxdıq. "Qumlu yol" dan axan arx var ey, bulaqdan başlayan, onun azca yuxarısında, moruq kollarının arasında qırmızı torpaqlıq var axı... Elə bil günün işığında nəsə parıldayırdı... Lalə dedi ki, ordakı ilanlardı. Gün işığında parıldayır. Hamımız təpənin başına gəldik.

Ordan baxırdıq. İlanlar idi... İri, parıldayan ilanlar... Nərminə yerdən daş götürüb atdı, daş çatmadı... Dərə aralıdı axı... Bir az da irəli getdik... Lap "Qumlu yol"un başındaydım... Nərminə yenə daş atdı. Daş ilanların yanına düdü, qırmızı torpağa batdı. İlanlar daşdan qorxdular, torpağa girib yox oldular. Amma, orda ilan yuvası kimi deşik yoxdu axı... Ondan sonra, üç-dörd gün sonra Xəyaləylə mən getdik quşərpəyi yığmağa. Lap aşağı endik, dərəyə, ordan "Düz qaya"nın başına getdik. Mən dedim ki.... Arzu, bezmirsən ki?

-Yox, Uruq... Danış...

-Hə... Mən dedim ki, gəl hərlənək o tərəfdən, sizin biçənək tərəfdən, qayanın başındaki mağaraya baxaq. Xəyaləylə getdik gömgöy qaya var ey, onun başından aşağı sürüsdük. Düz yer vardi, çəmənlik kimi, ora düdük. Ordan aşağı əyilib baxdıq. Mağaranın qabağındakı masa kimi daşlar görünürdü. Ancaq başqa heç nə yox idi. Xəyalə dedi ki, səs gəlir, gəl qayıdaq yuxarı. Qayida bilmirdik. Qaya sürüşkən idi, çıxmaq olmurdu. Xəyalə yuxarı birtəhər çıxdı. Yayığını kola bağladı, salladı, mən də çıxdım. Yuxarı çıxanda daş götürüb qayanı cizmağa başladım. Sonra daşı atdım, geri qayıtdıq. Düz "Qumlu yol"un başındaki təpədə dayandıq. Ordan gömgöy olan qaya yaxşı görünür axı... qayadan qan axırdı... Mən cızdığını yerdən... Sən olsan qorxmazdım?

-Qayadan qan axırdı? Uruq, düz deyirsən?

-Mənə inanırsan?

-İnanıram... Qayadan qan axırdı... Sonra noldu?

-Mən heç kimə heç nə demədim. Evə gəldik. Sonra mən, o axırıcı gündən iki gün qabaq sarı torpaqlığın başına getmişdim. Elə-belə... Gəzə-gəzə... Ordan baxanda gördüm ki, aşağıdan uğultu səsi gəlir, özü də qara tüstü çıxır. Elə bildim dərəni, kolluğu yandırırlar. Qaça-qaća aşağı getdim. Təpəyə çatanda gördüm ki... "Düz qaya"nın başındaki mağarada ocaq yanırı. Yanıq iyi gəlirdi. Axı, ora adam giri bilməz. Heç mağaraya enmək olmaz. Özün bilirsən axı...

Arzu bilmirdi eşitdiklərinə inanır, ya yox... Uruq bunları uydura bilməzdi. Cünki, yolu, təpəni, cığırı, arxı, kiçik bir kolu belə olduğu kimi, dəqiqliklə təsvir edirdi. Deməli, nəsə düzgün deyil. Arzu hələ də fikirləşirdi. Doğrudan da, mağaraya insan ayağı dəyə bilməzdi.

-Arzu... -Uruq bir qədər sükutdan sonra astaca dilləndi- Mənə inan nolur... Mən ölücəm, bunları kimsə bilməlidи axı...

-Yox, Uruq... Niyə ölürsən ey??? İnanıram sənə.

Danış... Sən nədən qorxdun?

-Mən onda qorxmadım... Eləcə ocağa baxırdım. Birdən gördüm ki, yekə, lap yekə bir quş gəldi, ocağın yanında qondu. Tüklərini alazdıyib yenə uçdu. Yanıq iyi onun tüklərindən gəlirdi. Ancaq uğultu kəsmirdi. Sonra başa düşdüm ki, uğultu onun uçusundan yaranan səsdir. Ya da ki, o özü uğulduyurdu, bilmirəm... Quş amma, çox yekə idi. İnek boydaydı... Boz rəngi vardi... Mən dayanıb baxırdım. O da uçub getdi... Qaça-qaća "Düz qaya"nın başına getdim. Gözümə heç nə görünmürdü. Gömgöy qayanın üstündən sürüsdüm. Ordan baxdım. Ocaq-zad yox idi. Tüstü də yox idi. Arzu, inanırsan, orda heç nə yox idi? Əyilib lap baxırdım ki, birdən hiss etdim ki, ayağım torpaqdan sürüsür. Geri çəkildim. Az qalmışdı, lap az qalmışdı düşüm qayanın dibinə... Ordan sağ çıxmaq olmazdı. Qayanın üstüylə zorla, birtəhər yuxarı çıxdım. Qayanın başında baxdım ki, əllərim qandı. Qaya yenə əlim deyən yerlərdən qanamışdı. Arzu, burda nəsə vardi. Ocaq yox ola bilməzdi. Quş da var idi. O da yox ola bilməzdi. Mən də bunu, sən yox idin deyə, gəldim Əhməd babaya danışdım...

-Küçənin başındaki Əhməd babaya? Mənə niyə demədin?

-Axı, sən yox idin...

-Gələcəkdir də... On günlüyü getmişdim bilirsən ki...

-Hə... Təzəcə getmişdin axı... Bəs kimə deyim, heç kim inanmazdı mənə...

-Gərək məni gözləyəydi. Sən o quşdanmı qorxdun?

-Yox... Ondan qorxsam heç qayaya gedərdimmi? Mən o günü qorxdum...

-Nədən qorxdun axı?

-Oooondan...

-O kimdi?

-Əhməd babadan...

-Niyə?

-Əhməd baba dedi ki, məni ora apar. Həmin gün gecə yağış yağmışdı. Amma, gündüz gün çıxmışdı. Duman-zad yox idi. Mən də evdəydim. Günorta Əhməd baba dedi ki, məni ora apar. Getdik. Qayada qanın izləri qalmışdı. Qırmızı torpaqda ilanlar oynasıldı yenə. Mağarada isə heç nə görünmürdü. Uğultu da yox idi. Mən Əhməd babaya dedim hər şeyi. O, qayadakı qurumuş qanı kibrıt ilə yandırıldı. Qaya elə bil kösöyə döndü. Gah qızarır, gah qaralır. Əhməd babanın gözləri elə pis böyümüşdü ki. Mən yavaş-yavaş geri qaçdım. Düz arxin qıraqına, "Qumlu yol"un ayağına çatdım. Bir də geri baxanda gördüm

yükə quş Əhməd babanın yanındadı... Lələkləri tüs-tünləndirdi. Əhməd baba biçaqla onu vururdu. O da uğuldayırdı. Quş uğuldadı, uğuldadı... Əhməd babanı da dimdiyinə alıb qayadan aşağı uçdu... O uçduq-ca uğultu da aşağı enirdi. Mən qaçdım... Qaçdım... Arada dönüb baxırdım... Quş görünmürdü. Qayanın dibinə enmişdi... Dayandım... Ayı çəşiri bitən yer-dən aşağı baxdım. Əhməd baba düz qabağında elə bil yerdən çıxdı. Biçaqla məni vurmağa gəlirdi. Çi-ğırırdı: "Niyə mənə dedin?", "Niyə məni çağırın?" Əlləri qanın içindəydi. Gözlərindən də qan axırdı. Qaçdım mən də... Dərədən bir andaca duman qalxdı, Əhməd baba da, quş da dumanda qaldı. Elə bildim quş Əhməd babanı didik-didik edib. Qaçırdım ki, evə çatım. Amma, yolda fikriləşdim ki, hamiya deyim, gedib Əhməd babanı tapsınlar... Qaçdım... Quş gəlib məni tapdı...

-Tapdı? Sənə neynədi bəs?

-Heç nə... Bilmirəm... Mən özümdən getmişdim...

-Harda özümdən getmişdin?

-Kənd yolunda... Tikilişin yanından yuxarı qal-xan yolda...

-Harda? Axı səni "Qumlu yol"da təpipler. Or-dan da bir az bu üzdə, xəndəyə tərəf gələn yolda.

-Yox... Mən tikilişə qədər gəlmışdım axı. Dərəni çıxmışdım...

-Bəlkə dumanda yolu çəşmişən?

-Yox, Arzu, yox... Mən kəndə çatırdım quş məni tapanda... Elə pis baxırdı ki, mənə...

-Uruq, sənə inanıram...

-Quş pis baxırdı... Sən də mən ayılanda elə ba-xırdın... Qapiya söykənmişdin, bax ora...

-Burda? -Arzu həyəcandan ayağa sıçradı- Uruq, düzünü deyirsən, he?

-Hə.... İnan mənə, yalvarıram...

-Uruq... Mən hələ bu gün buraxılmışam kursdan, səni evə gətirmişəm... Mən axı burda olmamışam...

-Olmusən... Axı sən idin... Quş kimi baxırdın...

-Mən olmamışam... Əhməd baba hardadı?

-Bilmirəm... Ona daha heç nə demə...

-Uruq, Əhməd babadan soruşaq...

Arzu qapiya tərəf gedəndə Uruq qolundan ya-pışdı:

-Məni tək qoyma... Kimsə eşitdi yəqin ki, mən ölücəyəm...

Arzu qızı bərk-bərk qucaqladı. Əlindən tutub özüylə eşiyyə çıxardı. Uruq ilk dəfəydi ki, ata-anası-nın yanında Arzunun əlini bərk-bərk tutmuşdu. Qor-xduğu üzündən o qədər aydın oxunurdu ki, ata-anası da buna elə də fikir vermirdilər. İkisi də övladla-

rının halından nigaran gah bir-birinə, gah da gənclə-rə baxırdılar. Sükutu Arzunun səsi pozdu:

-Dayı, Əhməd babanı bura çağır...

Uruqun atası içindəki övlad üzüntüsündən onun sözünə əməl etdi. Pilləkənləri ağır-agır düşüb dar-vazadan çıxdı. Uruq onun arxasınca baxanda atasının bir həftədə necə qocaldığını, saçının necə ağar-diğinin fərqinə vardı. Qızı ağlamaq tutdu. Anası da himə bəndmiş kimi, əlləriylə üzünü qapayıb hön-kürdü. Arzu Uruqun əlindən bərk-bərk tutub gah onu özünə tərəf çəkir, sinəsinə sıxır, gah da saçlarını sığallayırdı. Oğlan artıq neynəyəcəyini bilmirdi. Onun gözləməyə də səbri çatmirdı.

-Uruq, sən ananla qal, mən də gedim- deyib ca-vab gözləmədən pillələri endi. Bir andaca darvaza-dan çıxbı gözdən itdi.

Uruq bilmirdi içindəki qorxunu yensin, yoxsa anasının hönkürtüsündən göynəyən ürəyinin səsinə qulaq asıb haray çəksin. Beyninə gələn ani fikirlə üzünü anasına tutdu:

-Ana, mənə su ver...

Anası içini çəkərək ayağa qalxdı:

-Qadasın alım... Balamın... Anan ölsün...-deyə-deyə evə keçdi.

Uruq yenidən həmin baxışları hiss etməyə başla-di. Ətrafa göz gəzdirdi. Axşamın alaqqaranlığında ağaclar qara sütun kimi görünürdülər. Qızə elə gəldi ki, ağacların biri yavaş-yavaş böyüyür... Gözünü ovuşdurub bir də həmin səmtə baxdı... Ağac ona ya-xınlaşdırı... Yox, ağaç deyildi... Həmin quş idi... Bu-nu üzünə dəyən sərin küləkdən hiss elədi. Amma, uğultu səsi eşidilmirdi. Quş səssizcə yaxınlaşırı... Qız yerindəcə donmuşdu. Ürəyindən keçənləri pi-çılıtyla deyirdi:

-Səni mən gördüm... Əhməd babaya mən de-dim... O səni yaraladı... Sən də qisasını alırsan... Öl-dürəcəksən məni...

Quş lap yaxınlaşdı. Əvvəlcə qızla göz-gözə da-yandi. Uruq bu baxışlardakı dəhşətdən titrəyirdi-sə də səsi çıxmırıldı. Birdən quş qızı caynağına alıb ha-vaya qalxdı. Qız gözünü yumdu. Elə zənn etdi ki, hələ uzun müddət havada, soyuqdan üşüyə-üşüyə, yanıq iyini duya-duya uçacaq... Ancaq, tez bir za-manda hiss etdi ki, quş onu yerə qoydu. Gözlərini açdı. Kollar ona tanış idi. "Qumlu yol" tündləşən qaranlıqda ağarırdı. Deməli, yolun xəndəyə gedən tərəfində idi. Arzu demişdi ki, huşunu itirəndə onu burdan təpipler. Uruq artıq qorxmurdı. Quş ona heç bir zərər yetirməmişdi. Uruq quşa baxmağa başla-di... Onun caynaqlarının insan əlinə oxşadığını gör-dü. Gözləri də insan gözlərinə oxşayırı... Yox, o

yavaş-yavaş insana çevrilirdi. Hə... Quş dönüb Arzu oldu... Uruq lap yaxına gəlib düz oğlanın gözlerinin içində baxdı. Qarşısındaki Arzu olsa da baxışlar Arzunun deyildi... Bu baxışlar sadəcə dəhşət saçındı. Uruq yalnız indi həmin gündən unutduğu epizodu xatırladı. Onda da gözünü açanda bu kolun dibindəydi. Onda da quş Arzuya dönmüşdü... Onda da beləcə, dəhşətlə baxışlardan qorxub ağlamışdı. Arzuya yalvarmışdı ki, ona belə baxmasın. Ancaq, Arzu onun yalvarışına məhəl qoymamışdı... Beləcə, dəhşətlə baxa-baxa ağlamışdı. Əhməd baba dərədən əlində qanlı biçaq yenə quş-oğlana hücum çəkmişdi. Quş uçub getmiş, Əhməd baba da yarımcان halda yerə yixilmişdi. Daha sonra uzaqdən səslər eşitmişdi... Atası çağırırdı:

-Uruq, ay Uruq!

İndi də quş-oğlan ağlayırdı. Ona baxa-baxa yanıqlı-yanıqlı "ah" çəkirdi. Hər dəfə də yanıq iyi ətrafi bürüyürdü. Uruq artıq dözə bilmirdi. Bu dəhşətdən, qorxudan birdəfəlik qurtarmağa çalışırdı. Yاخınlaşışib oğlanın yaxasından yapışdı:

-Axı sən kimsən? Arzu deyilsən... O belə baxmir mənə... Kimsən?????

Yanıq iyi ətrafi bürüdü. Oğlan əlini "Düz qaya"ya tərəf uzadıb yellədi... Uruq qayaya baxdı. Qaranlıq tündləşsə də qaya elə bil gün işığındaydı. Qız hər şeyi aydınca görə bilirdi. Birdən o, qayanın başında Əhməd babayla quş-oğlanı gördü. Gök qayanın yerində daşdan çapılmış pilləkən vardi. Düz mağaraya enirdi. Mağaranın qarşısındaki daşda bir qız oturmuşdu. Oğlan pilləkənlə aşağı enməyə başladı. Əhməd baba onu dayandırıb özü qabağa düşdü. Qızın yanına çatanda biçağını çıxardı. Qızı vurmağa başladı. Qız qışkırırdı... Səsi qayada əsk-səda olurdu. Nəhayət, qız canını tapşırırdı. Əhməd baba qızın cəsədini pillələrə qoyub üstünü torpaqladı. Sonra da göy, qumlu torpaqla suvamağa başladı. Suvaya-suvaya başa çıxdı. Oğlan aşağıda, mağarada qalmışdı. O, ağlayır, nalə çəkirdi. Naləsi uğultuya dönüb dərəyə səs salırdı... Əhməd baba, axırdı biçağını temizləyib cibinə qoydu. Oğlan ha çalışdisa təzəcə suvanmış qayadan yuxarı çıxa bilmədi... Əlini ha atdisa göy torpağı batdı... Bir dəfə də atanda əli bərk sürüşdü... Oğlan "Düz qaya"nın başından qopub dərəyə tərəf havadaca uçmağa başladı... Uçdu... Uçdu... Birdən dönüb quş oldu... Uğultulu nalə qopara-qopara özünü mağaraya təpdidi...

Uruq bütün bunları kinolenti kimi görürdü... Və artıq hər şeyi anlamışdı. Bu quş onu öldürməyəcəkdi. Yanğısının şahidi kimi ona həqiqəti deməyə gel-

mişdi. Ürəkləndisə də, özünü toplaya bilmədi... Yenidən huşunu itirdi...

Bu dəfə Uruq üzünə dəyən suyun soyuqluğundan ayıldı... Atası, anası, Arzu, əmiləri, bibiləri... Kənddə ayağı yer tutan hamısı burda, "Qumlu yol"un başındaki təpədə onun başına yiğişmişdi... Anası özünü döyürdü:

-Burda nə görmüsən, ay qadan alım? Gecə vaxtı nə gəzirdin burda? Evimi niyə yıldın, bala?

Hami təccübə, maraqla baxırdı ona... Adamlar arasındaki piçapiç da eşidilirdi. Təkcə Arzu onu sevgiyə, məhəbbətlə, az da olsa fəxrlə süzürdü... O, yerdə, Uruqun uzandığı ciğirdə oturub, qızın başını dizi üstə qoymuşdu. Uruq üzünü Arzunun sinəsinə sürtüb dedi:

-Əhməd baba... Öldürüb...

Arzu fərəhlə dilləndi:

-Bilirəm... O, öz oğlunu, mənim ögey dayımı-sənin ögey əmini, bir də öz qızını öldürüb... Dayım onun ögey bacısını olduğunu bilməyib, Əhməd baba-nın qızını sevib... Sonra da götürüb bu mağaraya qaçırib... El-oba bilmədən Əhməd baba oğlunu zəhərləyib, qızını da biçaqlayıb. Oğlanın mürəqquşu, yəni ruh quşu qisasını yerdə qoymayıb. İndi Əhməd baba işlədiyi əməli bir kağıza yazıb, poçtla sənə göndərib, özünü asıb.

Uruq hələ də eşitdiklərinə, gördüklərinə tam inana bilmirdi. Fikrində bircə şey vardı. Nənəsi həmişə deyərdi ki, "ölənlərin mürəqquşu yaşayır..." Gec-tez gəlir.. Onu hər adam görmür..." Deməli, o yanğısı göyə çıxan quş Uruqun ögey əmisinin mürəqquşu idi...

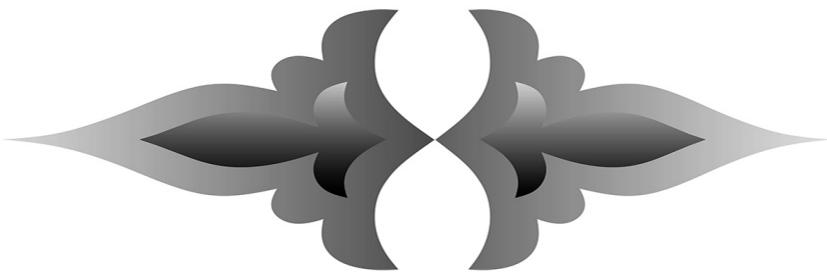
Uruq bütün həqiqəti Əhməd babanın məktubundan öyrəndi...

Əhməd baba onun nənəsini hələ hamilə olanda boşamışdı. Əmisi Arif də yaylaqda dünyaya gəldiyindən həmişə dağlarda olurdu. Kəndə, atalığının yanına gələndə ögey qardaş-bacılara pay gətirirdi. Bir gün də kənddə toya çağırılmışdı. Meydanda oynayan gözəllər gözəli Əslini görəndə vurulmuş, heç kəsə demədən bir həftə sonra götürüb qaçmışdı. Ata evi olmadığından hərdənbir gəlib dincəldiyi mağaraya aparmışdı. Əhməd baba işdən xəbər tutan kimi düz mağaraya gəlmış, həqiqəti söylədikdən sonra ikisini də öldürmüştü.

Uruq Mürəqquşunun gözlərindəki dəhşətin mənasını da bu əhvalati eşidəndən sonra anladı... Hər şeyi unutmağa çalışdı... Üzünü Arzuya tutdu:

-Toyumuz bu payız olsun...

-Olsun, Uruq... - Arzu xəfifcə gülümsədi...



AYNUR MUSTAFA

MƏHV OLMUŞ GƏLƏCƏK

(*hekayə*)

"...Yağışlı havada qol-qola girib titrəyən adamların, qaçaraq yağışın yerdə yaratdığı kiçik gölməçəni başqalarının üzərinə sıçradıb özünü yağışdan qorumaq istəyənlərin, siqaret-lərini çəkmək üçün ağacın altında dayanıb tüs-tünü acıgözlükle ciyərlərinə ötürənlərin, köşkdən aldığı qəzeti islanmamaq üçün paltosunu açıb sinə tərəfində gizlətməyə çalışanların iç dünyası indi onun gözündə nazik köynəkdə ora-bura qaçan, dişləri bir-birinə dəyən, soyuqdan bir yerdə dayana bilməyən balaca uşaqların cib dəsmalı satmağa çalışması qədər əzablı, ağriverici idi..."

Yağışın yağmasına özlərini "sevinirmiş" kimi göstərib ətrafdakıları gülüş sədalarına qərq edən qızların da, pencəklərinin qollarını əllərinin üstünə çəkən, ayaqlarının birini qoyub birini götürən, dostlarının yanında üşüdüyüünü bildirməmək üçün "mübarizə aparan" oğlanların da gülən dodaqlarının altında, bəlkə də, Kənül-də olduğu kimi, "Titanik"i batan okean boyda dünya vardi".

Kənülü bir ay olardı ki, tanıyordu. Adətən, şəhərdən kəndə gələn qızlar yeni mühitə çətin alışırlar, amma Kənül tamam fərqli qız idi. Ümumiyyətlə, onun bura alışib-alışmamasını hiss etmək də olmurdu. Kollecə gəldiyi ilk gündən başqa qızlarla elə də ünsiyyət saxlamır-dı. Düzü, qızlar onu elə də çox sevmirdilər.

Maraqlıdır, Kənül onlara heç nə eləməyib, amma həmişə ona qəribə baxırdılar...

Dərs zamanı elə gözəl çıxış edirdi ki, ondan sonra kiminsə mövzu barədə nəsə məruzə etməsi günah olardı. Həm də guya çıxıb nə danışacaqdılar ki? O, mövzu barədə onsuz da hər şeyi danışındı.

Murad onunla söhbət eləməyi çox istəyirdi, eyni zamanda yaxınlaşmağa da çəkinirdi. Kənül onların heç yaşıdı da deyildi. Həm də dün-yagörüşü də çox idi. Elə problem də burasındı ki, onunla nədən danışacağını bilmirdi. Cünki onun nə az, nə çox, düz 28 yaşı vardi.

* * *

Zəng vurulan kimi arxasında qəcdi. Həmişəki kimi yenə çəkinirdi... Əlindən yalnız onu izləmək gəlirdi. Kənül yolqırığı stulların birində oturanda Murad yolun o biri tərəfində olsa da, onu gördü. Artıq geriyə yol yox idi, onun yanına getməli idi... Getdi də... Qeyri-ixtiyari yanında əyləşdi.

-Salam, Kənül..

-Hə, Murad... Salam. - Başını qaldırmadan gözlərinin ucu ilə ona baxdı. - Məni izləyirdin?

-Mən?

-Hə, sən... - Ona elə gəldi ki, bir az sərt səsləndi.

-Yox, əslində... - Elə çox həyəcanlanmışdı ki, nə danışacağını, hətta nə üçün onu izlədiyi-

ni belə unutdu.

-Niyə gəlmisən bura?

-Bilmirəm..

Başqa heç nə demədən sağıllaşıb ayağa qalxdı və getdi... Muradın özü belə öz fərasətsizliyinə heyrət etmişdi. Elə salamlaşmaq üçün gəlmışdı bura?..

Yolboyu bir daşı təpikləyə-təpikləyə dağınıq fikirləri ilə özünə əzab verirdi. Sanki içində böyük bir boşluq vardi. Gündən günə böyüyən o boşluğun içində boğulurdu. Tutqun hava, bəlkə də, iç dünyasındaki qara buludlardan xəbər verirdi.. Yağış yağışdı... Günlərlə yağışın yolunu gözləyirdi. Bilirdi ki, Tanrıının evindən gələn yağış içindəki boşluğu dolduracaqdı... O buna inanırdı...

* * *

Səhər Murad gözlərindəki yorğunluqla ayıldı. Bəlkə də, həyatda ən böyük xoşbəxtlik yorğunluğu hiss etməkdir. Bəlkə də, yox... Heç özü də dəqiq bilmirdi. Bircə onu bilirdi ki, evdəki səssizlik və təkliklə birlikdə səhər yeməyi yemək çox əzablıdır. Bəzən də vahiməli... Hər gürün başlangıcı günəş doğulan zaman yenidən kədər libası da ölçülərinə uyğun olaraq əyninə tikilirdi. Daha heç nəyi düşünmək istəmirdi. Düşündükcə üzüyürdü... İlkin bütün ayları qış fəsləi olan dünyasında payız yağışı üçün darıxmışdı... Hə, bir də xəzan üçün... Ayaqlarının altında əzilən yarpaqların xışlılığı nəticəsində ruhuna gətirilən yeni bir musiqi sədası üçün darıxmışdı...

Bütün xeyallarından ayrılaraq kollecə getməli idi. Bu gün mütləq... mütləq onunla danışacaqdı...

* * *

-Müəllim, olar?

-Gəl keç, tez ol, bir də gecikmə.

Yerində oturmağa gedənəcən gözü onu axtardı, amma yox idi. Deyəsən, gəlməmişdi...

-Arzu, Kənül gəlməyib?

-Yox.

İndi içindəki boşluq daha da böyüməyə başladı. Bu boşluğun içində isə cavabsız suallarla dolu eybəcər fikirlər vardi. "Görəsən, niyə gəlməmişdi?..."

* * *

Dərs bitən kimi özünü tez çölə atdı. Kollecdəki insan çoxluğu onu daha da sıxırdı. Təmiz havanı ciyərlərinə çəkdikdən sonra ciyinlərində daşlığı "günahsız günahları"nı bir müddətlik yerə qoyaraq saf və pak cismi ilə göylərə baxdı... Tanrıının gözlərindəki gülüməsəmə simasına yayılarkən ağlı yenə də Könüldə idi..

Dünən onu izlədiyi yolları bir daha izləyərək düşüncələrinə qapıldı. Elə çox istəyirdi ki, ayaqlarının yol aldığı, ürəyinin apardığı yerlərə getməyi... Sadəcə, unutmaq istəyirdi, onu hər gün bir az daha sökən problemlərini, qayğılarını... Artıq daxilindəki aləm də ona gözəl gelmirdi. Nə olsun ki, 18 yaşlı gənc oğlandı..? O da iç-in-için aqlamaq, bağırmaq istəyirdi illərin kədərini söküb atmaq üçün... Ən böyük istəyi də Könüllə bircə dəfə də olsun ürəkdolusu danışmaq idi. Cünki Könüllə onu nəsə bağlayırdı. Bəlkə də, bu bağ hər ikisinin qəlbində yuva salan kədər idi...

-Murad... - Kənül elə dünən əyləşdiyi stulda oturmuşdu.

-Aaa, Sən... Sən burda idin? Bağışla, səni görə bilmədim.

-Başa düşürəm.. Gəl, otur.

Oturduqdan sonra ürək döyüntülərinin artdığını, indi yerindən çıxacaqmiş kimi döyündüyü hiss eləyirdi. Deyəsən, yenə həyəcanlanmışdı. Yenə də nə danışacağını bilmirdi. Elə bil dili tutulmuşdu. Həm də qorxurdu... Qorxurdu ki, deyəcəyi söz onun xoşuna gəlməz... Amma bir yerdən başlamaq lazım idi. Yoxsa bu səssizlik ikisini də boğacaqdı.

-Sən həmişə burda oturursan?

-Hə... Bura çox gözəldi. Bax, o ağacın başındakı yuvanı görürsən? Hər gün gəlib ora baxıram. Balaca quşlar o qədər gözəldirlər ki... Hə, hərdən də dalaşırlar. Hələ anaları yemək gəti-rəndə onların davalarını görəsən...

-Dərsə niyə gəlməmişdin?

-Gəlmək istəmədim. - On-on beş saniyə fasılə verdi. - Ora bax, mağazaya gedən yaşlı qadın... Hər gün bu saatlarda gelib 2 yumurta, bir balaca qatıq bankası və yarımkilo çörək alıb gedir. Hələ bankın karşısındaki dayiya bax... O da hər gün banka kartını salıb təqaüdünü yoxlaysırdı. O velosiped sürən uşaq isə hər gün rula ke-

çirdiyi bir salafan içki şüşəsini gətirib mağaza-ya təhvıl verir. Qarşılığında ona verilən pula binanın küncündəki məktəbə girib nəsə alaraq sevinə-sevinə velosipedini sürüb gedir. Həyat yaşayanda yox, qıraqdan izləyəndə çox gözəl olurmuş...

Araya yenə sükut çökdü...

-Səndən bir söz soruşa bilərəm?

-Hə.

-Sən xoşbəxtsən? (Muradin özü də öz sualına təəccübləndi... durduğu yerdə bu sualı niyə verdi axı..? Kaş ki, heç danışmadı.)

İlk dəfə idi ki, gözlərinin içində baxırdı... Xeyli baxdı, baxdı və cavab gəlmədiyini görüb:

-Əslində, yer üzündə heç kim xoşbəxt deyil! - dedi.

-Ola bilər... - Könül baxışlarını ondan çəkdi.

-İnanmiram məni başa düşəsən...

-Yox... başa düşürəm.. Heç mən də xoşbəxt olub-olmadığımı bilmirəm. Ümumiyyətlə, mən heç nəyi bilmirəm.

Elə bu vaxt məktəbdən yenicə çıxan qızla anası dinclərini almaq üçün onların yanında oturdu.

-Ana, daha məktəbə getmək istəmirəm.

-Niyə? Kimsə xətrinə deyib?

-Məktəbdə heç kim məni sevmir. Buna görə hər gün soyuyuram ordan. Dərsdə ürəyim çox sıxlıır.

-Daniş, görüm nə olub?

-Ədəbiyyat gecəsi olacaq deyə şeir demək üçün bir uşaq istəyirdilər. Mən də getmək istəyirdim, amma icazə vermədilər. (ağlayır)

-Bəlkə, yaxşı deməmisən?

-Ana, axı özün də bilirsən ki, şeiri çox sevirməm... həm də qəşəng deyə bilirəm.

-Bəs nə üçün icazə vermədilər?

-O biri uşağın anası məktəbdə müəllimə işləyir. Ona görə mənim əvəzimə o uşağı götürdürlər.

-Ay qızım, bunlar hələ kiçik məsələlərdir. Düşünmə belə şeyləri, bundan da böyük problemlərin olacaq. Hər kiçik çətinliyə görə də qırılmaz olmaz axı... Gəl, evə gedək. Sabaha yadından çıxacaq bunlar.

Onlar lap gözdən itənə qədər Murad gözlərini çəkə bilmirdi. Könül isə ondan fərqli ola-

raq, gözlərini yerə dikmişdi.

-İndi gördün ki, həyatda heç kim xoşbəxt deyil..? Hətta balaca bir qızın belə özü boyda sıxıntıları var. Bu sıxıntılar insanın içində kök salıb günü-gündən böyüür. Amma... mənim problemlərim öz yaşimdən da böyük dür... Daşıya bilmirəm artıq. Yorulmuşam. Özü də çox... Amma məcburam.

-Sən niyə belə bədbin düşünürsən? Əslində, mənim düşüncəmdə sən çətinliyi sevən biri kimi görünürsən. Asan olanlardan qaçıb, çətinlərə doğru gedirsən. Çox qəribədir..

-Asandan qaçmırıam, çətin olanların özü mənə doğru gəlir. Elə bilirsən, yaşamaq mənim üçün gözəldi? Hər gün, hər gecə əzab çəkirəm. Heç bilirsən, səhərin açılmasını gözləmək, gözlərini yumub yuxuya gedə bilmək necə çətindir..?

-Bəlkə, tək qalırsan deyə belədi? Hərdən məndə də olur. Sənin valideynlərin şəhərdədlər?

-Mənim valideynlərim yoxdur... (səsi titrəyirdi... qəhərdən gözləri qıpçırmızı olmuşdu)

-Bağışla məni... Bilmədəm...

-Yox, heç nə olmaz, sənin heç bir günahın yoxdur. - deyib sözünü kəsdi.

Demək olar ki, bura qədər söhbətləri gözəl alınmışdı. Amma gərək... Artıq nədənsə danışmağının heç bir mənası yox idi. Onsuz da hər şeyi bərbad eləmişdi.

-Valideynlərimi 14 il bundan əvvəl maşın qəzasında itirmişəm. - deyib, davam ediləcək əzablı səssizliyin qarşısını aldı... baxmayaraq ki, dediyi söz səssizlikdən daha çox əzablı idi..

-Mən qardaşla babamgildə qalırdım. Amma onlar da çox yaşılı olduqlarından bizə baxa bilmirdilər. Qardaşım da balaca idi... Hələ heç 1 yaşı da yox idi. Məni məktəbdən çıxarıb evləndirmək istəyirdilər..

-Niyə? - Bir az səbirsiz, bir az da əsəblə soruşdu.

-Çünki çox yaşamayacaqlarını bilirdilər... Elə bir müddətdən sonra nənəmin dünyasını dəyişməsi babamı tamamilə çökdürmüştü. Onun getməyini heç cür qəbul edə bilmirdi. Günü-gündən də öz vəziyyəti ağırlaşındı. Bundan sonra babamın fikri daha da qətiləşdi...

Məni tez bir zamanda biri ilə evləndirib qardaşımı da mənə əmanət etməli idi. Amma mən məktəbdən ayrılmak istəmirdim. 15-16 yaşında olan hər bir qızın gələcəklə bağlı böyük arzuları olur... Bəlkə də, arzularım məni böyük yanlışlığa apardı... Mən qardaşımı da götürüb evdən qaçdım. Bilirəm, çox günahkaram... Babam mənə görə öldü. Bizim fikrimizi çəkə-çəkə...

-Bəs qardaşın? O hardadı indi?

-Şəhərdə... - Bir az fasılə verib: - Xəstəxanada... - dedi.

Könülün səsində titrəyiş, boğazında qəhər vardı. Murad heç nə demədi... Artıq danışmaqdandır. Amma bir neçə saniyədən sonra Könül özü danışmağa başladı...

-Yeddi ay bundan əvvəl həkimlər onun xərçəng xəstəsi olduğunu dedilər... - Ağlayırdı... həm də illərin ağrısını gözlərindən töküb, hıçkırıqlarını içində boğmağa çalışırdı... - Mən ona yaxşı baxa bilmədim..

-Bəs...

-Nə soruştacağını bilirəm. - deyib sözünü kəsdi. - Kollecdə oxumağım müvəqqətidir... Qardaşım oxuduğumu bilmir... Sadəcə ürəyimdə qalan qırıq arzumun kiçik bir hissəsini həyata keçirmək istəyirəm.

-Qardaşının xəstəxana xərclərini kim ödəyir? Axı sən də oxuyursan... işləməyin mümkünsüzdür...

-Yox, işləyirəm... Rayona gəlməyimin də səbəbi budur. Şəhərdə təhsilsiz olduğum üçün məni heç bir işə qəbul etmədirər. Yalnız burda gecə növbəsində iş tapa bildim. Hər ayın sonu şəhərə - qardaşımın yanına gedirəm. Dərmənlərini alıb, xəstəxanada qalmağı üçün müəyyən qədər vəsait verib geri qayıdırəm. Əslində müalicə ilə sağala bilməz... Yalnız əməliyyat olunmalıdır. Amma mən əməliyyat üçün lazımlı olan pulu heç vaxt toplaya bilmərəm. Sadəcə onu bacardığım qədər həyatda saxlamağa çalışıram. O mənim tək ümid yerimdir... O da getsə... Mən möcüzələrə inanıram. - deyib, saqlaşmadan qalxıb, ağlaya-ağlaya qaçıb.

Yerindəcə donub qalmışdı... Bu günə qədər onun üçün əlvan olan hər şey indi bomboz, temiz hava isə boğucu idi... Boğazında səs telləri

bir-birinə düyünlənmişdi... nə udquna bilirdi, nə də danışa... Bütün gücünü toplayıb, yavaş-yavaş addımlarla evə getməyə çalışırdı.

* * *

Bu gün yenə də dərsə gəlməmişdi.

* * *

Cox qəribə idi... Heç ağızını belə açmırı. Sanki hər şeyə qorxu ilə baxırdı..

-Könül... Yaxşısan?

-Vəziyyəti ağırdı.

-...

* * *

Murad səhər yuxudan oyanıb gözlərini açan-dada hava tutqun idi. Sanki təbiət bütün bu olan-lara görə kədərə bürünmüdü... Özünü çox pis hiss eləyirdi. Nəsə demək istədi. Ancaq yadına düşdü ki, evdə təkdi. Nə qollarını tərpədə bilirdi, nə də ayaqlarını... sümükləri işləmirdi... Elə bil bütün orqanları da bədənini tərk etmişdi. Quru bədənində soyuq ruhu gəzirdi...

Bir neçə saat tərpənməz vəziyyətdə qaldıq-dan sonra ayağa durmağa cəhd göstərdi. Ağır-ağır hərəkətlərlə əynini dəyişib, özünü cəmiyyətin içində atdı.

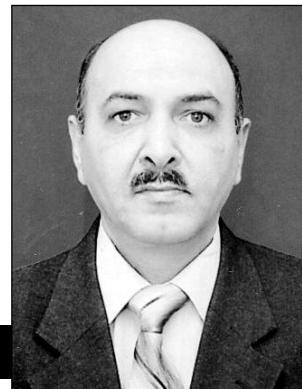
Bir qədər getmişdi ki, şimşək çaxmağa baş-ladı. Buludlar artıq ondan əvvəl hər şeydən xə-bər tutmuşdu...

Yenə də dağınıq fikirləri ilə yol gedib, yağışın yerdə yaratdığı kiçik gölməçələri yararaq kollecə doğru addımlayındı. Uzaqdan Könülü gördü. Düz səkinin ortasında dayanıb göyə baxırdı. Qaça-qaca onun yanına gedib səsləməyə başladı. Amma onu eşitmirdi... Ağlına həmin an heç də yaxşı olmayan... çox pis fikirlər gəldi. Qorxu içində ciyinlərindən tutub silkələmə-yə başladı. Könül başını bir az aşağı əyərək gözlərinin içində dərin bir boşluqla baxırdı... Gözləri qıpqrırmızı idi. O ağlayırdı... Gözlərin-dən göylərdən düşən yağış damlları kimi göz yaşı axırdı..

-O getdi...

Murad heç vaxt bu qədər çıxılmaz vəziyyətdə qalmamışdı... Artıq ürək döyüntülərini belə hiss edə bilmirdi. Elə bil hər şeyin sonu idi... Amma... Könül üçün hər şeyin sonu çoxdan olmuşdu...

10.12.2017 (02:47 - 06:09)



HƏMZƏ ƏVƏZOĞLU

QIZIL GÜL

*(Qəzəl-təxmis, 15-lük rəmət bəhri,
meyxana stilində)*

Sən güllərin padışahı - qırmızı gül, qızıl gül,
Sevgilimin qızıl tacı - qırmızı gül, qızıl gül.
Bircə kərə görməmişəm səni tikandan ayrı,
Elə onunla bir yerdə qiyamətsən qızıl gül.

Yasəmənə, qərənfilə, laləyə bənzər gülüm,
Tərif eyləməsə səni bülbü'lə hərdən gülüm.
Çələngini sinəmə pərçim elə, vur mən ölüm,
Sən mənim həm həyatımsan, xilasımsan qızıl gül.

Aşıq-məşəq vədələşib kənar yerdə görüşdü,
Yerlər-göylər onlar ilə sevincini bölüşdü.
Sevgililər sevişdilər, mələklər də gülüşdü,
Bu səhnənin aranjimanı səndədir qızıl gül.

Nə çox sənə bu bülbüllər həsrət ilə baxırlar?!

Buza dönmüş nəzərlərə əriyirlər, axırlar.
Güllərin bir qaydasıdır yandırırlar-yaxırlar,
Yandırma çox biçarə bu bülbülləri qızıl gül.

Gözəlliyyin o qədərdir, ürəyimə dolubsan,
Füsunkar bir görkəm ilə hər an belə olubsan.
Qəbul eyləyə bilmirəm, yoxsa sən də solubsan?
Xəyalında əbədisən, solmayansan, qızıl gül,

Qara yellər çıxıb getsin, təhlükələr sovuşsun,
Yağış yağışın - yaş və quru bir biriyə yarışın.

Aman verdin ki, Məcnuna Leylisinə qovuşsun?!

Məcnuna o Leyli qədər əziz olan qızıl gül.

Bu qədər məhəbbət olar mən səni çox sevirəm,
İstəyirəm aşıqlər hakimiyyətin devirəm,
Qucaq-qucaq tutmayanda bu dünyani çevirəm,
Canım kimi bu dünyaya sığışmayan qızıl gül.

Qan qırmızı, türk bayraqı, bir də ki, sən qırmızı,
Ayırma heç oğuz, turkmən, özbək, qazax, qırğızı,
İlan mələr görsə yuva ağızındaki yarpızı,
Düşmənlərə yarpız olan, həm paz olan qızıl gül.

Əzab çəkən bədənmidir, yoxsa Sənin yükün ağır?

Baş ayırımı bədənimdən, yoxsa ruhum azad gəzir?

Qəlbim nifrat çeşməsidir, yoxsa dünya dağlıbdır?

Söylə nədir bu suallar, yoxsa cocuq marağdır?

Söylə mənə doğru nədir, yalan hansı bucaqdadır?

Söylə mənə bu xəyallar hara gedir məni alıb?

Gördüyüm o yuxudurmu, yoxsa ruhum seyr eləyir?

Uca göylər qəşəngmidir, yoxsa yerin üzü qara?

Söylə şeytan güclüdürmü, yoxsa ruhum düşüb dara?

Mən mənəmsə, bəs o kimdir, yoxsa mənim əksimmdir?

Söylə neyçün gəlmir haray, yoxsa batan səsimmidir?

Neyçün cana qorxu düşüb, itadəmmi zəifləyib?

Da neyçündür bu imtahan, de varmıdır aydın səhər?

Söylə neyçün ömür qısa, yoxsa dünya darısqaldır?

Söylə nədən bu insanlar kor-koranə veyl gəzir?

Söylə nədir bu ağırlıq, yoxsa pulum qurtarıbdır?

Fikir dolu başımmıdır, yoxsa pulum qurtarıbdır?

Dağ suları axar olur, yoxsa düzün qəlbi dolur?

Yağış yağır vermir ara, yoxsa bulud dolusunur?

Göy üzündə duman-çəndir, yoxsa günəş gizlənibdir?
 Yorğa gələn düşməndir o, yoxsa xalqın təklənibdir?
 Sağsağanın yuvası yox, ilanını tamahı çox?
 Düşmən gedər, gələr yaza, yiğilməzmi can boğaza?
 Söylə neyçün minnət çəkir bu balaca canım mənim?
 "Söylə, söylə apaşkar Tanrim, Tanrim, Tanrim mənim".

Nə əfəl bir oğulmuşam, torpağımdan qovulmuşam,
 Bəlkə də başqadır yönüm, pis zamanda doğulmuşam?
 Ağlın azlıq üzündənmi, yoxsa cəsarətim çatmır?
 Zəmanənin hökmündənmi qəm ulduzum bir an batmır.
 Hər şey sanki tərs üzüñə, bu cür hal qaraldır qanı,
 Kafir yetib Mil düzünə, bizlərdəssə durmaq hanı?
 Mən işsizəm, pulum yoxdur, kimi acdır, kimi toxdur,
 Dili qafil insanların tənələri qəlbə oxdur.
 Mücərrədlik başa bəla, bilən yoxdur başa sala,
 Əyri-düzgün bu yollardan haqqla keçən qalmaz dala.
 Nə qədər ki, qılmayıraq səhər çəgəi sübh namazı
 Ömrümüz batıldə qalır, başımız da qalmaqallı.
 Getdiyimiz yollar ağır, ciynimizdə sanki dağdır,
 Bu oyunun gedişinə Tanrı göydən-yerdən baxır.
 Deyirlər ki, tənbəlsən sən, şair tənbəl olarmı heç?
 Sənətin sırlı yolundan hünər varsa sən də gel keç.

QƏZƏL

(Ə.Vahidə nərizə)

Dedim: ey qönçədəhan könlümü qan eyləmisən,
 Dedi: ki, sən də mənim könlümü qan eyləmisən.
 Dedim: mən hey yanıram eşqi-məhəbbət oduna,
 Dedi: təlq eləyib məni də yanın eyləmisən.
 Dedim: bəs gözəlim, axı necə biz məmnun olaq?
 Dedi: sən istəyini Həqqə əyan eyləmisən.
 Dedim: Həqq qüdrəti-zatiylə bilir istəyimi,
 Dedi: bu doğru sözdür, sözdə təkan eyləmisən.
 Dedim: göz bəbəklərim silsileyi-guşənişin,
 Dedi: bu guşədə sən güclü tufan eyləmisən.
 Dedim: ey bəstənigar mən səni çox istəyirəm,
 Dedi: bəs mən səni yox, sən nə güman eyləmisən?
 Dedim: biz hissimizin, duyğumuzun əsiriyik,
 Dedi: ey duyğusalım canda məkan eyləmisən.
 Dedim: ki, bunca belə biçarə məhzun veyiləm,
 Dedi: hər döngə-dalan, tində fəğan eyləmisən.
 Dedim: ki, fəqirliyim boynumu bükməyim olub,
 Dedi: bu surət ilə cisminican eyləmisən.

Dedim: bəs arzum budur həmişə birlikdə olaq,
 Dedi: eşq müjdəsini sonda bəyan eyləmisən.

Röyada nigarımın mən üzünü danlamışam,
 Röyanın yozumunu araşdırıb anlamışam,
 Qafıl olub əğyarın tərəfindən talanmışam,
 Bu sinə eşq ilə, atəşlə dolub daşmalıdır.

Çox əzəldən bilirik bu dünyanın vəfası yox,
 Sən ona meyl eləmə, dərdi-qəmi, azarı çox,
 Çarə yeməklə deyil, saxlamaqla qarnını tox,
 Bilənlər bilməyəni yixib başa salmalıdır.

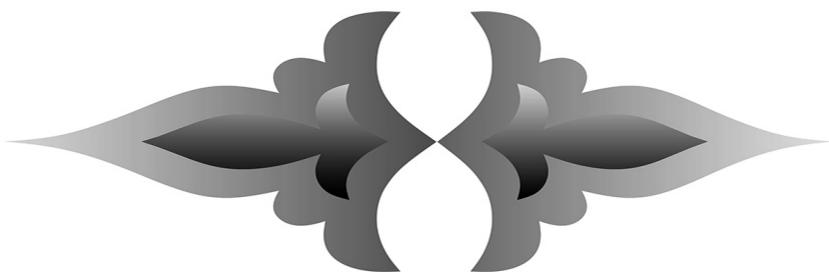
Eşq odu atəş ilə bizlərə bir nemət olub,
 Nazlanıb, naz eyləyən güllər saralıb da solub,
 Bülbüller qəhr eləyib, tüklərini bir-bir yolub,
 Aşıqlər bu sevdanın sırrını tez açmalıdır.

Demirəm düz dolanım, mən də yazım şair olum,
 Ürəyimi boşaldım, açıqlanım, zahir olum,
 Yalnız sevgi işində ustad olum, mahir olum,
 Bu məhəbbət günəşi hər yana nur saçmalıdır.

Demişəm yixılanı qaldırıb kömək eyləyək,
 Hərdən də özümüzə Tanrıdan mədəd diləyək,
 Günləri xoş keçirib söhbət edək, deyək, gülək,
 İnsanlar bir-birinin könlünü hey almalıdır.

Bu şeri bəstələyib fikrimi bəyan edirəm,
 Axırın sərgiləyib yazıb da burdan gedirəm,
 Hələ çox çalışmalı bunu da hər an deyirəm.
 Sözümə diqqət edən ürəklərdə qalmalıdır.





SABİNA ŞİRİNLİ

BİR QƏHRƏMANIN YOLU

(hekaya)

Yolun kənarı ilə addımlayaraq evlərinə yaxınlaşdı. Həyətə daxil olanda həyətin o biri başından gələn anası ona yaxınlaşaraq hər iki üzündən öpdü. Günüñün necə keçdiyini xəbər aldı Elxandan. Həmişəki kimi eyni cavab verildi anaya:

-Eynidi ana. Dəyişən bir şey yoxdu.

-Dərslərin necədi bəs? - deyə soruşdu ana, əslində oğlunun dərslərinin çox yaxşı olduğunu bilirdi.

-Yaxşıdı, ana. İnsallah ümidlərinizi doğruldaacam. - Söylədi anasının əllərindən tutaraq.

-Yemək hazırlıdı. Gəl ye.

-Yaxşı, bu saat. - dedi.

Süfrə açdı ana oğluna. Öz əli ilə hazırladığı nemətlərdən düzdü süfrəyə. Ana-bala qarşı-qarşıya oturub yemək yedilər, söhbət etdilər. Sonra ana süfrəni yiğisdirarkən, qonşu həyətdən gələn səsküy diqqətini çekdi. Oğluna dedi

-Elxan, bala, get bax, gör nə olub Əhməd babagıldı?

Elxan təlaşa düşüb qaça-qaça qonşunun həyəti-nə getdi. Gördüyü mənzərədən heyrətə gəldi, hamı ağlayırdı. Əhməd babanın həyat yoldaşı, gəlinləri və hətta şikəst nəvəsi də ağlayırdı.

Sanki Elxanın da dili tutulmuşdu, heç nə soruşa bilmirdi. Sükut isə davam edirdi. Elxan nə olduğunu anlamaq üçün Əhməd babanın evinə daxil oldu. Çarpayıda uzanan Əhməd babanı yatmış sandı, amma o yatmadı. Elxan yavaş-yavaş çarpayıya yaxınlaşdı. Onun gözlərinin yumulu olmasına təəcübləndi. Əhməd baba bu vaxtlar yatmadı. O, in-

di artıq hər şeyi anlamağa başlayırdı. Əhməd baba Şuşanın havasını sonuncu dəfə udmadan, suyundan içmədən, torpağında gəzmədən tərk etmişdi həyatı. Sözlərini, söhbətlərini özü ilə apararaq getmişdi bu dünyadan. Elxan bunları düşündükən gözlərindən yaş axır, özünə hakim ola bilmirdi. Bəzən də içində düşmənləri lənətleyirdi.

Birdən ağılna nə isə gəlibmiş kimi otaqdan çıxdı, az sonra isə heç kimə bir söz demədən həyəti tərk etdi. Evlərinin həyətinə daxil oldu. Anası sual dolu nəzərlə baxırdı üzünə. Anasına yaxınlaşdı.

-Əhməd baba öldü, Şuşaya qovuşmadan öldü. - dedi.

Bu sözlər qarşısında ana da kədərləndi. 15 yaşlı Elxan Əhməd babanı çox sevirdi. Birdən ağılna son söhbətləri gəldi. Əhməd baba necə də mənalı danışmışdı. Elxan heç düşünməmişdi babasının gedəcəyini və ona son sözünü deyəcəyini. Heç düşünməmişdi ki, Şuşada ölməyəcək Əhməd baba. Xəyallara qapılmışdı. Qulaqlarında bir uğultu vardı və Əhməd babanın son sözləri təkrarlanırdı.

"Əgər mən oləndən sonra Şuşa azad olunsa, qəbrimin üstünə bir ovuc doğma torpaq gətirərsən".

Anasından ayrıldı və həyətdən çıxdı. Yenə yolun kənarı ilə getməyə başladı. Qarşidakı meşəyə daxil oldu. Qulağında təkrarlanan bu sözlər beyninə işləyir və onu məhv edirdi. Meşənin dərinliklərinə gəlib çıxmışdı. Buradan kiçik bir çay axındı. Çayın səsi insani valeh edirdi, amma Elxan bu səsi eşitmirdi. O, itirdiyi yaxınıını düşünürdü. İndiyə

qədər danışdıqları söhbətləri xatırladı. Hər söhbətin sonunda və əvvəlində doğma torpaqlarının azadlığını istəyirdi. Elxan torpağı necə azad etmək barədə düşünürdü. Artıq hava qaralmışdı o, evə gələndə. Əhməd baba dəfn olunmuşdu. Evə gəldiyində Salman kişi həyətdə oturmuşdu. Elxan atasının yanına getdi. Atası heç bir şey danışmadan gözlərini qaranlığa zilləmişdi və birdən döñüb oğluna baxaraq:

-Allah rəhmət eləsin! Yaxşı adam idi rəhmətlik. Məkanı cənnət olsun! - dedi.

-Amin! - dedi Elxan. Sonra sözünə davam etdi.

- Amma Şuşa azad olunmadı.

Atası onun üzünə baxaraq;

-O da olacaq, bala, heç narahat olma. Torpaqlarımız geri qayıdaq! - dedi.

Elxan bir gün Əhməd babanın doğma yurduna gedəcəyinə, o, olmasa da, orada onu xatırlayacağına inanırdı.

-Yaxşı, bala, daha gecdi. Hava da soyuyur. Get, yat, dincəl.

-Gecən xeyrə qalsın, ata.

-Sənin də...

Yatağına uzansa da hələ də yaxın keçmiş yadداşından ata bilmirdi. Yenə qulağında təkrarlanan sözlər, Əhməd babanın siması və Şuşa. Unudulmayan Şuşa. Düşünə-düşünə yuxuya getdi.

...Mərmilər sanki yağış kimi yağırdı. Hər iki tərəfdən atəşlər açılırdı. Elxan düşmən tərəfə keçmişdi. Artıq buna son vermək lazım idi. Bu yolda uduzmaq olmazdı. Çantasındaki hər şeyi bir ağacın dibinə boşaltdı. Daha sonra dağılmış ərazilərlə yeriməyə başladı. Tək istədiyi şey minaya düşməmək idi. Az qalmışdı. Bu da Əhməd babanın təsvir etdiyi ev. Əhməd babanın evi. Olduğu kimi dururdu. Vaxtı az idi. Həyətə daxil oldu və əlləri ilə qazib çantasına torpaq doldurmağa başladı. Sonra evə daxil oldu. Əhməd babanın bir şəklini tapıb cibinə qoydu və geri qayıtdı gəldiyi yolla. Qayıdarkən ayaq səsləri eşitdi və bir dəfə açılan silahın səsini.

...Yuxudan qan-tər içində ayıldı Elxan. "Demək ki, Əhməd babanın sözünə əməl olunmalıdır, əməl olunmasaydı, Əhməd baba orada rahat yata bilməyəcəkdi", deyə düşündü.

19 iyun 2010-cu il

Səhər bütün ailə yiğişmişdi, səhər yeməyi yerdilər. Atası - Salman kişi günün işlərini düşü-

nürdü. Elxan isə bütün diqqətini gələcəyə toplamışdı. Birdən televizorda verilən bəd xəbər hər kəsin diqqətini özünə cəlb etdi.

"Dünən gecə Milli Ordunun giziri Mübariz İbrahimov düşmən tərəfə keçmişdir. Onun ilk önce hərbi hissədə olmamasının fərqliyə varmışlar, ailəsinə zəng etdiklərində isə "düşmən tərəfdə axtarın" cavabı almışlar.

Düşmənə ağır zərbələr endirmiş, özü təkcə vuruşaraq düşməni çəş-baş salmışdı. Düşmənin çoxlu sayıda canlı qüvvəsini məhv etmişdi. Hazırda isə düşmən onun cəsədini geri vermək istəmir. Danışıqlar davam edir".

Elxan sanki yuxudan ayılmışdı. Torpaqlarımızı azad etmək istədi bir anlıq. Əhməd babanın sözlərini düşündü yenidən. Mübariz İbrahimov artıq qəhrəman idi. Sanki ona bənzəmək istədi. Torpaqları xilas etdi, üçrəngli bayraqı sancı tutduğu torpaqlara. Atasının səsi ayıldız onu xəyallardan;

-Halal olsun, əsl qəhrəmandı! Bu cür qəhrəmanlar var olduqca biz də burada rahat yaşayarıq. Torpaqlarımız işgaldən azad olunacaq. - dedi kövrək səsi ilə.

Elxan heyrətlənmişdi. Ona yox yerdən güc, qüvvə gəlmışdı. Əlinə silah verib, cəbhəyə yollasydılar, arxaya baxmadan gedərdi.

-Elxan, bala, yeməyini ye. - dedi atası.

Sonra çıxıb işə getdi. Elxan da məktəbə yollandı.

...Əhməd babanın ölümündən artıq bir il keçirdi. Hər an onun barəsində düşünən Elxan onun ruhunu necə şad edəcəyini bilmirdi. Hər gün yuxusunda Şuşaya gedir bir ovuc torpağı gətirərək Əhməd babanın məzarına səpirdi. Amma yuxusu çım olmurdu. Xəyalında düşmənə pusqlar qurur, bəzən bütün torpaqları azad edirdi. Bəzən də sadəcə Şuşaya getməklə kifayətlənirdi. Hər il isə Şuşasız illərin üstünə əlavə olunurdu. Hər gün gözəl xəbərin gələcəyi ümidi ilə yatar və oyanırdı. Elxan düşündü ki, nə olursa olsun Əhməd babaya bir ovuc torpaq lazımdı. Mübariz İbrahimovun seçdiyi bu yol isə qəhrəmanlıq yolu idi. Mübarizin saldığı bu yolda Elxan da yerimək istəyirdi. Hər gününü buna sərf edirdi. Məktəbə gəldiyində isə hamı qəhrəman Mübarizdən danışındı. O Mübariz ki, uzun illər xalqımız onu unutmayaqadı. O Mübariz ki, onun yolunu Elxan davam etdirəcəkdir. Evə gəldiyində televizorun qarşısına keçdi. Ekranda sadəcə söylədilər;

"Mübariz İbrahimov əsir alınmışdır və onun ailəsinə yazdığı məktub tapılmışdır."

Elxan artıq qərarlı idi. Qəhrəmanlıq yolunu tutacağını artıq bilirdi. Əhməd babanın ruhu üçün bunu etməli idi. Yenə düşünürdü. Qulağında Mübarizin məktubundan olan sözlər və dövlət himni. Qəlbində və beynində yaranan firtına artıq hakim kəsilmişdi ona. Yaranan firtınanı susdurmaq olmurdu. Yatağına uzandığında yenidən Əhməd babanın yanına getmək istədi. İstədi ki, o, bir daha danışın Şuşadan. Vətənidən, evindən, torpağından danışın. Amma bu mümkün deyildi. Nə qədər düşünsə də o nə artıq söz deyirdi, nə də Şuşadan danışırkı. Kaş indi Mübarizlə danışardı. Onuna la danışın rahatlaşardı. Bu da mümkün deyildi. Elxan yalnız içindəki firtinayla danışa bilərdi. Hər kəsi düşünmək istədi - Mübariz İbrahimovun ailəsini, anasını, atasını.

-Vətən sağ olsun! - dedi ürəyində.

Sonra otağındaki bayraqa yaxınlaşaraq onu öpdü və söylədi;

-Bu bayraqı Şuşaya sancacam!

Sonra ürəyində himnin sözlərini oxudu.

2016-ci il

Universitetdə təhsilin son ayları idi. Kimisi diplomunu alacağı günü səbirsizliklə gözləyir, kimisi isə ailəsini sevindirmək üçün tələsirdi. Elxan da qayıdaqadı doğma torpağına. Ailəsinə qovuşaqaqdı. Artıq iyul ayı idi. Elxanın əsgərliyə gedəcəyinə günər qalırdı.

Nəhayət, gəlib çatdı həmin gün. Elxan həmin gün adəti olaraq anasının üzündən öpdü və süfrəyə keçdi. Yemək yedikdən sonra, yaşıl rəngli əsgər palterini geyindi. Anası oğlunu bu palterin içində görəndə istər-istəməz gözləri doldu. Bir dəha oğluyla qürur duydu. Anası Elxana yaxınlaşıb oğlunun yanaqlarından öpdü və dedi;

-Mənim əsgər balam, get, vətənə layiqli övlad ol!

Əslində bu sözlərin altında bir qorxu davardı, övladını itirmək qorxusu. Elxan gülümşəyərək:

-Yaxşı, ay ana. - anasının əlindən və üzündən öpdü.

-Salamat qal. - Söylədi.

-Yolun açıq olsun!

Elxan daha sonra atasının boynunu qucaqladı. Onun da xeyr-duasını aldı və yola düzəldi. O, Ağdamda vətənə xidmət edəcəkdi, Vətənini layiqin-

cə qoruyacaqdı. Evdən çıxdıqdan sonra Mübarizi düşündü. Elxan uşaq olanda Mübarizə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdi. Mübarizin ailəsinə yazdığını məktubu düşündü. Ölümü gözə alaraq getmişdi bu yola. Gələcəyini vətəninə qurban vermişdi və buna görə qəhrəman olmuşdu.

Elxan Mübariz barədə çox oxumuşdu və bilirdi onun həyatını.

Avtobusa mindi. Artıq düşmənlə yaxın məsaflədən vuruşa biləcəkdi. Bəlkə də Qarabağın qisasını alacaqdı, axı Əhməd babanın gözü yolda qalmışdı.

Anasını düşündü bu dəfə. Anası onun yoxluğu na necə dözəcəkdi? Bu bir il necə gəlib keçəcəkdi? "Bir ildi gəlib, gedər" deyə düşündü. Uşaqlıqdan indiyə qədər hər şeyi təkrar xatırladı. Məktəb, universitet illəri. Uşaqlığını daha dünən kimi xatırlayırdı. Bu illər necə də tez keçmişdi. İndi o, vətənini qorumaq üçün əsgərliyə gedirdi. Vətən torpağında cəsarətlə gəzmək üçün, vətəni düşmənlərən təmizləmək üçün əsgər andı içəcəkdi.

1 həftə sonra

Düşmən hər gün atəşkəsi pozurdu. Müxtəlif mövqelərdən atəşlər açılıldı, əsgərlərimiz cavab atəsi vermək məcburiyyətdində qalırdılar. Belə amlarda isə atəşlərin sayı artırdı, bəzən yaralananlar da olurdu. Bu gün səhər atəşkəs bir neçə dəfə pozulmuşdu. Hər atəşkəs pozulduğunda sanki mühabibə başlayırmış kimi əsgərlərimiz öz yerlərini alırdılar. Birdən-birə bir ağrı hiss etdi. Daha sonra isti axan qanını hiss etdi. Qolundan yaralanmışdı Elxan. Buna baxmayaraq vuruşmağa davam etdi. Ara sakitləşəndən sonra əsgər yoldaşları başının üstünü aldılar. Əsgər paltarı qana boyanmışdı. Qolunu sarıdalar və tezliklə sağalacağını söylədilər. Elxan buna fikir vermirdi. O, sadəcə vətənini düşündürdü. Hər gün canları ilə onları təhdid edən düşmənləri asıb-kəsirdi.

Yavaş-yavaş yatağına yaxınlaşdı. Yatağına uzandı və düşünməyə başladı. Ata və anası üçün çox darixmişdi. Böyük ehtimalla, anası hər gün onun otağına daxil olur, şəkillərinə baxır, öz-özüne danışır, oğlu üçün dualar edirdi. Sonra göz yaşlarına hakim ola bilməyib ağlayırdı.

Elxan ağlına ani gələn fikirlə yerindən qalxdı. Kağız və qələm götürərək yazmağa başladı:

"Əziz atam və anam...

Sizin üçün çox darixmişəm. Hər gün sizi xatırlayıram. Mən yaxşıyam, narahat olmayıñ. Vətənin

layiqincə keşiyində durmağa çalışıram. Arada rəyünün xiffətini çəkirəm. Tez də unuduram. Azərbaycanın hər yeri mənim yurdumdur. Siz narahat olmayın, az qalib, gözünüzü açıb-yumacaqsınız ki, yanınızda olacam. Əziz atam və anam...

Özünüze yaxşı baxın, özünüyü qoruyun. Əllərinizdən öpürəm. Allaha əmanət olun!

Əsgər oğlunuz - Elxan".

Məktubu yazdı və cibinə qoydu. Daha sonra yerinə uzanaraq yuxuya getdi.

Havalalar getdikcə soyuyur. Qış ayları yaxınlaşdırıqca qayğılar da artırdı. Hər kəsi düşündürən öz güzəranlarıydı. Salman kişinin dərdi isə oğlu idi. Anası da daima Elxanı düşünürdü. Üşüyüb, üzümədiyini, xəstə olub, olmadığını düşünürdü. Elxan bu bir neçə ay müddətində ailəyə bir neçə məktub yazmışdı. Ana məktubları oxuyurdu. Sonra onu qoxlayırdı. Oğlunun qoxusunu içənə çəkmək istəyirmişcəsinə qoxlayır və öpürdü. Məktubları dönen-dənə oxuyurdu. Amma Elxan məktublara nə artıq söz yazırırdı, nə də ananın həsrətinə son qoyurdu. Ana oğlu üçün çox darıxırdı, onun tez qayıdağını düşünürdü. Elxanın otağına gedir, paltarlarına, kitablarına baxırdı. Sonra masanın arxasında oturur, xəyallara dalaraq keçmişə qayıdırırdı. Elxan əllərini çarpayıdan tutaraq qalxmağa çalışırdı, kəlmələr söyləməyə çalışırdı. Ya da Elxan oturub dərs işləyir, ona onun necə həvəslə dərs oxumasına tamaşa edirdi. Balaca vaxtı verdiyi suallar qulağında cingildədi;

"Vətən haradan başlayır?" - deyə sual verdi balaca Elxan.

"Vətən bizdən başlayır, səndən, məndən!" - dedi ana.

Balaca Elxan razılaşmadı bu fikirlə.

"Vətən əsgər qanından başlayır!" - dedi.

Sonra bayraqı gətirib, qırmızı rəngi göstərdi.

"-Bax, bu qırmızı rəng əsgər qanıdır!"

Ana oğlu üçün daha çox darıxdı. Vətənə layiqincə qulluq edən oğul indi onun ən yaralı yeri olmuşdu. Ana əllərini Elxanın kitablarına atdı. Kitablarının arasından sürüşüb yerə düşən kağız parçasını yerdən əlinə götürdü və oxudu.

"Mən Qarabağı xilas edəcəm! Qarabağ düşmənəlində qala bilməz. Qarabağ Azərbaycanındır!"

Ana bu sətirləri oxuduqca vətənpərvər oğlu ilə qürür duydu. Amma ürəyində gizli qalmış bir qorxu baş qaldırmışdı. Bu qorxu hakim kəsildi qəlbini, vücudunu bürüdü. Onu titrətdi. Bu qorxu oğlunu itirmək qorxusu idi. Bir ananın sakit, səssiz, göz

görə-görə od tutub odlanan bu qorxu məhv olmaq bilmirdi. Göz yaşlarını silərək güzgüdə özünə baxdı. Sanki güzgünün o tayında oğlu ona gülümsəyirdi, ana qeyri-ixtiyari gülümsündü.

-Səninlə qürür duyuram, oğlum! - dedi. - Sən hər zaman başımızı uca etdin. Oğul, əsgər oğlum, səni çox sevirəm!

Oğlunun hərarətini hiss etdi. Daha sonra bir küləyin əsməsi kimi o da qeyb oldu.

...Fikirli görkəmi ilə diqqət mərkəzində olan Elxan yenə də fikirli idi. Nicat ona yaxınlaşaraq;

-Yenə fikirlisən. Nə olub? Nə fikirləşirsən yenə? - deyə soruşdu.

-Anamı, atamı. - Qısa cavab verdi. - Çox darıxmışam onlar üçün.

-Hə, beelə de. Mən də onları düşünürəm. Anamı, atamı düşünürəm mən də. Darıxıram.

-Nicat, əminəm ki, anam hər gün ağlayır. Kaş ağlamaya.

-Narahat olma, onlar yaxşıdlar. Yaxşı olacaqlar.

-Çox sağ ol, Nicat!

Elxan uzaqlara baxdı. Mavi səma eyni idi. Hava, su eyni idi. Doğma vətən eyni idi. Amma doğmaları yox idi. Ailəsi yox idi. Tək arzusu Qarabağı xilas etmək idi. Amma səbirli olmaq lazım idi. Ən kiçik səhv onun arzusunu ürəyində qoya bilərdi. Qarabağı düşündü. Laçından Şuşaya gedən möhtəşəm yolu, Şuşada bitən gözəl gülü - Xarıbülbülü, Kəlbəcərin İstisuyunu, bir sözlə Qarabağı düşünür və həsrətdən alışib-yanırdı. Qarabağı xilas etmək üçün əlindən nə gəlirsə etmək istəyirdi. Əger bir gün lazım olsa savaşa girər, canını da verərdi. Amma çox təəssüf ki, Qarabağ düşmən tapdağındadır. Elxanın yadına qəzetdə oxuduğu bir məqalə düşdü. Mübariz İbrahimovdan yazılmışdır. Onda hələ yeniyetmə idi Elxan. Hardasa belə yazılmışdı.

"Qəhrəmanlığı ilə hər kəsi heyrətə salan Qəhrəmanımız Mübariz İbrahimovun bu gün anım günüdür. Xalqımız bu qəhrəmanı heç vaxt unutmayacağı. Allah rəhmət eləsin! Məkanı cənnət olsun!" Səhv xatırlamırdısa son sətirlər belə idi.

Dərsi başlayacaqdı. Artıq kəşfiyyatı daha dərindən öyrənirdi. Elxan çox sevirdi kəşfiyyatı. Uşaqlıqda həmişə ondan soruşduqda ki, böyükəndə kim olacaqsan, "əsgər" qəti və cəsur halda cavab verirdi.

İndi o əsgər idi - Vətənin xilaskarı cəsur, qorxmaz və igid əsgər.

-Düşmən daim bizi silah atəşinə tutur. Düşmən təxribatlar törətməyə çalışır. Buna görə hamımız daha da diqqətli olmalıdır.

Elxan bu sözləri dinləyirdi və düşünürdü. Dərədən sonra Nicat Elxana yaxınlaşdı.

-Qarabağa üçrəngli müqəddəs bayraqımızı sən-cmaq istəyirəm. Qarabağ bizimdir!

-Səbrli ol, Nicat! Əlbəttə, bir gün o da olacaq. Bax, o gün Qarabağ azad olacaq! - Deyərək əlini Nicatin ciyinə qoydu.

-Elxan, kaş o gün bizə qismət ola...

-Biz olsaq da, olmasaq da Qarabağ bir gün biziñ olacaq. Necə deyərlər, gec olsun, güc olsun! - Gülümsədi.

-Minlərlə günahsız insanın, qocanın, qadının, uşağın qisasını ala bilsək... Bilirəm ki, hələ də əsirlilikdə olanlar var. Onları əsirlilikdən xilas edə bilsəm necə də xoşbəxt olaram.

-Nicat, narahat olma. Tarix təkrarlanır. Biz bu yaxınlarda qələbə çalacayıq. Biz Qarabağı da, əsirləri də xilas edəcəyik. Mən buna inanıram. Sən də inan. Qarabağ bizimdir.

Təcili olaraq hamını həyətə yiğmişdilər hər kəs səbirsizliklə və həyəcanla "niyə?" sualını verirdi. "Niyə buraya yiğildiqlarını?" soruşturdular. Hami bir-birnə baxındı. Leytenant gələn kimi hamı "farağat" vəziyyəti aldı. O, sözə başladı:

-Düşmənin bizə qarşı yeni bir təxribati məlum olmuşdur. Buna görə, daha da diqqətli olmalıdır. Yaxın ərazilərdə yaşayan sakinlər uzaq kəndlərə köçürülməlidir. Biz də təxribatın qarşısını almağa hər an hazır olmalıdır. Hər şey ola bilər.

Müharibə, şəhid, uğur... hər şey...

-Allaha əmanət olun! - Elxan öz aləmində idi, leytenantın dediklərini eşitmirdi.

Leytenantın tapşırığından sonra hərə bir yerə getdi. Elxan və Nİcat isə söhbət edirdilər.

-Mübariz İbrahimov əsl qəhrəmandı. Onun yolu məncə bizə dərs olmalıdır. Biz də bu yolla getməliyik.

-Elxan, Mübariz İbrahimov həqiqətən əsl qəhrəmandı. Amma tanınmayan qəhrəmanlarımız da var. - Söylədi Nicat və davam etdi. - Məsələn, mənim əmim - Əli Şirinov o da bizim kimi Ağdamda vətənə xidmət edirdi. O vaxtlar gərgin vaxtlar idi. Əmim Qarabağ uğrunda gedən döyüslərdə iştirak edirdi. Çoxlu sayda düşmən məhv etmişdi. Ermənilər onu öldürmək istəyirdilər. Bir sözlə, o, ermənilərin bir nömrəli düşməninə çevrilmişdi. Onun ya dirisini, ya ölüsünü gətirənə mükafat verəcək-

lərini söyləyiblərmiş. Əmim atışma zamanı ayağından yaralananda onu evə buraxırlar. Sağalandan sonra o, yenidən qayıdır. Bu dəfə də döyüşə atılır. Amma düşmən onu döyüsdə yox, yatarkən snayperlə başından nişan alır və yaralayırlar. Başının yarısı olmadan onu Bakıya bir xəstəxanaya gətirirlər. 1 həftə yaşadıqdan sonra xəstəxanada şəhid olur.

Elxan bunları eşitdikcə sanki qəlbinə bıçaq batırırdılar.

-Allah rəhmət eləsin! Məkanı cənnət olsun. Əminəm ki, o, bizi izləyir. Biz də buna görə qəhrəman olmalıdır. Minlərlə şəhidimiz var. Ən təsirli isə odur ki, şəhidlərimizin sayı-hesabı sonsuzdur.

-Elxan, tək istəyim Qarabağı almaq və mənfur düşmənin başını əzməkdir. Mən dözə bilmirəm, düşmənin bizim torpaqda gəzməsinə.

-Mən də Nicat. Mən də. İnan mənə, mən bili-rəm ki, Qarabağ azad olunacaq.

-İnanıram! - dedi əlini Elxanın ciyinə qoydu.

Martin son günləri

Artıq yaz yaxınlaşırırdı. Havalardan getdiğicə istiləşirdi. Cəbhədə atəşkəs tez-tez pozulurdu. Komandir əsgərlərə yaxınlaşdı;

-Bu gün axşam kəşfiyyat xarakterli yürüş ola-caq. Elxan, Nicat siz mənimlə gəlin. Digər əsgərlər isə burada qalsın.

Komandir onlara bir neçə tapşırıq verdi. Artıq yavaş-yavaş axşam yaxınlaşırırdı. Axşam düşdükçə düşmən müxtəlif mövqelərdən atəşlər açırdı. Da-ha gec olduqda isə güclü qurğulardan istifadə edir-dilər.

Artıq aprel ayının ilk günləri idi. Bu arada düşmən daha güclü atəşlər açmağa başladı. Düşməni susdurmaq üçün əsgərlər cavab atəsi açırdılar, amma heç bir tərəf əl saxlamaq istəmirdi. Düşmən getdiğicə yaxınlaşmağa çalışırdı. Bu dəfə düşmənə imkan vermək olmazdı. Əsgərlərdən kimsə qışqır-di:

-Qarabağ bizimdir! İrəli, Qarabağ bizi gözləyir!

Bundan ruhlanan əsgərlərimiz daha da güclü vuruşmağa başladılar. Elxan əlindəki bayraqı başının üstünə qaldıraraq:

-Bu gecə bu bayraq Şuşaya sancılacaq! Get-dik, Vətən bizi gözləyir! - dedi.

Onlar irəliləyirdilər. Cəsurluqla, qorxmazlıqla irəliləyirdilər. Bir də qarşıya baxdıqda artıq düş-

mənin zəbt etdiyi ərazilərdə qurduqları mövqelər-də - adsız ərazilərdə idilər.

Bəlkə də bu gün Qarabağı azad edib bayram keçirəcəkdilər. Gedirdilər - düşmənin üstünə doğru. Birdən Nicat yerə yığıldı. Elxan Nicatın yanına yerə əyildi.

-Elxan, get Qarabağı azad et. Mənə qismət olmadı. Sən et bunu.

-Nicat, sənin üçün bunu edəcəm!

Elxan Nicati bir təpənin arxasına apardı. Nicat su istədi.

-Elxan, mən qəhrəmanam?

-Sən qəhrəmansan! - Elxan gözünün yaşını silərək dedi.

Nicat gülümsədi və gözlərini əbədi yumdu.

-Sənin üçün, Nicat!

Elxan irəli gedən əsgərlərə qoşuldu. Bir neçə saat ərzində çoxlu əsgər şəhid olmuşdu, amma düşmənin tələfati da çox idi. Hansı əraziyə girirdilərsə, boş idi. Elxan ayağında ağrı hiss elədi, əsgər çəkmələrinin bağlarını açıb ayağına baxdı. Ayağı qan içində idi. Düşündü, "yəqin ciddi bir şey deyil. Döyüşə davam edə bilərəm". Axsaya-axsaya vuруşmağa davam etdi.

Qarşidakı yarı dağınıq, yarı yandırılmış ev və evin hasarı diqqətini çekdi. "Bu haradan tanış gələ mənə?" deyə düşündü. Ev sanki onu özünə çəkir-di, amma Elxan ora getmədi, yoluna davam etdi. "Bura hara idi, görəsən? Hara ola bilərdi? Görəsən, biz Qarabağı düşmən tapdağından xilas etdik-mi? Yoxsa bunların hamısı yuxudur?" deyə düşü-nürdü. Qarşıda məzarlıq var idi, dağıdılmışdı.

Buralar ona tanış gəlirdi. Buralar yuxuda gör-düyü yerlər idi. Bura Şuşa idi. Bir az əvvəl gördüyü ev isə Əhməd babanın evi idi. Getdiyi yoldan geri qayıtdı. Yuxuda gördüyü ağacın dibinə çanta-sını boşaltdı. Daha sonra Əhməd babanın həyətinə girdi. Əlləri ilə qazaraq torpağı çantasına yığdı. Çantasında kağız və qələm var idi. Kağıza bu sözləri yazdı.

"Anam və atam, bu torpağı Əhməd babanın məzarı üzərinə tökərsiniz. Əllərinizdən və gözlərinizdən öpürəm. Allaha əmanət olun!"

Kağızı çantasına qoydu. Daha sonra evə daxil oldu. Əhməd babanın evinə diqqətlə baxdı - dağıdılmış evinə. Sonra yenidən həyətə çıxdı. Əlindəki üçrəngli bayraqı Əhməd babanın həyətinə sandı və qapıdan çıxdı. Arxadan belinə dəyən gülləni hiss etdi. Sanki yerində dondu, dizləri büküldü.

Dili söz tutdu nəhayət:

-Və-tən! Qa-ra-bağ! - qışqırkı və kəlmeyi-şə-hadətini oxudu.

Əhməd babanın sözlərini xatırladı.

"Əgər mən öləndən sonra Şuşa azad olunsa, qəbrimin üstünə bir ovuc torpaq tökərsən".

Sürünə-sürünə Əhməd babanın həyətinə gəldi. Sancdığı bayraqı öpdü. Gözünə Əhməd babanın xəyalı görsəndi:

"Afərin, bala. Şuşa artıq azaddı. Rahatlıqla cən-nətə qovuşacaqsan..."

Gözlərini yumdu...

Salman kişi və həyat yoldaşı evdə oturub söhbət edirdilər. Küçədən gələn səs-küyü eşitdilər;

-Qarabağ bizimdir!

Xalq ayağa qalxmışdı. Üçrəngli bayraqlar hər kəsin əlində dalğalanırdı. Səslər daha cəsur, daha qorxmaz, daha ucadan çıxırırdı. Neçə illərdən sonra Qarabağ bizim olmuşdu. Həsrətini çəkdiyimiz təmiz hava artıq ciyərlərimizdə olacaqdı. Bu arada telefonə zəng gəldi. Salman kişi telefonu götürdü.

-Salam. Sizə "N" sayılı hərbi hissədən zəng etmişik. Elxan Qurbanov vətənə layiqincə xidmət edərkən qəhrəmancasına şəhid olmuşdr.

Salman kişi əlində tutduğu çantanı açdı. Çanta-da bir kağız parçası vardı. Oxudu. Salman kişininin gözləri doldu, qəhər onu boğdu. Evdən çıxaraq məzarlığa gəldi. Öncə oğlunun məzarına yaxınlaşdı.

-Oğul, sənin vəsiyyətini yerinə yetirməyə gelmişəm. Sənilən qürur duyuram, qəhrəman oğlum!

Daha sonra Əhməd babanın məzarına yaxınlaşdı və Şuşanın torpağını məzarın üstünə tökdü.

Qarabağ yenidən bizim idi. Artıq öz torpaqları-mızda qorxusuz gəzəcəkdir. Elxanın xəyalı gərçək olmuşdu. Qarabağ azad olunmuşdu. Göydə-lənlər, parklar, restoranlar fəaliyyət göstərirdi. Şuşada böyük bir heykəl var idi - bu Elxanın heykəli idi. Xalq onu unutmamışdı. Onun adına müzey, park, küçə, məktəb vardı. Muzeydə yazdığı kiçik kağız parçası və ağacın dibinə boşallığı əşyalar eksponat kimi qoyulmuşdu. Anası isə bir cümləni çərçivələşdirib, divardan asmışdı. Cümlə belə idi:

"Şəhid olmaq - ölmək, yox olmaq deyil, ölümü ilə var olub, ölümsüzlük qazanmaqdır!"



İSMAYIL ZƏNGİLƏNLİ

SABAH ŞUŞADA

Bu gün Mərcanlıya, sabah Qumlağa,
Sonra Şuşamızı tutaq bayraqa.
Sevinənlər gəlsin gözəl növraqa,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Üzü Xankəndinə durub ordumuz,
Çoxdan idi ora getmək arzumuz.
Bu xəbərdən çox şad oldu xalqımız,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Fərman verib, Ali Baş Komandan,
Döndü dağa ürəyimiz o andan.
Neçə oğulların keçibdi candan,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Zəngilan, Qubadlı can üstündədi,
Həkəri, Oxçuçay çox pis gündədi.
Xan Çinar meşəsi dilimizdədi,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

O Cocuq Mərcanlı şəhər olacaq,
Adını da Lələtəpə qoyacaq.
Ermənidən torpağını alacaq,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Kəlbəcərlə Laçın qəm içindədi,
Təklənib dağların bir küncündədi,
Hazırda ordumuz yol üstündədi,

Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Ağdam Qarabağın gözü olubdu,
Hər zaman deməyə sözü olubdu.
Füzuli də qəm içində qalıbdı,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Ürəkdən sevindik bu qayıda,
Baş əyirəm o torpağı, o daşa.
Birləşən türk xalqı həmişə yaşa,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Lələtəpə erməniyə dərs olub,
Dözə bilmir, o da yaman dərd olub.
Qaça-qaca el içində pərt olub,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Çaşbaş qalıb ermənin ordusu,
Ölən yazıq kasıbların balası.
Yerdə qalmaz anaların naləsi,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Ölmək istəmirən boşalt yerimi,
Çıxmasan ordumuz qırar belini.
Çıxaracaq kürəyindən dilini,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Millətimin ruhuna təb gəlib,
Əsgərlərin qollarına güc gəlib.
Torpağını almağına söz verib,

Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada,
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

Azərbaycan kim olduğun bilərsən,
Qarabağda bayrağını görərsən.
Gah dizinə, gah başına döyərsən,
Bu gün Mərcanlıda, sabah Şuşada
Yaxın vaxtda biz olarıq orada.

AĞAM, SİZƏ RƏHMƏT OLSUN

*(Azərbaycanın, eləcə də Qafqazın
tanınmış seyidlərdən olan Seyid Həsən
Ağaya (1888-1984) ithaf edirəm)*

Ağam, hər an yaddaşdasan,
Hər məclisdə söhbətdəsən.
Xalqımızın dilindəsən,
Ağam, sizə rəhmət olsun.

Baxışınız loğman idi,
Əlləriniz təbib idi.
Hər sözünüz vacib idi,
Ağam, sizə rəhmət olsun.

Çox dəyərli yaşadınız,
Bu həyatda iz qoydunuz.
Həmişə öndə oldunuz,
Ağam, sizə rəhmət olsun.

Xeyirxah işlər gördünüz,
Həmişə yadda qaldınız.
Xəstəyə şəfa verdiniz,
Ağam, sizə rəhmət olsun.

Saf danışıb, xoş gülərdin,
Hər kəsin yerin bilərdin.
Mənalı həyat sürərdin,
Ağam, sizə rəhmət olsun.

Evin qonaq-qaralıydı,
Fərqi yoxdur haralıydı.
Əlləriniz şəfaliydi,
Ağam, sizə rəhmət olsun.

Unudulmaz adınız var,
Ürəklərdə odunuz var.
Qərib olan yurdumuz var,
Ağam, sizə rəhmət olsun.

Siz cənnətməkan oldunuz,
Haqq evinə qovuşdunuz.
Mömin həyat yaşadınız,
Ağam, sizə rəhmət olsun.

AY ZƏNGİLANIM

Yaman intizarda qalıb ürəyim,
Qaldın yad əllərdə, ay Zəngilanım.
Ürəyim san atr gələm yanına,
Axtardım, olmadı yol, Zəngilanım.
Salım mən boynuna qol, Zəngilanım.

Mən burda qüssəli, sən orda qəmli,
Millətim çöllərdə qalıbdı dərdli,
İşlərimiz olub yaman dəhşətli,
Olmuşdun ağızda bal, Zəngilanım.
Salım mən boynuna qol, Zəngilanım.

Yaylaqların tapdaq oldu düşmənə,
Bu həsrötin dağ çəkibdi sinəmə,
Zindan olub bu ayrılıq, bil, mənə,
Sərvəti, neməti bol Zəngilanım.
Salım mən boynuna qol, Zəngilanım.

Yola dikib neçə gəlin gözünü,
Neçə sevgi almayıb "hə" sözünü,
Ümidsiz neçəsi yumub gözünü,
Ana ol, qoynuna al, Zəngilanım.
Salım mən boynuna qol, Zəngilanım.

Hələ qurumayıb gözlərin nəmi,
Çəkilməyi hələ dağların çəni,
Millət ürəyində gəzdirir qəmi,
Hər gesə yuxumda qal, Zəngilanım.
Salım mən boynuna qol, Zəngilanım.

Söhbətlər çox oldu, iş gözə dəymir,
Düşmən azığınlaşıb söhbətə gəlmir,
Vətənsiz yaşamaq heç xoşa gəlmir,
Gəlirik, arxayı ol, Zəngilanım.
Salım mən boynuna qol, Zəngilanım.

Görən Allah, bizə kimlər qarğadı,
Neçə şəhid anası yas saxladı,
Ürəyinə neçəsi daş bağladı,
Olubdu dilləri lal, Zəngilanım.
Salım mən boynuna qol, Zəngilanım.



RAMİZ İSMAYIL

Aygün Sadiqin güzgüsündə və ...

("Güzgündə kim var?" kitabı ilə üz-üzə)

Onun imzasına ilk dəfə "Xəzan" jurnalında rast gəlmişdim. Şeir və hekayələrini oxumuşdum.

Nəhayət, Azərbaycan Demokratik Respublikası yaradılmasının 99 illiyi münasibətilə tərtib olunmuş "25 yazıçının hekayələri" toplusuna salınmış daha bir hekayəsi ilə tanışlıq məndə bu imzaya diqqət oyatdı. Budur, indi "Güzgündə kim var?" adlı kitabı qarşımızdadır. Kitabda onun həm şeirləri, həm də hekayələri yer alıb. Hekayələri nə qədər poetik ifadələrlə doludursa, şeirləri bir o qədər nəsr üçün mövzu götürəcək misralarla zəngindir.

Yəqin hiss etdiniz - söhbət istedadlı şair Aygün Sadiqdən gedir. ("İstedadlı" sözünü eləbelə sözgəlişi işlətmədim. Aygün xanımın istedadını ilk növbədə onun qələm məhsulları, bir də həmin qələm məhsullarına münasibət bildirən bir çox tanınmış yaradıcı insanlar təsdiqləyiblər)

"Teatr asılıqdan başlayır" deyiblər. Bəs kitab haradan və nədən başlayır? Bəlkə də mənə qədər bu fikri işlədiblər, amma mən də öz fikrimi açıqlamalıyam. Məncə, kitab üz qabığından başlayır, hər halda müasir dövrün tələbi budur, kitabı yazıb bitirmiş hər kəs onun üz qabığının hazırlanmasında sadəcə iştirak etmir, əməlli-başlı "dəridən-qabıqdan çıxır".

Aygün Sadiqin kitabının üz qabığında güzgü, güzgüyə baxan gözəl, güzgündə görünən

əcaib qadın əksi və bir bənd şeir yerləşdirilib. Əlbəttə ki, müəllifin imzası və kitabın adı tərtibata uyğun öz yerindədir.

*"Ya rəbb, qəbahətim boyumdan hündür,
Zaman da yetmədi möhlət istəyəm.
Bir baxdım, dünyaya gəldiyim gündür,
Bir baxdım, ölümdən o tərəfdəyəm".*

Doğrusu, təəccübləndim; kitabın üz qabığındakı bu qorxunc şəkil nə ideya daşıyır? Sonra kitabı vərəqləməyə başladım, sən demə, kitab mifologiya aləminə səyahət imiş, axı son vaxtlar müəyyən cəhdlər olsa da, bu aləm hələ ki, qaranlıqdır, tam öyrənilməyib, sırlərlə doludur.

"Mifologiya - özlüyündə fəlsəfi və ilahi elmidir. İntuisiya və emosiyalar hesabına aləmi hərtərəfli qavramağa, olduğu kimi qəbul etməyə kömək edir" - yəqin ki, müəlliflə redaktorun qeydidir. Qeyd etmək az qala yaddan çıxmışdı, kitab Əli bəy Azərinin redaktorluğu ilə ərsəyə gəlib. Ön sözün müəllifi Eluca Atalıdır. "Güzgündə kim var?" kitabında hamının şeir payı var.

*Könül vətən sorağında,
Dərdlə açıb sabahın da...
Oğurlanan torpağında
Əsir qalan elim, haray!!! -
bu, vətən həsrəti çəkən, torpağı, qəbiristanlığı,*

goru-gorgahı yağıların tapdağı altında qalan hər bir qeyrətli oğulun, qızın; vətən övladının harayıdır.

*"Əhv et məni, qarşında günahkar kimiyəm mən,
Bihudeyi - peşiman, Aygün Sadiq"*

Günəş ruhlu Yanvar mücahidlərinin məzarlarını ziyarətə gələn ölü kütənin dilindən verilən bu misraları yazan müəllifin yanvar fəlakəti tövədilən zaman dörd-beş yaşı olardı, ya olmazdı...

*Heyrət saçan ölümlərə əcəl olan
həmin tarix, o ərəfə...*

"Məglub ruhun etirafı" şeirindən götürülüb bu misra, milyonlar üçün yazılıb. O vaxtdan neçə on illər keçib. Yanvar mücahidlərinin məzarlarını indi milyonlar ziyarətə gəlir.

Cəmiyyətdə şəhid anaları hər zaman olub, xüsusən də ermənilərin başladığı Qarabağ savaşında onların sayı minlərlədir, on minlərlədir. Mövzuya bir çox qələm sahibi müraciət edib, Aygün Sadiqin də öz yanaşması var.

*Vətənçün yarında kəsib ömrünü,
Vida söyləyənin "salam"ı olmur.
Şəhid anasının hüzürdür günü,
Şəhid anasının bayramı olmur.*

Övlad hər iki valideyn üçün eyni dərəcədə əzizdir. Kim nə deyir desin, ana çəkdiyi qədər əzabını, hüzünü atada çəkir. Amma fərqli görünürər, çünki kişilər acını bürüzə verməyi bacırı, qürurlarına boğular, qəhərlərinin yolunu boğazlarında boğurlar, onların göz yaşı da-xillərinə axır. Bunu Aygün xanım məharətlə nəzmə çəkib.

*Ala bu bayraqı, sus, günüqara,
Söylə mikrafona "Vətən sağ olsun!"
Vətənin qatili - saxtakarlara
Bircə ataları tovlamaq olsun!*

*Atalar qürurdan ağlamır axı,
Qəlbinin naləsi səssiz ucalır.
Ömründə - əbədi bir övlad dağı,
Əlində - qatlanmış bir bayraq qalır.*

Bu şeir sənin üçündür, şəhid atası, möhkəm ol!

Aygün Sadiq



GÜZGÜDƏ KİM VAR?

*Ya Rəbb, qəbahətim boyundan hündür,
Zaman da yetmədi, möhələt istəyəm.
Bir baxdım: dünyaya gəldiyim gündür,
Bir baxdım: ölümdən o tərəfdəyəm.*

*Hələ harasıdır? Bir gün məzari,
Uçub dağılarda canın yanacaq.
Onun oğurlanmış gələcəyini,
Onun qoruduğu məmur danacaq.*

Budur şair cəsarəti, budur qadın hayqırtısı, budur Aygün xanımın ana qəlbindən, vətənpərvər ürəyindən püşkürən vulkan!

Şairlər zamanın yükünü daşıyan missionerlərdir. Cəsarətsiz şair o yükün altına girəmməz. Aygün Sadiq hər şeyi olduğu kimi, amma tam cəsarəti ilə söyləyir.

...amma ... bu yerdə görün millət vəkili (vəkilə bax haa...) nə fikirləşir?

*Barişiq istəyir millət vəkili,
Deyir bağışlayaq qatilləri biz.
Deyir sülh eyləyək daha, təcili,
Eybi yox, qoy itsin ləyaqətimiz.*

Belə millət vəkillərinin düşündüyü bircə şey var; təki sərvəti, vari-dövləti, mali-mülkü, super marketləri, şadlıq sarayları əlindən çıxmasın, itməsin, ləyaqəti itsə də olar.

Şeirlərindən göründüyü kimi, Aygün Sadiq valideynlərini vaxtsız itirib. Yəqin ki, çətin, məşəqqətli günlər yaşayıb, ağır həyat görüb, könül əzabı çəkib, mənəvi sarsıntılar keçirib. Atasız, anasız yaşamağın min bir zillətini görüb. Anası Xədicə xanımın əziz xatırəsinə həsr etdiyi şeir, nəinki anasızların, hətta atalı-analı bəxtəvərlərin də qəlbini göynədə biləcək qədər hüzlü bir poeziya nümunədir.

*Mənə təsəlli ver, mənə ümid ver,
Dərdimi ciyinimdən atıb dincəlim.
Qalıb savaşmaqçün ya səbəb göstər,
Ya çağır, köç edib yanına gəlim.*

Aygünün "Tələs" şeiri öyünd-nəsihət verməyi, məsləhət görməyi sevənlər üçündür.

*Haqq qatında gözəl ada layiq ol,
İnsanlıq dərsin al, əqlə malik ol.
Bir tək dostun qalıb, ona sadiq ol,
Qalanlar xoş günün dostlarıdır.*

Şairi düşündürən, narahat edən bəşəri mövzular kifayət qədərdir. "Gerçək yuxular", "Dün-yaya mesaj", "Orda türk olmağın rəngi qaradır", "Zəhra üçün", "Çək gözünü", "Düşmən ətəyinə uzanan əllər", "Müqəddəs vida", "Görüş", "Şəhidlərə ithaf" dünyaya bir mesaj olduğu kimi həm də əli qana batan cəlladılara qarşı bir şair üsyanıdır.

Aygün Sadiq milli dəyərlərimizə yüksək qiymət verən şairdir, söz sahibidir. Kiçik bir epi-zodda ən ülvı hissələri ortaya qoymağı bacarı. Bu barədə Əli bəy Azərinin xüsusi qeydi var: "Hamiya bəlli olan milli mental dəyərləri xüsusi məharətlə vurğulayır Aygün Sadiq. "Həyatının bəxşişi, çayı isti saxla, gəlirəm" deyir. Bundan yüksək bənzətmə, bundan gözəl kompliment olurmu sevgililər arasında? Çoxlarına adı görünə biləcək müraciəti gör nə qədər yüksəklərə qaldırmağı bacarıb. Səmimiyyəti hissələrin ən yüksək zirvesi kimi poetikləşdirib, alqışlara layiq deyim edib".

"Türkməneli" şeiri bütün ədəbi tələbatlara cavab verir.

*Cox dözmüsən məşəqqətə,
Bu gün də döz, Türkənəlim.
Qardaşın dəstək olmağa,
Vermədi söz, Türkənəlim.*

*...Soydaşımsan, əyalınam,
Qardaşımsan, həm oğlunam.
Mən - sənin öz Xocalınam,
Sən - mənim öz Türkənəlim.*

Stokholmda səslənən bu şeiri dinləyən hər kəs Xocalını Türkiyədə, İraqda, Kərkükde, Təkə-Türkməndə zənn edəcək, bərk ayaqda birlik zərurəti yaranacaq. Stokholm burada elə belədən xatırlatmadıq. Aygün Sadiqin şeirlərinə Stokholm tribunalarında güc verən Eluca Atalı kimi mübariz soydaşımız var - bir vaxtlar Universitet-də oxuyarkən fəlsəfə müəllimi olmuş, şeirləri ilə tanışlıqdan sonra kitabına ən səmimi üzək sözlərini toplayıb, ön söz yazıb göndərən Eluca Atalı...

"Yaz ki, səndən öyrənsinlər!

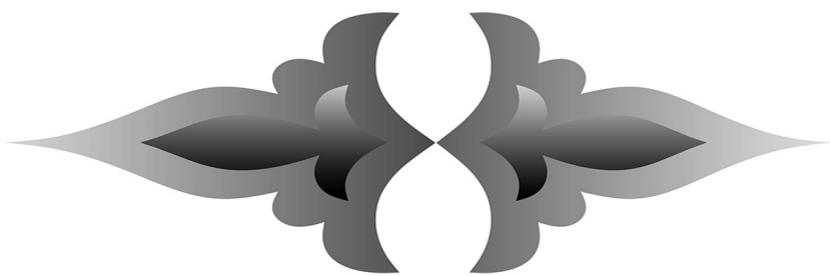
Öyrətmənindən yalnız bir tövsiyyə: Sənə yaxşı deyənlərlə hələ razılışma, yaxşı nisbidir, daimi deyil, yerini hər zaman pisə verməyə meyllidir. Mütləq ölçü ilə yarat, sabah üçün yarat, onda bu günə də gərək olarsan, zamansız yazdığını üçün..." Bax budur Eluca Atalının İsveçdən, Stokholmdan göndərdiyi məsləhət, nəsihət, sevimli tələbəsinə şirin ana dilimizdə deyildiyi kimi öyüd.

Əlbəttə ki, kiçik bir yazıda Aygün Sadiqin yaradıcılığını təhlil etmək mümkünəsdür. Güman edirəm ki, qələm dostları, yaradıcılığı ilə tanış olan şair və yazıçılar, xüsusən də tənqidçilər onun yaradıcılığına biganə qalmayacaqlar. Necə ki, kitaba redaktorluq etmiş Əli bəy Azəri biganə qalmamış və qeydlərini kitabın son səhifələrində yerləşdirmişdir.

Əli bəy Azəri yazır: "Bəzən adama elə gəlir ki, o, (Aygün Sadiq nəzərdə tutulur - R.İ) ifrat dərəcədə türkçür. Əsərlərinin qəhrəmanı Göt Tanrıdan güc almış göy türkün beş min illik tarixini genində daşıyan millətin ruhudur".

Geniş auditoriyalar üçün nəzərdə tutulmuş "Güzgündə kim var?" kitabı Aygün Sadiqin ilk mükəmməl və uğurlu addımıdır. Ona yeni-yeni uğurlu addımlar arzusu ilə...

Xirdalan şəhəri, 14 mart 2018-ci il.



VAQİF AĞALAROV
Naxçıvan Televiziyasının baş redaktoru

"Gözləyəsi kimim var"

(yazıcı-publisist Nazir Çerkəzoğlunun yaradıcılıq yoluna qısa bir baxış)

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış simalarının həyat yoluna böyük bir zaman məsafəsiylə yaratdığı əsərlərin fonunda nəzər saldıqda daxilən qeyri-adi hisslər keçirirsən. Bəzən sevinir, heyrətlənir, nəyə isə təəssüf edir, nədənsə kədərlənir, bəzən də nəyisə yenidən kəşf edirsən.

Hazırda erməni işğalı altında olan Cəbrayıł rayonunda gözünü dünyaya açan yazıçı-publisist Nazir Çerkəzoğlu "Ağbulağın göz yaşları", "Vahid Tumaslı dünyası", "Gözləyəsi kimim var" və "Gəyən düzü" adlı roman, povest və hekayələr toplusu ilə öz oxucusunu sevindirən bir yazıçıdır. Bu gündü ədəbiyyatımızda öz dəsti xətti ilə seçilən Nazir Çerkəzoğlunun əsərlərini oxuyub, yaradıcılıq yolunu nəzərdən keçirdikcə doğulduğu torpağa sonsuz məhəbbətlə bağlı olan bir insanın vətənpərvər baxışları canlanır göz öündə. Uşaqlıq illərindən başlayaraq yaşadığı dövrdə elə bir hadisə yoxdur ki, o hadisə yazıcıını düşündürüb narahat etməsin və sonradan onun yaradıcılığında taleyüklü bir əsərə çevriləsin. Buna görə də Nazir Çerkəzoğlu imzası zamanın nəbzini ən doğru şəkildə tutabilən imzalardandır. Onun həyata baxışında düşüncə tərzinin aydınlığı əsərlərində səmimi bir dillə və realist bir şəkildə öz əksini

tapmışdır. Yaziçi öz qələmi ilə təsvir etdiyi hadisələrə həssas bir formada yanaşır və dolğun bir formada təsvir etdiyi hadisələri oxucusuna sevdirə bilir. Əsərlərini əsasən bildiyi həyat həqiqətlərinə uyğun formada yanaşmaqla oxucularına təqdim edir. "Gəyən düzü" romanını oxuduqca ulu babalarımızın yaşımiş olduğu bir dünyada, insanların torpağa bağlılığı göz öündə canlanır. Eyni zamanda, romanda elat dünyasının özünəməxsus yaşam tərzindən ətraflı məlumat verilir.

Nazir Çerkəzoğlunun əsərləridəki obrazlar öz xarakterinə daha çox oxşayır: təbii və məğrur, milli və ümumdəyərlidir. Doğrusunu desək, əsərlərində təsvir etdiyi obrazların təleyi çox zaman onun özünün şəxsiyyəti ilə üst-üstə düşür və bir bütövlük təşkil edir. Əsasən gerçəklilikdən alınan süjet xətti isə ürəkdən axıb gələn yanğılı hisslər ilə özünəməxsus formada oxucusunun səmimiyyətini qazanır. Onun dili və üslubu da sadə və təbibidir.

Eyni zamanda yazılarında uşaqlıq illərini, doğulduğu el-obanı tez-tez xatırlamaqla oxucusunu özü ilə bərabər o yerlərə səyahətə dəvət edir. "İndi xatırələrin bərq vuran mayaklığında o yerlərin xinalı daşları, civildəşən quşları, bənövşəsi, nərgizi, maralçıçayı, boy-

verib boyلانان ağacları, vüqarlı, nisgilli başı qarlı dağları necə də ecazkar, elçatmaz görüñür, İlahi!"

Göründüyü kimi yaziçinin doğulub boyabaşa çatdığı, uşaqlıq və gənclik illərinin keçdiyi yerlər xəyalən ziyarət olunan məkanlardır. "Ağbulağın göz yaşları", "Gəyən düzü", "Gözləyəsi kimim var" kitablarını vərəqləyib tədqiqat xarakterli yazıları nəzər süzgəcindən keçirdikcə Nazir müəllimin yaradıcılıq dairəsinin nə qədər geniş olduğunu şahidi olursan. "Gözləyəsi kimim var" kitabında xalqımızın mifik yaddaşına xeyir xəbər müjdəcisi kimi həkk olunan sağsağana həsr olunmuş ayrı-ayrı şairlərin şeirləri pubistik bir dillə təhlil olunur, o cümlədən Əzəli Azərbaycan torpağı olan Zəngəzur mahalında yaşamış aşiq Elmanın həyat yoluna nəzər saldığı "Qara sazin hekayəsi" kimi araştırma tələb edən yazıları yaziçi-publisisti oxucularına daha çox sevdirən məqamlardandır.

Dahi mütəfəkkirlərdən birinin belə bir fiki var: "Əsl yaziçı odur ki, o sərhədlərə, çərçivələrə meydan oxuyur. Əsl yazar da odur ki, o məhdud çərçivələrə qarşı üsyən edir, hayqırır". Bax, Nazir Çerkəzoğlunun üstün cəhətlərindən biri də məhz budur. Qələmə aldığı bütün əsərlərində yeni düşüncələri aydınca görünür. Bəs nədir onu oxucularına sevdirən? Cavab cox sadədir: bədii sözün müqəddəsliyini, paklıq və duruluğunu qoruyub saxlamaq qabiliyyəti, gerçek aləmdə görüb müşahidə etdiklərini düşüncələrinin süzgəcindən keçirib əks etdirməyi və qələmə aldığı əsərlərinin dilinin sadə və anlaşıqlı olması.

Nazir Çerkəzoğlu həm də zəngin həyat təcrübəsinə malik olan bir yaziçıdır. Onun söz dünyası müasirləri üçün qiymətli qida mənbəyi ola biləcək incilərlə doludur. Elə buna görədir ki, Nazir Çerkəzoğlunun adı çəkiləndə gözlər önündə zəhmətkeş və istedadlı müəllimin, yaradıcı ziyanının, xeyirxah və qayğıkeş insanın səmimi siması canlanır. Çünkü o, bütün əsərlərində oxucularına, əsa-

sən də gənclərə qədim və keşməkeşli tariximizi tarixi faktlarla çatdırmağa çalışır. Son dövrümüzün hadisələrini, ata-baba yurd yerlərindən didərgin düşmüş insan selini belə xarakterizə edir. "Bir vaxtlar dağlara yaylaqlara üz tutan elat indi Qərbi Azərbaycana yox, əks istiqamətə -Şərqdən-Qərbə axın edirdilər. Sanki yer kürəsi məhvərindən çıxmışdı".

Yaziçı üçün dünyanın naz nemətlər ilə dolu olan ağuşunda çörək həsrətilə yaşayanların acıları və məhrumiyyətləri də böyük bir dər-də çevrilir. Qaçqın-köckün həyatını dəqiq faktlarla qələmə alan yaziçı yurd-yuvasından didərgin salınan qardaşlarımızın qarşılaşdıqları çətinlikləri, insan selinin çoxluğundan yaranan ərzaq qıtlığını da nəzərindən qaçırmır və o günləri ürək ağrısı ilə xatırlayır. "Gecədən səhərədək çörək növbəsində insanlar tələf olur, cəhənnəm əzabı çəkirdilər. Bu qaçqınlıqdan nəinki gələnlər, elə səhər əhli, yerli sakinlər də əziyyət çəkir, səhəri dirigözlü açırdılar".

Bütün yaradıcılığı boyu diqqət mərkəzində saxladığı məqamlardan biri isə ömrünü gününnü insanlar üçün sönməz məşələ çevrənlərin üstün tutulmasıdır. Fəqət o, öz ciyinlərinin də belə bir yük daşımı ilə fəxr edir. Son illərin hadisələri, düşmən tapdağı altında inləyən torpaqlarımızın harayı, sönmüş ocaqların nisgili, didərginlik dərdi yaziçini sanki möhkəmləndirərək mətinləşdirir. Elə bu cəhətlər də gözəl yaziçı Nazir Çerkəzoğlunu bütöv yaradıcılığı ilə birlikdə gözlərimiz önündə daha da ucaldır və ülviləşdirir. Lakin sevimli yaziçimizin yaradıcılığında publisistik duyğular daha üstünlük təşkil edir. O, bəzi əsərlərində təsvir etdiyi obrazların daxili aləmini açmaqda bəzən çətinlik çəkir. Onların hiss və duyğularının təsvirinə səthi yanaşır.

Bütün bunlara baxmayaraq, inanırıq ki, yaziçi-publisist Nazir Çerkəzoğlu bundan sonra da yeni-yeni əsərləri ilə oxucusunu sevindirəcək və böyük yaradıcılıq uğurlarına yol açacaqdır.

MÜNDƏRİCAT

Redaktor guşəsi

-“Məhəmməd Əli poeziyası - deyilməmiş söz boxçası”	1
-İlham ƏLİYEV - “Azərbaycan Yaziçılar Birliyinin sədri xalq yazıçısı Anara”	
(Yazıcı Anarın 80 illiyi münasibətilə təbrik).....	2
-Camal Zeynaloğlunun 60 yaşı münasibətilə təbrik	3

Publisistika

-Vaqif ABBASOV - “Kimyaçı alim - lirik şair” (Hafiz Əlimərdanının 70 illiyinə)	4
-Rəna MİRZƏLİYEVA - “dünya nə gözəl” (Musa Yaqubun yaradıcılığına baxış)	18
-Vaqif OSMANOV - “Aygün Sadiqin “Güzgüdə kim var” kitabının təqdimatında deyə bilmədiklərim” (təhlil).....	34
-Fəxrəddin ƏZİZ - “Kiçik masa arxasından dünya daha aydın görünür” (baxış)	56
-Qafar CƏFƏRLİ - ““Ötən günlərin xatırələri” silsiləsindən” (xatırə-oçerk)	63
-Ramiz İSMAYIL - “Aygün Sadiqin güzgüsündə və ...” (“Güzgüdə kim var?” kitabı ilə üz-üzə).....	143
-Vaqif AĞALAROV - “Gözləyəsi kimim var” (yazıçı-publisist Nazir Çərkəzogluñun yaradıcılıq yoluna qısa bir baxış) ..146	

Poeziya

-Hafiz ƏLİMƏRDANLI - “Dilim mənim”, “Səsləyir döyüşə bizi şəhidlər”, “Oğul deyər, ya deməz”, “Lahicin yolları”, “Ola bilməz”, “Mənə dərman dedilər”, “Ana”, “Vəfali qaldıq”, “Hər pillə həyatın bir mənasıdır”, “Rübailər və dübeytilər” (şeirlər)	9
-Məhəmməd ƏLİ - “Mən sırlı bir kitabam”, “...yağışdan sonra” (şeirlər), “Bahar gəldi” (mənsur şeir)	16
-Balayar SADIQ - “Sənsizlik məktubları”(mini sonet çələngi)	26
-Ayaz ARABAÇI - “Poeziya çiçəkləri” (şeirlər).....	32
-Aygün SADIQ - “Dünyaya mesaj”, “Tələs”, “Yazıram”, “İki söhbət”, “Oyuncağı itən uşaq kimiyəm”, “Götür qaranlığın əlindən məni” (şeirlər)	36
-Fəxrəddin ƏZİZ - “Cümhuriyyətim”, “Olsun”, “Bu da bir ömür beləcə...”, “Dünyada”, “Hələ mən”, “Yaşadım”, “Demə”, “Eşqinə”, “Ola”, “Təzədən” (şeirlər)	59
-Rəhman SÜLEYMANOĞLU - “Kişilər”, “Hara gedib”, “Olar”, “Olarmış”, “Şair olmaz”, “Haqq öndənə çökəcəksən”, “Gül”, “Bəsimdi”, “Bacar”, “Şinxim” (şeirlər).....	75
-Nuranə NİHAN - “Azərbaycan bayraqı”, “Azadlıq yolunda”, “Nə fayda”, “Qarabağ həsrəti”, “Xocalı harayı”, “A millət” (şeirlər)	83
-Yağmur ARZU NURI - “Söz atəşində”, “Söylə gözlərinə, yada baxmasın”, “Mən deyiləm”, “Qorxuram”, “Niyə dönmüsən?”, “Bir vaxt...” (şeirlər)	94
-Namiq ZAMAN - “Çağlaya bilmirəm”, “Dünyanın”, “Çarxi çevrilibdi bu məmləkətin”, “Söz adamıçıq”, “Dedik”, “Deyəsən təzədən sevəcəm səni”, “Niyə gəlmədin”, “Bir əcələ qalib güman”, “Olmasa”, “Ümid gəyərər”, “Neylədin”, “Optimistlik”, “Mən”, “Dağları”, “Təcnis” (şeirlər)	99
-Zaur İLHAMOĞLU - “Salam, Dədə”, “Müəllim”, “Bəxtsiz gəlin”, “Bacarmadım”, “Gedəndə”, “Kimə nə”, “Sənsizlik”, “Artıq gecikmişik”, “Yaşamaq”, “Bir qadın ağlayır”, “Çatmır” (şeirlər)	106
-İltimas SƏMİMİ - “Daha xoş sözlər bizi isitməz”, “Batan bir səsəm”, “Silinməyən yolam”, “Xatırlamaz kimsə məni”, “Bir uşaq səsi”, “Səsim bir kimsəyə yetməz”, “Yollar yarpaq-yarpaq diksinir”, “Daha bir yol tapmiram”, “Səni xatırlayım”, “Yerimək çətinmiş”, “Sən də razılaşarsan”, “Yol da bir təsəlliidi”, “Varaqların yaddaşında” (şeirlər)	114
-Əbülfəz ƏHMƏD - “Rübailər”, “Qaldı”, “Atama” (şeirlər)	120
-Həmzə ƏVƏZOĞLU - (şeirlər).....	133
-İsmayıł ZƏNGİLANLI - “Sabah Şuşada”, “Ağam, sizə rəhmət olsun”, “Ay Zəngilanım” (şeirlər)	141

Nəşr

-Rəşid BƏRGÜŞADLI - “Ağ çarşablı gəlin” (hekayə).....	13
-Eluca ATALI - “İt yuvasında bitən yol” (“Mühəribədə qalib yoxdur” romanından bir hekayə)	29
-Şiringül MUSAYEVA - “Umurlar yayılsın sabahlarına...” (hekayə)	38
-Ayaz İMRANOĞLU - “Təzə gəlin” (povest - mifologiya)	42
-Fərhad ƏSGƏROV (RAMİZOĞLU) - “Çıxış yolu tükənəndə”, “Mayor Şahbazovun “Səmimiliyi”” (hekayələr)	78
-Əli BƏY AZƏRİ - “Böyrək daşı” (hekayə)	85
-Nemət BƏXTİYAR - “Meşəbəyi” (yumoristik hekayə)	96
-Qorxmaz ABDULLA - “Elçilikdən gülçülüyüdək” (pritça-hekayə)	103
-Rəna MİRZƏLİYEVA - “Güllələnmiş vağzalı...” (esse)	111
-İlahə İMANOVA - “Şəkərbura” (hekayə)	116
-Şəfa VƏLİ - “Mürğ quşu” (hekayə)	123
-Aynur MUSTAFA - “Məhv olmuş gələcək” (hekayə)	129
-Sabina ŞİRİNLİ - “Bir qəhrəmanın yolu” (hekayə)	135